

H A S Z N O S
M U L A T S Á G O K.

A' HAZAI 'S KÜLFÖLDI
TUDÓSÍTÁSOKHOZ
T O L D A L É K Ű L.

1 8 3 1.

Első Féléosztendőre.

P E S T E N,
PETRÓZAI TRATTNER J. M. ÉS KÁROLYI ISTVÁNNÁL.

3042982 II

MULTA GOK

A. HANAI K. H. H. H.

TUDOSITÁSOK

TÖRDAROK

M. ACADEMIA
KÖNYVTÁRA

Magyar Akadémia

PESTEN

Magyar Akadémia Könyvtára

N° 1.

H A S Z N O S

M U L A T S Á G O K

1 8 3 1.

Féji Mu'sikai Akademiák. (Béfejezése).

A' rendes Hangászok közt különösen említésre méltók:

g) Herfort Károly Úr Saxoniai fi, több mind 20 esztendőktől óta Eperjesen lakik, hogy milly nagy Componista, azt úgy tartom, nem, szükség itt említeni, mert az egész Haza előtt compositioji eléggé ösméretesek, itt Oboán játszik, melly instrumentumhoz minden értelemben annyira ért, hogy minden bizonnyal Európában első; a' ki őtet hallja fújni, nem is gondolja, hogy Oboán olly hangokat lehessen előadni.

h) Zomb Jó'sef Úr, Kassai születés, és lakos, felette nagy theoreticus, majd minden Mu'sikához, és Instrumentumhoz tanítói fundamentommal ért, itt első hegedűn játszik, tizenegy instrumentumnak értője, nagy componista, kinek sok darabjai játszhatnak itten. Az előlülő Gróf ugyan a' külföldről a' legszebb Operákat, és darabokat meghozatván Zomb Jó'sef Úr által az Aca-
demiákra alkalmaztatja.

i) A' most Novemberben tartatott Aca-
demián megjelent Bettlach Károly Úr a'
Palatinalis Regiment mu'sikai karjának igaz-
gatója. Fagóton játszott kimondhatatlan
gyönyörűséggel, nagy figyelmet vont magára,
midőn Jakóbi Urtól szerzett concertet fűjt,
kellemetesebb hangot képzelni sem lehet,
mint ő ezen Instrumentumon adott, jeles
componista, és tökéletes virtuosus.

k) Borczága János Úr Prágai fi, ki
Pesten a' Theatrumban több ideig lévén, 's
hivataláról lemondván, most a' tisztelt
Grófnál udvari szolgálatban vagyon mint
virtuosus Violoncellista, egészen Olasz ízlés
szerént játszik, felette nagyon megérdemli
a' virtuosus nevet. Európának minden leg-
híresebb Violoncellistáival képes szembe
szállani.

l) Ezen elé számlált virtuosus tagokon
kívül vannak ezen társaságnak a' Concert'
tökéletességéhez megkívántató minden Mu-
'sikai eszközökön jeles megkülömböztetés-
sel játszó több számos tagjai. Kik között
különös említésre méltó Killer Úr Eperjes-
ről, ki mind theoretice, mind practice vé-
vén a' dolgot jeles klarinetista. A' Valdhor-
non, és Trombita játszásokra mindenkor
Regimentbéli mu'sikusok választva alkal-
maztatnak. A' Bassushoz két közönséges,
és egy legnagyobb bőgő; a' fortissimókhoz
pedig bővebb lelkesítés végett kivált Mili-
táris darabokban, és Baletekben egy dob,
és egy triangulum alkalmaztatnak.

Elő adattattnak itten majd minden nevezetesebb Európai Hangművészeknek újabb szerzeményei, úgy szintén Mozártnak, Beethovennek, és Heidennek classikus munkái; nem külömben a' legújabb darabok, és Operák, felváltva a' Grófnak, Zomb Jó'sef Úrnak, Herfort Károly Úrnak, és Ts. Berzik Imre Úrnak egészen eredeti műveikkel együtt. A' most legközelebbi vólt Acade-mián Rossini Úrnak (Vilhelm Tell) nevezetű új Operája nagy figyelmet vont magára, úgy nem külömben Riesz Ferdinánd Úrnak legújabb Operája (Die Reuberbraut). Számos darabok játszatnak itten olyanok, mellyekben Magyar nótákat lehet hallani, és ezekben Lisz János Úrnak újabb ízlésű szerzeményei igen helyesen vannak beiktatva: sőt egész Magyar Concertek is vannak, és a' legszebb nemzeti gondolatok nagyon helyesen vannak az egész masszában felosztva.

Itt lehet tehát valahára hallani az első Magyar Concertet, emelkedik illyenkor a' Magyar szív, és szíve meglágyulván a' halgatónak, szeme könybe borúl. Köszönet érte ezen nagy lelkű Magyar Mágnásnak, a' ki a' Szép Mesterségeknek ezen ágában is a' nemzeti csinosodás ügyét felfogván a' mu'sikának, és annak mestereinek igaz atyai módon segítségül van, kivált mái világban, a'hol a' szép mesterségeknek fájdalom! olly kevés a' patronusa. A' mu'sika az, a' mi nem csak a' fület gyönyörködteti, de a' szívet, és érzést is nemesíti, kivált

a' fiatal embert sok rosztól is eltartóztatja. Dícséret a' fennebb tisztelt Zomb Jó'sef Úrnak is, a' ki azokat Geniális szerzeményeivel díszesíti.

Melleyeknek is a' mu'sikát kedvellő Hazafiakkal való megösmértetését legkedvesebb kötelességül vette ezen mu'sikai Aca-demiáknak fent nevezett tagja.

Európaiak Amerikában Columbus előtt.

A' mint tudva van, külömbféle regék, és képzelt nyomok találatnak arról, hogy még Columbus előtt jártak volna Amerikában Európaiak. Mind ezek meg nem való-sodtak, és ha a' következő történet is arra jutna, még is megérdemli az elbeszélést. Egy levélben, melly Mitchell várából Aladama tartományából éjsz. Amerikában költ, a' következő találatik: „Isméretes rege az, hogy egy Madoc nevű Cornwallisi Hercege, a' 12dik században, testvéreivel egybeveszván, több társaival hajóra ült, és a' beszéd szerént, éjszaki Amerikába szállott ki. Némelleyek valósággal hiszik, hogy messze a' belső részekben még fent vannak ezen hajdani szállóknak maradványai; ez eránt hiteles kútfőből a' következő isméretekre jutottam, mellyeket az Urral közölni kívántam. Egy hetven esztendő's Indus házalló Rowland Dávid nevű, ki szomszédomban tartózkodik, harmincz esztendő előtt Pensacolában lakott, és ott neki egy Lagarde nevű Kreol (fél Európai

vérfű), ki hasonlóul házalló vagy házanként kereskedő volt, ezt beszélte. Lagarde minnelőtte Pensacolába ment, az előtt kevés idővel a' még akkor Spanyol birtokhoz tartozott Natchez várában Misisippi mellett látott hat Indust, kik Missuriból jöttek voltak; ezeknek sokkal világosabb test-szinök volt, mint a' közönséges hazaföldieknek, és egészen más nyelv-jaráson beszéltek, mint a' közel lakó többi Indus népségek. Ezeket a' vár' kormányozójához vezették, és ennek egy régi kézírás' töredékeit, és a' rozsdától majd egészen megemésztett vaspuskát (?) mutattak. Minekutánna a' Kormányozó se hogy sem tudta velök megértetni gondolatjait, jutalmat ígért annak, a' ki tolmátsúl tudna szolgálni. Egy őrizetbeli katonának felesége, ki Kornwallisi születés volt, némelly isméretes hangokat látszott észrevenni beszédökben; megszóllitá tehát őket anyai nyelvén; ekkor örömlökben sírásra fakadtak az Indusok, és azt mondák, hogy ők messze-messze bent az országban a' nagy víz mellett lakó néptörsökhöz tartoznak; értették, hogy Misisippi mellett egy fejer népség lakik, és ők ezt felkeresték, reménylven, hogy azokban olly emberekre találnak, kik nyelvöket érteni fogják; valások szerént öt hónapig útaztak. További felvilágosítást nem tudtak adni; még egy pár napig megmaradtak Natchez erősségben, és azután visszaindultak, megigérvén, hogy tavasszal megint eljönek. De azóta

semmit sem lehetett rólok hallani, és azt tartják, hogy talán útközben elvesztek, vagy valami más Indus faj elfogta őket”.

A p r ó s á g.

Robinson azt beszéli egy Angolról, ki halálán volt, hogy midőn végső vonaglásában megharagították, ismét magához tért, és még felingerlett erővel egy óráig élt; de ekkor ismét letsendesedett az indulatja, 's kimult. Albertis szerint egy másik emberben a' felingerlett harag miatt az élet még 8 napig megtartatott. Így a' harag a' köszvényben, hideglelésben, 's a' t. hol más szer nem fogott, hasznosnak találtatott.

Rejtett szó.

Az egésszel, melly egy szó tag
 Nem keveset jelentünk;
 Fejét vágd el; okát teszi
 Annak a' mit mivelünk;
 Az egész szó megfordítva
 Állat nemét jelenti,
 Mellynek bőre az embernek
 Ruházatját természti.

Sándor Jó'sef.

1ső eszt. Böltsel.

Jegyzet: Az 51—52dik számbeli
Rejtett szó: Anyaszentegyház.

N^{ro} 2.

H A S Z N O S
M U L A T S Á G O K.
1 8 3 1.

Új Esztendei Versezet.

*Nagy Méltóságú Cziráki, és Dienesfalvai
Gróf Cziráky Antal Úr Sz. István Király
Rend. Nagy Keresztese, Arany Sarkan-
tyús Vitez, Cs. Kir. valóságos belső titkos
Tanácsos, Aranykultsos, Ország Birája
's a' t. Ő Excellentiájának tiszteletére.*

Ismét hát egy Év a' nemlét sűrű ködébe

Vissza suhanva tűnék a' múlttak hosszú sorába ;
'S a' végetlenidő, hogy rendszere szét ne bomoljék,
Újlag elkezdé esztendei pállya futását ?

Mint a' tarka kigyó, mikor a' vidám tavasz' enyhes
Szelleli olvasztják a' mord tél zúzzait, ifjú
Bőrbé borúl: úgy a' Természet mindenik évben
Vissza teremti magát. — Szive vérzik a' Honfinak,
eltűnt,

'S Gyász feledésre jutott öskorniak bajnoki tettet
Elméjébe tüzes képzéssel rendre tekintvén.

Fölriad, és kinnal teli átkokat ontani bátor

A' Végzésre, hogy ő nem a' hajdani hősi világban
Ele ama' sok ezer Daliák közepette vitézül.

Bánatos ortzáján szeme nedvei folynak azomban,
Hogy még oszlopokat sem szentelsz tiszteletekre
Arpád századitól elfajzott gyáva Jelenkor !

Hasztalan! elhúnytak, s örök álom sürgeti őket,
Es szemeik soha nem viradandó éjre tsukódtak.

Héj Magyarom! képzeld osztián ama véres időket,
 Mellyek Honnod egén majd tiz száz ólta borongtak:
 'S Eggyenként azokat, kérlek, vesd öszvekoroddal.
 Számtalan ezredeit Mogolok vad Kánja nem olti
 Immár öldöklő fegyverbe ma Hunnia ellen,
 'S Vérrel elegy patakok nem folynak térmezeinken.
 Barna homályba borúlt a' félhóld hajdani fényje.
 A' könnyelmű Frantzok' dühe nem fenyeget már.
 'S áldott békében, Arpád' unokáji! vigadtok.
 Nemzeti Nyelvetek is kezd már valahára tenyészni;
 Kezd, 's nem nyomja talán egy holt nyelv súllyos
 igája,

Többé Hála, Hazám' védelkei! hála tinéktek,
 Kik közügyünk gyarapításán mindenha ditsőül
 Munkalódátok, gyakor áldozatot törekedvén
 Nyújtani Honnunknak szent óltárára. Ki volna
 Érdemitek számát méltán elzengeni képes?
 Mint a' jótévő Napnak sugári temérdek
 Fényekkel tündöklének a' több égi tüzek közt:
 Úgy ragyog a' te Neved, Hősök maradéka, Cziráky!
 Minden Honnfeleid közepette. Ma tiszteletedre
 Engedd hát Nagy Gróf! új évi kívánatit, és hő
 Érzésit forró szívemnek hogy ki buzogjam.
 A' kiben a' Tudományt, és drága Hazája szerelmét
 Érdemek egybekötik, közelít az az Égilakókhoz.
 E' szent tűz hevité, Hős Gróf! a' régi világban
 Hires Apáidnak lelkét, mikor a' tsatatéren
 Nyert diadalmakkal koszorúzva Hazájok ölébe
 Gyakran az ellenség kebeléből vissza jövének.
 Fő kötelességnek tarták, szolgálni szülőtte
 Földjöknek. 'S a' vér mezejéről néma sohajtás
 Föl-föl emelkedik, és Elejidnek yirtusa rémlik
 Képzeteembe; de ezt sokkal magasabbra emelték
 Hív Unokájoknak példátlan tettei, 's fényes
 Érdemek által nyert Fő Méltóságai. — Múzsám
 Virtusait de miért kezded számlálni? erőtlen
 Vállaid illy súllyos terheknek alatta le rognak.
 Végezd énekedet, kívánván bődög időket,
 'S Nagy számú vidám új esztendőket azomban
 Nékie, hogy tapsolva Hazám tisztelje sokáig,

És a' háladatos maradék emlékezetében,
'S szívében, míg egy Magyar élend, szüntelen ÉLJEN.

Fel - Apáthi Molnár Sándor.

A' megszaporodott állati, és növényi ország.

Cuvier Úrnak nem rég tartott beszédében ez eránt a' többek közt a' kövctkezőket olvassuk : Ha Linné 1778dikban a' maga közönséges lajstromában 8000 növényfajt mutatott, 30 esztendővel későbbben a' Wildenové 25,000 fajt nevez, és Decandolle most ollyant készít, mellyben 40,000 lesz előszámlálva. Ha Buffon a' négylábu állatokat 300ra tette, Desmaretts már most 700at számlál. Lacepede 20 esztendő előtt még 300 hal-fajtnál többet nem tudott előszámlálni ; a' Párisi Kir. gyűjteményben már most 2500 faj találtatik. A' más állatok' testében élődő férgekre nézve Rudolphi egy egész új világot fedezett fel ; de még inkább el kell bámulnunk, ha meggondoljuk, hogy mindenik utazó ezereket hoz hazájából magával, ugy hogy a' Párisi gyűjteményben most 25,000 fajnál több találtatik, és más Európai gyűjteményekben legalább is még egyszer annyiféle lehet. Latreille felvetette, hogy ha egy ember az eddig egybegyűjtött bogarakat mind le akarná irni, harmincz esztendeig szakadatlanul kellene dolgoznia. De ezen idő alatt, ha csak az utazók' buzgósága el nem lankad, ismét annyi fajra fognak akadni. A' mel-

lett észre kell venni, hogy itt tsak a' külső, rövid leírásról van szó; mert tsak néhánynek is szoros leírására egész emberi élet kivántatnék. Így Lyonnet tíz egész esztendeig dolgozott egy munkán tsak egyetlen egy hernyóról, és Strausz egy hasonló nagy munkával ajándékozott meg a' tserebogarakról. Ebben az alig egy hüvelyknyi bogarkában a' legtsudálatosabb szerkezetet találjuk, és a' belső részeknek olly finomságát, szépségét, melly a' szemet megbájolja: mintha minden úgy volna elkészítve, — hogy az embernek gyönyörűséget szerezzen, pedig talán, mióta a' világ áll, most vetette az ember legelőször reá szeméit!

A' fogságban lévő vad-állatok.

Ha Európának minden menageriájából a' vad-állatok szabadon botsátanak, és egy nagy erdőben együvé eresztenék, ama híres van Aken vad-állatok tulajdonosának felvetése szerint lenne 225 oroszlan, 280 tigris, 302 leopard, 470 párducz, 80 tigris-matska, 67 elefánt, 10 rhinoceros; 1400 medve, 2700 farkas, 78 tsergő-kigyó, 216 óriás-kigyó, 1040 hyéna, és 96 krokodilus mindegyütt. Ha 50,000 ember fegyver nélkül megjelenne, ezen vadaknak elment nem tudna állani.

Amsterdamban egy rekeszben a' hyéna, és tsergő-kigyó együtt van bezárva. Hogy a' tulajdonos ezen különösség eránt még

nagyobb figyelmet gerjessen, a' hyénának Potter, a' tsergő-kigyónak Don Juan van Halen nevet adott.

Olaj, szőlő-magból.

Schoder Cancellariai Tanátsos Ludvigsburgban az olaj-ütőkkel kinyomatta a' szőlő-szemek' magvait, és olly olajra tett szert, melly kövérségére, és izére nézve a' Provencei olajnál semmivel sem volt alább való, és a' legtisztább bor' világosságával birt. A' hideg téli napokban hideg helyen állott, de meg nem fagyott, sem tisztaságából, és világosságából semmit el nem vesztett. Minthogy ezen olaj akármelly hidegben is folyó vékonyságának látszik maradni, talán igen alkalmas volna mechanikai czélokra.

Statistikai Jegyzések Lengyel országról.

Egy levelező (a' Berlini Státus - Újságban) annak megmutatására, hogy milly helytelen légyen a' Lengyelek' kívánsága, mellynél fogva az Orosz országgal egyesített Lengyel tartományokat vissza kérik, így írja le azon tartományokat: A' mái Orosz-Lengyel ország áll: a' régi Lithuániából, Samogitiából, Fejér-Orosz országból, Volhyniából, Podoliából, és Lengyel Ukrainából; területe 7600 □ mértföld, népessége 8,800,000 lakos:

Nyelvre :	vallásra nézve :
700,000 Lengyel,	2,400,000 Rom. Kath.
880,000 Lithauai,	1,640,000 Görög Kath.
5,520,000 Kis-Orosz,	3,230,000 napkel. Görög
180,000 Orosz,	180,000 Ó-Orosz
50,000 Tatár,	50,000 Mahomedan.
120,000 Lett,	1,300,000 Zsidó.
50,000 Moldvai,	
1,300,000 Zsidó,	

Kiki jóformán tudja, hogy az úgy nevezett Kis-Oroszok nyelvökre, 's nemzeti-ségökre nézve majd semmit sem különböznek a' Nagy-Oroszoktól; hogy ennél fogva az Orosz népesség, melly 5 mill. 700,000 lélekből áll, jóformán feljül haladja a' 700,000 Lengyelt, kiknél még a' Zsidók is többen vannak.

A p r ó s á g o k.

Nagyon méltó a' figyelemre, hogy az elefántok (tulajdon hazájokban, szabadon) midőn érzik, hogy halálok' ideje közelget, egy árnyékos völgybe vonják magokat, mellyen jókora víz foly által. Ezt bizonyítják az Afrikai vadászok, és Bosman híres utazó, valamint azon környülállás is, hogy többnyire az elefánt tetemeket nagy folyók mellett találják.

1827dik esztendő óta Franczia országban 41 nyilvánóságos kertészoskola virágzik, mellyekben 1316 nevendék jár; és vagy 205 olly Intézet, hol a' fákkal való bánást

mind theoretice, mind practice tanítják. Ezekbe 5285 tanítvány jár.

A' tsiga semmit sem kerül annyira, mint a' gipszes földet, ha t. i. a' földben gipsz részek tolátatnak, vagy annak színét gipsz, vagy oltatlan mész-porral meghintik, nem közelit oda a' tsiga. A' gipsz olly hathatósan segíti a' tenyészést, hogy a' tsiga emésztése, melly a' nedves esztendőkbén olly káros, nem sokat árthat; ellenben a' mész minden élő bogarat, hernyót megöl.

A' halat elevenen el lehet küldeni messze helyekre, kivált a' pontyot, és tsukát, a' következő módon: ha az elküldés télben történik, a' halakat tsak ritkán hóba kell bétakarva felrakni, az az közbe-közbe havat rakni; ott ugyan mindjárt megfagynak, de ha vízbe vetik, tüstént felélednek. Illy módon messze vidékekre elküldhetni, tsak hogy meleg helyre útközben ne vitessenek. Ha pedig nyárban kellene elszállítani, a' halak száját meg kell tömni pálinkába mártott fris kenyérhéjjal, szalmába bétakarogni, és lepedőbe bévarrani. Így is messze elküldhetni, a' nélkül, hogy megdöglenének.

A' Szmirnai Courier Nov. 14dikén azt írja: hogy a' fényes Porta egy kerülő-levele által megparantsolta, hogy mind azon keresztények szabadon botsáttassanak, kik a' Görög revolutio' következtében rabszolgaságba estek. Ennél fogva már többen ta-

pasztalták is ezen rendelésnek jótévő következéseit.

Midőn Dec. 22dikén reggel Vincennes kastélyba az Ex. Ministerekhez ment két Biztos az előtte való este hozott ítéletet (mert még a' per' végét nem tudták) nekik felolvasni, ők még feküdtek; a' többi három hamar felültözött, de Hg. Polignac beteg lévén, kikérte, hogy az ágyban maradhasson. Mindnyájan tehát az ő szobájába mentek meghallani az ítéletet.

A' legszebb hámot most Nápolyban készítik. Bizonyos Casaletti azt valóságos ezüstműből csinálja. Az illy hámban a' lovak egész pánczélban látszanak lenni, és még is az egész ezüst-ékesség csak másfél fontot nyom.

Rejtett szó.

Első hármában erő kell,
Más hármának ez úgy élel;
Két végsőből ékezettel,
Legény, a' ki sokat emel.

A' végső és első ejtés

Eggyütt, nyomorult teremtés;

Egészet ha gyermek ér,

Találd, annyától mit kér.

Budán N. A.

Jegyzet: Az 1ső számbeli Rejtett szó: Sok.

H A S Z N O S

M U L A T S Á G O K.

1 8 3 1.

*Az ujonnan született Magyar Akademiához
1831diki új évre.*

Fél század lengett az örökség' néma ölébe
 Viszsa, miolta Hazánk' órangyala hajnali rózsát
 Hinte egünkre, 's ezen szavakat rajzolta reája:
 „Hunnia! hajnallik: majd feljön Phoebusod egykor! —
 Hév szívvel nézett e' képre Hazánk' fia akkor,
 'S mind eddig forrón óhajtá tellyesedését
 Angyali szozatinak, nem csüggvén tiszta reménye.
 A' szent várakozás már most a' reggeli égen
 Látja jövendőknek százszor szép mennyei képét;
 Mert az arany Phoebus' kebeléből fényözön ömlik
 A' keletégre. — Magyar Bölcsék! Ti sugárza-
 tok ottan,
 Mint a' késő kor' termékeny tarka virági.
 Majd egy nagy reggel pompás Phoebus követ onnan
 Benneteket, 's édes Honnunk' fényére derül fél. —
 Addig is a' szent ügy mellett cselekedjete, a' mit
 Napkelet enged: utóbb dél érleli tetteteget meg;
 S hamvaitokra dicső csókot hint hálaadásunk.

Lencsés.

A hajdina-szalmáról ellenkező tapasztalás.

Az 1830dik esztendőnek első fél-eszteni-
dei 25ik szám alatt lévő Hasznos Műlatsá-
gokban T. Rigyitzai Kováts Mihály Úr kü-
lönös birka-nyavalya eránt tett felfedezést,
mellyet a' hajdina-szalma etetésnek egyene-
sen tulajdonit, mellyre sokkal ellenkezőbbet
tapasztalt alólrít.— 1828dik esztendőben S. V.
V. birka-majorban a' széna megfogyatkozván
a' helybéli Tiszt minthogy más nem volt,
hajdina-szalmát adatott, holott a' birkák
már közelitettek az elléshez Februariusban,
odajövéen mint kormányozó Tiszt, 's látván
ezen etetést megijedtem és a' számadó Bir-
kást feddvén, hogy mert hajdina - szalmát
ellés előtt a' hasas birkának adni, ha elveti
a' bárányait, és eldöglik, megfizetéssel
fenyegettem, mellyre a' Birkás azt felelte:
„de ha más nintsen, mit adjunk?“ Igaz, hogy
tartottam tőle, mivel még tapasztalásom nem
volt, de meg kell vallanom, hogy azért egy
sem vetette el bárányát, de nem is dögölt,
a' mint T. R. K. Úr allitja; mástól kellett
annak származni, sőt 1829dik esztendőben
a' takarmánynak nagy szúke arra kényszeri-
tett, hogy mivel hajdina igen bőven termett,
a' birkák alá alomnak hordattam; de a' bir-
ka ott hagyván a' sást, melly a' hajdina-szal-
mára vettetett, a' hajdina-szalmát annyira
kiette alólról, hogy tsak az igen vastag szá-
rát hagyta; a' Juhászok magok azt kérték,
hogy a' hajdina-szalmát semmi másra ne for-

dítsam, hanem a' birkáknak adjam. Az tselekedvén 8 Marjorban, a' birkák frissek voltak, egészségesek, legkisebb bajok sem lett; és mivel a' mult 1830dik esztendőben hasonló szűke lett a' szalma termésnek, a' hajdina pedig bőven termett és jó száraz idővel bétakarítottatott, a' szükség' kipótolására azt javalhatom tapasztalásomból, hogy az egészséges hajdina szalmát bátran kiki a' birkáknak adhatja. A' hajdina szalmának mi sok vékony ágotskái vannak, azon egész bokor hajdina-köpűk, mellyeken a' hajdina volt, és a' meddű virágja, vagy is annak a' himje, melly ugyan megfeketedik, de le nem hull, rajta marad az elkészítés után is, azt a' birka igen szereti, és bizonyosan egészséges, és jó erőben marad; mellyet két esztendei tapasztalásomból bizonyíthatok, és most a' rideg birkáknak adatom, és így minden birka tartó Gazda ha egyéb szalmában és takarmányban szükölködik, bátran azoknak adhatja. G. J.

A' Franczia Ex-Ministerek' ítéltetése.

A' Quotidienne a' Főrendek' Törvénytársaságának titkos tanátskozásáról, mellyet Dec. 21ikén este tartottak, ezeket írja: A' tanátskozás 2 órakor kezdődött. A' szála ajtajit gondosan bezárták. Elsőbben is azon kérdés tétetett: vétkesek-e a' haza-árulásban? Ezen kérdés mindenik vádlottnál megújított. Kétszer voksoltak. A' szokás szerint kiki hangos szóval adta voksát. 5 óra tájban el volt már határozva, hogy méltók

a' büntetésre, mintegy 132 — 136 voksal, mintegy 20—24 ellen. — A' tanátskozásnak ezen első része után az ülés felfüggesztetett; mivel a' Paireknek nem volt szabad eltávozni, a' Nagy-Referendárius' rendelkezéséből asztalokat vittek bé frissítő szerekkel. 6 órakor újra elkezdődött az ülés. Az Elölülő a' büntetés' mivoltát hozta szóba. 156 voks volt mindegyütt (valami 10 Pair magát azzal mentegette, hogy a' vádlottakkal atyafiságban vagyon). Polignac urnál 128 a' deportatióra voksol, a' többiek halálíg tartó fogságra, kivéven négy Pairet, kik halálra voksolnak. Az első voksolásnál nyolcz volt ilyen, t. i. egy Hg., egy Marquis, öt Gróf, és egy Báró. Észrevették, hogy a' halálos büntetés szót senki sem mondotta-ki, hanem illy formán éjtették: „a' legkeményebb büntetés, melly a' büntető - törvénykönyvben áll.“ Peyronnet urnál 87 voks örökös fogságra, és 68 deportatióra, (egy voks bézárára). Chantelauze urnál 138 voks örökös fogságra, és 14 deportatióra. Guernon-Ranville urnál 140 voks örökös fogságra, és 16 deportatióra. Az ítéletet 9 órakor tették fel, és azt minden Pairek aláírták.

A' Süldisznó' haszna.

Ama híres természet-vizsgáló, Dr. Lenz ki a' mérges kigyókkal annyi próbát tett, a' következő módon ír: „Úgy van a' szegény süldisznónak, vagy tövises-disznónak dolga, mint némelly embernek; valóságos betsét meg nem ismerik, és sok ellensége vagyon. Megmutatom én, mi nagy jótévője legyen ezen

állat az emberiségnek. Már régen isméretes volt előttem, mint az egereknek, békáknak, és kígyóknak pusztítója; de azt is kelle tudnom: vallyon a' mérges kígyót meggyőznie. Azért Aug. 24ikén (a' mult eszt.) egy süldisznót egy nagy ládába tevék, hol két nap mulva négy kölyket ellett, 's azokat gondosan ápolgatta. Eleven egereket, békákat, 's a' t. adtam neki, 's azokat jó izüen megemésztette. — Aug. 30ikán midőn kölykeit tsendesen szoptatta, egy nagy viperát vagy kurta-kígyót ereszték-bé hozzá. Lassan felkele, szuszogni kezde; a' kígyó dühös lett, sziszegett, és hevesen marta száját. A' süldisznó ezzel nem gondolván, megnyalta sebeit, a' nélkül, hogy hátra vonná magát, és ekkor a' kígyó jó nagy marást ejte a' kinyujtott nyelvén. Minden tétovázás nélkül, folyvást szuszogott a' süldisznó a' még mindég dühösködő és maró viperára; végre hirtelen megkapá a' kígyó' fejét, 's öszvetöré, ropogtatá minden mérgével együtt fogai között, 's azután a' többi részét jóizüen elkölté. Még az nap este egy fiatal viperát megevett, és más nap hármát. Sebjein, sőt még a' nyelvén sem látszott legkissebb daganat is; egészséges maradt, valamint kölykei is. — Azóta a' süldisznót még ötször eresztettem viaskodásra nagy viperákkal. Sem a' marások, mellyek orrán, és fülein estek, sem az elnyelt méreg-fogak, és méregtartók nem ártottak neki. Nevezetes, és szinte megfoghatatlan a' süldisznó' hidegvérúsége a' viperával való viadalban az ölyv-

hez (falco buteo) képest, midőn ez hasonló viadalban vagyon. — Ezen előadás' valóságát több személyek megbizonyíthatják; kik ezen harcz-játékot jelenlétökkel megtisztelték. Bizonyosnak tartom, hogy a' süldisznót, melly közönségesen a' kígyós helyeket szereti, ezentúl mindenütt kimilleni fogják. Még azok is, kik eddig agyon ütni, vagy megkövezni szokták azért, hogy a' fáról lehullott gyümölsöt felszedi, kegyesebben fognak vele bánni, ha meg lesznek győződve, hogy a' gyümölsöt nem nagyon kívánja. Tessék ez eránt az én próbámot megtenni, melly ebből állott: két nap egyebet nem adtam neki gyümölsnél, és olly szűken evett belőle, hogy kölykeinek ketteje tejének fogyatkozása miatt eléhezett; máskor adtam neki húst, bogarakat, kernyókat, és egyszer'smind gyümölsöt; ő mindég inkább nyult az állatokhoz. Schnepfenthal, Sept. 30ikán 1830.

A p r ó s á g o k.

Moszkvában az epekórságban Dec. 6ikán megbetegedett 23 személy, meggyógyult 37, megholt 3. — 7ikén megbet. 23, meggyógy. 35, megh. 9. — 8ikban megbet. 15, meggyógy. 14, megh. 6. — 9ikben megbet. 17, meggyógy. 46, megh. 8. — 10ikben megbet. 16, meggyógy. 26, megh. 13. — Ugy hogy ez napig, mióta az epekórság megjelent, Moszkvában 6033 személy betegedett meg benne, és ezek közül 3363 holt-meg: beteg maradtak még 266-on. A' nyavalya Orosz országban mindenütt fogytán vagyon.

— Odesszába is elhatott az epekórság, de ott még csak valami 25-en betegedtek-meg, és 8-an haltak-meg.

Herczeg Dolgoruki Jurji Vladimirovics, ki 1770. Jun. 26-án (ó Kal.) ama híres Tsezmei ütközetben Rostisláv hajót vitézül védelmezte az elkeseredett ellenség ellen, és magának dicsőséget szerzett, I. Pál Császár által 1797-ben Moszkvában hadi-Kormányozóvá, és utánna következett esztendőben, 73 eszt. korában, a' Joannita-Rendnek Mesterévé neveztetett, Moszkvában a' mult Nov. 20-án 104 esztendőskorában megholt.

Esztergomban nem rég egy szőlő-kertben valami óriási nagy állatnak, melly még az elővilág' teremtése lehetett, temérdek tsontjait ásták-ki; hihetőleg mammut-tsontok voltak; mert a' mint tudva van, éjszaki Amerikán, és Sziberián kívül, Francia, Német, Magyar, és Tót országban is találtak ilyeneket; Karlovitznál is a' Duna' árkából emeltek-ki mammut-tsontokat.

Tudva van, hogy a' Londoni hídhöz közel egy emlékjel áll az 1666-iki nagy égésről, 's erre a' többek közt az is írva van: hogy „ezen történetet leginkább a' katolikusoknak kell tulajdonítani.“ London városa' Tanácsának egy tagja, Pearson úr, a' minap azt javallotta: hogy ezen írás kitöröltessék; mivel, a' mint hozzá tevén, szorgalmasan megvizsgálván azon leveleket, mellyek az égést érdeklik, egyáltalában semmire sem akadt, a' mi ezen gya-

nuságra okot adhatna, hogy t. i. a' katho-
likusok részesek lettek volna benne. A' ja-
vallat annyiban elfogadtatott, hogyla' dolog'
megvizsgálását egy Biztosságnak adták által.

Kopenhágában Dec. 9-ikén, életének 75
eszt. meghalt a' Boncz-tudománynak amaz
érdemes Professora Schumacher Tanácsos.

Azt tartották, hogy XII. Károly' Ko-
ronája nintsen többé Svecziában. Azonban
nem rég a' Strengnasi székes templom' sir-
boltjában feltalálták, Egészen temérdek
aranyból van készítve, és drága-kövekkel
gazdagon kirakva.

Hága vidékéről a' mult Dec. 13-ikán két
paraszt a' városba mene, 's a' Fináncz-Mi-
nister' palotájánál megállván, erővel azt
sürgették, hogy nekik a' Ministerral beszél-
niök kell; — az nap nem volt audientia; —
ők mondák, hogy azt nem értik; nem is
kell nekik audientia, tsak vezessék a' Mini-
ster eleibe. Bélépének tehát Ó Excellentiá-
jához, két jó nagy főhajtást tsapának, és egy
erszényt adának által neki ezer forinttal
„az édes Haza szükségeire.“

Rejtett szó.

Noha vagyok leány' neve,

Néha kiált a' harcz' heve

Engem a' Vitézeknek;

Első betüm' ha elhagyod,

Egyenlön úgy feloszthatod

Napjait az éveknek.

Engler András.

Jegyzet: a' 2dik számbeli Rejtett
szó: Karátson.

N^{ro} 4.

H A S Z N O S

M U L A T S Á G O K.

1 8 3 1.

*Koldus-Intézet Szathmár-Némethi Sz. Kir.
Városában.*

Követésre méltó példát mutat Sz. Kir. Szathmár-Némethi városa, midőn a' maga kebelében találtató Koldusok, és magokkal jól tehetetlen szegények sorsát egy különös Intézet által felsegélteni igyekezik. A' nevezett város emberbaráti szeretettől lelkesített Magistratusa, meggondolván, melly sok teherrel, és szemtelenkedéssel jár az elnyomorodott emberiség keserves mindennapi kenyerének megszerzése a' házanként való koldulásban; fontolóra vévén, mennyi alkalmatlanságot, és kedvetlen érzést okoz az, mikor a' koldusok az útszákön, Templomok² ajtajin, és vásárookban, az elmenőket kényszerítő esedezések, bénna tagjaiknak, undorító sebjeiknek mutogatása által, törekednek könyörületességre indítani; de eszközölni kívánván azt is, hogy a' koldusok se regébe elegyedni szokott dologtehető hegyék, kik az igaz nyomorultak elől az alamishát sokszor elszedik, e' munkátlan kenyér-keresés alkalmától megfosztassanak:

még 1828dik esztendőben, keresztényi szeretethez illendőbb, a' gyámoltalanokra nézve czélosabb segedelmet szerzett, egy Intézetnek felállítására bírván a' közönséget, mellyben a' városnak minden alamisna nélkül szükölködő népe, vallásbeli külömbség tekintete nélkül felvétetik, és szoros szükségig tápláltatik. Nevezetes pártfogást talált ezen nemes igyekezet Szathmári Püspök Hám János Ö Nagyságánál, ki e' czélra esztendőnként 600 forintot ajánlott; de buzgó elősegéllői ennek a' Város több tehetősebb polgárjai is, kiknek esztendőnként össze rakott adakozásaival, szinte száz nyomorult felmentetik az éhség epezítő gondjai alól.

Ezen Intézet meghaladja czélosságával a' (némelly) más városokban fenálló Kórházakat, az által, hogy midőn más Kórházak, mint tudva van, koldusaikat a' hétnek bizonyos napjain, és vásárok alkalmatosságával, alamisna gyűjtésre kieresztik, mikor a' lakosoknak az egymást érő koldusokat kielégíteni nem kevés terhekre vagyon; — a' Szathmár - Némethi Intézet szegényei pedig soha kóldulni ki nem eresztetnek, hanem veszik naponként a' számokra rendelt jótéteményt. Ezen Intézet' szegényei három rendre osztatnak. Első rendben vagnak a' minden gyámol, és pártfogás nélkül való nyomorultak, kik naponként nyernek 10 xrt. A' második rendbe tartoznak azok, kik másunnan valami segedelembe részesülhetnek, ezek vesznek naponként 8 xrt.

Harmadik rendben ismét azok foglaltatnak, kik igen szűk keresetekhez pótlást kéntelenítettnek kéregetni, ezeknek adatik pótlásul 6 xr. — E' külömben igen tsekély adomány, Szathmár városában, hol majd mindenféle eledelek óltsóbb áron szerezhetők (az illy mostoha esztendőt, mint a' mostani, kivéve), mint akárhol egyébütt a' hazában, elégséges a' mindennapi szükségek takargatására,

Még most a' szegények szélyel laknak a' polgároknál; de folytatni kívánván a' Ns. Város elkezdett jó munkáját, egy köz költségen felállítandó alkalmas Kórházra a' készületeket már megtette; Szathmári Püspök már fent tisztelt Hám János Ó Nagysága ebbe se hagyta magát senki által megelőztetni, midőn a' Kórház építésére maga részéről 10,000 for. segedelmet ajánlott.

Az Intézet közelebbi terhét viselők: Gróf Waldstein Szathmári Prépost, mint szegények' atya, Tisztelendő Kreskay Ignátz, és Senátor Esze Gábor Urak, mint Intézet' Perceptorai, Senátor Nagy Mihály Úr Intézet' Notariusza, Ns. Laky Sándor Intézet' Fiscalisa, Patikárius Hartmann István mint Elosztó, 's több Assessorai a' Papi, és világi részről, ez Intézet' javára való nem tsekély fáradozásainak egyedül azt a' nemes jutalmát veszik, hogy keresztényi munkát mivelnek.

Észrevételek

A' Siketnémáknak tükör által való tannittatásáról, és a' nyelvök' felmetszéséről, mellyet a' N. F. J. Okorághi Ref. Káplán a' Hasznos Mulatságokban 46. szám alatt javaslott.

Egy igen competens bírótól, nagy érdemű Tek. Schwarczer Antal Úrtól, a' Siketnémák' Királyi Intézetének Igazgatójától Váczon, a' következőt vettük: A' gyengéded gyermekben a' siketségnek sok más rossz késérői vannak, mellyekkel felnevekedik, és későbbben, midőn arra a' korra jut, mellyben mások haszonvehetők, ő pedig nem, érzékeny embertársait annál inkább szánokozásra, az érzéketleneket ellenben megvetésre indítja. Ő siket is, néma is, tudatlan is, és erköltseire nézve neveletlen is. Ezt a' szerentsétlen állapotot nem tsak a' mí időnkben, hanem még a' legrégiebbekben is szívökre vévén az emberszeretők, minden módon okoskodtak, és tapogatództak, hogy a' boldogtalanon segíthessenek. Előttök legszembetűnőbb hiba volt a' némaság, és hogy ez a' siketségtől vegye eredetét, arra nem is ügyeltek, hanem a' hibát tsak a' nyelvben keresték; mivel más siketek is vannak, kik szóllani tudnak, meg nem fontolván azt, hogy ezek tsak akkor vesztették el hallásukat, mikor már szóllani megtanultak. Ezt a' bal vélekedést, melly a' 15ik század' végéig tartott,

annál kevesebbé lehet tsodálni; mivel még a' mi időnkben is észrevesszük némelyeknél, kik a' nyelv' megszabadítását, az az felmetszését, tanátsolják. — Pontz Péter nevezetű Spanyol Szerzetes általlátván a' némaságnak igazi okát, legelsőbben is két siketnémát tanított, és tanítatásának lehetőségét békibizonyította. Ennek példáját két századok múlva de l'Epée Francia Apátúr követte, és azolta, tekintetbe vévén a' boldogtalan Siketnémának jussát, mellynél fogva halló testvéreivel, és embertársaival együtt a' nyilvánvaló oktatásra számot tarthat, ő is majd nem minden Tartományokban oktatódik, úgy hogy Európában, és Amerikában öszveségesen már 117 Intézetek számlálatnak. E' mellett meg nem szűntek az Intézetek' Orvosai, úgymind Itard, Haigthon, Rudolphi, Montain, Mundini, Röderer, Ilg, Krombholtz, Múrer, Eline, Mersanni, Bailly, Cotunni, és mások is a' halló mívszernek hibáját kitanulni, hogy a' szerént foganatos orvoslással, és ha lehetséges volna, a' hallásnak megszerzésével a' többi hibák is, mellyek a' siketséggel együtt járnak, egyszerre megszüntessenek. De az ember' füle sok gyenge részetskékből áll, és ha ezek közül tsak egy is hibás, vagy hijjános; már akadályoztatja a' többit közös munkálkodásaiban, és a' hangnak továbbra való szolgáltatásában. Ebből következik, hogy nem tsak a' fül-dob, mellynek az Oko-

rágbi Tudósító egyedül magának a' siketség' okát tulajdonítja, ha ez tudniillik a' megkivántatott szabadsággal, vagy rúgó-erővel nem bír; hanem más részeknek hibája is okozhatja a' siketséget. Úgy az említett Orvosok a' fülnek megvizsgálásakor azt találták, hogy az egyikben az érzőin csak tsupa nyálka volt; a' másokban a' Labirintus, a' harmadikban az üllő, a' negyedikben a' doboló tsontotskák hibáztak; az ötödikben a' Lábirintus csak egy bezárt üreg volt, hol a' tsatornáknak, tsigának, és pitvarnak még csak nyomdokára sem akadhattak, és úgy a' halló mívszernek még külömbféle más hibáit avagy hijjánosságait tapasztalták. A' hol ilyen, és ennyiféle fogyatkozások vagynak, ott az orvosi segedelemnek helye nem lehet. Azoknak a' kevés Siketnémáknak fülében, kikről tudósításokból tudjunk, hogy hallásokat megkaptak, olyan tsonkaság nem volt, és ők ezen szerentsét nem orvosságoknak, hanem egyedül a' természet' saját munkálkodásának köszönhetik. Az egész segedelem tehát, mellyet a' szegény Siketnémának nyújthatunk, csak az oktatásnak szűk határa közé szorítva marad. (Folytatása következik).

A' megszabadult rabszolga.

Egy Stuttgarti Újság Dec. 17ikén ezt jelenti: „Tegnap este megérkezék ide egy ifju Würtembergi, ki Ó Felségének a' Ki-

rállyal kegyelme által az Egyiptomi Basa³
 rabságából kiszabadult. Epp Jakab Noé,
 most 18 esztendő, 1816dik eszt. ben apjá-
 val Epp Rudolfal Kaukázia tartományába
 kivándorlott. Katharinenfeld nevű német
 gyarmatot, Tiflistól nem messze, hol ezen
 háznép letelepedett volt, 1826ikban egy ta-
 tár néptsoport meglepé. A³ mit meg nem
 ölt, azt magával elhurczolta. Mindjárt másod
 nap a³ szerentsétlen fiut atyától, anyától,
 és három testvérétől elszakasztották, és
 Agaskában egy Török kereskedőnek 5000
 piaszterért eladták; ez ismét az Agaskai
 Basának adta-el, innét az Erzerumi Basá-
 nak, ettől pedig Medsid Basának kezére
 jutott Konstantinápolyba. Valami egy esz-
 tendőig volt emberséges bánás alatt ezen
 Török Úr³ szolgálatjában, hol egész dolga
 tsak abból állott, hogy Urának pipával, és
 kávéval szolgált. Mintegy 3 esztendő előtt
 Medsid Basa más 25 rabszolgával együtt el-
 ajándékozta az Egyiptomi Vice-Királynak.
 A³ Kairoi Kaszárnnyába vitték őtet, ott török
 nyelven hadi szolgálatra készítették, és
 a³ talpára vert 500 tsapással a³ török val-
 lás³ felvételére kényszerítették. A³ történet
 úgy hozta magával, hogy egy Burkus Pati-
 káriussal, ki a³ Vice-Király³ szolgálatjában
 volt, megismérkedett, és ő általa egy Kug-
 ler nevű Missionariussal, ki éppen Wür-
 tembergi fi volt. Ennek eszközlése által Ő
 Felsége a³ Würtembergi Király tudósított
 a³ szerentsétlennek állapotjáról, kinek jó

akaratjából az ő megszabadítása, 's vissza hozása eszközöltetett. Beszéli a' fiu arabul, persául, oroszul, és törökül. Ma török katonaruhában audientián volt Ő Felségénél, hogy életéért és szabadságáért neki háladatos köszönetet mondjon".

A p r ó s á g.

Londonban a' mult nyár' vége felé éppen ágyán hevert egy 101 esztendős öreg ember, ki 7 esztendeig egészen vak volt, midőn egy erős villám-tűz reá tsapa, és a' nélkül, hogy valami sérelmet okozott volna, tüstént meghozá szeme' világát, noha valamennyire gyengén. — Az igaz, hogy a' szer egy kitsint erős, 's nem is található patikában; de vallyon az Orvos-tudományban nem lehetne-e a' villámnak surrogátumára akadni.

Rejtett szó.

Ha megházasodol, egészre szert tehetsz;
Vedd fejét, nélküle világra nem lehetsz.
Vég nélkül, remekje a' nagy természetnek,
Tündöklő Királya nyugotnak, keletnek.

Károly Fejérvárról.

Jegyzet: a' 3dik számbeli Rejtett szó: Lóra.

*A' Siketnémákról való Észrevételnek
Folytatása.*

Mi, és melly nehéz legyen a' Siketnémának taníttatása, azt kiki azok közül is, kik annak tudományába beavatva nintsenek, elesméri; de elesméri azt is, hogy a' legjobb tanítás-módjának feltalálását nem mástól, hanem egyedül tsak a' Siketnémák' tanítóitól, kik hosszas tapasztalásaik után annak mivoltát, és velejét közelebbről esmérők, várhatja. Boldogúlnak is igyekezteikben, és az eredeti tanítás-módját mélyebb béléatással kimívelik; történt még is, hogy némelly hivatlan tanátsadók nyilván belészóllottak, mintha képesek volnának a' legnevezetesebb régi Tanítókat józanabb gondolkozásokra hozni, és ezek közé tartozik az Okorághi Tudosító is. — Hogy pedig annak előadását voltaképpen meg lehessen itélni; szükséges e' következőket előre botsátani.

Már negyedik esztendeje, hogy ezen czimű munkámat *Lehrmethode zum Unterrichte der Taubstummen für*

Le hren közre botsátottam. Sok hasznos észrevételek, mellyek közé a' kimondás jobbitása is tartozik, megkivánták, hogy azzal tanításomat köztudomásra hozzam, és hogy a' szerént a' Siketnémákat otthon is lehessen oktatni, avagy az oktatásra előre elkészíteni. Írtam német nyelven, hogy a' külföldi Intézetekkel is közölhessem, és édes Hazám' Intézetének javára azokkal állandó egyetértésben lehessek. Annak a' munkámnak 90 lapján 4 sorban szükségesnek lenni mondottam a' tükört; hogy a' Siketnéma' szólló eszközeit a' Tanítóéval öszve hasonlíthassa, és a' nyelvnek 's ajakoknak külön külön minden szótagotskának kimondására (articulatio) megkivántatott állását, hajlását, és mozdulását maga magán láthassa. Sokat segít ugyan a' tanításban; de annak tsudálatos eszközlését, mellyet a' Tudósító néki tulajdonit, sok esztendő óta minden törekedésem és nyomozásom mellett is még ekkorig nem tapasztalhattam. Nem is tsoda; mert a' kimondás' érthetőségének vagy érthetetlenségének okát nem olly annyira a' szólló eszközökben, mint inkább a' halló érzékben kell keresni.

A' Siketnéma soha sem hallotta más szólló embernek szavát, és a' mit nem hall, azt utánna sem mondhatja, és meg sem tanulhatja. Így a' némaság természetes következése a' siketségnek. Ellenben ha efféle szerentsétlen, hallásra juthatna; azonnal megszöllumlana, és ép szólló eszközeit hasz-

nálhatná. Az ő természeti szava, melyet hallunk, midőn nevetésre, vagy sirásra fakad, hasonlít a' miénkhez, és ezt, ha szavunkat hallaná, egyes nyelvével, szájpaddlásával, orrával, fogaival, és ajakival mindenféle szótagotskákra, mellyek a' beszédre megkivántatnak, megváltóztatni tanulná, és értelmesen szóllana; mert tsak a' hallás által tanulhatjuk megesmérni a' hangot, annak minéműségét, és szólló-eszközeinknek használatát. Tudjuk ezen felyül, hogy a' mi szavunknak külömbféle mély és magos hang-fogása vagyon, és hogy a' legmélyebb bassus hangtól fogva a' legmagosabb diskánt hangig felemelkedhet. Kiki pedig a' halló emberek közül a' hang létrájának (Scala) valamelly mély hangján beszél, a' melly néki legalkalmasabb, és legkönnyebb, hogy beszéd közben annak nagyobb értelmére, a' mint a' kérdések, feleletek, felkiáltások, 's indulatok' kijelentése megkivánja, szavát feljebb vihesse, és ismét alább szólíthassa. Minden szónak és minden mondásnak vagyon hangejtése (accentus), és e' mellett az egyik szótag meghuzva, a' másik pedig megrövidítve kimondatik. Már most mellyik légyen az a' mély hang, mellyel mi közönségesen beszélni szoktunk, és mellyek annak más efféle változásai az okával együtt, hogy miért vannak azok a' változások, azt a' siketnéma se nem hallja, se nem tudja. Sőt nem kevés fáradtságába kerül a' Tanítónak (az

Okorághi Tudósító pedig erről semmi említést sem tesz) míg a' tanulni kezdő gyermeknek értésére adhatja, hogy magától valami szózatot adjon, és míg ezt tőle kitsalhatja; mivel se a' magáét, se másét soha sem hallotta, hanem a' tulajdon szózatját csak érzi, és más emberekről bámúlva azt gondolja, hogy tsupán tsak az ajakok' mozdulása által egymást érthetik. Innen vagyon, hogy midőn a' Tanító' akarátját bétellyesíteni akarja, közönségesen legmagosabb hangú szózatot nagy erőltetéssel, és a' gégéjének öszveszorításával mintegy fulladozva botsájt ki magából. Ez az erőltetett szózat, ha megmérsékeltetik, azonnal könnyebbre, tisztábbra, és értelmesebbre változik. (Befejezése következik).

Hibás nemzeti szokások Angliában.

A' következő hibás vélekedések Angliában annyira megrögzöttek a' közemberekbe, hogy azokat kiirtani igen bajos lenne: 1) A' föld-birtokot tsak 999 esztendőre lehet bérbe vagy árendába adni, mivel 1000 esztendei árenda sajátságot szerezne a' birtokosnak. — 2) A' vasárnap kiadott törvényes levelek semmit érők. — 3) Hogy a' törvényes örökös kitiltassék az örökségből, szükség, hogy a' Testamentomban neki egy siling rendeltessék, külömben jusa vagyon az egész örökséget elfoglalni. — 4) Azon hely, mellyen egy halottas processió keresztül megyen, az által országuttá, vagy

útszává válik. — 5) Az adósnak testére executiót lehet hozni. — 6) Azok, kik a' tengeren jönnek a' világra, Stepney helység' Plébániája alá tartoznak. — 7) Két testvér' gyermekei a' másod ízben egybe nem kelhetnek, noha ez meg van engedve az első ízben. — 8) Ha egy férj arra szánja magát, hogy feleségét, kötelet vetvén nyakába, a' vásár piacon eladja, törvényesen el van tőle választva. — 9) Ha egy fejérszemély arra szánja magát, hogy ahoz, kit éppen fel kellene akasztani, férjhez megyen, az ítélet végre nem hajtatik azon férjfiun. — 10) Ha feléled az, kit az akasztófáról levágnak, nem szabad újra felakasztani. — 11) A' szamarak' birtokosai tartoznak rövidre metszeni ezen állatok' füleit, nehogy a' lovak azoknak hosszóságától megijedjenek.

Ezen vélemények közül a' 10dik szám alatt lévő legigazságosabbnak látszik; mert a' vétkeseknek tsak ugyan elég egyszer a' halál' kinjait, 's félelmét kiállani.

A' jövendőlo' paraszt.

Ezen cím alatt: „a' Kempteni jövendőlo' paraszt” Lübekben egy könyvetske jelent meg, melly 1831dik esztendőre tekint. A' millyen sok boldogtalanságot szerzett 1830dik esztendő, millyen véres, és borzasztó vala annak pályája, olly barátságos és békéltető lesz, mint a' paraszt mondja, 1831dik esztendő. Ha az első hónapok még némelly gyűlölséggel, 's keserőséggel jár-

nak is, de későbbi lépései nyugalomra lesznek intézve, és Májussal az egyesség virágai minden útfélen ki fognak fejlteni. De ti, kik jövendőlésemet olvassátok, 's azt hiszitek, vagy óhajtjátok — így szól tovább a' jövendőllő paraszt — egyesüljeteK még hamarább, mint mondtam, siessetek a' békeséget megszerezni; ti népek! kik a' kábaság' kötelén tánczoltok, nyissátok fel szemeiteket, lássatok világosan, 's ébredjeteK-fel azon kába álmadozásból, hogy a' lázadás titeket boldogokká tehetne. Már haragszik az ég, és fenyegető újja fejeteK felett. Tekintsetek tsak a' halálszemü Cholera morbusra; ez most az özön víz helyett vagon, és közelít, hogy az emberiséget vétkeK álmából felriassza. ÉbredjeteK fel, vergődjeteK ki a' setétségéből. Mitsoda hasznót hajtott zenebonátok? PártütésteK még senkit sem gazdagított meg, tsak a' fegyver-műveseket, és puszkapor-árosokat 'sa't.

Az égett tag' gyógyítása.

A' Schläger közhasznu leveleiben, 1830. Martiusban, a' következő gyógyítás-mód ajánltatik, mint tapasztalt szer, az égetés ellen: Akármí módon égette is meg magát az ember, u. m. forró vízzel, tüzes vassal, forró olajjal, vagy egyenesen tűzzel, első dolog az legyen, hogy hideg víz, és só legyen hamarjában készen. Ha a' megégett tagot belé lehet a' hideg vízbe tenni, annál jobb. Tüstént tehát a'

tagot hideg vízbe kell mártani, és belé sötvetni, minekelőtte hólyagok támadnának a bőrön. Tsak hamar a' fájdalomnak enyhülését tapasztalhatni. Mihelyt lassanként a' víz megmelegszik, visszakerül a' fájdalom. Azért mindég hideg-vívről kell gondoskodni. Így folytatván, 12, legfeljebb 24 óra alatt nem tsak minden fájdalom elmulik, hanem az égetésnek még nyoma sem látszik. — Ha az elégetett tagot vízbe nem tehetni, (p. o. ferdőbe, mellyet mindég hidegen kellene tartani), hideg vízbe mártott rongyokkal kell borogatni, mellyet annyiszor fel kell mással tserélni, valahányszor a' rongy megmelegszik. — Ha az égetés olajos, vagy más zsíros szertől esett, mindenekelőtt a' megégett helyet szappanyos vízzel tisztán meg kell mosni,

Napkeleti Literatura.

Acerbi Úr, Ts. K. Kormányshéki Tanácsos, és Alexandriában (Egyiptomban) Fő Consul, a' Bétsi Ts. K. Könyvtárnak igen drága napkeleti kéziratokat ajándékozott, tudniillik: Makrisi nagy történet irását Egyiptomról, két kötetben; Kairo' történeteit Sojutitól; Egyiptomnak az Ozmánok által való meghodításáról írt történetet Ibn-Senbel-től; a' Chamis (quintessentia) név alatt isméretes híres életírását Mohamednek, két kötetben; és az Európában eddig egyedül való Anthológiáját Kordovai születésű Mohamed Ben Abdorre-

bihi-nek (az Úr szolgájának), melly könyvnek neve Ikdol-Ferid, az az egyedül valótsomó drága kő.-- Ő Ts. K. Felsége ezen ajándékokat kegyesen fogadta, és Acerbi Úrnak köszönetét izente. — Ezen betses kéziratoknak méltó helyet rendeltek már a Ts. K. Udvari Könyvtárban, melly már is a napkeleti kéziratoknak bő gyűjteményével bir.

A p r ó s á g.

New-Yorkban Dr. Scudder olly mesterséges szemeket készít, mellyeket, a' ki azokat hordja, alá 's fel, jobbra 's balra úgy forgathat, mint a' természetest, legalább ezt igéri Jelentésében, mellyet az „egy-szemű” Amerikai Publikumhoz intézett.

Rejtett szó.

Hét betűmet tsak a' szép nem
 Használhatja
 Első hármát, kinek terem,
 Kóstolhatja;
 Másik hárma
 Kedves lárma
 Végsőt leled magadba.

Budán N. A.

Jegyzet: a' 4dik számbeli Rejtett szó: Napa.

Hódoló szív' ömledezés:

*Új Esztendei ajándékul Ts. Kis Apponyi
Bartakovich János Ts. Nyitra Vár-
megyei Táblabíró Úrnak, és szeretett
Hitvesének szület. Batskafalvai Bac-
kány Therézia Asszonyságnak.*

Szárnyalj-le mennyből szent meglegedés,
'S apadhatatlan kintsed özönje itt
Áradjon e' hív párra, melly't a'
Tiszta szerelmek eloldhatatlan

Kötése tett egygé. Remek állapot!
Hajlékok a' csend, 's béke lakóhelye.
Viszon szerelmek boldogulást
Súgaroz. Éltet igaz húségek.

A' férjfiúság jussa igazgat itt,
De a' viszon hűség meglegedőn
Itéli ezt szentnek, 's legillőbb
Egy akarat teszi olly remekké.

Mint egy tökélyel diszkedő óra - mív,
Mely' járatának fő oka rejtve van.
E' bölts igazgatás' remekje
Illy betses, illy deli, illy szerentsés.

Csendes mulatság úzi, ha felleget
 Nem retteg a' sors vonni reájok; az
 Egymást előző jószivűség
 Nyugalom, a' szeretet, 's barátság

Kivánatossa napjaikat teszi.
 Melly drága nekik minden időszakasz!
 Mert azt szerelmes magzatiknak
 Boldogulása ragadja tőlök.

E' szép teremtmények, deli képei
 Szülőik áldott virtusaiknak, egy
 Kedves robajjal úzik a' tél
 Unalomit, 's örömet nevelnek.

A' lelket indító nemes érdemek',
 'S nagy tettek' el'ven rajzolatit gyakort'
 Bámúlva hallottam miként a'
 Böls Anya magzatinak fogékony

Keblekbe öltá: szánakodó, vagy egy;
 Szép tett' óhajtását jelelő könyűt
 Ha gördít egy kis lélek ekkor,
 Égi öröm lepi Anyja szívét. —

Hová ragadtok képzetim? E' remek
 Párnak temérdek virtusi lantomat
 Felyül haladják. Bár szerény, 's hív
 Érzetimet kegyesen fogadja!

Jó Lelkek! Oh tsak messze időre is
 A' boldogulás' keble lakásotok
 Maradjon; a' mi tsak szerentsét
 Szúl, napitokra derítse fényjét!

A' míg lehellek, hódolok érdemes
Személyeteknek. Jószivüségetek'

'S virtustok' halhatatlanitva

Példa gyanánt tükrözöm sokaknak.

Vigan haladjon virtuosos éltetek

Nesztor korán túl. Magzatitok' ditső

Virtussiból majdan szerentsés

Ősz korotokra öröm tenyészik.

Wargha István.

A' *Siketnémákról való Észrevételnek*

Béfejezése.

De most, minekutánna a' Siketnéma bajos oktatás után a' szavakat kimondani tudja, nem érti még azokat, és nem tudja, mit jelentenek. Nintsen ő a' halló emberekkel ugyan azon kedvező helyheztetésben, kik gyenge koroktól fogva hallván a' szót, és látván azt, a' mit a' szó jelent, egyenként képzeleteket, és szavakat gyűjtögettek magoknak; kik minden nap ébrenségükben legalább 12 óráig más emberekkel hallás által szünet nélkül lelki közösülésben vannak, kik mindég tanultak, mindent hallottak, és a' mit nem értettek, arról kérdezősködhettek; kik eleintén dadogva igen sok furtsa hibát ejtettek, mellyel a' kisdedek magokat olly kedvessé teszik, vagy valamit mondani akartak, és ide 's tova hányván eszöket még is felakadtak, míglen idővel hosszas oktatás és gyakorlás által lelki tehetségök lassanként kifejlett; míg min-

denről helyesebb képzeleteket, magoknak szereztek, és szűkölködő nyelvtudományokat jobban kimívelték. — A' Siketnéma ezzel egyenesen ellenkező helyheztesben vagyon. Ő más szólló emberrel olyan lelki közösülésben soha sem lehetett; soha sem hallott; őtet senki sem oktatta, és azért esméreteket, szavakat magának nem gyűjt-hetett, és a' nyelvtudományt meg nem sze-rezhetette. Ő valóban olyan szomorú álla-potban valamennyi szerentsétleneknél leg-szerentsétlenebb; mert, bár melly szeren-tsétlen is más ember, még is hallása és nyelvtudománya által oktatást vehet, aka-ratját 's baját kijelentheti, panaszolkodhat, segedelmet kérhet, és véghetetlen sok lelki gyönyörúséget, időtöltést, vigasztalást, és enyhülést nyerhet.

Ezekből kitetszik a' munkának nehézsége, melly megkivántatik, hogy a' pusztá elméjű Siketnémának, ki a' szót ugyan tsak kimondani tudja, de nem érti, rendben minden szó, a' mint a Szó-könyvben az A betütől fogva a' Z betűig egymásután követ-kezik, annak mindenféle grammatikai vál-tozása, szerkeztetése, a' származtatások, sőt még az elvont képzeletek is megmagya-ráztassanak; hogy a' Tanító a' Siketnémát gondolkodni tanítsa, és gondolatjait rend-be hozza. Tetézi ezt a' nehézséget, ha fon-tolóra vesszük, hogy a' Tanító mind eze-ket tsak kézi jelek által kénytelen megma-gyarázni. Ezen a' ponton, tudniillik a' ki-

mondás' tanítása után a' Tanító tanítványaival együtt a' logikai és pszichológiai mesterséges oktatásnak messze terjedő határára jut, melly csak ugyan az említett Tudósítónak tüköréből ki nem fénylik. — Sőt inkább ezen munkának nehézsége a' Siketnémák' tanítóinak némelly fontos felfedezésekre alkalmatosságot adott, mellyeket mások is hasznokra fordítottak, és én itt azért nem érdekelhetem, ne hogy azokkal kérkedni látszassak.

Ebből az előre botsátott magyarázásból magából kivilágosodik az említett Tudósító tanításának és tanításának mily volta. Ha tanítványa a' tükörbe tekintvén a' szavakat olly értelmesen kimondani tanulta; tehát az a' kérdés: vallyon hallotta e a' tükörből a' hangot is, és észrevehette-e egyszer'smind annak az értelmes és könnyű kimondásra megkívántatott mérséklését? továbbá kilátzottak-e abból a' kimondott szók által értetődött tárgyak, képzeletek, megfogások, egy szóval az egész nyelv tudomány; mivel, a' mint állítja, tanítványa mindjárt képes volt, kérdéseire helyesen felelni? ha igaz, hogy tanítványa azzal a' tehetséggel birt; tehát vagy nem volt Siketnéma, hanem csak nehezen halló 's szóló, vagy pedig az a' képtelenség jó ki belőle, hogy már az előtt értette a' nyelvet, minekelőtte megtanulta volna. —

Tudjuk végtére az előre botsátottakból, hogy a' Siketnéma' nyelve olly ép, szabad,

és hiba nélkül való, mint akármelly más emberé. Egyedül tsak a' gyakorlatlanság, mivel a' szóllásban használni soha sem tanulta, okozza azt, hogy, midőn megvizsgáljuk, egy gombolyagba öszve 's vissza húzza. Innen gyanította a' hajdani tudatlanság, hogy levan ragadva; azt felmetasztette, és annak mindenféle alkalmaztatására szükséges kötelékeit megrongálta. Azaz azt nyernék most is, hogy a' boldogtalannak nyelvét a' kimondásra alkalmatlanná tennék. Ezen okból a' nyelvények felmetasztését, és elektrizálását, mellyet a' Tudósító javasol, ezt a' veszedelmes mézárást, és szerentsétlen tanátsot méltán lehet kárhoytatni.

Uránia.

Már negyed éve, hogy ezen Szép Literaturai gyűjteményes Zsebkönyv az „Auróra” nyomdokait követi, 's időről időre tökéletesedik. A' Szerkeztető (T. T. Szeder Fábrián Úr) mind a' maga jeles darabjaival gazdagította, mind a' többi írók' munkáinak helyes elrendelésével kedvesebbé tette; a' Kiadó pedig (Beimel József Úr) három rézre metszett kép által, (mellyek közül magához vonzó a' nagy Révai Miklós' hív képe. Szeder Fáb. és Schrott rajzolása után), tiszta nyomtatása és tsinos külseje által be-tsét nevelte, 's ennél fogva a' magyar szép ízlés' mezejét tágitották. A' benne találtató némelly nyomtatási hibákon az értelmes

olvasó nem fog felakadni. Meg kell vallani, hogy mind folyó, mind kötött beszédben olly darabok találhatnak benne, mellyeket nem csak megelekedéssel, de gyönyörűséggel is olvashatni. Nem czélünk azokra bővebben kiterjeszkedni; itt csak az írók' neveit említjük, kik munkáikkal gyarapították, millyenek a' tárgyak' rende szerént: Makáry, Megypataky, Pon. Thewrewk Jós., Fárnek Dávid, Fáy András, Fejes Mihály, Gyászfy, Csétsényi, Hrabovszky Dávid, Homokay Pál, Ete, Karacs Teréz, Szeder, Bárány Ágoston, Kovácsóczy, Takácsy Józsa, Guzmics, Horváth Endre, Högyész István, Egresy Sámuel, Kovács Pál, Zerdahelyi Lőrincz, Gy. Horváth József, Simon Antal, Béla, Szakáts Mihály, Abánfy Tódor, Ordódy Tódor, 's több más nevezetlenek. Innét literatúránk' több új írók által lett gyarapodásának is örülhetünk, kiktől idővel többet is várhatunk. — Ára 2 for. ezüstb. Talált. a' kiadónál Pesten és Esztergomban, valamint egyéb jelesebb Könyvárosoknál is.

A p r ó s á g o k.

Bétsben Jan. 7diken este 6 órakor éjszakfelé éjszaki-fény látszott, melly 7 óra tájban legfényesebb volt, 's azután 10 éra tájban elenyészett. Ezt Pozsonyban is látták, de ott némelleyek távol lévő égésnek gondolták.

Chlopiczki Grlis 55 esztendőös, erős testalkotásu, és fáradhatatlan munkás ember. Nápoleon, ki alatt mint General-Lieutenant szolgált, igen betsülte őtet, és azóta az utolsó történetekig szolgálat nélkül maradt. A³ Lengyelek ditsérik az ő katona tulajdonságait, tsak hogy igen heves természetű.

Az epekórság Orosz Országának némelly helyein most is kiüt; így Tiraspolban; de a³ mi tsudálatosabb Sebastopolból Timofeyeff Admirálisnak Dec. 10dikén költ tudósítása szerint ott a' flottának több hajóin hirtelen kiütött ezen nyavalya, sőt egy olyan hajón is, melly 21 nap óta az öbölben vigyázat alatt volt. Ebből az Admirális azt véli, hogy a' dögleletes nyavalya a' levegő által terjed.

Rejtett szó.

Némelly szülők magzatjokat
 Olly bolondúl szeretik,
 Hogy gonoszságait látván,
 Az egészszel nevezik;
 A' három első betűi
 A' meleg tájt keresik;
 Fejét vesztve az egész szó
 Földben télen aluszik.

Mód Károly.

J e g y z e t : Az 5dik számbeli Rejtett szó: Borbála.

N^{ro} 7.

H A S Z N O S

M U L A T S Á G O K.

1 8 3 1.

Állat-tenyésztő Társaság.

Ezen czim alatt „Gyepkönyv 1830”. (Nyomtat. Pesten Trattner és Károlyinál) most jött egy környülállásos tudósítás a Magyar országai Állat-tenyésztő Társaság munkálódásairól, mellyet a Választottság nevében kiadott Gróf Andrásy György, és Döbrentei Gábor. Megmutatja ezen könyvetske az Intézetnek, — melly eleinte csak a Lóversenezéseket vette volt czélba, de későbbben általjában a Magyar országai állat-tenyésztésnek, és nemesítésnek minden ágaira fordította figyelmét, — megmutatja mondom ennek a Hazára nézve valóban igen hasznos Intézetnek mostani állapotját mind a benne résztvevő személyekre, mind munkálkodása körére, mind tőkepénzére, és egyéb mellékes jövedelmeire, s kiadásaira nézve. Foglalatja: I. Magyarázatok és Röviditmények. II. Bézvetés. III. Névsora a Társaság azon Tagjainak, kiknek nevei eddig béküldettek. IV. 1830. Jun. 11-diki közülés határozásai. a) Képvisezők, b) Választottsági Tagok névsorai. V. Ver-

senezés a' Pesti téren: a) Általános Jelen-
 tés; b) Verseny - törvények; c) Teher-jegy-
 zék; d) Lovasok' színei; e) 1830ra béje-
 lentve volt pályás lovak; f) Versenezés
 sora 1830; g) Diadalmas lovak; h) Ismere-
 tesb nemző mének; i) Díjak 1831re; k)
 Díj 1832re; l) Díj aláírás. VI. Állatmutatás.
 VII. Paraszt kanczák' jutalmazása. VIII.
 Lóárverés (kótyavetye). IX. Lóiskola. X. Or-
 szágos ménes - könyv (vagy Lófaj-könyv).
 XI. Pénztár. 1) Névsora azon Részvevők-
 nek, kik 1830ra fejenként 10 pengő for.
 fizettek; 2) külön ajánlások 1830ra. XII.
 Némelly tudnivalók, kívánságok, és végszó.
 Mind ezekről kielégítő tudósítás adatván,
 megláthatni belőle, mennyire terjedt illy
 rövid idő alatt ezen Intézet' munkássága, és
 idővel még mennyire fog terjedni; mert a'
 hol ennyi tehetős, hatalmas, de egyszer-
 'smind a' Haza' boldogulásáért buzgó ha-
 zafiak egyesülnek a' jóságos intézetben, an-
 nak állandóságot, sőt virágzást méltán jö-
 vendülhetünk. A' kezdet bajos; a' jelenko-
 riak nehezen isméri meg a' jószándéknak
 hasznos voltát, mivel annak sikere szemlá-
 tomást még ki nem fejtett; de a' maradék
 — a' háladatos maradék áldani fogja még
 emlékezetét is azon nagy lelkűeknek, kik
 ez Intézetnek alapítóji, 's gyarapítója vol-
 tak! (A' Gyepkönyvet a' Részesek ingyen
 kapják Pesten a' Nemzeti Casino Udvari
 Mesterénél, Bétsben Vaisz Jós. Udv. Ágens
 Úrnál, más nagyobb városokban a' főbb

Könyvárosoknál; — a' Nem-részesek Pesten Wigand Ottónál megvehetik).

Az állatoknak törvényes büntetése.

A' hajdani Európai nemzeteknél nem csak közönségesen a' kártevő állatok ellen, u. m. tsiga, hernyó, sáska, és a' gabonának, 's szőlőnek ártalmára szolgáló más bogarak ellen, továbbá patkányok, egerek 's a' t. ellen indítottak bírói nyomozást, hanem olly négy lábú állatok ellen is, mellyek embert öltek, vagy sértettek meg, millyenek a' sertések, lovak, szarvas marhák, öszvérek, kutyák, szamarak; hanem megjegyzésre méltó, hogy ezen utolsó tekintetben mindég a' házi állatokról volt szó, mivel nints példa, hogy a' ragadozó vadállatok ellen is lett volna illy bírói nyomozás indítva, mellyek t. i. hasonló kárt okoztak. A' házi állatok tehát a' törvény' oltalma alatt voltak, a' vadak pedig nem; ezeket akárki megölhette, a' hol találta. Az állatok ellen indított nyomozásokban a' criminalis pernek teljes formáját megtartották; először is a' bíró eleibe kellett idézni, ha t. i. házi állat volt a' vétkes, annak módja szerént elfogták, 's a' bíró eleibe vezették; ellenkező esetben törvényes felszóllítás által esett meg az idézés. A' bíró egyszer'smind egy ügyvédet rendelt melléje, ki a' törvénynek minden lehetséges kifogásait előhozhatta mentésére. Így ama híres Chassanaeus egykor a' patkányok ellen indított perben

ügyvédnek volt rendelve, mint Thuanus bi-
 zonyítja. Azután a' dolgot nyilván a' Tör-
 vényszéki ülésben felvették, ítéletet hoztak,
 és azt végrehajtották. A' közönséges pusztí-
 tó állatok ellen, u. m. patkányok, hernyók
 's a' t. ellen az ítéletet azon feltartás alatt
 hozták, ha bizonyos kiszabott idő alatt el
 nem távoznak. Néha ügyvédjök' kívánságá-
 ra valami hely rendeltetett, hova magokat
 elvonniok kellett. A' házi állatok ellen,
 mellyeket kézre kerithettek, a' kiszabott
 büntetést végre hajtották. Így p. o. 1266dik
 eszt. ben egy sertést, mivel egy gyermeket
 megevett volt, Fontenay-aux-Rosers-ben
 Páristól nem messze megégettek; 1386ban
 Falaise-ben hasonló tett miatt előbb elvág-
 ták fejét, 's egy lábát, azután felakasztot-
 ták; ezután csak akasztással szokták az illy
 kártevő állatokat elveszteni. 1405ben „vét-
 kes tselekedetei miatt” egy ökröt felakasz-
 tottak; egy másikat 1499ben „mivel dühös-
 ségében egy 15 esztendőös ficzkót megölt,
 hasonlóképpen akasztófára ítélték; 1389ben
 Dijon mellett egy lovat, mivel egy embert
 agyon rúgott, halálra ítélték. Igen furtsa
 a' Bázeli Magistrátusnak egy kakas ellen ho-
 zott ítélete, mellyet azért ítélt megégetés-
 re, „mivel egy tojást tojott”. Az ítélet
 rendszerént a' közönséges hóhér kezei által
 hajtatott végre, ki azért olly fizetést ka-
 pott, mintha embert végzett volna -ki. Né-
 ha az illy halálra ítélt állatra ember-ruhát
 adtak, legalább ez történt az 1386ban Fa-

laise-ben felakasztott sertéssel. Sőt még az illy perekben törvényes orvoslással (remedia) is éltek. A' Párisi Parlamentnek két végzése 1613, és 1623ban megváltoztatta az altörvényszék ítéletét, és egy sertést, 's egy szamarat, mellyek kötéltre valának ítélve, egyszerű agyon-ütésre ítelt. — Akármelly nevetségesnek látszik is a' tudatlan ó világnak ezen bánása, még sem lehet egészen kárhoytatni, látván ebből a' régi-eknek igazság-szeretetét, kik törvényes okok nélkül még az állatot sem kívánták büntetni; hibáztak ugyan, nem tudván, hogy tsak ott lehet a' büntetésnek helye, hol az imputatio meg van; de mai világban minden imputatio nélkül is hányan kinozzák, marczangolják szegény barmaikat a' nélkül, hogy az illy érzéketlen embereket valaki tsak meg is pirongatná?

Epekórság.

A' Sz. Pétervári Kereskedési Újság egy hosszú cikkelyt közöl ezen czim alatt: „Ítéletek, és következtetések az epekórságról, a' Tsászári parantsolat által Moszkvában felállított különös Biztosságtól”. Ebben elő hordott tapasztalásokból megmutattatik, hogy a' Cholerának méreg-szere (elragadó senyve) nints a' portékákhoz tapadva, és hogy ennél fogva az olly helyeken, hol az epekórság uralkodott, szükségtelen, és nem tsak a' portéka tulajdonosinak, 's fabrikásoknak, hanem még

a' közjónak is kárára vagyon a' portékás lerakó helyek' kifüstöltetése. Ezen czikkely vége felé az vagyon, hogy a' Ministeri Biztosság is elfogadta ezen állítást, és Ő Felsége a' Tsászár megerősítette, 's megparantolta, hogy a' fentnevezett czikkely ki nyomtattassék, és köz hirré tétessék.

Odesszában Dec. 22dikén 4 epekórságos volt; 23, 's 24dikben meg 10-zet a' Kórházba vittek; 1 meggyógyult, 2 meghalt. Egyébaránt a' városban 6 személy gyanús betegségi jelekkel halt meg; 23, 24, 's 25dikben 18an újra megbetegedtek, 6 meggyógyult, 14 meghalt; Dec. 27dikén még 9 maradt. — Chersonban, és Nikola-jeffben megszűnt ezen nyavalya. — A' Rostoffi kerületben (Ekaterinoslavi Kormány-székbén) Dec. 18ikáig volt 977 epekórságos, ezek közül 163 meghalt, és 814 meggyógyult, itt is már szűnni kezdett. — Moszkvában Dec. 27dikén epekórságban megbetegedtek 13, egy sem gyógyult meg ez nap, 8an meghaltak: 29dikben megbeteg. 12, meggyógyult 2, meghalt 10.

A p r ó s á g o k.

A' Messenger Nimes-ből Dec. 30dikán ezt jelenti: „*Quatre-Taillons* el van fogva. Azon házat, mellybe futott volt, éjjel egy kompánia katonasággal, és egy tsapat politia-hajdukkal körül fogták. A' gonosztévő igyekezett magát védelmezni, 's elszökni, de több puskalövés, és egy ba-

jonet-szurás érte őtet, úgy hogy megkötözve a Nimesi Kórházba lehetett vinni, hol most őrizet alatt van. (Utóbbi tudósítás szerint már meghalt; sem irást nem találtak nála, sem belőle semmit ki nem vehettek).

Bahn-ban (Pomerániában) Dec. 11-dikén este 10 órakor igen szép éjszaki fényt láttak. Egy szemmel látott tanú így írja ezt le: Midőn a vidékről este haza térnek, láték éjszakra néhány ragyogó sugárokat; ez csak néhány minutumig tartott; a földről felfelé veresses felhők támadának, melyek a ragyogó sugárokat eltakarák; de a földfelé mind inkább világosabb lett a felhő, úgy hogy 12 óra tájban az égnek egész alsó része fényes világosnak látszott. Ezután feljülről felhő-oszlopok támadának, melyek szivárvány formát mutatának. Az égnek alól tiszta hajnal pirossága volt. Az egész tűnemény reggeli 2 óráig elérte tökéletességét, midőn a föld annyira megvilágosodott, mint a teljes holdvilágnál.

A néhány esztendő előtt meghalt Angol Fő Minister Lord Liverpool előbb Lord Hawkesbury nevet viselt. Később Stael ama lelkes író-asszony megismerkedék vele. Egykor beszélgetvén vele, az asszony nagyon betsmérelte a Parlamenti szóllóknak bő, és messze kiterjedő beszédeit, s még azt tevén hozzá: Ugyan mondja meg a Lord nekem, mi lett bizonyos Hawkesbury Lordból, ki nekem több unal-

mat szerzett, mint a' többi mind együtt véve? „Ezen Hawkesburyból lettem én”, felelé Liverpool.

Neuburgban Louviers mellett egy Viger nevü kereskedőt 7000 frankig meglop-
tak. Ezután kevés idővel hall valakit járn
szobájában; kapja fegyverét Viger Úr, és
minden szó nélkül reá lő; — ez felesége
vala, ki reggelre meghalt.

Egy régi Poeta Belgium' hat jelesebb
városát a' következő deák versekkel festi:

Nobilibus Bruxella viris, Antverpia
nummis,
Gandavum laqueis, formosis Bruga
puellis,
Lovanium doctis, gaudet Meklinia
stultis.

Rejtett szó.

Első hármam ital; négy végsőm nyugalom
eszköz;

A' nagy hírü egészt Csíki vadonba keresd.

Károly-Fejérvárról.

Jegyzet: A' 6dik számbeli Rejtett
szó: FÜRGE.

N^{ro} 8.

H A S Z N O S

M U L A T S Á G O K .

1 8 3 1 .

Hazai Literatura.

Hazánk' egyik nagy nevű, és szép lelkű Költője Guzmics Iszidór megpendíté gyönyörű hangu lantját, 's a' Magyar Akadémiát versezetekkel éneklé meg ezen czim alatt: „A' Magyar Athenéon öt Énekben 1830”. — Az első a' Magyar Nemzethez ; másik a' Magyar Királyhoz I. Ferenczhez ; harmadik az új koronázott Királyhoz, V. Ferdinándhoz ; negyedik az Ország' Nádorához, József Fő Herczeghez ; ötödik a' Magyar Athenéon Alapítóihoz vagy on intézve. Melly eleven festésű, és feleséges végezetű p. o. az I. Ferenczhez intézett éneknek ötödik strófája :

De forr Gallia nyugatról,
Rohanva népeken átgázol ;
Megrendít országokat. Keblébe
Eljut Ausztriának. Beléd is
Fészkel, fáradt Hazám, és rád feni
Már sok vérű haragos
Kemény vasát. Bécs pusztul ;
Lehajtja fejét Poson, 's Győr

Tüzet kap, és éke leég.
 Komárom' szüze sír,
 Remeg; Buda tornyai
 Reszketnek; a' honfi erő fogy.
 'S Ferenczünk? — csak Ő áll.

Továbbá a' Magyar Athenéon Alapítóihoz
 így kezdi:

A' háromévű nagy Gyűlés
 Győzött a' csalfa szerénységen;
 A' nemzeti szabad lélek
 Kikelt a' gyávaság' porából,
 'S összezsárolta négy Hazabajnokot,
 Hogy állitnának a' Hazának

Athenéont.

Meglön. A' hideg vérű világfi,
 Az arany' rabja, 's a' hiú fény'
 Alant mászó különcze
 Bámulta az új áldozatot.
 A' jók örvendtek; a' nagy Anya,
 A' szent Haza, folyatta hálás könyűjít.
 Széchényi, nagy Ferencz dicső
 Istvánja, itt te valál első,
 Független a' ki élsz mástól,
 Csak hogy Hazádnak élj egészen, 's a' t.

A' Francia Ex-Ministerek Hám várában.

Hámból Jan. 1ső napján ezt irják: „Az
 Ex-Ministereknek nem lehet okok panaszol-
 kodni; mert (kivéven az ablakokon lévő
 vas-rudakat) jó, sőt lehet mondani pompás

lakások, és jó asztalok vagyon. Semmit el nem mulattak, hogy állapotjokat tőrhetővé tegyék. Ugyan azon egy folyosón négy szobájok vagyon (mindeniknek egy), és ugyan ott egy ötödik közös, mellyben ebédelnek. Paihes Obester a' Commandánsa azon őrző seregnek, melly ide őrizetre van rendelve. Egy vendéglővel alkut kötöttek, hogy őket asztallal kitartsa, ki jó fizetést kap érte. — A' minap Hg. Polignac meghallván a' Lengyel revolutiót, álmodozólag így kiálta fel: „Ez adja nekem vissza előbbi helyemet a' Kabinétben”.

O'Connell' beszéde Dublinban.

Midőn O'Connell Urat egész győzedelmi pompával a' számtalan nép Dec. 18ikán Dublinba bévezetné, a' háza' tornáczáról ő a' sokasághoz így szólla: „Nintsenek szavak azon érzéseim kifejezésére, mellyek most szívemet elfogják. El lévén egészen bádgyadva, és fáradva, ezen elfogadtatás engem megerősit, és frissit; mert nagy lelkű hazafiaimot egybegyűlve látom, hogy sziveik forróságával üdvezeljenek engem az én lelkem országában — azon országban, mellynek boldogságáért viaskodni egész éltém' czélja vala (tetszés). A' mai nap bizonyossá tesz engem, hogy az unio fel lesz bontva (tetszés). Ezen kiáltás elhallatszík Angliába, megtsendíti Anglesea Marquis' füleit a' tengeren, és megmutatja neki, hogy ő nem lesz képes az Irlandi népet megkaldózni. A' Marquis egy nemes érzésű férjfiu,

meghajolt előre Irlandnak egyesített szava előtt, és ezen egyesített szózat végbe viszi, hogy ismét meghajoljon előtte. Hijába való erőlködés Irlandban a' köz vélemény' árja eleibe gátat vetni akarni. Azt mondám nektek egykor, hogy ha az én tanátsomot követitek, megnyeritek az emancipatiót. Megtsaltalak-e henneteket? Azt mondám nektek, hogy akármilly kevély legyen is Wellington a' Watterlooi borostyán - koszorújával, még is meggyőzőm én őtet; és a' mit megígértem, meglett (tetszés). Most azt mondom nektek, ha tanátsomot elfogadjátok, mí az uniót felbontjuk. Millyen bizonyos az, hogy a' most lemenő nap holnap reggel ismét felkel, éppen olly bizonyosan felbontja Irland' egyesített szózata az uniót. (felette nagy tapsolás). Szinte jól esik, hogy az Irlandi hangot (accentust) hallhatom. Én egy más országban valék. Időmet a' Szászok, és idegenek közt töltöttem. Én Irlandért viaskodtam, és azt nyertem, hogy midőn a' Szászok engem gyűlölnek, az Irlandiak szeretnek (zajosetszés). Én a' szegények' javára egy törvény-javallatot akarék bévinni, de mellettem tsak 24 voks vala, ellenem pedig 140. Megengedem ugyan, hogy a' mostani Ministeriumnak némelly tagjai jó emberek, de meg kell vallanom, hogy együtt véve nem érdemlik meg bizodalmost. Azt kívánták tőlem, hogy magamot velök egyesíttsem, és kérdezték: érettem mit tehetnének? Én mint jó Irlandus

a' kérdésre más kérdéssel feleltem, tudniillik: mit fognak ők tenni Irlandért? Angliának minden kintse nem bírhatna engem arra, hogy a' Ministeriumhoz álljak. Francia ország vérben gázola a' szabadsághoz; Belgium vérben gázola a' szabadsághoz. De jól megjegyeztétek, barátim, egyetlen tsep vér elrontana minden reménységet az unio' felbontására (halljuk). Azért jövök, hogy az Orangistákkal öszvebarátkozzunk. Új időszakasz támad Irlandra; a' narantszín egyesül a' zölddel. Én a' megszabadító' Rendének emlék-pénzét viselem nyakamon; ezt mind eddig zöld pántlikán viseltem, de most fél sárga, és fél zöld pántlikán viselem (tetszés). Megtsókolom az orange (sárga) színt, szívemhez szorítom. Ők (az orangisták) velem rosszul bántak, én megbotsátok nekik, sőt térden állva ímé az Isten előtt botsánatot kérek tőlök (tetszés). A' mostani Ministerek semmit sem tudnak Irlandról. Ezt maga Gróf Grey is megvallja magáról; én azért őtet nem gyalázom, mert az ő rangjában kevesen tudnak valamit Irlandról; de azt mondom, hogy ha ő Irlandról semmit sem tud, nem érdemes arra, hogy Fő Minister legyen (tetszés). Már el vagyok fáradva, tegnap 2 órától fogva semmit sem ettem. Kérlek, szeressétek egymást, legyetek eggyességben, menjetek haza tsendességben". (hosszas, lármás tapsolás).

Nagy sertések.

Ketskeméti lakos Bócsa László a' mult esztendőben két sertést rendkívül nagyra 's kövérre hizlalt, mellyeket folyó 1831. eszt. Jan. 3dikán vágott le. Az egyik elevenen megméréttetvén, nyomott 6 mázsát és 40 fontot. A' másikat vadsága miatt elevenen megmérni nem lehetett, hanem felbontása után részenként mázsálták meg; ennek egyedül tsak szalonnája volt 3 mázsa és 30 font, húsa 1 mázsa 64 font, hája 40 font; és így a' szőrín, vérin, és aprólék - húsain kívül az egész sertés nyomott 5 mázsát 34 fontot; az egy pár sertés együtt 11 mázsát 74 fontot. — Ezen sertések híztak egy esztendeig és 5 hónapig; azonban 3—4 hónappal is előbb le lehetett volna vágni, ha az őszi időnek lágy volta engedte volna. Ezen elhalasztás miatt, mivel az utolsó hetekben semmit, vagy igen keveset ettek, az egyik hozzávetőleg 60—70 fontot apasztott, a' másik a' maga valóságában jóformán megmaradt. Különös az, hogy ezen temérdek nagy marhák mindég járhattak, sőt a' hizlalóban bérekesztve nem is lévén, szabadon kijártak az udvarra enni, 's a' nyáron egy nem messze lévő motsárba heverészni. Kik arra útaztak, nem könnyen mulasztották el, ha érkeztek, ezen gazdasági nagy ritkaságot megtekinteni, és ezeknek nagy voltát mindnyájan bámulva tsudálták. A' nagyobbik' hosszúsága volt $7\frac{1}{2}$, magossága 3

lábnyi; a' másik tsak 5 vagy 6 hüvelykkel volt kissébb. Többnyire dara volt ételök, utoljára kukoriczát ettek. (Kár, hogy a' tudósító még nem írta, mitsoda fajták voltak ezen nagy sertések.)

Természeti tűnemények.

Néhány nap óta szabad szemmel látható egy Üstökös-tsillag, melly a' kigyó-hordó tsillagzat' közepében vagyon. Tsak reggeli 3 óra felé jó-fel, 's annál fogva tsak az láthatja a' dél-keleti ég tájékán, ki korán felkel.

Mindentelől sokat irnak most ama tsudálatos és mind eddig megmagyarázatlan tűneményről; az éjszakai fényről, melyet f. e. Jan. 7dikén nem tsak Orosz, Lengyel; Német, Tseh országokban; hanem Magyar országnak felső részeiben sőt Pest-Budán is lehetett látni, és melly az eget éjszak felé olly gyönyörű láng-'s azután fejez fényes színre festette, mint a' nagy égészokta. — Talán százféle véleménnyel is állottak már elő a' Tudósok ezen gyönyörű tűnemény' megfejtésére, de mind tsak vélemények, hypothesisek; megbizonyítva még egy sints. Az bizonyos, hogy a' mágnes-tő ezen jelenetre mozgásba jó, 's állása változik, igen de a' mágnes' természete, 's titka sints még kitanulva, és így egyik isméretlenből a' másikat megmagyarázni nem lehet. Az electricitásnak is nagy része lehet benne.

A p r ó s á g o k.

Ama híres Gráffan gyilkos, kit Quatre-Taillons-nak neveznek, 1820dikban Franczia országban halálra volt ítélve, 's azóta kóborló gonosz életet visel. Nem rég egy Lyoni Újság azt írta róla, hogy végre az Igazság' kezébe került; nem sok időre ezen Journál illy levelet kapa: „Lyon, Dec. 8. Redactor Uram! Tudja meg az Úr, hogy én nem vagyok elfogva, a' mint meséli. Egyébaránt az én nevem nem Griffon, vagy Graffon, hanem Graffan. A' szabadság mindnyájunkat illet, és az méltatlanságot követne el, a' ki engem Párisba intézett útamban háborgatna. Mivel pedig az Úr engemet Újságába tett, vigyázzon magára. Adieu. (Aláírás) Graffan, más néven Quatre-Taillons'". (Ezen gonosztévő későbbben tsak ugyan elfogatott. Lásd előbbi Hasz. Mul.)

Rejtett szó.

Négy betüből épült szótskám' kebelébe ha

Úszó, és repeső állat, enyészni siet.

Mond' visszán 's régtől szakadott ama ritka

Római Nemzetből ős maradékra találsz.

Petrovai Jó'sef.

J e g y z e t: A' 7dik számbeli Rejtett szó: Borszék.

N^{ro} 9.

H A S Z N O S

M U L A T S Á G O K.

1 8 3 1.

A' Pápai Kórházak.

Páparól Januar. 17dikén ezt írja Tek. Zsoldos János Úr, Ns. Veszprém Vármegyének, és a' Pápai Kórházaknak Fő Orvosa:

1. A' mult esztendőben itt Pápán az Irgalmas Barátok' férjfi Ispotályában volt 760 beteg, kik közül 44 meghalván, 716 egészségét vissza nyerte. — 2. Az asszony Ispotályban volt 362 beteg; kik közül 5 javulván, és 7 meghalván, 350 tökéletesen meggyógyult. Hálát kiált a' szenvedő emberiség Ts. Tallián Rosália, ezen Ispotályt alapító hamvaira, áldást kér M. Gróf Eszterházy Miklós kegyes tartására, és köszönetet hirdet M. Zichy Familia és segedelmet nyújtó több kegyes jótévők' házaira. — 3. Ezen két Intézet, Felsőleges jó Királyunk atyai gondoskodásából, a' N. M. M. Kir. Helytartó Tanáts által, 8. Ts. Ns. Vármegyéből a' mult esztendőben ide rendeltetett Vakokat is tartja, és ápolja, kik is mind öszve már kilenczvenen, az Ő Felsőleges által kirendelt, és már 8 esztendő óta

az Ország több szakaszaiban is számosakat szerentsésen operált, T. Szabó János, Orvos Doctor, és Ország Fő Szemorvosa által, már operáltattak, és 7et kivéven a' kik még itt vagynak, a' többek többnyire minnyájan vissza nyert szemek-világával haza is botsáttattak. Ezek mellett N. Fő Strázsa-Mester Németh László, T. Győr Vármegyéből, és T. N. Szala Vármegyei volt Fő Notarius T. Tolnay Gábor Urak is, és többen látásokat hályogok kivételével, szerentsé- sen vissza nyerték.

Tsudálatos megszabadítás.

Austria szélén Bajor ország felé három helység; Mittelberg, Hirschek, és Riezlern, egy völgyben fekszenek, melly völgynek torva Sonthofen felé (Bajor orsz.) nyúlik. Ezeket a' nagy hegyek úgy körül veszik, hogy szinte egészen el vannak vágva azon tartománytól, mellyhez tartoznak; csak két bércezen juthatni hozzájuk, t. i. a' Schoppernau, és Staazlei bércezen 4 órányi úton, vagy Siebratsgtól Hörnlén által 5 órányi hegyi úton, ezen utak is télen majd megjárhatatlanok. — Keszler Jakab, földmives, és kalmárkodó a' mult Dec. 21ikén a' Feldkirchi vásárra ment, míg az alatt öt lábnyi mély hó esett, és az hazamenetelét gátolta. — Nem tudván, mi tévő legyen, vallyon Sonthofenen által 20 órányi útat kerüljön-e meg, vagy Danbergen által a' rövidebbet válassza, tsötörtökön Dec. 23ikán Schop-

pernauba érkezék. Itt hirtelen olly belső vonszódás támadt benne, hogy a' Staazlén keresztül megpróbálja az útát. — Hijjába ellenzették az emberek, hogy az nyilvánosságos lehetetlenség, hogy bizonyos élet-veszedelemben veti magát, ő csak megmaradt szándékában, és sok tudakozódás után találkozott egy kalauz, Kohler Mihály Schoppernauban. — Étetl, 's italt vevén magához, tsákyát, és vas-fogas patkókat, hátára vetvén a' nyaláb kalmár-portékáját, megindula délelőtt 10 órakor. — Minél feljebb mentek a' hegyen, annál mélyebb volt a' hó, és délutáni 2 óráig még alig haladtak el 2 órányi uton. A' vezető Kohler elkezdé bádgyadni, és egyenesen kimondá: hogy a' Staazlén általkelni lehetetlen; tsak a' hirtelen visszatérésben reménylhetik megmenekedésöket, — noha az is alig hihető. Keszler, ámbár maga is elgyengült, még is valami titkos erőtől gerjesztetvén, tsak tovább vergődött, és erősítő italt adván a' kalauznak, őtet biztatta. — Így megint tovább haladának, midőn hirtelen egy hársfától bődülést hallának, melly sem emberihez, sem vadállathoz nem hasonlított. Már igen vékony volt erejük, 's a' mellett meg is rémülének. „Ez a' halál' szava!” elkezdé Kohler, „oda vagyunk”. — Egy lábnyom sints a' hársfa felé!” mondá Keszler. — „Én közel nem megyek hozzá”, felele Kohler, „hanem vissza térek”. — „De én oda megyek”, szólla Keszler, és a' hársfához ver-

gődék. — Mit lát itt! egy ember fekszik térdein, ábrázatja a' földhöz hajtva, kezei imádkozásra öszvefogva, mezítlábai a' jéghez fagyva, a' hidegtől megmerevedve egész testében, félhóltan. — Keszler, és társa elváják a' havat és jeget testétől, küpenyeggel bétakarák, 's valamennyire felmelengeték. Ezután szólla hozzá Keszler: Barátom! ki vagy te, 's hogy jöttél ide? Ez felele: én Auban a' Gropper fonó - fabrikájában munkás ember vagyok, hétfőn két darab szőtt vászonnal megindulék itt keresztül; a' hózivatar utól ére; a' szél ellen viaskodván, elvesztém felső ruháimot, és a' szövedéket, 's tovább nem meheték ezen hársfánál; már négy napja, és három éjje, hogy itt étel ital, 's minden oltalom nélkül vagyok a' legnagyobb hidegben kitéve az irtóztató halálnak. Kérlek, könyörüljetek életemen! — Kohler könyhullatás között mondá, hogy el lévén gyengülve, megszabadítására semmit sem tehet. De Keszler felele: százszor mentem már keresztül a' Staazlén, száz veszedelmet állottam ki; egy sem volt ugyan olly nagy, mint ez, de az Isten mindég velem volt. Az életet megosztom veled, vagy mind a' ketten megmenekedünk, vagy mind a' ketten elveszünk; menni nem tudsz, még állani sem; portékámot elvetem, 's hátamra veszlek. Induljunk tehát, Kohler! te siess előre, ha tudsz, Schoppernauba vissza, 's küldj előnkbe segítséget! Ezzel hátára vevé Keszler a' nyo-

morultat, és a' teherrel nevedett ereje. Így este 5 órakor Schoppernauba érkezének. Kohler csak annyival tudott hamarább érkezni, hogy a' falusi népet felferhette, kik tanúji voltak ezen szívreható tselekedetnek, és róla a' terhet leemelték. Ő által adá a' nyomorúttat a' megindult helybeli Plebá-nusnak, hogy gondosan ápolgassa, és maga eltávozzék, még nevét sem tudakozván a' megmentettnek. Ennek neve Huber Márton, Dornbirnból való.

Illy felebaráti szeretet példája, 's illy haszonkeresés nélkül való tselekedet, melly hivatalbeli hitelességen épül, közönséges haladást érdemel. Költ Bezauban Dec. 26. 1830. (Aláírás) Stöckl, Törvényszéki Elölülő.

Montesquieu, és Lord Chesterfield.

Velenczében egykor hevesen vetekedtek ama híres Montesquieu, és Lord Chesterfield egymással, mellyik nemzetnek kell a' characterbeli elsőséget tulajdonítani, a' Francziának-e, vagy az Angolnak, midőn egyik a' Francziának víg kedvét, és könnyen gondolkozását, a' másik meg a' maga nemzetének komoly és érett valódiságát magasztalá. Más nap reggel az asztal mellett üle Montesquieu, és halhatatlan munkáján dolgozék, mellyhez már feles materiálékot gyűjtött volt öszve. Ekkor bélépék hozzá egy isméretlen ember, és kéré őtet, hogy írásaira vigyázza, melyek a' Velencei Inquisitio' titkos biráji

előtt gyanusok ; ő ezen Törvényszéknek egyik Famulusa , és a' Franczia emberség eránt viseltető szeretetből , mellyet tapasztalni szerentséje volt , meg nem tartóztathatta magát , hogy illy derék Francziát a' nagy veszedelemre figyelmetessé ne tegyen.— És ezzel komoly képpel eltávozék , minekutánna magát gondosan beburkolta köppenyegebe. Montesquieu egészen megrettenve , felugrék , fogá' írásait , 's a' tűzbe veté ; erre Chesterfieldhez sieté , és keservesen panaszkodék az eseten. A' Lord mosolyogva hallgatá' őtet , azután kérdé : megvizsgálta-e jól , vallyon az idegen nem tsaló volt-e , ki valami okból talán őtet megjátszotta. „Hogyan kételkedhettem volna benne , kiálta Montesquieu magán kívül , tsak látta volna , beszélt volna vele a' Lord — minden írásimot elégettem!” — „Azt szívemből sajnálom , szólla Chesterfield , de éppen ez mutatja az én nemzetem' elsőségét. Egy Angol megvizsgálta volna jól a' dolgot : mert mitsoda hihetetlen dolog az , hogy a' Velencei Inquisitionnak egy titkos szolgája némelly udvariságból maga életével kockázzék? — Az Úr' megintője az én Szabóm volt ; 's a' mint látszik , jól játszotta a' felvett személyt.

Házi szer a' patkányok ellen.

Kelet-Indiában egy Angol gyarmathban mult nyáron a' patkányok hihetetlen módon megszaporodtak , és irtóztató sok kárt okoz-

tak a' gyarmati portékákban. Minden pusztító szert megpróbáltak, de egy sem használt. Úgy látszott, mintha a' mesés hétfejű kigyó más alakba öltözött volna, 's egy elvesztett helyett tizszer hét is szaporodott. Az Angol Elölülő még is egy módot gondolt ki, melly ezen telhetetlen állatokat egészen elpusztította. Parantsolatot adott tudniillik, hogy a' gyarmatnak minden lakosa egy hónap elfolyta alatt tartozik magának 300 patkánybőrből egy köpenyeg-forma ruhát tsináltatni, 's abba öltözni, külömben büntetésül 100 font sterlinget (1000 for. ezüstb.) kell fizetnie, vagy minden jószágát hátra hagyván, a' gyarmatból kiköltöznie. Nem kellett több! Három hét alatt 40,000 ember közül mindennek patkány - bőr köpenyegje volt, 's mindegyik 300 patkánybőrből öszve tóldozva. És így rövid idő alatt 12,000,000 patkány oda lett. Ezen parantsolat még azt a' jót is szülte, hogy más kerületekben is követték a' példát. Azon kívül a' patkányköppenyegek nem is haszontalan jószág; mert ez oltalmazza az embert a' nap' heve ellen, és a' táborban, mezón 's a' t. ha a' földre terítettik, jól heverhetni rajta.

A p r ó s á g o k.

Egy bolond a' Párisi kórházban egy könyvet írt ezen czím alatt: „A' gondolkodás' mestersége”, melly nem egyébből áll mint a' gondolatoknak és szavaknak merő zavarékából; ez nyomtatásban megjelent,

's elég világosan mutatja: miképpen kell az embernek nem gondolkodni, 's így gyakorolja a' gondolkodás' mesterségét. — Kár, hogy meg nem irták, mennyi kelt el ezen könyvből.

Ezen czim alatt: „Részeg-gyógyítás”, egy Amerikai Orvos segítő könyvetskét írt a' betegek' számára, mellyben többféle bizonyosságokkal megmutatja, hogy a' Champániai bortól való mérséklett részegedés a' tsúzban (reumatismusban), in- és hideglelésbeli nyavalyákban hasznos szolgálatot tesz, és hogy ezen melegítő, testet lelket élesztő 's izgató ital a' nyavalya-szert gyökerében elfójtja, 's további terjedését gátolja. (Jó, de ez nem szegény embernek való orvosság. Hát sokféle jó magyar boraink közül egy sem pótolhatná-ki e' részben a' Champániai' helyét).

Rejtett szó.

Van Királynak, van koldusnak,
Van gazdagnak, szegénynek.
De mindenik tartja tsúfnak,
Abba' hamit tserélnek. —

Feje nélkül esztendőnek
Mássa, jelen — 's jövendőnek. —
Visszán megint tsúffá leszen

A' legénynek 's leánynak,
Pedig azzá kiki leszen,
Földet őszre ha hánynak.

Kumbajáról D. G.

Jegyzet: A' 8dik számbeli Rejtett szó: Háló, Oláh.

N° 10.

H A S Z N O S

M U L A T S Á G O K.

1 8 3 1.

*Új évi Gondolatok. Tek. Osztrólkai Osztró-
roluczky Miklós Úrhoz, T. N:
Zólyom Vgye Táblabirájához.*

Fölöttünk egy év ismét eljára
Mint tündér lény lebegve szárnyain;
'S nem ébredön föl ezrek' vágyára,
Végsőt nyugszik rideg álmain.
Oh! hánynak dúl tépó gond fejébe,
Ha bétékint a' multak' éjébe
'S eszméleti vissza ragadják,
De gyöngy-kéjit vissza nem adják?
A' mellyeket eltemetél, feledő
Gyászos idő! —
Lefolyt egy év, végig ömledezve
Keskeny létünk' keskeny virányin;
'S hagyott hervadt rózsát töredezve
Sebes zajtól nyögő árkaín.
Oh év! búsan, de áldón néz vissza
Rád, ki örömmel szúrt kelyhét issza,
'S nem fonhatva remény - koszorút,
Visel homloka szörnyű borút,
Mellyet te szülél, 's te ragadsz, letünő
Ó esztendő! —

Ó esztendő, tettink' ó tanúja!
 Szivünk' titkát kebled rejté el;
 Búnk' olykor elaltatád; 's ki tudja
 Majd nem új kínra költesz-e fel?
 Engem karod támasztva lesujtott,
 De meg' karod lesujtva támasztott;
 Én tégedet áldlak örömmel,
 Hogy kényed így játszik erőmmel;
 Mert élni tanítva, ha halni tanítsz:
 Így, csak így boldogítsz. —

Fölvillan a' Jövendő' sugára,
 Új év derül arany reggelen;
 Új gond ül a' vándor' pályájára,
 Új remény csügg' biztos kebelen.
 Hová czélzók bíbor kellemei,
 Hová múltó szivárvány képei? —
 Nevetve mig arca piroslik,
 A' sírig csal 's fénye eloszlik;
 'S nyilt reggele még kora délre se' vál,
 Már is vég éjre száll. —
 Taníts új év, arczod' fény-tükrében
 Hol lel tárgyat lelkem, olly' dicsőt,
 Mellyről dallva szent fölhevültében,
 Meghatná a' mélyen érezőt?
 De im fejlik a' tettek' kárpitja,
 Azt, a' jótét örömmel megnyitja.
 'S te, mert szívem jót fog érzeni,
 Fogd azt boldog kezdetnek venni
 Új év! mikor ajkam öröme fakad,
 Éltet óhajt 's életet ad.
 Nekem Te légy új évem' csillaga,
 Éltém' útát Te ragyogd körül,
 Kinek rajtam bő kegyed' harmatja

Midőn nyugszik, lelkem úgy őfúl.
 Sokszor hajolt védszárnyaid alá
 Fejem, 's kebled sokszor nyugosztalá;
 Rám szíved' szép kincse áradott,
 'S velem magas lelked osztozott;
 Ringatva vivél szereteted' ölen
 'S örömid' csöndes tengerén.

Élj! 's éljen! kit Isten hiveddé tett
 A' hit' 's szeretet' szent oltárán;
 Éljenek gyöngy gyümölcseid! kiket
 Ragyogtat ég reményid' fáján.
 Legyen nemes hajlékod szent Templom,
 'S benne tündöklő oltár: nyúgalom,
 'S ezen áldás szövétnek égjen
 Vig nappalom 's gyásztól ment éjen;
 És új öröm, új gyönyör áldja mived',
 Áldja szived'!

Homokai Pál.

Boszuállás és nagy lelkűség.

Amaz iszonyu nyavalya az epekór-
 ság Orosz országnak nyugoti határait elér-
 te vala. Pusztulás, rémülés, zavarodás kö-
 vette nyomait. Késő őszi idő vala a' mult
 esztendőben, midőn Kohl erdőben a' va-
 dásznak magánosan álló házába eljuta a'
 hír, hogy ezen dögleletes nyavalya az on-
 nét két órányira fekvő Sopotochok nevű falu-
 ban kiütött. A' kerületi vadász Vilkomirz
 Elek egy este feleségével befűtött szobáts-
 kájában éppen arról beszélget vala, mitso-
 da intézéseket kellene tenni ezen gonosz el-
 lenségnek házoktól való eltávoztatására. Két

gyönyörű kis gyermekök már ágyatskáikban szenderegtek. Hirtelen ugatni kezdnek a vadász - kutya, 's a vadász - inas jelenté, hogy a Soposchoki Molnár az ajtó előtt áll, 's azért könyörög, hogy béeresszük, mert itt akar menedék - helyet keresni az epekórság ellen. „A' Molnár!” szólla álmélkodva a vadász, „a' mi halálos ellenségünk részrel menedéket - keresni a' mi hajlékunkban, mellyre átkát kimondotta, mióta téged, kedves feleségem, ide hoztalak. De mi még is soha sem gyűlöltük őtet, és ha házunkat menedék gyanánt tekinti, bizonyára vissza vonta átkát. Ugy tekintsük tehát ezt, mint a' megengesztelődés' jelét; eresszük be, 's adjunk neki oltalmat”. A' Molnár tántorgó lépéssel, és halavány savanyú ábrázattal mene bé. Bánatos hangon botsánatot kére hosszas gyűlölségéért, mellynek oka csak az volt, hogy Margitot, a' vadász' mostani feleségét szerette. Kezet ada nekik a' megbékéllésre, és kéré őket, hogy addig itt maradhasson, mig a' döngyavalya megszűnik a' faluban. A' vadász, és felesége úgy bántak a' molnárral, mint egy régen nem látott házi baráttal. Megvendégelvén, jó ágyat készítének neki. Nehány óra mulva felkölté a' vadász - inas a' vadászt álmából, mondván, hogy a' Molnár rosszul van, 's minden bizonnyal az epekórságban kínlódik. A' vadász felugrik ágyából, hogy a' jelentés' igaz volta felől maga megbizonyosodjék; és csak hamar látá tulajdon szemei

vel, hogy a' nyavalya benne egész hatal-
 mával kiűtött. A' vadász-inasok arra aján-
 lák magokat, hogy ők egy saroglyán levi-
 szik a' faluba, ne hogy a' méreg-szer a'
 házban lévőkre is elragadjon. A' vadász ezt
 nem engedé, mondván, hogy kiki tartozik
 szerentsétlen ember-társán segíteni. Felesé-
 gét két gyermekével a' ház' felső emeleté-
 be küldé nagyobb bátorság végett, és elő-
 szedvén házi patikáját, minden lehetséges
 orvosi szereket megpróbált, mellyeket az
 Orosz Orvosok az epekórságban tanátsoltak.
 Még felesége is, minekutánna elaltatta oda-
 fel gyermekeit, férjének orvosi foglalatossá-
 gában segített. A' nyavalya elérte volt
 legfelsőbb pontját. A' szerentsétlen érzé kö-
 zelíteni halálát, öszveszedé minden erejét,
 's így szólla: „Üss agyon, oh Ég, villám-
 tüzeddel, és büntess egész haragoddal em-
 bertelen gonoszságomért! öljetek meg; az-
 zal jót tesztek velem. Én rettentő módon
 vétkeztem ellenetek. Tudjátok meg, hogy
 én már magamban érzettem az epekórság'
 mérgét, és éppen ezen pillantatban szálla
 meg engem' a' boszuállás' gondolatja. Ezen
 méreg szerrel vánszorgék ide tsendes kuny-
 hótokba, olly gonosz szándékkal, hogy a'
 méreg-elragadása által titeket megöljelek,
 's magammal együtt a' sírba rántsalak. Ezt
 én elértem; de imé a' sír' szélén kezd a'
 bánat gyötreni; vessetek ki, kérlek, a'
 farkasoknak. Titeket, jótévőim, titeket
 akaralak megölni; oh öljetek meg!” Így

folyóznak panaszai, míg öszve nem roskada, 's el nem aléla, min a' két házas-társnak vére egészen meghülvén, eliszonyodék a' hallott dolgon. A' vadász-inasok ki akarák vetni; de a' vadász így szólla: „A' szerenstétlenség, a' tévelyedés, a' véték nem ad just arra, hogy mi is vétkezzünk; ez is ember, kinek segedelmünkre szüksége van, és halálos ellenségünkkel jót tenni, az Isten tanította.” Mind ketten tehát kettőztetett buzgósággal forgalódnak a' beteg körül, és az orvosi szer nem vala sikeretlen, mert a' Molnár valósággal felgyógyúla. Leirhatatlan a' bánatos szívűnek hálálkodása. A' két házas társat is megőrzé az Ég minden veszedelemtől.

Mire valók a' szunyogok.

Végre tudjuk, mire valók a' szunyogok (*Culex pipiens*, Lin.), 's miért vannak a' világra teremtvé. Egy Koppenhágai Orvos azt tapasztalta, hogy ezen alkalmatlan vendégek a' reumás fájdalmakban kedves és hasznos szolgálatot tesznek. Ki reumás fájdalmakat érez, tsak beteges tagját kitakarva néhány napig tegye ki a' szunyogok' tsípésének; erre bizonyos gyulladást fog tapasztalni, 's ha ez elmúlt, enyhülést, és gyógyulást. A' szunyogok tudniillik vékony orrokkal a' bőr-edényekből kiszívják a' méreg-szert, és a' reá következett gyulladás által a' megdugult nedveket ismét rendes forgásba hozzák.

Graffan.

Amá híres gyilkoló's útonálló Graffan, más néven Quatre-Taillons, kit Dec. 30dikán Nimesben elért a' méltó büntetés, olly félelmes volt ezen városban, hogy nem merték üldözni, noha veres hajáról könnyen kiki megismérte. Egykor egy úttalazóval a' következő vastag tréfát üzte. Az úttalazó bizonyos summa pénzt vévén fel valakinél, megindult a' város felé, midőn Graffan vele szembe találkozik. „Ah, kedves Uram!” — szólla ez hozzá — „nem adhatna nekem egy pár tallért”. — „Nálam éppen semmi pénz sincs”, felele az felette ijedve. — „No tehát búbajos botomhoz kell folyamodnom”, mondá a' haramia, — „há az pénzt küld az Úrnak, felosszuk egymás közt.” — Tüstént letérdele, néhány értetlen szót mormola, és vassal kivert nagy botját megforgatá a' levegőben. Ezután zsebjebe nyúla, és két darab rézpénzt kihúza. „Ezt nekem a' búbajos botom küldötte” — úgymond — „könnyen ellehet osztani.” Az úttalazónak elkelle vennie egyiket. „Már most nézzük meg az Ur' zsebjét, mivel gazdagította a' búbajos bot.” Az úttalazó nem akará engedni, mondván, hogy ő nem hiszen a' tsudának. De Graffan megragadá izmos kezeivel, kikutatá zsebjeit, talála 100 tallért, elvevé felét, és azzal tovább álla, mondván: „Látja, kedves Uratskám, milly gazdagon megajándékozta az Urat az én búbajos botom!”

A p r ó s á g o k .

A' Burkus Státus-Ujság éjszaki Amerikából vett tudósítás szerint ezt írja: Az Austriai Fő-Consul, Báró Lederer közhirré tétette, hogy minden rabszolga azon pillantattól fogva szabad, mihelyt az Austriai földre teszi lábát, mivel az Austriai Országlószék azt tartja, hogy minden embernek vagyon igaza a' polgári szabadsághoz.

Egy Angol felszámolta, hogy egész Európában 18,900,000 koldus vagyon. (Itt is el lehet mondani: hogy a' ki nem hiszi, számlálja fel maga).

Angliában azt a' javallatot tették, hogy a' vasútakra vitorlás szekereket kell tsinálni, mellyek kedvező széllel éppen olly sebesen haladnának, mint a' gőzkocsik.

Strassburg, híres nagy tornyairól. A' Püspöki templom' tornyán 735 garádits vagyon. Ezen toronyban a' legnagyobb harang nyom 204 mázsát; és az ezüst harang nyom 46 mázsát.

Rejtett szó.

Furtsa egész! van-e tűz elsőben nyujtva?

mivel tsak

Úgy jó. Másodikát, ha tüzes, használja

művesse.

És az egész úgy jó, ha tüzes, viadalmi

tsatában.

Jegyzet: A' 9dik számbeli Rejtett szó: Név.

N^{ro} 11.

H A S Z N O S
M U L A T S Á G O K.
1 8 3 1.

*Tek. Nemes, Nemzetes, és Vitézlő Almási
Rudits János Urnak, Ts. Ns. Bács
Vármegye' Táblabirájának emlékezetére
a' hív Jobbágyok.*

Eltűnt Rudits János kegyes ápolónk!
Mély sírba dönté a' keserű halál
Áldott Urunkat jó Atyánkat;
Melly szomorú eset ez mi nékünk!

Már rothad a' szív, melly nyomorultakat
Ápolni vágyott, 's önn ügyefogytait
Nem szenvedé bús állapotban
Elsanyarodni, se hervadozni.

Árvák' jajos sorsát maga felfogá,
Bús özvegyek' kétes bajait szelid
Megilletődéssel nemessen
'S mint atya böltsen irányza mindég.

Nem Pécsi márvány, nem ragyogó betűk
Fogják nevét, hisszük, fiaink között
Emlétni úgy, mint ránk tetézett
Emberi sok 's tetemes kegyelmi.

Jobbágyi szívből áldjuk azért porát
Mint jó Urunknak: — 's mert szeretett, mi is
Meg nem szününk mint jó Atyánknak
Hív szeretettel adózni holtig.

Háládatos hív Jobbágyok' nevében

L—y N. J. A. K.

Török levelek Hazánkban.

Azon időkorról, midőn édes Hazánk' nagy része a' török iga alatt nyögött, nem csak a' pusztításnak, hanem külömbféle török, és magyar nyelven írt parantsolatoknak, szabad úti leveleknek, 's a' t. tanú-bizonyságai maradtak hátra a' török Főtisztektől, mellyek több tekintetből megérdemlik a' figyelmet. Imé itt egy levél, melly eredetiképpen törökül volt feltéve, de ugyan akkor magyarra fordítottatott, a' mint azt Nádudvarról velünk közlötték:

— — Tekintetes és Vitézlő Murahat —

— — — Vitézlő Alis Aga — —

(itt némelly Török czímer-jelek vannak)

Adjuk tudtokra és értésekre mindeneknek a' kiknek illik, ez Levelünknek rendibe, úgymint az Hatalmas és győzhetetlen Tündöklő, és virágzó Császáruknak Birodalma és Bottya alatt és keze alatt lévő Tekintetes és Nagyságos Basáknak Bujoknak Bégeknek Agáknak, és minden Tisztben és méltóságban helyezettett Ur Jóakaróinknak, mezőt pusztát járó, erdön és út félen serényen vigyázó Lovas és gyalog csatát próbáló erős vitézeknek, és azoknak előt-

tök járó Fő Hadnagyoknak Kalauzoknak, hogy a' megnevezett falu lakos Jobbágy a' Haboruságos időben, eloszolván, és immár több két esztendejénél épülni keztenek és szállani; mivel azért, hogy inkább épülhessen Hatalmas Császáruuk jószága adjuk kezekben ez úri Levelünket, hogy ereje által, valahonnan, akár a' Hajduságról, akár más több hódolatlan hejjekről, valakik akarják bizvást jöhessenek megnevezett Nadudvarra lakni és öröködjenek. Fogadjuk uri Török hitünkre emberségünkre tisztességünkre, jeles és bizonyos magunk pötsétével, és Országunk Czimerével megbizonyosított és megerősített úri Hit Levelünket, adtuk kezekben, hogy felül megírt képpen akár honnan akar bizvást jöhessen lakni, a' mi részünkről bántások nem léssen, sőt oltalmazójok lészünk, mellynek bizonyosságára, és állandóbb erősségére, kiadtuk ezen Hit Levelünket úri pötsétünkkel erősítve Vég Eger várában 1677.

Hadi mesterség az asztalon.

Notbury mechanicus Londonban egy világot teremtett kitsinben, melly által tálmányos eszének igen jeles tanúságát adta. A' Sak-játék bizonyos észbeli háboru, mellyet két személy több figurák' segedelmével egymás ellen visel. Notbury Úr a' Sak-játékot a' legnagyobb lehetséges polczára vitte a' tökéletességnek. Az ó figuráji két ellenséges tábort, mindenféle fegyverút,

formálnak, mellyek egymással szemközt tsendesen állnak; a' tsata - mező olyan, mintegy billárd-asztal, és rakva vagyon mindenféle sziklával, erdőkkel völgy torokkal, falukkal 's a' t. A' játszókat hadivezéreket gyanánt tekinthetni, kik a' sereget mesterséges vonások által, a' mint a' szükség kívánja, előre 's hátra mozgatják. Ezen sak-játéknál minden hadi rendszabás, mesterség, fortély előfordul, mellyek a' valóságos háboruban szoktak megesni; és a' játszó ennek gyakorlása által a' szobában hadivezérré készítheti magát, a' szónak valóságos értelmében. Azt mondják, hogy minden katona-nevelő Intézetben egy alkalmas helyet tsinálnak ezen elmés játék' felállítására.

A Természet' műhelyei,

Egyetlen egy növény- vagy állat-fajnak sokféle elfajzásai (varietates), a' mint látszik, chemiai munkálkodásoknak következései, mellyek a' természet' titkos műhelyeiben ősi idők előtt végbementek. A' természet-vizsgáló társaságnak egy tagja éjszaki Amerikában mély vizsgálódó lélekkel törekedett a' természet' belső műhelyeibe behatni, és annak titokkal teljes munkálkodását 's teremtését folyamatjában lopva meglesni. Az egybegyűjtött felfedezések, és tapasztalások egy különös munkában fognak kiadatni ezen czim alatt: „A' Természet' műhelyei.” Ezen munkát úgy lehet tekin-

teni, mint egy valóságos varázs-könyvet, mellyel — egy Angol Újság' kifejezése szerént — nagyobb mesterségeket és fortélyos fogásokat lehet előadni, mint a' millyeneket eddig a' világnak leghíresebb szemfényvesztői, alakosai tudtak előmutatni. Illyen mester-darabok p. o. a' virágoknak, és növényeknek új elfajzásait eszközölni, 's teremteni; a' virágoknak tetszés szerént való színt, és szagot adni, 's a' t. Hasonló elfajzó szín- és forma-változtatásokat az állatok' világában is eszközölhetni. Ezen munka a' Természet-tudomány' világában valóságos időszakaszt tenne.

A' bornak rossz szagát elvenni.

Poumier de Salies Francia Patikárius des Landes megyében, felfedezte, hogy a' bort, melly a' hordótól penészes, vagy rothadt szagot kapott, szénporon való letsepgtetés (destillatio) által meglehet tisztítani. Más együgyű módja a' rossz szagu, vagy penészes bor' megjavításának az, hogy az illy bort ha lehet, olajos hordóba, edénybe kell tölteni, néhány nap benne hagyni, azután minden 100 iczébe 3—4 unczia finom olajt tölteni, azt jól egybe rázni, keverni; 2 óra mulva az olaj elválk a' bortól. Már többre is mentek ezzel: a' régi penészes, rothadt szagu hordókat elbontják, olajjal falait megkenik, megszáraztják, 's azután ismét öszverakják. Az Olaszok, kik a' boros-hordókkal igen tisztán bánnak, régi

időktől fogva azokat egy kevés kövér olajjal meg szokták önteni. Az olajnak tehát az a tulajdonsága van, hogy a' rothadt kipárolgásokat magához húzza.

Oriási állatok az ó világon.

Egy Angol Újságban 1830dikban találunk egy Értekezést az óriási állat-tsonokról, mellyek a' föld' gyomrában találtak. Ebben az író olly véleményét adja, hogy illy temérdek nagyságu állatok nehezen lehetnek ezen a' mi kis földünkön. A' csethalakat itt nem lehet ellenvetésül felhozni, minthogy a' víz földünk' színének három részét elfoglalja. Ennél fogva talán ama nagy óriás szárazföldi állatok, mellyeknek tsonjtait gyakran feltalálják, inkább valamely nagyobb világ-testnek lakosai lehetnek, melly testtel véghetetlen idő előtt földünk öszve ütközött, és ezen öszveütközésnél idegen szerek, és valóságok kerültek a' földre. (Mi nem tartunk ezzel; mert az bizonyosnak látszik, hogy igen igen régen földünket nem csak egyéb óriási állatok, hanem emberek is lakhatták; de az illy óriási teremtmények nem tsupán magok lehetnek, hanem csak egy két féle fajta; más fajták lehetnek a' mostani apróbb állatok' s emberek őseleji; amazok lassan lassan kihaltak, 's ezeknek helyt engedtek; — ezt bővebb okokkal lehetne támogatni).

A p r ó s á g o k.

A' Londoni Theátrumi Zsebkönyvben ez áll: Chinában Mely-Janin-Ly a' fő könyvszerző; Barbariában kivált a' Melodramákat szeretik (igy lesz Barbariából mivelts ország, és egy mivelts országból Barbaria) Con-góban a' Drámák kedvesebbek, a' Kafferek-nél a' Pantomimok; Monomatapában ellenben nagy Operákkal tesznek próbát; a' Kanari szigeteken Rossinit kívánják; a' Tűz-szigeteken pedig Cherubinit, és Spontinit.

Martignac Urat a' Polignac familiája 100.000 frank jutalommal megkínálta azon fáradságáért, hogy Hg. Polignac Ex-Minister ügyének védelmezője volt; de Martignac ezt nagylelkűen el nem fogadta, noha a' megkínálás olly módon esett meg, hogy gyengéd érzése semmiben sem sértethetett meg.

Egy Párisi asztalos kőforma simítást (politurát) talált fel a' házi eszközökre, mellyeknek színe setét fekete. Tajtékkővel, 's barna-kővel való simítás által olly fényessé lesznek az illy fa-eszközök, mintha tükör-üveggel volnának bévonva; tündöklésök felette szép, kivált ha este ki vannak a' szobák világositva.

Egy író-szer-áros Párisban igen szép, és folyó arany-tentát készít, mellynek gyönyörű tündöklése vagyon; és kivált alkalmas a' szerelmes-levelek' írására, 's egyéb udvarló bilétekre.

Bremában most egy fiu-gyermeket mutatgatnak, kinek fején haj helyett tollak vannak; ezen tollak, mint a' gyöngy-tyúkái, rendes pettegetésekkel díszlenek. Ősz tájban megvedlik a' gyermek, mint a' madarak. A' gyermek' atya a' lehullott tollakkal hasznos kereskedést üz a' természeti gyűjtemények' barátival.

Hauser Gáspár igen nagy lépéseket tesz lelki tehetségeinek kimivelésében; mindent könnyen megfog, mi a' tudományok', és mesterségek' országához tartozik. Saját életírását ki fogja adni két részben; egyiknek czimje lesz: „setétség”, a' másike: „világosság”. A' setétség életének azon részét foglalja magában, mellyet tömlöczében töltött; a' világosság, mióta onnét kiszabadult. Az illy maga vallomásai minden Psychologus előtt különös fontosságu tüneménynek fog látszani.

Rejtett szó.

Tornyot falat jár az egész;

Édes, ha a' lába elvész:

Vissza mondva végső hármát;

Sok méri vele jó borát.

Csajághy Sándor.

Jegyzet: A' 10dik számbeli Rejtett szó: Lovas.

Még egy Török levél.

Az Hatalmas és győzhetetlen és fényeskedő Császárunknak Eger vég várában lévő Dévannyából kiadott Hites Uraknak levele az Nádudvariaknak, mellyet hogy adózhasanak magyarra fordítottuk.

Tekintetes és Nagyságos Solnoki Sanceltságnak Törvénytévő Kaadiaja, és mellette ugyan azon Szolnok várának Gondviselő Emenyei mind fejenként adjuk értésekre, és tudásokra az kiknek illik, hogy az Egri Devánból kiadott perisettes levelet látván a' Szolnoki sanceltsághoz kaptsoltatt Nádudvari Hatalmas Császárunk Jósza-ga és várassa, melly Hatalmas Császárunk várassába lakó's igaz adófizető Jobbágyok jüvének hozzánk az Egri Devánba, aláza-tos suplicátiójokat adák értésünkre, hogy ennekelőtte az Hatalmas Császárunk Hadaitúl, de leginkább az alá's feljárom kóholló katonák kártételek miatt elpusztultak volt most ujjobban haza szállottak régi lakó hej-jekben. Ezen esztendőnek utánna adtunk és engedtünk nekik ilyen forma levelün-

ket. Hogy adjanak Szolnoki Emegh Uraknak szám szerént minden esztendőbe — 200 két száz forintokat 40 ittze vajakat egy fejős tehenet és egy vágó tehenet, tiz kaszás embereket, a² mellyeket a¹ Nádudvariak maguk is felfogadtanak, el vállaltanak, hogy minden esztendőnként megh adnak, azomba Szolnok Várahoz minden esztendőre 30 szál palánk fákat, és tiz gyalog embereket sanc tsinálásra adnak, így leven a¹ dologh, miis megengedtünk nekik, hogy fejül való megh irás szerént adózzanak, és Helyeket szálják meg, tovább rajtok semmit ne vehessenek, valamig jobban meg nem épülnek, adtuk ennek bizonyosságára ez Hites Deványunkból költ pötsetes levelünket kezekben — kívánnyük azért tülletek, ezt hadgyuk és parantsollyuk is semmivel meg irt summán fellyül ne háborgassatok 's másokat is ne háborgassatok sőt óltalmazatok, a¹ kik penigh ez ellen bántanak vagy háborgatnak ellene állyatok, ha azzal is nem gondolna valaki, tudtunkra adjátok nekünk az Egri Devánba, mert ezen megirt Nádudvariakat 4 négy egész esztendeig ezen beirt adóban megh tarttyuk, sőt mindenek ellen óltalmozzuk, felyeb őket nem terhelyük semmivel. Adtuk az Egri Deványunkból ez petsétes levelünket kezekben, úgy hogy minden ember hitelt adgyon beszédeknek. — Költ Sz. Iván Hava 16. napján 1673. esztendőbe. — Eger várában lévő Devánból kiadatott leveleknek párja.

Bonapárté régi nemzetség.

Gróf St. Leu (Bonapárté Lajos) a' Florentiai Nagyherczegi nyomtató intézetben ezen czim alatt: „Sae de Rome, escrit en 1527, par Jacques Bonaparte, témoin oculaire. Traduit de l'Italian par N. L. B.” 91 lap, — egyyik Ősének betses historiai töredékét adta ki Romának a' Tsászári seregek által végbevitt ostromoltatásáról, és feldulásáról Bourbon vezér alatt, 's ugyan abban némelly isméreteket közlött Bonaparte nemzetségről. Bonapartéről legelső emlékezet találtatik Bonifacionak Trevisói történet-írásában 1178dik esztendő tájban, midőn Bonapárté Giovanni, mint a' Trevisoiak' Követe Páduába ment, hogy ezen város' hajlandóságát kikémlenél. Ezen Giovanni első vitéze volt San Jago Spanyol Rendnek (melly 1170ben állittatott), és hazavárosában ezen Rendnek kórházat építtetett. Egy béketötésben Padua, Verona, Vicenza, és Treviso városok között 1208ban ő mint tanúbizonyság jó elő. Ennek fija Bonisperio 1219ben az Ország' Nemesei közé számláltatik. Nemes Bónaparte Nordillo egyyk volt azon kezesek közül, kiket Treviso városa 1258ban Ezzelinnek adni kénytelen volt. 1268ban ugyan ez bizonyos vám-fizetés ügyében cautiót tett Sváb Konradinért, és 1271ben, mint Trevisoi Syndicus (Polgármester) kereskedési egyezést kötött ezen város, és Velence között. Kö-

vetkezett esztendőben Pármai Podestává lett; meghalt Apr. 3. 1290ben, minekutánna Trevisoban kórházat fundált. Az öttse Pietro 1312ben emlittetik. 1313dikban ő mint a' quatuor viri sapientes közül egyik, követségbe ment Gran Cane della Scalához, Veróna' urához. 1318ban Paduai Podestává lett; utánna való esztendőben Austriai Fridrik' udvaránál Követ. A' 14dik század vége felé, úgy látszik, a' Bónapárté nemzetség San Miniato del Tedescóba a' Toscánai tartományba kivándorlott, és nevei gyakran előfordúlnak a' Ghibellin felekezethnél Florentiában, és más városokban. Későbbi időkből több Tudósok találtak, a' többek közt Bónapárté Nicolo, ki a' Pisai Univerzitasba a' Törvény-tudomány' tanítását bevitte. Egy másik hasonló nevű a' 15dik század közepe felé a' Pápa' Kamarájának Clericusa volt, valamint egy sírkő-írásból a' Sz. Ferencz templomában megtetszik. Jacobo Giovani Rómában élt Orsini palotájában, és mint szemmel látott tanú akkor megírta Rómának feldúlását 1527ben. Végre Bónapárté Lajos Fortuna Mária Sarzanából a' Genuaiakkal viselt háború alatt 1612ben Korzika szigetén Ajaccióba letelepedett. A' fent nevezett dúlatása Rómának figyelmet érdemlő segéd-könyvetske a' 16dik század történeteihöz; ez illendő és mérséklett hangon, nem igen nagy részrehajlással, eleven festéssel van írva, 's azért mindig nevezetes, kivált mivel ezen szomorú tör-

ténet még voltaképpen, és igazán nem volt leírva.

A' Hold' temploma kelet Indiában.

Midőn a' Mahomedánusok a' 11dik század kezdetén kelet Indiába bényomultak, akadának még egy templomára a' Holdnak, mellyhez nagyságra 's fényességre hasonlót keresni kellett. Ez Guzurate tartományban állott, és ide az ájtatos Indusok minden felől butsút jártak; mivel azt hitték, hogy a' halottak' lelkei mindjárt az utolsó lehelés után ide vándorolnak, és új testbe költöznek érdemeikhez képest. Hatvanöt magos oszlopon nyugodtak boltozatai ezen templomnak, mind drága kövekkel kirakva. A' templom közepén állott a' kőbálvány kép, 5 réfnyi magos, és a' földbe két réfnyre nyult bé. Midőn a' győzedelmes Muzulmán Mahmud 1034dik esztendőben ide bémene, buzogányával leüté a' bálvány' orrát, és megparantsolá, hogy az öszvetörött képét részint az ő lakóvárosába Gbizny-be, részint Mekkába, 's Medinába szállítsák. Egy tsoport Braminok (Indus Papok) nagy rakás aranyat ígérének neki, ha elállana a' bálvány-kép' öszvetörésétől, sőt a' hadi-vezérek is könyörögtek a' Braminok mellett. A' bálványkép' elrontásával, így szóllának, még nem lesz eltörölve a' bálványozás. Jobb lesz az ígért aranyat elvenni, 's abból az igaz hitűeknek alamizsnálkodni. De Mahmud, és vitézei tsak darabolták a' bálványt.

Ezen bálványképnek belső része üreges volt, és gyémántokkal, rubinokkal, 's drágagyönggyökkel tele, mellyek sokkal többet értek a' Braminok által ígért aranynál; mivel ennek a' templomnak mindenfelől hordották a' sok drága ajándékot. Sokszor ment oda 2—300,000 szarándok. Hindosztán' Fejedelmeitől 2000 falut nyert ezen templom, mellyeknek jövedelmeit a' Papok huzták. 2000 Bramin tartozott hozzá, nem számálván ide az 500 tánczoló leányt, 300 muzsikást, és 300 borbélyt, kik a' híveket megberetválták, minekelőtte a' szent helyre bébottsáttatnának. Még a' Fejedelmek sem átallották sokszor leányaikat ezen templom' szolgálatjárá szentelni. Minden nap kétszer fris Gangesi vízzel megmosták a' bálványképet, noha e' víz több száz órányi járásra távol folyt. 400 fontot nyomó arany-láncz függött le a' templom' tetejéről, mellyen egy harang lógott, ezzel adtak jelt a' népnek az imádkozásra. Egy szóval itt aranyban, drága kövekben, gyöngyökben több kints volt egybe halmozva, mint valaha egy királyi kintstárba találtatott; mivel a' nagy bálvány- kép körül még néhány ezer más apró képszobrok állottak külömbféle formákban, 's nagyságokban, mind aranyból, és ezüstből.

Hazafiúi áldozatok.

A' Varsói Újságok tele vannak hazafiúi áldozatok' előszámlálásával. A' minap egy

ifjú a² Főtanátsnak egy levélben 100,000 forintot küldé, 's azt írta, hogy neki nincs szüksége reá, mert ő a' gárdába közlegénynek beállott; nevét meg nem lehetett tudni. — Egy ifju leányzó Posenből, hasonlóképpen név nélkül 15,000 tallért küldött bé a' nemzeti Főtanátsnak. — Gróf Zamoyski Szaniszló Jadov, és Kolodzionsch nevű jószágait a' nemzetnek ajándékozta. — Zimirski osztályos Generalis lemondott zsoldjáról, 's azonkívül készpénzben 45,000 lengyel forintot küldött a' hadi Ministeriumnak. A' 4dik, és 8dik rendes gyalog Regimentek saját költségöken 4 ágyút öntettek. Rzepeczki pattantyús Kapitány két ágyút készített fel. Gróf Lubienski, ki Lobovidzki volt Vice-Praesidens' elszöktetéséért amannak testvérével együtt fogva vagyon, mind a' mellett is önként 30 lovagot állított, a' nemzeti végzés szerént reá eső számon kívül. — Varsóban már 60 fejezszemélynél többen állottak öszve, kik külön egy katona-tsapatot akarnak formálni az Amazonok' módjára; szabadságért a' Kormányshékhöz folyamodtak. — Horodinski Major Zamoszcz mellett egy lovas osztályt állit tsupa idegenekből. — A' Varsóban lévő Litvániai, Volhyniai, Podoliai, és Ukrainai lakosok, kik a' mint mondják, hazafiaik' nevében vannak ott, egy felirást adtak be. — Lelevel Professor által az Ország-gyűlésnek, mellyben azon kívánságokat jelentik, hogy

ők is a' Lengyel ügyhez állnak; a' Felirást
200an irták alá.

A p r ó s á g.

Legnagyobb könyv, melly eddig elé a'
világon megjelent, Angliában 1832dikig fog
elkészülni. Ennek czímje: „Angol Baj-
nokok' tisztelet-temploma.” Egy
levélnek magassága 4 ölnyi, szélessége 2
ölnyi, egy egy betűnek magassága $\frac{1}{2}$ láb-
nyi. A' papiros' készítésére különös műszert
találtak fel. Ezen óriási munkát gőz-sajtó
által fogják nyomtatni, fekete-festék' he-
lyett arany-tentával nyomtatják. Mindegyütt
csak 100 darab lesz nyomtatva, hogy ezek
Anglia' jelesebb könyv-tárait diszesítsék.

Rejtett szó.

Egy tag egész, még sem egész;

Láb vesztve sövény' dülte,

Végének eleje nélkül

Bérczetek üli 's ülte.

Két vezérem megfordítva

Munkádnak érteket ad;

De éltet is; — három végsőm

Nélkül nem jól beszél szád.

Fordítva, váltsd feleségem

Munka-eszköz lesz egészem

Ék nélkül — nem váltással

Főt vetve híves ital.

Szibenliszt Zsigmond,

Isó eszt. Törv. h.

Jegyzet: A' 11dik számbeli Rejtett
szó: Tsóka.

N^{ro} 13.

H A S Z N O S

M U L A T S Á G O K.

1 8 3 1.

Ó Cs. Kir. Felsége' születése napjára.

Lebeg Hazámnak boldog egén arany
Békének áldott Angyala, 's hatható
Kürt harsogással zengi a' nap'
Fénykeletén 's halavány enyészten.

Vitéz Magyarnek nagy Fejedelmeit,
'S Egekre esküdt vas-Hite lánczait,
Mellyekkel az fölkent Fejének,
Önn maga közt vetekedve áldoz:

Látván, mi buzgón szenteli gondgyait
A' múlt idők száz vérzivatarjain
At-kelt Hazánknek — jobb világunk'
Eszközölője ditsó Ferenczünk:

Ki boldogított népeiben való
Dísz, 's biborának helyhezi ékeit,
Hennyok' virágzattyán keresvén
Thronja körül ragyogó Nevet, 's Hirt.

Rendülhetetlen talpkövön áll ama'
Nemzetnek ontott vérbe került java,
Melly a' Királynak fő jutalma,
'S néki viszont szeretett Királya.

Ott védi a' nép jussait a' Király;
 Ott lobban a' nép bajnoki tűzre, ha
 Kedvellt Királlya' szent Fejére
 Vészt hohol a' kitörő erőszak'

Vad kényne. Kész ott bajnoki életet
 Ezer halállal váltani a' vitéz;
 Midőn tolongó ellenének
 Bontya tömött sorait vasával:

Vagy győzedelmes fegyvereit heven
 Védett Urának lábaihoz teszi
 Hív zálogául Esküjének
 'S lángszeretet' bizonyos jeléül.

Fejdelmi Szék ott égi malasztokat
 Oszt földieknek; köz bizodalmat ott
 Fel nem zavarhat Hitszegésnek
 Vak heve, 's önn szeretet' dagállya. —

Így, így tenyészett Hunnia szép körén
 Köz boldogulás' kellemes Édene
 Törvény', Szabadság', 's a' Királyi
 Széknek azont kegyelő ölökben.

Mély hála-ézés' Oszlopa tartya fenn
 Kegyes Ferenczünk' drága Nevét ezért
 Szívünkbe', hol köz tiszteletben
 Allani fog feles éveken túl.

Lebegj azonban Thrónja' körül, lebegj,
 Élet', 's Dicsőség Angyala éveit
 Tetézve! 's vég nélkül lobogtasd
 Honnom' Egén ragyogó világát!

Kutserik Sándor,
 Kegyes Oskolák Rendén lévő Tanító Vácson.

A' Hűség.

XII. Károly Svéd Király egykor rokonával a' Holsteini Herczeggel, 's még néhány kísérelőjével kilovagola. A' társaság egy rakás épületi fákra talált. A' Holsteini Hg. azt javasla az ifju, tüzes, vakmerő Károlynak, hogy próbálnák meg, vallyon azon rakás fán lóval keresztül lehetne-e ugratni.— Nem kellett több biztatás Károlynak; ő nem csak kész volt reá, hanem még első akart lenni, ki azon nyaktörő próbát megteszi. De midőn lovát éppen sarkantyúba akará venni, megragadá lovának kantárszárát Gróf Wachtmeister János Admirális, és az ifju Királyt vissza tartóztatá, e' szavakkal: „Nem! a' Király oda ne lovagoljon.” — Erre a' Holsteini Hg. tüzesen: „Az Úr merészel még Királyának útjába állani, 's szabad akaratját gátolni?” Wachtmeister hamar felele: „Herczegséged próbálja meg maga az ugratást, ha tetszik; de az én Királyom ne kövesse rossz tanácsát!” — Tudja az Úr, kivel beszél? kérdé a' Herczeg még boszusabban. „Igen is! felele az Admirális, jól tudom, hogy a' Holsteini Hg.gel beszéllek. De Herczegséged is méltóztatik emlékezni, hogy a' Király' Tanátsnokával, Wachtmeister Gróffal beszél. Az én Királyom ezen ugratással kitörheti nyakát; talán azt gondolja Hg.séged, hogy azután Svéd Király lehet; de hiszen az soha sem lesz, míg engem' Wachtmeisternek hívnak.”

és ez itt lesz!" azzal a' kardjára tsapa. — Erre Károly megfordítá lovát, 's a' Grófnak vállát megveregetvén, szólla: „Nem! édes öregem, ne haragugyál; nem próbálom meg az ugratást.”

Kik a' Belgiumi Királyi székre candidátusok?

Egy kérelem-levél (valamint a' Jan. 28iki ülésben a' fő Biztosság előadta) kívánta Belgák Királyának Lafayette Grlist; Fabvier Grlist is egy; Sebastiani Grófot, vagy Chateaubriand Urat egy; Carignan Hczg. egy; Surllet de Chokier előlülőt egy; Rogier Károly Urat egy; a' Pápát egy; Merode Felix Grófot egy; valami hazaföldi Fejedelmet, további megnevezés nélkül 105 voks (személy); Salm-Salm Herczeget 268 voks; Nemours Herczeget 600 voks; Lajos-Fülöp Királyt egy Vice-Királyal 508 voks; és a' Leuchtenbergi Herczeget 3287 voks. A' választási vitatások még Jan. 29ikén is folytak.

Út az Eufrates alatt.

Az emlékezetre méltó, de, a' mit sajnálni lehet, még végre nem hajtott földalatti út, vagy Tunnel Londonban a' Temse vize alatt, nem az első munka a' maga nemében, mellyet az ügyes vízépítők készítettek. Az ó világ is tud illyent mutatni. Semiramis' hajdani városában Babylonban volt illyen út készítve az Eufrates folyó

alatt, mellyen ennek egyik partjától a' másikkra lehetett menni. Sziciliai Diodor bizonyosságot tesz erről a' második könyvében, kilenczedik részben, hol elbeszéli: „hogyan Babylon városának leglapályosabb részén egy négy szegű árkot ástak, mellynek oldalai, 's feneke téglából, és szurokból (talán földi gyántából) készített falakkal volt megerősítve, 35 lábnyi mélységre. Midőn ezen árok kész volt, az Eufrátes' vizét ebbe eresztették, tsapolták, 's azután a' régi ároknak mind a' két szélén elkezdették ásni a' földalatti utat, mellynek boltozatja 4 singnyi volt. Ezt is hasonlóképen téglából, és szurokból készítették, 's mind a' két oldalát ugyan szurokkal béborították. Ezen falaknak vastagsága 20 téglából állott, magassága a' boltozaton kívül 12 lábnyi, és az útnak szélessége 15 lábnyi. Ez az egész munka nyolcz nap alatt elkészült; a' mi meglévén, az Eufrátest ismét régi árkába vissza eresztették, 's így az út felett zuhogott el a' víz. Illy módon Semiramis, a' nélkül, hogy a' nagy vízen által hajóznék, egyik palotájából a' másikba sétálhatott, mellyeket az Eufrátes egymástól elválasztott.”

A' nyelvek' sokasága.

Egy Orosz minden ismértes nyelveknek, 's nyelvjárásoknak summázatját kiadta Londonban. Ezen írás szerint vagy 903 Ásiai, 587 Európai, 226 Afrikai (ezek talán legkevesebbé ismértesek), 1264 Ame-

rikai nyelv, és nyelvjárás, mindegyütt 3064. De az Ausztráliai nyelvek még nintsenek itt. — A' szentírás 139 nyelvre vagy lefordítva. A' Miatyánkot Bodoni 155 nyelven adta ki. — Amerikában a' következő Európai nyelveket beszéllik; angolúl beszél 11,647 lakos; spanyolúl 10,584,000 lakos; portngallusúl 3,740,000 l.; francziául 1,242,000 l.; és hollandusúl, németúl, dánúl, svédúl 216,000 lakos. — Beauble Úr, Párisi rézmetsző rövid időn minden Népek' ábécéinek gyűjteményét fogja kiadni. Egyszer'smind arra is gondja lesz, hogyan mondatik ki minden betű, 's hogyan használtatik: mitsoda betűk közösök minden nyelvvel, vagy tsak némellyekkel, és mitsoda betűk egy nyelvnek tsupán tulajdonai? — Egy Chinai könyvet meglehet tanulni érteni, a' nélkül, hogy a' chinai nyelvet legkevesebbé is tudná az ember. Mivela' Chinaiak' írása olly jegy-vonásokból áll, hogy minden tárgynak, gondolatnak kifejezésére más más, és tulajdon jegy használtatik. A' született chinaiak a' B, D, R, és X betűket ki nem tudják mondani; mert az ő ábécéikbe nintsen ezekhez hasonló hang.

A p r ó s á g o k.

A' Constitutionnel, és Echo du Nord megnevezik a' Lafayette Generális' előlétele alatt Párisban egyesült Lengyel Biztosság' tagjait, kik közül a' főbbek: Jourdan Marsal, Lamarque, Fabvier, Decaen,

és Subervie Generálisok, továbbá Herczeg Choiseul, Gróf Lasteyrie, Tracy Victor, Dupont (de l'Eure), Mauguin, Salvete, Daunou, a három híres Költő, Berenger, Hugo Victor, és Delavigne Kázmér; azután a' Courrier Français' Redactora (Chotelain), a' National' Red. (Carrel), a' Constitutionel' Red. (Cauchois-Gemaire), és a' Revue Encyclopedique Red. (Julien). — A' minap Lafayette Generalis lelkes beszédet tartott a' követek Házában a' Lengyelek mellett, mellyben a' többek közt, hogy a' gyűlést a' részvételre bírassa, azt feszegette, hogy kéznél lévő tanú-levelek szerént az Orosz Franczia ország ellen készített volt háborút, 's csak a' Lengyelek állították fel a' védbástyát a' revolutio által.

A' Belga Kormánysház azt rendelte, hogy a' Belga hajók' zászlója három színű legyen, és pedig veres, sárga, és fekete.

A' mindennapi tapasztalás bizonyítja, hogy azon fejérszemélyek, kik tulajdon vétkök miatt férjet nem kapnak, egész életükben zsémbes teremtések maradnak, 's a' férjfi nemmel minden alkalmatossággal érzetik gyűlölségöket, 's keserűségöket. Ezen szerentsétlen Szűzek' kedviért Svécziában most Egyesület áll össze, hogy azok, kik 30 esztendő korokig férjre szert nem tehetnek, legalább jókora summával kielégíttessenek. A' tagok 16 esztendő koroktól fogva 50ig, esztendőnként bizonyos meghatározott summát fizetnek, melly az ő testi al-

kotásokhoz , és lelki tehetségeikhez , műveltségökhöz képest nagyobbra , vagy kisebbre tétetik. Mihelyt írjhez mennek , megszűnik a' fizetés , de a' bétett summát többé vissza nem kapják.

A' legékesebb üdvezlő biléteket az idén 1831. új esztendőre Párisban készítették ; ezeken virágok , bokréták , vidékségek , minden festék nélkül , tsupán színes pillangó-szárnyak' apró darabjaiból voltak legügyesebb mesterséggel öszverakva. A' munka felette fáradságos ; egy egy ilyen bilét jó drága ; de ennek gyönyörű volta feljűl mul mindent a' maga nemében , a' mit eddig elé készitettek. Az illy készitmény sokat hasonlít a' bíbor-festéshez ; de a' színek' tüze , elevensége , és finomsága sokkal nagyobb.

Rejtett szó.

Két tagból áll ; és az első
 Helység Magyar országban ;
 Másodikkal jót kívánunk
 Magyar nyelven 's világban.
 Az egész egy ország' neve,
 Mellyet régen tönkre teve
 A' visszavonás' lelke.

Károly-Fejérvárról.

Jegyzet: A' 12dik számbeli Rejtett szó: Rész.

N^{ro} 14.

H A S Z N O S

M U L A T S Á G O K.

1 8 3 1.

Pápa választás.

Alig képzelhetni, micsoda zsidobongás van Rómában a' Pápa' halála után. Tsak a' ki ott született, és több Pápa-választásokat ért, tehet a' városnak akkori állapotjáról helyes ítéletet. Semmi város, még Páris sem mutat olly elevenséget, mint Róma a' Szentszék' üres léte alatt. Mindenek mozgásban vannak; a' paloták' és vendégfogadók' udvarai rakva kotsikkal, az előszobák inasokkal, 's esedezőkkel, a' köz sétálóhelyek ékes öltözetű Asszonyságokkal, nagy Urakkal, Püspökökkel, Praelatusokkal, Rendek' Elöljáróival; egy szóval senki sints, ki vagy nem mozog, vagy nem mozgattatik. — Mind ez még tsak kezdet. — Midőn a' Conclávéba menetel' ideje elérkezett, a' szent Collegium processióval a' Vatikánba megyen, hol a' Pál kápolnájában Misset mondnak, és minden Kardinálisok, Papok, és Diakonusok itt áldoznak. Az áldozás után az isteni szolgálatot végző Kardinális a' Pápa' öltözetét az oltárra teszi, mellynek eleibe van helyeztetve a' vokok'

gyűjtésére szolgáló tábla, a' voksolók' székeivel együtt. Ezután a' szertartást elintéző Kardinális felolvassa a' Conclávé' pompás bészárásáról szóló oklevelet; minden Kardinálisnak adnak voks-czédulákat, és imád-ságos könyveket, 's azután az Apostoli palota Praefectusa, a' Conclávé' Kormányzója, a' Vatikánnak minden ajtajit, 's kijá-rásait bészaratja, 's őrizteti. — Délután 1 órakor a' Conclávének minden tagjai, 's az ő szolgálatjokra lévő személyek a' Pál' kápol-nájába gyűlnek, és megesküsznek, hogy mindent, mi a' Conclávéban történik, fel-törhetetlen titokban tartanak. — A' Vati-kánba a' Kardinálisoknak nem tsak minden tiszteit, tselédjeit bészárják, hanem még Orvosokat, Seborvosokat, Patikáriusokat, Borbélyokat, Szakátsokat is, 's a' t. úgy hogy a' külsőkkel minden közösülés el va-gyon vágva. Nehány nap' eltelte után vok-solásra kerülnek. Ha a' voksolásnak nints kivánt sikére (az az: ha a' voksoknak két harmadát egyik sem nyerte meg), délután 2 órakor a' voksokat egy kandallóban elége-tik. Ez időben a' kivántsi emberek nagy számmal gyülekeznek a' Sz. Péter piaczára, a' voksolás' következését megtudni, és mi-helyt a' kürtőből a' füstöt felmenni látják, mint annak bizonyos jelét, hogy a' voks-czéduláknak nem volt kivánt sikere, ismét kedvetlenséggel elszélednek. — Végre ha elnyerte valaki a' voksok' többségét, akkor a' voks-czédulákat többé el nem égetik, ha-

nem a' Kardinálisok mindnyájan a' választottnak lábaihoz borulnak, 's tisztelik az új Pápát. A' palota' Kormányozója jelt ad, 's arra az Angyalvárban elsütik az ágyukat, és a' harangok' zúgása hirdeti az örvendétes tudósítást. Az újság villám - sebességgel elterjed az egész városban; mindenek mozgásba indulnak; az útszák tele vannak kotsikkal, mellyek keresztül kasul nyargalnak; a' piaczok az emberektől pezsegnek. Sietnek az új Pápa' jó barátainak örvendezéseiket kijelenteni. — Azután mindjárt végbe megy az új Pápa' felmagasztalása, és néhány nap' multával az új Pápa bétölti a' főbb Státus - hivatalokat, vagy megerősíti azokat, kik már benne vannak, és elrendeli mind a' Státus-ház' tartását, mind udvari tisztségét.

Késő tisztelkedés.

Tudva van, hogy midőn 1825ben Miklós Császár az Orosz thronusra lépett, nagy öszve - esküvés ütött volt ki Pétervárott, mellyen tsak ugyan fegyveres erővel az új Császár erőt vett. Ebbe némelly Lengyelek is bele voltak keveredve, 's később halálra ítélve. A' hóhér' keze által Pétervárott kivégeztettek: Muravjef, Betsucsaeff, Pestel, Rylejef, és Kochovskí, mint fő vétkesek. Ezeknek tiszteletére most Jan. 26dikán Varsóban a' hazafiui Klubb nagy halotti szertartást rendelt illy módon: délelőt 10 órakor az Universzítás' szalájából

megindult a' pompás ünnepi sor; előlvittek egy katona tiszti-övet, azután mentek külömbféle fegyverű katona-tsapatók, és betsületbeli gárdisták (a' tanulók); a' Bazilita-Papság mindjárt egy koporsó előtt ment, melly fegyvereken vitetett magasan felemelve, 's mellynek oldalain czimerek voltak azon férjfiak' neveivel, kiknek tiszteletére volt a' gyász-pompa. A' koporsó után mentek a' hazafiui társaság' tagjai, és az Akadémiai gárda földre fordított fegyverrel, középelt egy ember vitte Koszciuszkó' övét. Ezen sor több utszákat bėjárt, és több helyeken megállott, u. m. III. 'Sigmund emlék-jelénél, a' Görög templomnál, a' Baziliták' klastrománál, hol beszédeket tartottak, azután a' koporsót a' hazafiui társaság' gyűlés-palotájába magas alkotmányra helyeztették, 's egyszer'smind elhatározták, hogy a' Belveder mulató kastély kertjébe, hol Konstantin Nagy Hg. lakott, öt sírkövet kell állítani a' nevezett öt férjfi' számára. A' költséget aláírás útján fogják öszve szerezni.

Az epekórság.

A' Bétsi Újság Febr. 11-ikén ezeket jelenti: Az ezen Újságban Jan. 24-ikén, 's 26-ikán közlött, az epekórságra nézve igen megnyugtató tudósításokat a' Galiczia' nyavalyás határszéleiről érkezett legújabb hivatalos tudósítások nem tsak tökéletesen

megvalósítják, hanem még inkább okot adnak azt elhinni nagy vígasztalásunkra, hogy az a nyavalya, mellyet cholera morbus néven jelentünk, és mellyet igen hirtelenkedve kelet-Indiából jöttek tartottunk, sem járovány, (epidemia), sem ragadós (contagium) characterrel nem bír; hanem tsupa hely-, és tartománybéli, kivált a mult esztendei rosz termésen alapult arány-öszeütközésekből származik. — A legújabb jelentések, mellyek a nyavalyás helységekből érkeztek, azt bizonyítják: hogy a számosabb tagból álló háznépek közül közönségesen tsak egy, ritkán két személy betegszik-meg az epekórságban, a többiek pedig egészségesek maradnak, noha a betegekkel egy szobában laknak; hogy e betegség leginkább a szükölködő, nyomorultúl élő, hideg és egyéb szenvedések által elkinzott személyeket, részegeseket, 's a t. jár-meg; végre hogy az illy betegek orvosi segedelem nélkül is, ha szorgalmatosan meleg italt vesznek-bé, és hasokra meleg borogatásokat raknak, közönségesen meggyógyulnak. Az orvosok, halott hordók, sirások, 's a t. mind megmenekednek tőle.

Ravasz kiszabadulás.

Párisban egy hosszas fogságra ítelt gonosztévőnek a fenyíték-házban meg volt engedve, hogy a házban ide 's tova járhasson, hol ellene semmi gyanú nem lehetett.

A' mult eszt. December' 51dikén valahogy kezéhez kerítette azon ajtónak kultsát, melly az útszára nyílik, és mellyen tsak a' halottakat szokták kihordani. Azon pillantatot hasznára fordítván, mellyben nem igen vigyáznak reá, kinyitja az ajtót, 's kimegyen. Tsak lájbliban, és hajadonfejt volt. „Hová? Itt nints kijárás!“ kiáltá két őrálló. — „Én a' házhoz tartozom, felele ez, minden megütközés nélkül; amott jelentést kell tennem. Nézzetek tsak amaz ablakra; mindjárt meghalljátok; készen legyetek, mert szükség lesz reátok.“ — És ezzel köztök elmegy. De alig lépik néhányat, midőn egy városi katona, vagy hajdu, formaruhában, és fegyveresen, szembe találkozik vele. Ez faggatja őtet, és a' szökevény esenkedik, hogy vele a' szent Antal-útszába egy házhoz menne-el, hol dolga vagyon. Olly mester-ségesen tudta a' tsendes elmét tettetni, hogy a' megsalt katona vele elmegy, 's útközben vele mulatja magát. Megérkeznek a' mondott számu házhoz, és bémennek. Ki volt az, a' kihez ez a' ravasz szökevény ment ni? Éppen a' fenyiték-háznak egyik felvigyázója, ki egy magános házban lakott, 's feleségével éppen akkor ebéden ült. — „Már szabad vagyok, mondá a' szökevény vidám hangon, és az Úrnál akartam legelőször is udvarlásomat tenni; de egy kérésem van az Úrhoz; semmi tisztességes ruhám sints; adja ide egy felső ruháját költsön, rokonimhoz akarok menni.“ Ezen biztos

Beszéd elámítja a' felvigyázót, 's amazt kalappal, és felső ruhával felkészíti. A' fogoly elébb-áll, és azóta semmit sem hallottak róla. Midőn a' felvigyázó rövid idő múlva ezután a' fenyíték-házba visszatér, hol már a' fogoly' elszöktét megtudták, egy pillantatig a' keresők' zibongó csoportjai közé elegyedék, de csak hamar eltökélé, hogy tsúfos, és különös megjátszodtatását megvallja. Úgy is lett; a' felvigyázó most fogóságban vagyon, 's ellene per indíttatott.

Furtsaság.

Egy Berlini Újságban a' következő jelentés találtatik: „Noha az én kereskedési alaptörvényeimmel soha sem fért-meg az, hogy kereskedési ügyeimben ide 's tova utazót küldözsek, most még is kénytelen vagyok e' végre egy alkalmas személyt felfogadni. Kint heverő sok adósságaim indítanak engem arra. Az illy személynek nagy természetűnek, komor, setétes tekintetűnek, kényszerűség ábrázatúnak, vastag, és kemény szavunak, erős izmosnak, de még is nem nagyon tüzes indulatúnak kell lenni. Kedves volna előttem, ha egy ilyen személy tánúlevelet tudna mutatni kivált az adósoktól, a' maga kiállhatatlan gorombaságáról, 's egyéb szükséges tulajdonságairól. A' ki ezen szolgálatra magát alkalmasnak tartja, frankírozott levél által jelentse magát Wolf Jonathán özvegye kereskedő-házánál.“

A p r ó s á g.

Egy Párisi illat készítő (Parfümer) mostanában úgy nevezett illat-sípokat készít, mellyek a' szép-nemű világban nagy tetszést nyernek. Ezen illat-sípok úgy vannak egybetsínálva, mint a' Pán-sípja, vagy az orgona-sípok, és mindenik síp más más illatozó virág-essentiával van megtöltve. A' sípotskák billegetővel vannak felkészítve, és a' tapintás által az illat úgy ömlik ki, mint a' hang a' klavir' fogainak illeteése által. A' piánó illatra p. o. vagyon választva: rezeda-, szegfű-, rózsa-, hársfa virág-, akác-virág- essentzia; a' forte illatra: czitrom, fahéj, méhfű, levendula, bizám, majoránna-essentzia s a' t. Több rokon illatoknak megegyező öszvefolyása olly hatást teszen az inakra, és indulatra, mint az olvasztó hang, melly a' Gitár¹ hurjainak hármóniás pengéséből származik.

Rejtett szó.

Ember, még is azért emberre nem illik
egészen;

Mert hármát nevinek eledelre ragadja ma-
gához;

Első tagja ugyan tsak az, a' mi utánna való
tag;

Együtt sok gyönyörűt fedez e' név drága
szülőknél.

Kotsi György.

Jegyzet: A' 13dik számbeli Rejtett
szó: Erdély.

N^{ro} 15.

H A S Z N O S

M U L A T S Á G O K.

1 8 3 1.

1831. Febr. 12dikére Kis-Kún-Félegyházán
az időhöz, és környülállásokhoz al-
kalmaztatva.

Nyugot, 's Éjszak felől rossz szél
Fúj, és a' hír nem jót beszél;
Pártos felek lázzadoznak,
A' Trónusok ingadoznak.

Mint dühödt vad rohan a' nép,
Mindent öl, dúl, lábalá tép;
Haldokló mellyek hörögnek,
Várak, faluk füstölögnek.

Kipótolhatatlan a' kár,
Sok hős Vitéz, sok hív Polgár,
Magát veszti, vérét ontja,
Hazáját pusztítja, rontya.

Csak Hunnia' hív keblében,
Az áldott béke ölében,
Hol szív, 's lélek mind egyé lett,
Gyönyörúséges az élet.

Itt a' Magyar nyugtát lelte,
Bátorságos járta, kelte;

Kényvét tölti vagyonában,
Kis Király ő tanyájában.

Ha a' köz ügy megkivánnya,
Javát, kincsét ő nem szánnya;
Lóra szökik, fegyvert ragad,
Mellye hősi tüztől dagad.

Repül a' Mars' piaczára,
Hol más nemzetek' truczára,
Vigan ki áll telet, nyarat,
Fejére borostyánt arat.

Illy boldogság' közepette,
Szent a' Király ő előtte;
Hódol koronás fejének,
Zeng nyelvén a' hála ének.

Tartsd meg Isten Ferenczünket,
Virágoztasd nemzetünket:
Sok jót világ' bámultára,
Hints a' Magyar Koronára!

Rákhel sírja Palesztinában.

Nefidim völgye, vagy inkább szomorú síkja, egy órányi járásnál messzebbre terjed, 's a' nap' forróságától epedő útnak semmi más nyugvó hellyel nem kedveskedik, mint egy karaván-szállás-forma tsárdával, mellybe a' pusztaság' lakóji, az Arabok, szoktak bétérni, de az idegen ezt is gondosan elkerüli. — Valamivel tovább látszanak Rama falnak romladéki, mellyből még csak némely kőfal maradványok

vannak fen. Éppen mellette vagyon Rákhel' sírja. — E' környékben mind sivatag pusztaság; sem pálma, sem czipros-fák nintsenek, 's még is ezen együgyű sírkő nagy emlékezeteket gerjeszt az emberben, — 's több vonszódást okoz, mint a' legszebb, és pazarló költséggel, 's mesterséggel ékesített sírkövek. Részvétel nélkül megy az útazó el Zakhariás', és Absolon' sírjai mellett Josafát völgyében, és alig vet egy pillantatot a' Királyok' sírköveire; de midőn Rákhelét látja, akkor a' Zsidó nép' első böltsőjére vissza emlékezik, és képzelődése a' legősibb régiségnek képeit tünteti eleibe. — A' Törökök az ó testamentombeli majd minden személyek' sírjait gondosan megőrzötték, és felékesgették. A' Dávid, és Salamon' templomai felett egy metset áll. Egy más nagy és régi templom fedezi Hebron hegyén Machbela barlangját. Hebron völgyét gyakran bejárják a' keresztény szarándokok; de mind nekik, mind a' Zsidóknak halálos büntetés alatt meg van tiltva a' barlangba bélépni. A' mint mondják, a' Pátriarkák' sírjait még jól megismérhetni ezen barlangban; ezek mind kősziklába vannak kivágva. — Rákhel' sírja nyitva áll, és belseje egészen üres. Bemenetelénél egy nagy kő áll, melly a' mint látszik, hajdan fedele gyanánt szolgált.

Az Epekórságról.

A' Lembergi Ts. K. Kormányszéktől az a' hivatalos, de egyszer'smind megnyugtató

jelentés érkezett Budára, hogy a' Tárno-
 poli kerületben, azon helységeekben, hol
 eddig az epekórság kiütött, u. m. Kalaho-
 rovkán, Wychwatynczén, és Valicában f.
 e. Jan. 24dikén egy beteg sem találkozott
 többé, és Toustéban még tsak egy maradt.
 — A' Czortkovi kerületben, és pedig Hus-
 siatyn helységben Jan. 21dikén maradt 12,
 Olchovczikban Jan. 22dikén volt 14, Szyd-
 lovczén Jan. 20dikán 5, Siekierczinczén
 Jan. 19dikén 2, és Sidorovban, hol ezen
 nyavalya Jan. 23dikán kiütött, 2 beteg. —
 Általjába Jan. 21dikéig Hussiatynban 91 be-
 teg közül 46 meghalt; Olchovczikban Jan.
 22dikéig 18 beteg közül 4; Szydlovczén
 Jan. 20dikéig 18 közül 13; Siekierczinczé-
 ben Jan. 19dikéig 11 közül 6; és Sidorov-
 ban 2 közül 1. — Egész Moldovában min-
 den rendű lakosok között jó egészség uralko-
 dik. Beszarábiában az eddig Kissenefben dü-
 hösödő nyavalya megkezdett szűnni; el-
 lenben ezen tartománynak egyéb kerüle-
 teiben, kivált Chotim körül, még foly-
 vást tart.

Moszkvában Jan. 19dikén epekórságban
 megbetegedett 3 személy; meggyógyult 11,
 és senki sem halt meg, 20dikán megbet.
 4, meggyógyult 5, és meghalt 7. 21dikén
 senki sem betegedett meg, meggyógyult 14,
 és 1 meghalt. 23ikán reggel még tsak 36
 beteg maradt. — Az egészség' állapotja egé-
 szen megnyugtató Georgiában, Imeretiában,
 Arméniában, Akhaleczik, és Daghestan Ba-

saságokban, 's általjában a' Kaukazuuson túl fekvő tartományokban mindenütt.

Tsalán, hasznos szer a' köszvény ellen.

A' köszvény ellen nem rég az Allg. Anzeiger egy Angol Újságból ezt közlé: „Egy ifju ember Carlisle szomszédságában egy ideig felette sinlődött a' köszvényben, úgy hogy végre kéntelen volt mankókhoz folyamodni. Azt tanátsolták neki, hogy a' nyavalyás tagot fiatal tsalánnal veresse meg; és minékutánna három nap egymásután ezt tselekedte, teljesen meggyógyúlt.” — Ezen tudósítást olvasván egy tsúzban vagyis reumatizmusban, és köszvényben szenvedő ember, azt a' kérdést tevė fel ugyan az említett német Újságban, vallyon próbálta-e, 's hasznosnak találta-e valaki ezen módot Német országban? Erre most egy Hoffmann A. Úr a' következőt feleli: A' köszvényben szenvedőknek igen ajánlható a' tsalánnal való veregetés, tsapkodás, akár fiatal, akár vén legyen a' tsalán, tsak hogy jó kövér növésű legyen, és tüzes tulajdonsággal birjon, 's a' bőrön égetést támasszon. Több személyeket ismérék, kik lábaikon, 's kezeiken úgy megvoltak bėnulva, hogy magoktól fel nem tudtak öltözködni, 's vetkezödni, másokat megint az ágyba kellett fektetni; 's mind ezek a' tsalán' veregetése által tagjaiknak tökéletes használását vissza nyerték. A' bőr egész testöken olly érzéketlen volt, hogy az első 8 na-

pon a' tsalán-verést nem is érezték, és csak későbbben, midőn a' bőr új életet nyert, tapasztalták, hogy a' tsalán még gyermek-korokban ismért erővel bír. Mihelyt ezen ingerlést a' bőr érezni kezdette, a' tagok is vissza nyerték mozoghatásokat, és midőn a' tsapásokat már ki nem állhatták, a' nyavalya eltűnt, és egészségök helyre állott. Az magától értetődik, hogy erre minden nap friss tsalánt kell keresni, és hogy más személynék kell a' betegnél a' veregetést végbe vinni. (Emlékeznek olvasóink, hogy a' reumas tagok' meggyógyítására a' szunyog-tsípést ajánlottuk; — a' szunyog-tsípés a' tsalán-tsípéssel nagy rokonságban vagon).

Berenice' haja.

Berenice, Evergetes Ptolomaeus' felesége, azt fogadta volt, hogy szép haját az Isteneknek fogja áldozni, ha azt a' szerentsét megadják neki, hogy táborozásban lévő férjét ismét megláthassa. Ptolomaeus visszatért, és Berenice valósággal elküldé haját a' templomba, mellyet Philadelphos Cyprus szigetén építettett Arsinoe nevű feleségének. Egy idő múlva a' haj elveszett a' templomból, és Evergetes felette megboszokodott a' Papokra, kiket vigyázatlansággal vádolt. Conon, szinte olly ügyes udvari ember, mint tudós tsillag-vizsgáló, megmenté a' Papokat; mutata t. i. az Udvarnak az Oroszlány tsillagzat farka mellett 7 tsillagot, mellyeket a' tudatlanok még

észre nem vettek volt, és azt állítá, hogy a' Királyné' haja az égbe vitetett, 's ezen tsillagzat lett belőle. A' Király megelégedék ezen hazugsággal, melly feleségének olly hizelkedő volt; a' Papok minden hibától kitisztultak, és Callimachus megéneklé a' tsillagzattá vált haját. Conon' hazugsága halhatatlanná tette ezen haját; mert a' tsillag-vizsgálók még most is Berenice' hajának nevezik ezen tsillagzatot, noha semmi hasonlatossága sinsz a' hajhoz.

A' Német-Szövetség' hadi ereje.

A' Német-Szövetség' hadi Matrikulája a' mult esztendőben történt változás szerént a' következő; „A' 8dik hadi test áll a' Würtemberg-Királyi, Báden-Nagyhercegi, és Hasszia-Nagyhercegi katona-seregekből, együtt 30,150 emberből; ezek közt van 23,369 gyalog, 4308 lovag, és 2473 pattantyús. — A' 9dik hadi test áll a' Szász-Királyi, Kur-Hassziai, és Nassau-Hercegi seregekből, együtt 21,718 emberből; ezek közt van 17,425 gyalog, 2525 lovag, és 1768 pattantyús, és hídépítő. Luxemburg várának őrizetére ad a' Luxemburgi Nagyhercegség 1981 gyalogot, 365 lovagot, és 210 pattantyúst, együtt 2556 embert. — A' 10dik hadi test a' Hannovera-Királyi, Holstein-Lauenburg-Hercegi, Meklenburg-Schwerin, és Strelitz-Hercegi, továbbá Oldenburg-Nagyhercegi seregekből, végre Lübek, Bréma, és Hamburg szabad városos-

kéiből vagyon öszveszerkeztetve, mind együtt van benne 28,038 ember; ezek közt 22,217 gyalog, 3572 lovag, és 2249 pattantyús, és sánczásó. — A' tartalék gyalog osztály, a' szövetségi várőrizek' kipótlására, és a' fővezér' rendelkezésére, áll 11,366 emberből; erre adnak Szász-Weimár, Altenburg, Koburg-Gotha, Meiningen-Hildburghausen, Anhalt-Dessau, Bernburg, Köthen, Schwarzburg-Sonderhausen, Rudolstadt, Hohenzollern-Hechingen, Liechtenstein, Hohenzollern-Sigmaringen, Waldeck, az öregebb, és ifjabb Reusz ág, Schaumburg-Lippe, Lippe, Hessen-Homburg, és Frankfurt szabad város".

A p r ó s á g.

Párisban most olly zsebkendőket árulnak, mellyek az Ex-Ministerek' képeivel vannak ékesítve.

Rejtett szó.

Fa neme az egy pár szótag,
Legyen vékony, avagy vastag,
Hangszer készül belőle.

Három első kis balgatag
Szelíd állat és tsak egy tag
No, gondolkozz felőle.

F. A. Nagy-Hállóból.

J e g y z e t: A' 14dik számbeli Rejtett szó: Tsetsemő.

N^{ro} 16.

H A S Z N O S

M U L A T S Á G O K.

1 8 3 1.

*Nagy Tiszteletű Kovács Mátyás Úrnak,
az Egri Fő Megye Áldozó Papjának, 's
a' K. M. Egyetemenél rendes Tanítónak
Neve ünnepére.*

A' Szent Teremtők' Isteni végzete,
Hogy e' Világnak napjait, éveit
Különböző érzés kövesse,
'S lepje ugyan szigorú viharok

Csapása, 's önként dúlja nyugalmait
Éltünknek; — ismét édes öröm zaj is
'S mértékletes vígság borítsa
Bájaival fanyarúlt szívünket. —

Illyen szerencsés nap' deli hajnala
Derült ma nekünk. — Várt kegyes ünnepet
Igén, — öröm napnak jeléül
Félmosolyogva reánk lövelli.

Bíbor sugárit mennyei Phoebusz is,
Buzdítja keblünk' szép Helicon' tüze,
És néma lantunkat szelídült
Ömledezésre fakasztja, — 's hogy ne

Örvendenénk? hisz' régi kívánatink',
 Ma már elértük, mert Neve ünnepét
 Üljük Tanítónknak, kiben bölcs
 Útmutatót az igaz hit', erkölcs'

Babéros útján a' magas Ég ada
 Tisztelni, a' kit láng esze, 's érdemes
 Pályája életének hozott el
 Pannoni Eggyetemünk' ölébe. —

Jól tudja Pest, és véle egész Magyar
 Egyháznak édes honni reményei
 Nagy érdemit, tudják, 's csodálják
 Drága Hazánk' koszorús Tudósi.

Csüggedhetetlen fáradozásait, —
 Ezek kívánják hálaadásaink'
 'S mély hódolásunkat Tenéked;
 Melly ha akármilyen csekély: de még is
 Annál törekszünk áldani Tégedet
 Buzgóbban ettől, mennyivel általad
 Lessz biztosabb, 's szentebb az ösvény
 Mellyre vezet jeles oktatásod. —

Élj hát Tanítónk, és szeretett Atyánk
 Épségben! Élj sok gondtalan éveket!
 Oktass, vezérelj a' hit' 's erkölcs'
 Szűk nyomain, 's nagy eszed tejével
 Ápolj tovább is. — Drága Neved' homály
 Nem fogja esk'szünk! rejteni, még erős
 Testünk virágzik, 's még lehellünk,
 Csak nefelejtsd' Nevedékid' esdünk!

Hiv Tanítványai.

*A' lelki Pásztorok által előadott buzdi-
tás az újoncz-katonák' kiállítására néz-
ve, Ns. Fejér Vármegyében.*

Nints fontosabb, nints szentebb köte-
lessége egy Hazafinak, mintsem hogy szülő
földét, rokonyit, véreit, nemzetét, a' ko-
ronás Fejedelmet, és az édes Hazát vére-
nek ontásával, sőt, ha szükség, életének
feláldozásával is védelmezze, vagy is hogy
a' Hazáért, a' Haza felszóllítására fegyver-
rel szolgállyon, katonáskodjék. Ezért ezt
a' kötelességet számtalan Űraságoknak, Gró-
foknak, Herczegeknek, uralkodó Fejedel-
meknek magzattyaik is egymás között ve-
télkedve nagy készséggel; és örömmel tel-
lyesítik; és ugyan ezért nem csak maga a'
Hadi - Rend megkülönböztétett közönséges
betsületben, és tiszteletben tartatik, hanem
közüle az egyes Vitézek is érdemeik szerént
a' legfényesebb ditsőségre, tisztségekre, ju-
talmakra szert tehetnek; de ama mindazon-
által legszebb, legmaradandóbb, és legki-
vánatosabb jutalom, mellyet a' mindenek
Urától, és Istenétől várhatnak azért; hogy
az ő egyéb fiainak békességes, és boldog
megmaradásáért az Evangelium által paran-
csolatban hagyott felebaráti szeretetnek fe-
jébe számtalan fáradságot, sanyargást szí-
yesen kiállanak, és érettök az Istennek vé-
röket, sőt sokszor életöket is áldozatul bé-
mutatni képesek. —

Igaz, és senki sem tagadja, hogy ez a' hadi kötelesség minden ditsósság, és ke-
tsegtető kilátás mellett is terhes és sanyarú:
de némüképpen megédesítheti ezt először
az: hogy Felséges Apostoli Királyunk egye-
dül a' külső és belső bátorság oltalmára, az
áldott békesség fentartására, nevezetessen
pedig tsak azért kíván az Országtól kato-
na újonczokat (Rekrutákat): mivel a' Ma-
gyar-Ezredek száma, mellyekben az ő Hadi
seregének legnagyobb ereje, és legszebb dü-
tsóssége fekszik, résszerént a' kiholtak,
résszerént az elerőtlenedettek, vagy elbo-
tsáttattak által igen megfogyatkozott, és
hogy ezen fogyatkozást a' szokott Hadfoga-
dás, vagyis Verbung által ki nem pótolhat-
ná. Azután pedig az, hogy ezt a' köteles-
séget főképpen az adózó népre nézve kön-
nyebbé, és kívánatosabbá tenni szándékoz-
ván, a' Hazának a' legközelébb múlt Or-
szággyűlésre felküldött Karai, és Rendei,
atyáskodó gondoskodásokat az Ország bá-
torságára megajánlott katoná újonczok ál-
littására különösen kiterjesztették. Mert
törvényt alkottak arról, hogy az állittandó
katonák ne már, mint ennek előtte a' sza-
badulásnak vagy igen terhes, és költséges
reménysége mellett, vagy épen a' nélkül,
és örökösen katonáskodjanak, hanem tsak
tiz esztendeig, és kitöltvén a' fegyveres
szolgálat alatt ezen tiz esztendőket, azon-
nal a' nélkül, hogy magok helyett más le-
gényt állítani, vagy öltözet pénzt fizetni

tartoznának, elmulaszthatatlanúl, és végképpen haza botsájtassanak. Nem különben, hogy itthon maradt vagyonyok közönséges, és nékik semmi költségökbe nem kerülő felvigyázat, és gondviselés alatt legyenek, és ha a' katona szolgálatban tehetetlenségre, vagy is Invalidus sorsra jutnának, az 1807-dik esztendőben tartott Országgyűlés Iső Törvényczikkelye 11dik §ban rendelt kedvezések reájok is kiterjedjenek; mellynek következtében minden most állittandó újoncz a' Megyebéli Törvényhatóság pecséttye alatt készült hiteles levelet kap arról: hogy ha magát a' katona szolgálatban ditséretesen, és vitézűl viseli, míg él, a' személyes adófizetéstől felmentetik. A' mi több, a' katona állittásnak is igazságosabb, szelidebb, könnyebb, költséget és sok szívfájdalmat kiméllőbb módját állapították meg, mint ezelőtt az erőszakos fogdozás volt, vagy most is lenne, úgymint: (Folytatása következik).

Hazai Művészség.

Éppen most jelent meg az élő és megholt jeles Hazafiak képeinek 24ik fogása, mellyet ama ditséretesen ismért rézmetsző Ehrenreich Úr néhány esztendő előtt a' Haza díszének gyarapítására tsinos rézmetszésben kiadogatni elkezdett, és szerentsésen folytat. Két fő Tudósunknak képe ez, kik a' magyar literaturában halhatatlan érdemeket szerzetek magoknak: egyik a' Himfy ditső éne-

kese T. Kisfaludi Kisfaludy Sándor (szül. 1772. Sept. 27. Sümegen, 's lakik ugyanott) a' másik Virág Benedek (szül. 1752. meghalt Budán, Jan. 23. 1830. Mind a' kettőnek eredeti képe Tek. Döbrentei Gábor Úrnál van). A' rajzolás mind a' kettőnél Simó Úr műve, a' metszés Ehrenreich Úré.

Hasznos Intézet.

Dublinban egy élet-bátorságosító Intézetet állítottak fel, melly a' tagoknak rövid időn igen nagy hasznokat ígér. Kik ebbe be akarnak lépni, 8 esztendőseknek kell lenni, és 20 esztendő korokban 1000 ezüst forintból álló hópénzt kapnak. Ha ezen idő alatt valamely tag meghal, a' bétett pénz a' pénztárban marad, ha pedig halála idején már húzta a' hópénzt, annak felét másra akárcire a' haldokló által szállithatja. Ha valamely tag olly vétket követ-el, melly törvény útján bé van bizonyítva, a' tagok névsorából kitöröltetik a' bétett summának elvesztésével. Ugyan ezen büntetés éri akkor is, ha ezen hópénzre támaszkodván, semmi mesterséget, tudományt, vagy kézmesterséget jövedőbeli kenyér-keresés végett nem tanul, vagy abban szántsándékkal rossz előmenetelt tesz.

Chínai lázadás.

A' Kantons-Registerből mult eszt. Jul. 3dikáról láthatni, hogy Chinában is békételenkedik a' nép. Ugyan is az említett Új-

ság írja: Na, Che-le tartomány' Kormányozója, egy tudósítást küldött a' Tsászárhoz, jelentvén, hogy az ő hatalma alatt lévő tartomány' kerületeiben engedetlenség kezd elterjedni, és a' rab - 's egyéb szolgák gyakran feltámadnak urok, és tulajdonosok ellen. A' Ponan-Yoni Helytartó hasonló tudósítást küldött Pekingbe. Ezen rendetlenségek' következtében a' birodalom' fő Mandarinja a' következő Proclamatiót adta ki: „A' Tsászár' nevében: Alattvalók, a' Sklávokkal, és hatalmatok alatt lévő egyéb szolgákkal jól bánjatok; ne büntessétek azért, hogy nintsenek minden hiba nélkül. A' sklávok, és alattvalók is Valakinek gyermekei. A' szegénység kényszeríti őket, hogy másnak szolgáljanak; és illő, hogy sorokon mások szánakozzanak, sem éhezni, sem fázni ne engedjék, 's munkájikat enyhítsék. Illendő, és emberséges módon kell velök bánni; de azt senki se várja, hogy őket tökéletesekké lehessen tenni. (Aláírta): Ou ang' Chang-Te Khiem.”

A' napsugárok' ereje.

Az öszveszedett napsugárok által melly nagy tűz-erőt lehet támasztani, bizonyítják a' horpadt lapu (concauus) úgy nevezett gyújtó-üvegek. Az így öszvesűrűsített napsugárok tüze olly nagy, hogy az érczet is megolvasztja. Hollandiában egy Optikus olly gyújtó eszközt készített, melly az üvegarikát mindég a' nap' menetele után for-

ditja, és a' nap' hevének béhatása által egy 100 mázsányi erejű gőz-masínát mozgásba indit. Az öszve sűrűsített nap-meleget, melly szerre eddig kevéssé ügyeltek, nagy haszonnal lehetne közönségesen alkalmaztatni, 's külömbféle mesterségekre segéd-eszközül fordítani, ha a' természet-tudósok a' végre tulajdon készületű eszközt, vagy műszert készítenének, 's annak használását köz hirté tennék. Minden találmány tsak úgy ditséretes, ha 1) a' közönséges életben annak valami haszna vagyon; 2) ha a' feltaláló által annak használása módja titokban nem tartatik.

Rejtett szó.

Három betűm a' testben van;
 Sőt inkább két végsőmben;
 Ez pedig hogy az élőben;
 Bizonyitom röviden.
 Megfordítva, de mint hosszú
 A' vizeken tanyázok
 Vágd fejem, bár mindég tűnök
 Nálad tsak tartósb vagyok.

Kornis László,
 1850 eszt. Törv. Hallgató.

Jegyzet: A' 15dik számbeli Rejtett szó: Juhar.

N^{ro} 17.

H A S Z N O S

M U L A T S Á G O K.

1 8 3 1.

Kapos Mérei Mérey Lászlóhoz.

Höszirtnek hullám; — Honn és nagyság az Erősnek.
Állj oda! hol vész dül, 's a' vihar egybe megáll.

**.

*Buzdító Beszéd a' Fejér Vgyei újoncz-
katonák' kiállítására nézve (Folytatás).*

I. Magának az Állításnak módja eránt.
Az újonczok állításában a' mennyire lehet
mindenek előtt a' Sorshúzás állapit-
tassék meg következő mód szerint:

1) A' sorshúzásra határnap szabattassék,
mellyen az öszveirott ifjak megjelenvén, a'
Törvényhatóságok által kiküldendő Tagok,
és helybéli Előjáróknak jelenlétükhen il-
lendő helyen, és legnagyobb nyilvánosság-
gal történnyék meg a' sorshúzás.

2) A' sors-edénybe annyi külön számok-
kal megjegyzett sors-czédulák tétessenek,
a' hány állításra alkalmas ifjak vagynak
egy egy helységben elevé öszveirva. Ennek
megtörténtte után huzzák az ifjak a' sorsot.
Az ifjú, ki az első számmal megjegyzett

sorsot húzza ki, tüstént megvizsgálják, és ha alkalmasnak találják, a' katonaságnak által adattatik; ha pedig nem találják alkalmasnak, akkor azon ifjú esik vi'sgálat alá, ki a' második számmal jegyzett sorsot húzta ki; és ezen mód a' sorsok folyó száma szerint mindaddig folytattatik, míg a' Törvényhatóság által azon helységre kivetett számú alkalmas újonczok ki nem állíttatnak.

3) A' katona sorsra esett ifjúság nem csak tökéletes szabadságban, hanem megkülönböztetett illendőséggel késértessék a' helybéli Előjárók által az elrendelt katonai vizgálat, és hadavatás (assentatio) helyeire.

4) A' testvizgálat nem külön, egyenként, hanem a' Tisztviselők jelenléttökben történnyék meg.

5) Ha az öszveírásban foglalt ifjú a' sorshúzás alól magát kivonnyá, vagy a' sorshúzás után megszökik, az akárhol megfogattatván, tüstént az illető Ezredeknek 18 esztendeig tartandó katonáskodás kötelességével általadattatik; a' mennyiben pedig a' katonáskodásra alkalmatlannak találják, az illető Törvényhatóság által érdemlenségéhez képest keményen megbüntettetik.

6) Hogy pedig a' sorshúzásra meg nem jelenő szökevények annál bizonyosabban kézre kerüljenek, neveik és személyes leírásaik nem csak az őket illető Törvényhatóságok körében, hanem a' N. M. M. K. Hely-

tartó Tanács által szerte az egész Országban közhírré, és tudomássá tétetnek.

7) Mivel az Ország némelly Törvényhatóságának lakosai kereskedés, fuvarozás, vagy az élet egyéb tengetése végett gyakran hosszabb üdőre is mint utazók hazulról eltávoznak, és így könnyen megeshetnék, hogy az öszveírás után a' sorshúzásra rendelt, és értésökre nem esett határnapra meg nem jelenhetnének, ilyen esetben mivel ugyan csak e' miatt a' sorshúzás kötelessége alól igazságosan fel nem mentetnek, ezek helyett attyok, vagy legközelébb való rokonnok tartozzék sorsot húzni, és ennek folytában a' sors következését magok a' távollévők szenvedik.

II. Az állittás alól felmentett ifjakra nézve.

Mindegyik, ki adófizetés alá iratott, katonáskodni köteles; mindazonáltal kivéttetnek: a) A' háznépfeje, nem különben az egyetlen fiú magzat, vagy vő, úgymint a' háznép tartására szükségesek. — b) Kik tanulnak, és tudományokban foglalatoskodnak, és a' tudományos művészek általyában kivéttetődnek; mindazonáltal ide nem értvén azokat, kik a' tanulást félbe szakasztották; egyébbaránt a' ki szabad művészséget, vagy mesterséget üz, ha csak a' helybeli környülállásokra nézve otthon szükséges nem lenne, az a' felmentés kedvezése alá nem esik. — c) A' Nemeseknek esztendőkre, és állandó bérbe szegődött valóságos szolgálók, kik egyedül Uraik dolgában, és

szolgálatyában foglalatoskodni köteleztetnek, a' törvény értelme szerént általlyában felmentetnek. De ha történnék, hogy némelyek az állitandók közül kötelesség mellőzés indulattyából, és a' katonáskodás elkerülése végett az állítás közelgetésével Nemesek szolgálatyába szegődnének, ezen esetre meghagyatik a' Törvényhatóságoknak, hogy ha a' szolgák fogadásában csalárdságot fedeznének fel, azoknak béfogadóikat, ha talán félre tévén a' közboldogság tekintetét, a' Tisztviselők felszóllításának nem engednének, az olyanoknak kik nálok lappangani akarnának, kézre adatásokra más foganatos eszközlésekkel is kényszerittsék. — d) Kik a' bányák művelésében egész esztendőtszaka, valóságosan, állandóul foglalatoskodnak, és egyedül ezen munkájok jutalmából élvén, ugyan ennél fogva a' személyektől nem adóznak, az állítás alól felmentettek.

III. Azokról, kik az állittás elől megszöknek, vagy ellentállanak.

a) Kik az újonczok szedésére szabott üdő határban elszöknek, azonnal az állitandók közé számittatnak, és mint haza térnek, tüstént a' katonaságnak által adatnak. — b) A' ki pedig ellen áll, vagy gátat vet, hogy valaki, ki állapottyára nézve katonáskodni köteles, ne állittathassék, ha Nemes a' Törvényhatóság által Tiszti Vád alá vétessék, és a' Törvényfolyás egy határ üdeje alatt meg is íteltessék, ha nemtelen

vétségéhez képest büntettségük. (Folytatása következik).

Kő - esső.

Éjszaki Franciaországban Caen, Alencon, Rouen városaiban, 's az egész Seine torkolat mellyéki vidéken 1803. Apr. 25kén, délután 1 óra tájban tiszta időben láttak egy irtóztató nagy tüzes golyóbist sebesen a' levegőben elfutni. Laigle-ben, és annak környékén 30 órányira hallottak rettenetes nagy dördüléseket, mellyek 5—6 minutumig tartottak. Eleinte 3—4 nagy dördülés esett mint az ágyulövés, azután mint a' sűrű puska lövések; ezután egy erős doboláshoz hasonló zörgést hallottak, utánna pedig sustorgást. Laigle mellett 2 $\frac{5}{3}$ órányi hosszú, és 1 órányi széles vidéken kő hullott a' levegőből; 20 falunak lakosai látták ezt a' kőessőt. Mint a' jégesső, némelly kövek úgy leverték a' fák' ágait, a' földről felugrottak, tüzes melegek voltak, és kénkő-bűzt eresztettek. Legelőször a' nagyobb kövek hullottak, mellyek közt 17 fontosok is voltak, az aprók egy lótosok. Ezen tüneményről Biot Úr tett akkor tudósítást a' Tudományok' Párisi Akademiájában, mellynek akkor Nemzeti Intézet volt a' neve.

Gyapott a' sebre.

Bückerburgban a' minap egy rövid értekezés jelent meg illy feljúlírással: „Gyapott, vagyis pamuk, tépés helyett”; mellyben

a² többek közt ezek találtatnak: Alólirt (Ns. Dr. Faust, Udvari Tanácsos) a² gyuladásos sebeknek legjobb gyógyítás-módjára, és saját tapasztalásira támaszkodván, a² következő javallatot teszi: „Minden sebeket, daganatokat, zúzást, vagy vaksebet tépés, vagy kötő-rongy helyett finomra tépett gyapottal, minden ír, vagy nedvesség nélkül, csak szárazon kell békötni”. Hol leginkább meg kell jegyezni, hogy a² sebbe, és daganatba hamar beléragadó gyapottat ott kell hagyni, azt ki nem szaggatni, és ki nem mosni; mert az oda nem nő a² hushoz, vagy bőrhöz, és a² meggyógyulás után magától leesik. Hogy a² gyapott ártalmas volna, nem igaz, az csak előítélet. Ez igen is hasznos. Azon sebeknél, mellyeket vagy a² hirtelen öszveforradás miatt, vagy a² legjobb módok által is meg nem tudtak gyógyítani, nem különben a² daganatoknál, töréseknél, vagy vaksebeknél, éves sebeknél, gyuladásoknál a² gyapott legsikeresebb gyógyítószer volt; a² mellett legoltsóbb, legrövidebb idő alatt, 's még is legkissebb fájdalommal munkálódik, 's úgy munkálódik, hogy a² gyógyulás után legkissebb sebhely látszik. — A² katonáknak mostani seb-kötője 1830diki esztendő végétől fogva, (az előtt másképpen) áll egy tekertsből papirosba takarva, nyomtatott feljülírással; a² tekerts' hossza 4, vastagsága 2 hüvelyknyi, nehézsége 6 lót; benne van gyapott, rongyruha, és kötő, cérnával, tővel, és egy kis tekertsel, melly

kartonból való és benne hosszukás ón va-
gyon; ez a' vérfolyás' elállítására szolgál.

A p r ó s á g o k.

Károly Lajos Fülöp Nemouri Herczeg
a' Francziák' Királyának második szülötte,
kit a' Belgák Febr. 5dikán Királynak vá-
lasztottak, született 1814. Oct. 25ikén. Ezen
választásra nem hogy valami zavarodás tör-
tént volna Brüssselben, hanem inkább nagy
vígaság uralkodott a' nép közt. Febr. 4, 's
5dikén de kivált 6dikán folyvást zúgtak a'
harangok; este szabad theátrum volt, hol
a' „Nemourienne” éneket zengedezték el,
melly a' „Beauharnaise” helyébe lépett. Este
a' város ki volt világosítva. — A' mint tud-
va van, Nemours Hg. el nem fogadja a'
Belgiumi koronát.

Antverpia mellett a' Skaldis vizén Febr.
5dikén nagy szerentsétlenség esett; egy ott
álló Hollandus ágyuzó tsajkát a' szélvész a'
parthoz vetett. A' Belgapolgári gárdából töb-
ben a' hajóhoz siettek, 's nevezetesen Gre-
goire nevű Kapitány felment a' hajóra; midőn
egy nagy tsattanás esék, 's a' hajó emberes-
től a' levegőbe repüle. A' hajó Kapitánya,
egy 30 esztendős ifju ember, maga gyujtot-
ta fel a' puskaporos kamarát; a' Belgák azt
mondják, nem tudni, mi okból, tselekedte,
holott ők a' veszedelemben forgóknak segítsé-
gére akartak menni; de mások azt írják,
hogy elakarták foglalni a' hajót; nevezetesen

Chassé Grlis ezt hirdeti, és Speyk Kapitány' tettét ditséri.

A' Lengyelek Febr. 7diki országos ülésben meghatározták, hogy a' nemzeti kárda fejér, és veres színű legyen; az első szín a' Lengyeleké, másik a' Litvániabelieké.

Wiesbadenben Febr. 11dikén estve 6 és 7 óra között az új kathol. templom leomlott. Ez által 40,000 forintnyi költségnél több semmivé lett; de emberhalál nem történt.

Rejtett szó.

Két tag, 's mégis egy tag, 's fején

Függ az egésznek feje

Végestől, fordítva pedig

Bernárd szerént eleje

A' szerelemnek valódi

Szentegyháza, 's ha kurtúlt

Ügyetlen; a' vége tapint

'S csonkittatva nem avúlt

Rá'dásúl meg hozzá teszem:

Van néha az egészen szem

Melly nem lát, 's még is üdőt

Jót, 's rosszat mond jövendőt. —

Sorskövy Lajos;

11dik E. T. H.

Jegyzet: A' 16dik számbeli Rejtett szó: Vér.

N^{ro} 18.

H A S Z N O S

M U L A T S Á G O K.

1 8 3 1.

A' Pesti kereskedői Pitvar megnyitása, és rendszabásai.

Midőn a' Pesti kereskedőség' Épületének részes Társasága összeállott, az volt ezen Egyesület' célja, hogy Hazánkban a' kereskedés nagyobb virágzásra, 's tökéletességre vitessék; közelebbről pedig hogy a' kereskedőség' Épületében egy olly hely legyen megnyitva, mellyben mind a' hazai természetők, mind a' vevők 's kereskedők össze jövéen, a' kereskedési tárgyokról, a' termékek', kéziművek, 's készitmények adásáról, vevéséről egymással értekezhessenek, 's alkut köthessenek. — Erre az első lépés az által tétetett, hogy a' kereskedői Casino megnyitása által a' földbirtokosok a' kereskedőkkel összejöhetvén, költsönös bizodalomra ereszkedhetnek. — Hogy pedig a' cél' elérése annál bizonyosabb legyen, a' második lépés abban áll, hogy ezentúl a' kereskedőség' Épületében földszint lévő nagy Pitvar megnyittatik, és azután úgy nevezendő börze-vásárra fog felkészittetni. — Ezen kereskedői Pitvarba nem tsak a' ke-

reskedők, hanem minden betsületes ember, személy válogatás nélkül bémehet, kinek adás-vevéssel van dolga, vagy valami kereskedést illető ügyről felvilágosítást kíván. — De hogy ezen Intézetben illendő viselet, és rend tartassék, a' következő határozások vannak téve: a' béménő tartozik 1 ezüst forinton billétet váltani, mellyel a' jövő Martius 1ső napjáig bójárhat. Az idegen ezen fizetéstől fel van mentve, hanem még is szükség, hogy a' kereskedői Pitvar' valamelyik tagjától magának billétet szerezzon, s midőn első bémenelele vagyon, nevét, characterét, lakását az ott álló idegen-könyvbe bérja; a' bévezető is nevét oda írja. Azok, kik az esztendő nagyobb részét Pesten töl-
tik, nem tekintetnek idegeneknek. Ezen Pitvarban enni, inni, vagy dohányozni nem szabad; arra való a' mellette lévő kávéház. A' lárma és nagy zaj sints megengedve. A' Pitvar naponként, kivévén Vasárnapot, s az Ünnepet, nyitva áll délelőtti 11 órától 1-ig. — A' rend fentartására azon idevaló kereskedők közül, kik tagjai az Intézetnek, 5 személyből álló Biztosság választatik, közülök 2 Izraelita. Annak kötelességében áll, azoknak, a' kik billétet váltani kívánnak, azt személyekre való tekintethez képest kiadni. A' Biztosság' tagjai közül felváltva minden nap egynek jelen kell lenni; és ennek neve a' táblára fel lesz jegyezve, hogy akármelly esetben mindenik tudja, kihez kelljen folyamodni. A' Biztosság' hivatala

tsak esztendeig tart, akkor más tagok választatnak. A' kereskedői Pitvar folyó eszt. Martius Isőjén megfog nyittatni. Az említett Biztosság a' most folyó esztendőre következő tagokból áll: Sartory János György, Liedemann J. S. Fridrik, Malvieux Kerestély Jósef, Cahen M. A., és Lövy Herrmann, kiknél a' billéteket válthatni.

Buzditó Beszéd a' Fejér Vgyei újonczkatonák' kiállítására nézve (Folytatás).

Hallottátok tehát a' kedvezéseket, mellyek az állittandó katonáknak Országosan ígértetnek, mellyek között legelső, és legfontosabb hogy már ezentúl nem mint rabok, örökösen, hanem csak meghatározott időre, az az tiz esztendőig katonáskodtok; és így sem szüleitektől, sem lakhelyeitektől, sem azoktól kikkel nevelkedtetek, és a' kiket szerettetek, örökre el nem szakasztattok, hanem eltelvén a' szolgálat ideje vissza tértek szüleiteknek, testvériteknek, rokonyitoknak, jóbarátitoknak kebelébe, és közöttök nem csak boldog és nyugodalmas életre, hanem a' megérdemlett becsültre, és különös szeretetre is számot tarthattok, úgy mint olyanok: kik ő érettök, az ő boldog, és békeséges megmaradásokért, a' Hazát védelmező bajnokok sorában tiz esztendőt a' Felsőges Király, és az Ország szolgálattyaiban eltöltöttetek. — Hallottátok a' sorshuzás eránt tett Országos rendeléseket is, és ezekben áll az a' mód, mellyet az

Országosan összevgyült Karok és Rendek bölcsesége talált és rendelt azoknak javokra, könnyebbitésökre, kik a' Katona állítás terhes kötelessége alá esnek. — Már ez a' környűlállás maga, hogy ezt azok rendelték, kik az adózó népnek atyaik, annak könnyebbitését szívökön viselik, és mind a' tehernek, mellyen könnyíteni akartak, sullyát tellyes mivoltában értik, mind a' módot, mellyel azon legsükeresebben segíhetnek, mindnyájunknál inkább tudják, ez mondom maga elég lenne arra: hogy a' sorshuzást ezen elkerűlhetetlen katona állítás esetében az adózó népnek közönségei édes örömetst elfogadják. De hogy annak szükséges, kívánatos volta, és egyedűl az adózónépnek, és magoknak az állittandóknak könnyebbitésökre, és javokra czélzó természetete még inkább kitűnnyék, lássuk nagygyában, de még is czikkelyenként mik történtek akkor, midőn az erőszakos katona állittás volt divatba, és mik mellőztetnek most el a' sorshuzás által?

Akkor tudtokra esvén a' közönségeknek a' fogdozás, megszökött előle a' fegyver alá való ifjúság, erdőkben, csalitokban, pusztákon, nádasokban lappangott mint egy hazájából számkivetett, és kivált téli csikorgó hidegekben alig volt jobb sorsa az étlen ordító farkasoknál. — Még ez velök történt, othon az elöregedett édes atya minden fiúi segedelem nélkül dederegve, és keseredve viselte kevés gazdasá-

gának, marháinak téli gondját, és az édes anya nagy fáradtan, szíve szakadva hordozta lappangó szülötte után a' sírva, és remegve főzött eledelt. — Most kiki csendes lélekkel otthon elvárhattya, mit rendelt felőle az a' Magosságbeli Úr és Isten, ki nem csak a' Királyok szívét, nem csak az emberek gondolatit, hanem magát a' vaknak látszó sorsot is vezeti, és a' miket rendel, mindeneket az ő fiainak javára, és üdvözítésére rendel; az az Isten, ki még az anyánk méhéből egyikünket Uraságra, másikunkat szolgálatra szóllit, és azt is az ő véghetetlen bölcsesége intézi, mellyik maradjon a' katonáskodásra alkalmasak közül itthon az eke szarva, vagy mesterség mellett, és mellyik szolgállyon néki, és a' Hazának fegyverrel, vitézkedéssel.

Akkor gyarló emberek akarattyától, sokszor irigykedésétől, agyarkodásától függött, ki, és mellyik kötöztessék meg, és a' hadavatás (assentatio) helyére hurczoltassék; a' honnét sok háborúságok, engesztelhetetlen haragok, örökös gyűlölködések, átkok, szitkok, kártételek származtak. — Most senki semmi embert nem okozhat, a' kedvezést, a' haragot, a' részrehajlást nem vádolhattya; mert a' sors az előkelőnek, a' gazdagabbnak katonaságra alkalmas magzattyát úgy találhattya, valamint a' szegényét, ügyefogyottét, az árvát, a' nyomorúlt béres legényt elkerülheti.

Akkor mennyi időt nem kellett a' Helységek Előjáróinak, és más melléjük rendelt embereknek ugyan a' Helységek, és szegény adózó nép költségén eltölteni, még a' megkivántató újonczokat öszvefogdozták; de magok is mennyi veszedelembe, sőt élet halál között forogtak. — Most mind ez az idő, mind a' drága költség megkéméltetik, és a' nevezett veszedelmeztetések mind elháríttatnak.

Akkor földhöz verettetve, sokszor megtagoltatva, kegyetlenül megkötöztetve, sírás, jajgatás között hurczoltattak a' hazát védelmezni állított vitézek, és történt, hogy ha bár katonáskodásra alkalmasak nem voltak is, még is sok fáradságokba, költségekbe tellett szüléiknek, még őket megmenthették. — Most mind ezek a' mint halottátok, megszűnnek, és sem barom gyanánt édes gyermekeitek meg nem kötöztetnek, sem ti az ő szegény szüléik miattok igazságtalan sartzolásokkal nem terheltettek. (Béfejezése következik).

Veszedelmes bányászat.

Egy kőszén-bányában Franczia országban St. Etienne városától nem messze, 18 munkást az omladék eltemetett. Febr. 4ikén reggel már 50 óráig voltak borzasztó helyzetésökben, és noha a' szerentsétlenek' esdeklését lehetett hallani, az oda gyűlt sok ember még sem volt képes segíteni, a' bánya járását nem tudván. A' mint reménylik,

közülök 8 vagy 10zen olly szerentsések voltak, hogy valami vizetlen üregbe juthattak, de a' melly úgy fekszik, hogy az őket megszabadítani akarók ő alattok vannak. Ennél fogva alólról felfelé egy lyukat fúrtak, hogy legalább megszóllithassák őket; ez meg is történt délután 3 órakor. Haton feleletet adtak; ezen lyukon húslevest eresztettek nekik. Mindjárt a' beomlásokor 3 munkás megszabadult, és ezek mondták, hogy még 6—9 talán életben vagyon. A' szabadi-
 tás' munkáját tehát megkettőztették az emberek, és Febr. 7dikén reggel 5 órakor nagy bajjal nagyobbatska lyukat furhattak hozzájuk; 5en még jó állapotban valának, de 3an a' hosszas éhezés miatt ájulva feküdtek; egyik közülök már kezéből is egy darabot lerágott volt. A' tudósítás elindulásakor még nem voltak megszabadítva; még 14 lábnyira kellett vésni, holott egy óra alatt csak 10 hüvelyknyit lehetett által törni. A' Villarsi Plébánusnak, és némelley St. Etiennei nemzeti gárdistáknak az a' szerentsés gondolat ötlött eszébe, hogy a' szerentsétlenek özvegyei', és árváji' számára segedelem - pénzt gyűjtenének ott helyben, 's minthogy vasárnap igen sokan todultak ide, jó formán gyűlt bé.

A p r ó s á g o k.

Angliában egy híres Chalkographusból Román Költő lett. Ez egy olly historia Románt készít, mellyben egyetlen egy szó sem

fordul elő. Az egész áll egymásután következő 100 képes táblákból, mellyek egy híres Angol bajnoknak öszvefüggő élet-rajzolatját adják elő. Minden táblák olly igazsággal, és tetszetősséggel vannak készítve, hogy az egész chalkographiai Románt minden segéd nélkül jól felfoghatni, 's megérthetni.

Egy Lyoni órás most igen mesterséges fűfüggőket készít, mellyeket inkább órafűfüggőknek lehetne nevezni. Mind a' kettő föld-golyóbist mutat igen parányi meggyformában. Egyik a' negyedét, másik az egész órát mutatja kis muzsika darabok által. Ezen kisdud golyóbiskák szemre is igen gyönyörűek, és mivel az idő haladását jelentik, épen jól illenek a' fülbe.

Humboldt Úr most Amerikai útazásának többi részeit akarja kiadni, 's már foglalatoskodik vele. — Februariusban megjelent Párisban Chateaubriand Úrnak historiai munkája, Franczia ország' történetei, 4 kötetben, melly XVI. Lajosig terjed.

Rejtett szó.

Első tag sebet, 's vért illet;

Másik ízt ad étkednek.

Város egész, mellyt fenyeget,

Mérge jaj! nagy veszélynek.

Praznovszky Ignác.

Jegyzet: A' 17dik számbeli Rejtett szó: Lábujj.

H A S Z N O S
M U L A T S Á G O K.
1 8 3 1.

*Felséges Ausztriai Fő Herczeg ötödik
 Ferdinándnak Magyar Ország ko-
 ronázott Apostoli Királyának Anna
 Mariával Felséges Szárdinia-Királyi
 Herczeg Kis-Asszonnyal tartott menyeg-
 zői örömnapijára.*

Terjezd kéjre tüzelt karjaid', o Hymen!
 'S oltárod' viruló zsámolyinál öleld
 A' Herczeg Jegyesek szent hitü frígyöket,
 'S vidd fel az Ég kegyelő Urához:

Ott a' biztos öröm kelyheibül köszönts
 Rájok földi reményt meghaladó gyönyört;
 Aztán ünnepi fény árja között vezesd
 Őket együtt tövisetlen úton.

Tí boldog Jegyesek' kellemes őrjei
 Köz Hűség, Szerelem, 's Bízodalom! vigan
 Lengjétek koszorús útjaikat körül,
 'S berkeitek' kies édenébül.

A' szebb boldogulást, hősi Reményeket,
 'S a' nyájas kegyeket hajnali gyöngy között
 Küldjétek feselő sorsok' idéteni,
 'S a' viharos napokat kizárni.

Első Félesztendő 1831. 19

Majd gondok' zivatar fellegi nyúlnak el
 A' férj' dütsre törő büszke szömöldjein ;
 Lobban keble jeles tettek után ; siet
 Őseinek magas érdemekkel

Fénylő nyomdokain hirt örökíteni.
 Itt dülő hadakat, nemzetek átkait,
 Tévedt gondolatok', 's féktelen érzetek'
 Szörnyeit ég zabolára fűzni :

Ott a' szent Hit' ügyét, 's Népei százados
 Törvényt buzogón védve serénykedik ;
 Most új fényt szaporít a' Tudomány' körén ;
 Most Magyarok' Neve, 's Nyelve gondja.

Ekkép' munka között izzadozott Királyt,
 Éltét fűszerező enyhre ha vágy, repülj,
 Kérünk, Angyali Hölgy kedvre deríteni
 'S vállainak mosolyogva terhét

Könnyebbitsd. Nemed így nyújtja az érdemek'
 Bérét, fűzve babért ; 's rózsá világokat
 Alkothat tövises gondok alá : Nemünk'
 Így hat elé Jelesek' karába.

Látom ? vagy lobogó képzetem andalít ?
 A' Bájlók' kiszemelt Eggyike, Szárdusi
 Hős Magzat, szeretett Anna Mar í a jön,
 Honja kies telekit felejtve.

Jön — mellette szelíd báj sereg édeleg,
 Osztott tsendes öröm, 's jó Anya gondjai
 Virradnak kebelén ; Népeket át-ölel
 Kegyre nevelt nemes indulatja.

Harmat gyöngyei közt fejledező piros
Rózsát ajka mosolyg; játszi tekintete
Ártatlant ragyog, Ég nyílik arany himű
Fürtök alatt gyönyörű szemében.

Ő az, kit koronás új Fejed élete
Párjának szeretett, Hunnia! vígadozz,
Bízzván édes Anyát, Angyali Pártfogót
Külde az Ég kebeledbe Véle.

Ő az, kit Magyarok' Lelke ohajthatott:
Ki majdan lilium karjain új Reményt
Tüntet fel; mikor ott Mássá Nagy Ösinek
Vágyva repes deli Ferdinándhoz.

Ezt látván Koronák' Nesztora, Nagy Ferencz,
Ellágyúlva picziny homloka fényire
Tsókját nyomja: ditsó Lelke pedig tűzés
Hála 's öröm közepett merengve

Aldott századokat hív onokáira,
Kedvelt Népire, 's Rád, Hunnia, szép Hazánk,
Sóhajt a' nagy Egek tsillagitul. — Legyen,
Vajha dörögd kegyes Ég utánna!

Jallosits András,

Kegyes Oskolák Rendén lévő Tanító Pesten.

Orosz keresztelés.

Tudva van, hogy a' gyermekeket keresztelésnél háromszor mártják vízbe az Orosz Papok, a' mi sokszor szerentsétlenséget okoz, minthogy melegített vizet erre okvetetlen nem szabad használni. De a' nagy embereket másképpen keresztelik. Az

Ásiával határos, kivált déli megyékben még sok Mahomedánusok, sőt Pogányok is vannak. Így a' Tseremiszek, és Tsuvások, kik Kazán körül a' legszélsőbb falukban laknak, még Pogányok, és ezen Kormányszik' lakosinak majd fele Mahomedánus. Az Igazgatószék olly türedelmes, hogy egy alattvalót sem háborgat hitvallásában. Hogy azonban még is kivált a' Pogányok hajlandóbbak legyenek a' keresztény hitnek felvételére, ingyen adnak eleséget a' következő télre azoknak, kik magokat megkereszteltetik. Ennél fogva nem ritkán történik, hogy ilyen emberek egész falkánként mennek a' városba, és az Elöljárókat kívánságok felől értesítik, hogy a' keresztény Anyaszentegyház' kebelébe felvétessenek. Azután a' közelebb lévő folyóviz' partjára hajtják őket, hol levetkeznek, és övig a' vízbe bemennek; ezen állásban mindnyájan egyszerre megkereszteltetnek.

Sziberiai nevezetességek.

Ama roppant kiterjedésű éjszak-Ásiai hideg tartományban, melyet Sziberiának nevezünk, egymástól különböző több népségek laknak, részint egy helyben lakók, részint költözködők. Dobell több ízben bejárta ezen fagyos vidékeket, és a' lakosok szokásaiból 's élet-módjából sokat feljegyzett. Így volt neki alkalmatossága egykor tsudálni egy Koriák Fejedelem' bátorságát, és nagy lelkűségét. Egy köz Koriák tudni-

illik nagy részegségében egy kést ragadott, mellyel a' Fejedelmet fenyegette, hogy mindjárt által szúrja. Eszeveszve több ízben kiálta hozzá: Jere ki tsak Zachar, jere ki tsak, ha mersz! Ez, ki az útzókkal theát ivott, azonnal felkele helyéből. Elveté ruháját, kitakará mellyét, és kiálta a' Koriákhoz: „Itt vagyok, mit akarsz velem?” A' részeg felemelé kezét, de ismét leereszté, és a' kést a' földre veté. „Nyomorult! — szólla Zachar dorgálólág, — önnön magadot mentetted meg; még tsak egy lépést közelebb, 's én téged a' földre teritlek, 's a' kést szívedbe verem vala”. Ezen eset után, kiivá tsészéjét, és olly tsendes volt, mintha semmi sem történt volna vele. — Dobell kérdé: hogyan bátorzkodott így fegyvertelen magát ama részeg ember' dühének kitenni? Zachar felele mosolyogva, hogy ő húsz ilyen ficzkótól nem fél. „Legfeljebb karomot sebesithette volna meg, monda, minekelötte én őtet a' földre ütöttem volna, 's akkor neki vége.” Úgy látszott, hogy Zachart a' természet parantsolni formálta.

A' részegség különös tulajdonságok ezen embereknek. Egy falusi előljáró, ki egy tsumó vásári portékát pálinkával feltserélt, addig ivott, mig érzéketlenül a' földre esett; 's ott mély álomba merült. Alig ébredt fel, ismét új alkut akart kötni pálinkára; de az alatt a' pálinkát vízzel feleresztették. Iszik, tsak iszik; de mivel feje nem elég hamar kezdett forogni, felette megboszen-

kodék, 's dühösen azt kívánta, hogy az alku visszavéttessék.

Itt az irám - szarvasokat úgy tartják, mint nálunk a' szarvas marhát; ebben áll a' lakosok gazdagsága; egy jó gazdának van 500 darabja is; de mivel ezek a' havon nehezen járnak, ezek helyett ebeket szoktak a' szán eleibe fogni; az illy szánon egy nap 40—50 verstnyire (10—12 $\frac{1}{2}$ órányira) is elmennek, de ha szükség, kétszer annyira is. Az ebeket asszú hallal tartják; egyébaránt az éhséget, és fáradságot ezen hív állatok sokáig eltűrik.

A' szép Georgiaiak.

A' minap egy Georgiai Fejedelemnek két fija szállott ki Márszelybe, kik már a' contumáciát is kiállották. Ha az ember ezen két Herczeget látja, meggyőződik, hogy az utazók nem sokat mondtak a' Georgiai emberek' szépségéről. Az öregebb lehet 40, az ifjabb 22 esztendő. Mind a' kettőnek vonásai rendesek, és testök' állása 's formája hasonlít a' Belvederi Apollóéhoz. Ezen Herczegek, kik tanulás, tapasztalás végett Párisba utaznak, igen egyszerű életet viselnek. Egy Archimandrita késéri őket, igen ájtatosok, mindennap meggyónnak. Mértékletesen élnek, szelid természetűek. Nem tsudálhatni, hogy azon ország, melly illy szép férjfiakat szül, egész napkeleten a' szép asszonyokról olly híres. Nyelvök' járása tulajdon, — sem persa, sem török.

Chinai Museum.

Igy neveztetik Rómában egy Muzzeum, mellyben a' Chinai mesterségnek, művészetnek, és tudománynak művei tartatnak. Ezeket Martucci Onorató, Ali Basa Egyiptomi Vice-Király' Agense gyűjtötte egybe Chinában három esztendei tartózkodása alatt. Van benne 3371 kötetből álló könyvtár, olaj festésű képek, 1500 miniatúr-kép-nél több, 185 bronzkép, valláshoz, bálványhoz tartozó, bambus-nád készítmények, porcellán-tsészék, és sok egyéb tárgyak. Ezen gyűjtemény mind eddig egyetlen a' maga nemében egész Európában.

A p r ó s á g o k.

Észrevették, hogy nálunk az éjszaki fények 1750dik óta megkevesedtek. A' 7 esztendei háboru előtt, 's utánna — a' Berlini Voss' Újsága szerént, — ritkán lehetett látni. Ellenben az 1767diki háboru után szaporábbak voltak. Legtöbb látszott 1786diki békeséges esztendőben. 1792. esztendőtől fogva, midőn a' Franczia revolutiós háboru kezdődött, ismét ritkábbak kezdettek lenni. — Ha tehát az éjszaki fény háborut nem jelent, minden bizonnyal békeséget jelent.

Heidelberg mellett egy faluban a' Plébánia-ház előtt van egy olly szőlő-tő, mellynek venyigéji a' felső emeletben egy ablakon a' szobába bényulnak, 's a' másik ablakon tsüggenek. Azon rész, melly a' szobá-

ban vagyon, télben mindég kilevelezik, 's azért kellemetes a' szemnek.

Skócziában ifju emberekből egy társaság állott egybe, hogy tökéletesen a' természet' törvényéhez alkalmaztatott életet viseljenek. Egyszerűség, és mértékletesség az evésben, ivásban a' fő rendszabása. Mivel a' természetben semmi tünemény nints ok nélkül, ennél fogva a' testnek semmi részetskéjét sem tsonkitják meg; meg van tehát a' tagoknak hagyva, hogy sem hajokat, sem szakallokat, sem újjaik', 's lábaik' körmeit soha el ne vágják, sem fülczimpájokat ki ne furják a' függők miatt. Tsak a' betegségben engedtetik meg a' kivétel, ha szükség lenne. Ezen társaság' rendszabásai főként arra czéloznak, hogy hosszú életre jussanak, és a' föld' javaival böltsen éljenek.

Rejtett szó.

Csak helység az egész; Váras ha fejét leszakasztod :
 Régi Nemes Nemzet drága Hazánkba' feje.
 A' Helység 's Váras Bács Vármegye róna vidékén,
 A' Nemzet' telekét itt ne keresse eszed.
 Várasnak végét ha lerontod eszednek erével,
 Víg kedvünk' örömünk' öldösi a' mi marad. —
 E' szónak rejtője nevét ide irta ha volna,
 Lakhelye némellynek jutna eszébe hamar.

Dubicsánacz György.

Jegyzet: A' 18dik számbeli Rejtett szó: Varsó.

N^{ro} 20.

H A S Z N O S

M U L A T S Á G O K.

1 8 3 1.

Buzdító Beszéd a' Fejér Vgyei újonczkatonák kiállítására nézve (Béfejezés.)

Azokat mindazonáltal, kik ezen kötelesség elől megszöknek, vagy ez alól magokat akármelly czinkos utakon törvénytelenül felszabadítani akarnák, előre intem, és igen kérem: hogy magokat veszedelembé ne ejtsék; mert mint hallottátok, azok minden irgalom nélkül már csak azért is, hogy csalárdsággal akartak megmenekedni a' törvény rendelése alól, ha alkalmasok, katonának adatnak, még pedig nem tiz, hanem tizenyoltz esztendőkre, ha pedig nem alkalmasok bizonyossan kemény büntetések alá esnek.

Ne hogy talán szülék! magatok buktasátok ezen elkerülhetetlen inségre magzati-
tokat, siessetek őket a' sorshúzásra rendelt napra a' Törvényhatóság elejbe állítani, a' hol, a' mint az Isten a' sors által végzi, vagy egyátallyában a' katonáskodás alól megszabadúlnak, vagy, ha őket éri a' kötelesség, nemesebb, illendőbb, tisztesegebb, és néktek szüleiknek szintúgy, mint ó né-

Első Félesztendő 1831.

20

kik magoknak használatosabb móddal állítatnak azon érdemesek közé, kik a' Felsőges Királynak, és az egész édes Hazának különös figyelmetességére, és jó akarattyára méltók.

Ti pedig ezen közönségnek érdemes Birái, és Előjárói, mivel leginkább tudjátok, mennyi terhetekkel, fáradságtokkal, károtokkal, sokszor veszedelmeitekkel volt előbb a' katona fogdozás kötelessége öszvekapcsolva, és mivel ezen Országosan javallott mód szerint mind ezektől magatok leszték felmentetve, minden tekinteteket, minden iparkodástokat oda fordítsátok: hogy a' szülőket szintúgy mint az állítás alá esett ifjakat a' sorshuzás, és ez azazal járó kötelesség szíves elvállalására szóval, és cselekedettel hathatósan serkentsétek!

Végre: a' sorshuzásról még csak azt említtem; hogy ez Nemes Hazánk több Vármegyéiben, nevezetesen Sopron, Moson, és egyebekben már régtől fennáll, és azon Vármegyék adózó népe nem győzi áldani ezt a' hasznos, és boldogító rendelést, mellyet az Országosan öszvegyűlt Karok és Rendek Hazánk minden Vármegyéire mintegy közönséges jótéteményt, közönségesen kiterjesztetni kívántak, és rendelték. Nem is lehetne ezekhez még többet mondani csak ez egyet: hogy a' sorshuzás némúnémúképpen már a' Kereszténység kezdetén, magok által az Apostolok által mintegy megszenteltett, midőn Sz. Mátyást sors által vá-

lasztották Apostolnak, De valamint ezek a Szent Apostolok imádkozva, és ájtatoskodva fogtak a' sorshúzáshoz, úgy az ő példák szerint kérjétek az Istent ti is, kik sorsot huzadatok, ti is kiknek oldalai mellől a' leendő vitézek elszakadnak: hogy a' Felséges Úr, a' seregeknek Ura és Istene, a' mi édes Hazánknek boldogságára, néktek magatoknak, és katona sorsra jutandó gyermekeiteknek testi lelki javára, ezen Országos kötelesség tellyesíttését kegyelmesen elintézni méltóztassék.

Béfejezem már a' mondottakat azzal a' szíves intéssel, és valóságon épült észrevétellel: hogy ezen most törvényesen reátok szabott kötelességteket annál buzgóbban, és örömeztőbb tellyesíttétek, mennél hosszabb időktől fogva tőle benneteket Felséges Urunk, és az Ország Karai, Rendei megkéméltettek, annál örömeztőbb, mondom; mennél hajlandóbbak mind az Apostoli Felség, mind e' dűcső Magyar Haza egyéb Naggyai, és Urai veletek atyáskodó kegyeségeket ezentúl is, és még bővebben éreztetni. Mutassátok meg az egész világnak készségtekkel: hogy nincs hívebb, Királlyához, Országához, ősi törvényeihez, és szokásaihoz ragaszkodóbb Nemzet a' Magyar Nemzetnél, melly Felséges Királlyának, és édes Hazájának felszóllíttására minden némű áldozatokra kész, és hogy koronás Fejedelmétől viszont szerettessék tőkéltesen megérdemli.

Bolivár nints többé.

Ezen nagy ember halálának közellétét sendes elmével, 's elszánással hallá. A haldoklók szentségeit maga kíváná felvenni; minden sóhajtás nélkül mulék-ki a' világból. Halála előtt hét nappal a' következő butszó-írást diktálá: „A' Libertador, Kolumbia' népeihez. Ti valátok tanúji erőlködésimnek a' szabadság' ültetésében ott, hol a' tyranusság gyökeret vert vala. Én minden haszonkeresés nélkül munkálkodtam benne; feláldoztam vagyonomot, 's nyugalmaimot. Midőn látám, hogy czélzásaim benetek bizodalmatlanságot gerjesztnek, letevém a' hatalmat. Ellenségim visszaélének a' ti könnyen-hivőségtekkel. Azt támadák - meg, a' mi előttem legszentebb vala — betsületemet, és szabadság-szeretetemet. Úgy halok meg, mint üldözőim' áldozatja, kik engem' a' sírba taszítanak. Megbatsátok nekik. Midőn közületek elenyésem, szeretetem parantsolja, hogy hozzátok utolsó kívánságomat kimondjam. Semmi más ditsőségre nem vágyok, mint Kolumbia' megerősítésére. Mindnyájan azon legyetek, hogy az egyességnek megbetsúlhetetlen kintsét megszerezze-tek, 's megtartsátok; a' mi úgy esik meg, ha a' nép engedelmeskedik a' mostani Kormányzéknek, hogy a' fejetlenségtől megmenekedjék; az Egyház' szolgálja az égbe küldik imádságaikat; és a' katonák fegyvereiket tsak a' társaságos bátorság' oltalma-

zására használják. Kolumbiaiak! utolsó óhajtásom is a' haza' boldogságáért vagyon. Enyhíttétek halálomat az által, hogy a' felekezetek megszűnjenek, 's az egyesség megerősödjék, úgy tsendesen szállok a' sirba. Bolívar Simon." Mihelyt ezt le-diktálta, az esze többé nem volt helyén. Félre beszéllésében is sokszor kiáltotta: „Egyesség! egyesség; vagy a' visszavonás hidrája elnyel minket.” — Ő született 1783 Jul. 25dikén. Noha sok ideig keze alatt voltak három országnak (Kolumbia, Peru, Bolivia) országos jövedelmei, még is gazdagság nélkül halt meg, de adósságot sem hagyott. Attyáról maradott nagy vagyonának kilencz tized részét a' Státus' szükségeire áldozta, és jószágain mintegy ezer rabszolgát botsátott szabadon. A' gyémántkereszteket, és más fényes rend-czímereket, mellyeket déli Amerika Státusai, 's városai adtak neki, szeretetének jeléül visszaadani rendelte. A' Megye' Praefectusa, és a' Carthagenai várnagy proclamatiókat adtak-ki halála után, 's intik a' népet, hogy a' Szabadítónak az egyességre intő szavát megtartsák. A' várnagy így kezdi a' felszólítást: „Katonák! Kolumbia' napja lement; az ő jótévő sugárai nem világosítják többé ezen félvilágot; a' Haza' Attya, Bolívar, nints többé; és egy századig tartó gyász nem elégséges szeretetünknek, háladatosságunknak, ragaszkodásunknak megmutatására.”

A p r ó s á g o k.

A' mostan választatott új Pápa az első XIII. Kelemen óta, ki nem az Egyházi Fejedelemség' birtokában született. XVI. Gergely tudniillik a' Velencei földön Bellunóban született; igen tudós embernek mondják; igazság-szerető, és mérsékletes gondolkozású; szép, erős, és egészséges testalkotású. A' Kamaldulensis Barátok' Generális Vicáriusa volt. XII. Leo nevezte őtet Kardinálissá, s a' Propaganda' Praefectusává.

A' Nilusi ló (hippopotamus) 40 's több mázsányira nevedik, és az elefánt után legnagyobb szárazföldi állat, (mert szárazon, 's vízen él); Afrika nagy folyóiban, 's körül lakik; úgy nyerít majd, mint a' ló, 's füleit is úgy mozgatja; hossza két ölnyi, igen vastag, rövid, alig 2 talpnyi lábai vannak, de még is jól szalad, az úzásban pedig igen nagy ügyességgel bír. Orra-lyukain úgy fetskendezi fel a' vizet, mint a' czethal. Bőre felette vastag, és szinte által furhatatlan. Tsupán növényekkel él, 's úgy legel, mint a' ló, vagy szarvas-marha.

Legnagyobb üvegháza van Northumberland Herczegnek Angliában, Sion-house nevű mezei lakásában; a' mint mondják valami 40,000 font St. (400,000 for. ezüstb.) került; a' legszebb kristály-táblákból való kupulája csak maga 70 lábnyi magas, tehát legmagasabb egész Európában. Az erre fordított üveg mind tükör-üveg.

Barthema nevű Olasz ember, kinek beszéde hitelt érdemel, és a' ki tsak most tért vissza Afrikából hazájába, azt állítja, hogy Mekkában két egyszarvut (unicornist) látott, mellyeket Szeretsen ország' Királya a' Szultánnak ajándékba küldött. (Ezen állat olly ritka, hogy sok természet-tudósok kételkedni kezdettek annak valóságos létele felől).

New - Yorkban 1829ben egy iszonyú nagy állat' tsontjait mutogatták, mellyeket a' Misisippi völgyében találtak. Voltak t. i. köztök: alsó állkapczája, 20 lábnyi hosszaságú, 3 lábnyi szélességű, és 1200 font nehézségű; oldal-tsontjai, mellyeknek hossza 9 lábnyi; egyéb temérdek tsontjai arányhoz szabva. Ezen tsontok a' földben 17 lábnyi mélységbe voltak temetve; egy kiálló tsont vezette az embereket a' többinek felfedezésére. A' mammut ehez képest tsak olyan lenne, mint egy egér. Még eddig ismeretlen állatja ez az elővilágnak.

Clement Úr Franciaországban Lusigny városa' bírója, hitelesen jelenti, hogy egy tehén háromszori borjuzása által 9 borjút hozott a' világra, t. i. 1817ben négy erős tehén-borjút; 1818ban hármát, ezek közt volt egy bika — két tehén-borjú; 1819ben két tehén-borjút; 's ezeket mind egyedül maga az anya szoptatta.

Bizonyos Brew K. A. Úr a' Mech. Magaz. ban Nro 274 említi, hogy tulajdon kertjé-

ben Ennisben vagyon egy almafa, melly egy esztendő alatt négyszer virágzott, 's négyszer termett érett gyümölcsöt, t. i. Aprilisben, Juliusban, Septemberben, és Octoberben. — Dr. Schultes is Dunai útazásában említ Tuluban egy olly almafát, melly esztendőt által háromszor virágzott, 's háromszor gyümölcsözött.

Midőn egy Követ IV. Henriket megakarná köszönteni, beszédét így kezdé: Sire! Midőn nagy Scipio Karthágóhoz érkezett — „Barátom!” közbe szólla a' Király, gyanítván a' kezdetből, hogy hosszú lenne a' beszéd, — „midőn a' nagy Scipio Karthágóhoz érkezett, már akkor ebédelt volt, de én még ma nem ettem.”

Midőn Waller egy verset nyujtana bé II. Károly Ang. Királynak a' thrónusra lépése alkalmával, a' Király azt elolvastván, így szólla hozzá: A' versek szépek; de nekem úgy tetszik, az Úrnak Cromvell' tiszteletére írt versei még szebbek. „Jól mondja Felséged”, felele a' magát feltaláló Waller; „a' Poetáknál mindég jobban esnek-ki a' költött dolgok, mint a' valóságok.

Rejtett szó.

Egy tagu szó, madarat képes fenyegetni veszálylyel,
Sírba taszít Embert; vissza meg híres Ügyész.

Csaplovics Dániel.

Jegyzet: A' 19dik számbeli Rejtett szó: Kúnbaja.

N° 21.

H A S Z N O S

M U L A T S Á G O K.

1 8 3 1.

A' jó bor' ditsérete.

(Ad Not. néha velünk a' természet tsak úgy játszik.)

A' természet' minden remekjei felett
A' jó bor legtsudálatosabb lehetett,
Mert e' már tsak mágában is tsuda jó íz,
Talán ilyen lesz a' mennyei forrás víz.

Az ilyen bor, ha akarod, tsudát tészen,
Mert ez által az öreg is ifjú lészen:
Jobb e' minden orvosságnál száz ezerszer,
Nem ér ezzel a' legdrágább patika szer.

A' lassú vért frissebb folyásra indítja,
A' legkomorabb kedvet is felvidítja:
E' teszi bátor vitézzé a' katonát;
E' tüzesíti képzésre a' Poëtát.

Hasznát vészik sokszor a' jó Prókátorok,
Mert ha ettől megázik a' száraz torok:
Azt vélnéd, hogy mind Verbőczy van fejekbe,
Minden kortyra egy egy törvény jut eszekbe.

Jobb e' százszor a' Német' dupla serénél,
'S az Anglus' litylotyból készült punts levénél,
Elbújhat ez előtt a' Tót' pálinkája,
Tsak jó borból volt az Istenek' Nektárja.

Első Félesztendő 1831. 21

Fekete vért tsinál a' ser a' németben :
 Azért tsendes , lassú , 's komoly jó kedvében ;
 A' pálinka eszit veszti az ivóknak :
 Azért láthatd kedvek' zajgó zavaréknak.

A' magyarban barátságot éleszt a' bor ,
 Lángol ettől a' szeretet , 's buzogva forr :
 Nagy szívűek a' Magyarok úgy is látszik ,
 Bennek a' nemes lélek' tüze szikrázik.

Ezt a' tüzet hogy ki ne haggyuk alunni :
 A' jó bornak olajával kell lotsolni.
 Tsattogtassuk poharinkat hármásával !
 Mutassuk meg , hogy éla' Magyar egymással.

Vörös Mátyás , H. M. Vásárhelyen.

Casino-Társaság S. A. Újhelyben.

Sátor Allya Újhely Városában , Zem-
 plén Vármegye számos Rendei Gyűlésének
 állandó helyén azon fogyatkozás éreztetvén,
 hogy ezen egyébkint mind kereskedesi ,
 mind pallérozódási tekintetben naponként
 gyarapodó város , mind eddig egy számo-
 sabb Társaság elfogadására alkalmas hely ,
 's vendéglő nélkül szűkölködött , ezen hijá-
 nosság kipótolására a' tisztelt Megye' Tag-
 jai közül személyenként bizonyos Actiak
 mellett számosan öszve állván , Casino neve-
 zet alatt mulató Társaságot alkottak olly
 czélból 's intézettel : hogy barátságos öszve
 jövetelre , 's illendő idő töltésre egy olly
 bizonyos helyök légyen , hol az olly annyira
 kívánatos vendéglő , 's magokhoz illő
 mulathatások felől biztosok legyenek ; — 's

a' részesekek' Tagjai kevés idő alatt már 124-re szaporodván, a' Társaság részére több rendbeli Újság leveleket 's folyó írásokat, 's azok között minden Hazai nyelven írottakat megszereztek.

Nagykorú emberek.

Albis vize' jobb partján, Prágától 4 mértföldnyire, egy dombon fekszik Lissa nevű kastély, nemes és pompás ízléssel készítve, és mellette mindjárt egy hajdani Kupuczinus klastrom temploma, mellynek magas tornya messzéről látható. Ennek déli oldalánál gyönyörű szőlőkertek terjednek el; alatt egy kies virágos réten tsinos házakkal ékes városka gyönyörűséggel tölti el a' messze néző szemet. Egy Olasz építőmester készíté az épület rajzolatját, melly szerint Lissa kastély — a' városkának is ez a' neve — felépítettett. Kerülete jókora; több pitvarokra, szalákra, szobákra, oszlopos folyosókra vagyon felosztva; homloka a' kert felé kivált pompás, honnét messzemesse a' zöldellő rétekre igen kellemetes a' kilátás, mig a' szem egy sűrű erdőben az Albis hosszában elvész. — A' kastély' második emeletében vagyon egy fegyverszála, mellynek falai külömbféle paizsokkal, pánczélokkal, 's egyéb fegyverekkel bevanak boritva. Itt egy széles kardlapra németül a' következő sorok vannak metszve: „Félre te Római kard a' Pharsali vérmezőről; itt van egy német vas, nagy erős, ha-

talmas, mellyet vitéz Spork viselt bajnoki kezében, midőn Gothard mellett halomra vágta a' Törököt, 's Tatárt."

De sokkal nevezetesebbnek tarthatni ezen szála ajtajánál egy már valamennyire halavány rajzolatot, melly egy felette koros, de színre még erős egésséges Magyar házaspárt ábrázol nemzeti paraszt ruhában; ez alatt a' következő értelmű német írás még jól olvasható: „Robi Jónás, 172. esztendő's korában, és Sára, ennek felesége, 164 esztendő's, graeci Ritus (ez így van), házasságban élnek 147 esztendő óta, mind a' ketten születtek, és laknak Szadalon, Karamsebes kerületében, a' Temesvári Banatusban (jól kivannak írva a' nevek); kiknek édes gyermekei 2 fiu, és 2 leány még élnek; a' legifjabb fiu 116 esztendő's, és ennek van két másod-onokája; ezek közül egyik 35, a' másik 27 esztendő's. Lerajzoltattak anno 1728. Augustus 25dikén. Anno 1731. még életben voltak."

Eddig ez a' történeti jegyzék. Nehezen lehetne találni az újabb időkben hasonló példájára illy rendkívül való nagy kor-nak, és pedig egy egész háznép-nél, és mivel a' szóról szóra ide jegyzett dátumok olly szorosán meg vannak határozva, kétség kívül hiteleseknek kell tartanunk. Bártsak ezen Robi Jónásról többet tudhatnánk, bártsak életmódját ismérnök, melly mellett ő illy hosszú kort tudott érní! az Hufeland' „Élet meghosszabbításának mesterségéhez"

betses toldalékul szolgálhatna, minthogy egy 172 ('s még több) esztendőös practicusnak, és egy 164 esztendőös feleségnek tapasztalásain volna épülve. (De hát ha az életerőnek illy rendkívül való tartóssága különös természeti ajándéka volt ezen nemzetségnek?) Nem külömben kívánatos volna többet tudni Robi Jónásnak legkissebb fiatskájáról, a' 116 esztendőös kis Robiról, valamint ennek maradékiról. (Aufmerks.)

A' megzavart házasság.

Nem igen rég a' Skócziái hegyes tartományban egy földmivelő fiatal ember az ol-tárhoz vezeté mátkáját, hogy a' Pap' áldása által őtet halálig magához köttesse. A' szertartás mind addig jól ment, míg a' menyasszonytól azt nem kérdené a' Pap: akarsz-e ehez a' betsületes legényhez házastársul menni? erre érthető fenszóval azt felelé: Nem! a' vőlegény azt gondolá, hogy a' föld alá kell süllyednie, és a' jelenlévők nem kevésbé bámultak. Minden oldalról ostromolni kezdék a' menyasszonyt, hogy Igent mondjon, de mind hijában. Végre kérdék tőle: mi okból változtatta meg illy hirtelen előbbi akarátját, és az őszinte leány felelé: „Mivel éppen most láttam egy férjfit, ki nekem inkább tetszik!” — Semmi reábeszélés sem használta, és nem volt egyéb hátra, hanem hogy a' jegyesek elváljanak, mire a' Pap őket az Isten' házából külön ajtókon kezdé kivezetni. Még ki nem men-

tek volt a' templomból, midőn a' vőlegény egy barátjának megvallá, hogy ő a' leány magaviseletén inkább boszongodik, mint szomorkodik. — „No, ha úgy van, szólla a' barátja, én neked más tanátsot adnék. Lásd a' lakadalomra minden készület meg van téve, a' vendégség kész; még is kár, ha mind hijában esett volna; mit gondolsz hát, ha egyik nyoszolyó-leánnyal megeskünnél?” — A' tanáts tetszék, és a' félvőlegény azonnal eltökélé végrehajtani; választása tsak hamar megesett, és az a' leányzó, kinek kezét ajánlá, nem monda Nemet, és a' Pap ezen új házas-páron véghezvivé az egész esketési szertartást. — A' vendégségben, melly nagyobbára az előbbi menyasszony' róvására volt készítve, vigan lakoztak; és az új házasoknak nem volt okok hirtelenkedésöket megbánni.

A p r ó s á g o k.

Nápoleon Egyiptomi táborozásában egyéb kirándulásai között számos kíséreléssel a' veres tengeren is által lovaglott Asiába, épen ott, hol egykor Moyzes, a' tenger leapadásakor. De a' visszatéréskor elkésett, béalkonyodott, az útát eltévesztette, a' víz vissza kezdett áradni. Ekkor követőit karikába állitá, mindeniket kiküldé más felé, hogy a' merre mélyebb vizet talál valaki, kiáltson, és arra térjen, hol mások kevesebb vizet találnak; így nagy bajjal megtalálták az igaz útát, és éjfélkor Suezbe érkeztek.

N. Kőrös városa valamint sok más jő-
ban, úgy szép példákat mutat a' gazdálko-
dásnak azon nemében is, melly a' sertések'
hizlalásával foglalkozkodik. — Nevezetesen
a' mult Februarius Skán levágotott ott Ns.
Fitos István egy sertést, mellynek másfél
esztendei hizlalás után tiszta szalonnája lett
3 mázsa 's 77 font, hája 35 font, húsa 2
mázsa 3 font belső részein 's bélein kívül.
És így az egész több 6 mázsa 's 15 fontnál.

Utazásra, 's egyéb haszonvételre, hol
a' nagy kalapok a' fejérszemélyeknek alkal-
matlanok, most Párisban azokat olly se-
lyemből, vagy festett batisztból csinálják,
melly pattanós (elasticus); és úgy öszve
gombolyíthatni, hogy zsebbe vagy zatskóba
is béteszik, a' nélkül, hogy midőn ismét
kibontják, ékes formájokból legkevesebb is
elveszett volna.

London' népessége 1830. esztendőben
volt 1,315,116; öszve hasonlítván az 1829di-
kivel, egy esztendő alatt 19,065 lélekkel
szaporodott.

A' Suez, és Kairo között lévő sivatag
pusztában vizet találtak egy helyen; ez a'
célba vett öszköttetést kelet-Indiával kön-
nyíteni fogja.

A' megholt Yorki (Angol) Herczegnek
ama híres Franczia Szakátsa, Ude Úr,
1200 font sterling (11,280 ezüst for.) esz-
tendei fizetéssel Londonban Grokfort Úrnak
nagy vendég-fogadjában konyha-felvigyázó-
nak megfogadtatott.

Amerikában a' tök iszonyu nagyságra nevededik, és 200 fontot, 's többet is nyom egy. Egy illy tökmagból Brémában 81 font nehézségű tök nőtt; ennek köre 5 láb 9 hüvelyk, magassága 2 láb, 5 hüvelyk vala. Hazánk' földé 's ege minden bizonnal alkalmas volna ennek tenyésztésére.

Mostani Róma városa 15 lábbal fekszik magasabban, mint a' régi. Mennyi romladéki a' szép műveknek töltik ezen hézagot! (Emlékezet Pompejira).

Az üveg-táblát víz alatt egy éles ollóval úgy lehet vágni, nyírni, mint a' papirost.

M e s e.

Én egy nagy tyrannus vagyok,

Még Párisban születtem

A' világ' nagy városiban

Pompásan neveltettem;

A' nemzetek, és országok

Én nekem meghódolnak,

'S bár igámot alig vonják,

Mégis engem tsókolnak:

Meggyőztem én a' Magyarat is,

Bár előre nem akart is;

De bezzeg már most szeret,

Én pusztítom; — ő nevet.

Károly Fejérvárról.

Jegyzet: A' 20dik számbeli Rejtett szó: Tór.

H A S Z N O S
M U L A T S Á G O K.
1 8 3 1.

Nagy elszánás szerelemből.

Horley nevű Angol kikiáltott ellen-
sége volt az asszonyoknak, és nagy vagy-
na mellett sem tudta magát a' házasságra
elszánni, noha a' legketsesebb, 's fő nemű
Kisasszonyokkal kínálgatták. Annál nagyobb
gyönyörűséget talált az útazásban, és vadá-
szatban. Midőn egyszer Anglia déli részeiben
vadászatban volt, mellyet az ő tiszteletére
rendelt volt a' gazda, vadat üldözvén, egy
igen gyönyörű, és kies vidékre jutott, hol
egy mezei ház, de a' legnemesebb ízléssel
építve állott. Itt látta egy koros asszonyt
ritka szépségű leányával haza menni. Bé-
szólla hozzájuk, és édesdeden megleve lep-
ve a' ház' belsejének ékessége, és az asz-
szonyságnak nemes, mivel tónusa által,
de még inkább leányának szépsége, és ke-
tse által. Nehányszori látogatás után kinyi-
latkoztatá szeretetét, és megkínálá kezével.
Luczia fájdalmas megindulással érté a' val-
lomást és nyilatkoztatást, noha eránta való
hajlandóságának elég világos jeleit adta,
még is könyhullatás között szinte zokogva

azt mondá, hogy ők soha sem kelhetnek egybe. Horley békételenül sürgeté, hogy az akadályt fedezné-fel, de a' leány őtet annyához útasítá, és ettől megérté: hogy Luczia kis korában a' lábát eltörte, 's azt el kellett metszeni. Egy ügyes mechanicus olly mesterséges lábat készített neki, melly majd egy élőnek szolgálatját megteszi. Luczia azt hiszi, hogy így bénán egy férjfit sem tehet szerentséssé, 's a' miatt minden reménységről lemondott. — Horley ezt meghallgatván, azonnal befogata, és a' nélkül hogy Lucziától elbutsuznék, Londonba hajtata. Itt ama híres Bugham Seborvost elhivatá, az ágyba feküvék, és megparantsolá, hogy egyik lábát vágja le. A' Seborvos természetesen vonakodott, és sehogy sem volt reávehető. Horley kapá az ágya mellett álló pistolyt, és egy lövéssel maga magának bal térdét öszvezúzá. Ekkor el kellett vágni lábát. Horley igen nagy tűréssel kiállotta a' fájdalmas operációt, és annak következesit, és midőn két hónap mulva meggyógyult, mesterséges lábat készítettete, így tsonka lábbal felüle kotsijába, Lucziához hajtata, és eleibe sántikála. Luczia ellent nem állhata ezen szeretetbeli bizonyításnak, és hitvese lón. Azt beszéllik, hogy együtt boldogúl éltek.

Vigyáztalanság (intésül).

Ns. Somogy Vgyében, Hobol helységben az Uradalmi kanásznak 2 apró fiai, az

eggyik 7, a' másik 4 esztendő, magokban hagyattak a' háznál. Az öregebb fiu, öttével farkast játszván, felkeczmereg az ágyra, és az apja töltött puskáját leveszi. — „No farkas, fuss, — úgymond — mert agyon lölek”. Ez futkároz az asztal körül, — amaz a' puskával utánna; most a' farkas megáll, hogy a' puskást megharapja; — de ez nem várta, hogy öttse, testéhez férhessen, a' puska billentőjét valamikép megrántja, — 's ez elsül — és az ártatlan testvér halva marad. — Jó darab ideig bámulva nézé testvérének vonaglásait, végre, midőn már meg sem motszant, megfogá lábánál, és a' disznó-ólba hurczolá; — ezzel a' gyilkos előbb állt. — Az anya megjő, vért láta a' pitvarban, — a' szobába menvén a' puskapor szag is az orrába üte, — férje puskája a' földön feküdt, — 's igen megrettent. Gyermekait kiáltozza, senki sem felel, — megy a' vér taspás után, és kedves magzatját mi borzasztó helyhezetben találá! Lärmát üt, a' szomszédok öszvetsődülnek, de senki sem tudta a' történetet voltaképpen felderíteni. Az elrejtett fiút sok keresés után megtalálván, a' kérdezősködére őszintén elbeszélé, a' gyászos eset mint ment véghez; sőt a' mi több, az uradalmi fartató Tiszt' kérdésére, hogy miért hurczolta meglőtt öttset a' disznó-ólba? elég hidegvérrel és bátran felelé. „Biz' én csak azért tettem, hogy vérével ne motskolná el a' szoba' földjét”. Intésül szolgálhat akárkinek, hogy a' gyermekek elől a'

töltött fegyvert, a' mennyire lehet, szorgosan el kell rejteni.

A' megfagyott szőlőkkel való bánás.

A' fagy miatt megromlott szőlőtőkét a' megfagyott részen alól, a' mennyire lehet, jó korán el kell metszeni, és az oldalos ágokat az új szemén feljül. Azután a' nedv nem ered az elvágott rész felé, hanem a' bimbókra, mellyek hamar kifakadnak. A' vágott sebet bé kell kenni egy kis lágy sajttal, oltatlan méz-porral vegyítve. Ez a' fagy által megsértett egyéb tsemeteknél is figyelmet érdemel.

A' Tripolisi Követ Londonban.

Egy Tripolisi Követnek Londonba érkezése nagy figyelmet gerjesztett. A' St. Jamesi Udvarnál tsudálták Armur Selly Reinek diplomatai ügyességét, ki elvégezvén Londonban a' reá bízott dolgokat, most Párisba utazott. „Ha ottan — azt jegyzi meg az udvari Journál — tsak felényi taktust is fejt - ki, mint Londonban, minden bizonynal képes lesz ama kemény feltételeknek enyhítését kieszközleni, mellyeket Báró Rosamel a' Tripolisi rév előtt kitsikart”. — Az udvari Újság közli a' Követnek némelly kiejtéseit. Midón Laing Major halálára fordult a' szó (kit Tombuktunál meggyilkoltak), és valaki azt az észrevételt tevé, hogy a' Tripolisi Basa ezen Angol utazó eránt nem volt jó indulattal, így szólla a' Követ:

„A' Basa szintúgy bánkodott a' Major' halálán, mint annak ipája (az Angol Consul Tripolisban), sőt még a' gyilkosnak meg is kegyelmezett volna, ha az maga magát feladván, ezen szomorú történetet elbeszélte volna.” Kérdék tőle: vallyon Tripolisban nagy véteknek tartják-e a' gyilkosságot, és Jusuf Basa Caramanli nem ölte-e meg édes testvérét? Erre felele a' Követ olasz nyelven, mellyen igen jól beszéll: „A' mi országunk' szokásai valóban az Urakétól nagyon különböznek. Tripolisban ha felette tüzes szóváltásra jó a' dolog, kirepül a' kard hüvelyéből, és elkerülhetetlen boldogtalanságot viszen végbe.” Urát minden módon iparkodék menteni, a' testvér gyilkolás' vétkét a' kardra hárítván.

A' Követet, de még inkább kísérorjít álmélkodásra indította azon nagy szabadság, mellyel Angliában a' fejjérszemélyek élnek, és gátolatlan résztvesznek minden közönséges mulatságban. Midőn talán élteben legelőször volna asszonyi társaságban, nem férhetett fejébe, hogyan járhatnak az asszonyok fedezetlen ábrázattal olly szabadon a' férjfiak között, és tsak nehezen értethették meg vele, hogy ez minden további gonosz cél nélkül történik. Erre a' vele született komolyság ábrázatján tsak hamar eltűnt, és felvidult, mint a' tavaszi nap, 's midőn ez, vagy amaz szép asszonyságnak könnyen lengedező menetelét tetsző szemekkel kísérte, vagy egy énekesnének bájos szózatját hal-

gatta, így szólla: „Ha Barbariában az aszszonyok csak félig is illy illendőséggel tudnák magokat viselni, 's nyelvöket így zabolán tartani, mint az Angolnék, akkor én lennék egyik az elsők közül, ki feleségeimnek nagyobb szabadságot engednék.”

A' Követet Londonban léte alatt mindég ostromolták a' meghívásokkal, kiki akarta magánál látni az „Afrikai orosz lányt.” „Egy reggeli látogatás' alkalmával, — így beszéll egy Úr, ki őtet gyakran megszokta látogatni, — meghívó bilétekkel találám foglalatokodva; és nekem nagy bajba került, míg vele a' rangok' külömbféleségét megértetem. Végre midőn megmondtam, miben külömbözik a' Herczeg a' Bárótól, arra kére engem, hogy némelly bilétekre én válaszolnék, hanem *** Herczegnének jó nagy árkus papirost vennék, minthogy ő a' többinél nagyobb rangban vagyon. A' Hg.nénél való látogatáskor a' Követ mellé menék; úgy látszott, mintha kellemetes személyének tulajdonította volna azon kivántsíságot, mellyel ruháját nézegették. Azért szükségesnek tartá a' vén bohó, hogy felső fogai' elvesztének okát megmagyarázza, mondván, hogy azért ő hozzá nem kissebb hajlandóság al lesznek, ha megértik, hogy az a' nagy Úr' szolgálatjában esett, midőn Ibrahim Basát a' Görög hajós sereg között maga hajóján az Archipelagusra vitte.

Utolsó napokban szállásán tartóztatta a' köszvény őtet. Az öreget a' szófán köny-

be lábbadt szemekkel találám. „Megakarok halni, kiálta hozzám, 's nem akarom, hogy az ördög így kinozzon”. Egészen kétségbe volt esve, és erősen hitte, hogy megigézés okozza neki ezen fájdalmat. Midőn egyszer a' Nagy Úrhoz menne követségbe, akkor is a' gonosz lélek' ingerléséből e' nyavalya meglepte őtet, és 3 hónapig kellett Patraszban fekünnie. Ekkor szólitá Titoknokát, 's megparantsolá, hogy a' külső Ministernek írná meg szerentsétlenségét, melly gátolja kimenetelét. A' levél nem vala egészen kedvére, és monda panaszolva: „Stambulban nem kell ide 's tova keresnem, mindjárt akadok egy derék emberre, ki olly levelet tud írni, hogy akárkit könnyekre fakaszt”

A' Franczia országi lovas katonaság.

Febr. 19dikén költ kir. rendelés szerint, melly a' Párisi Újságokban még tsak most jelent meg, a' Franczia tábor' lovasága e'képpen lesz alkotva: a' lovasság áll 50 ezereből, a' következő módon felosztva: 12 ezereb tartalék-lovasság, mellyek közt 2 karabélyos, és 10 vasas ezereb; 18 linea-lovas ezereb, mellyek közt 12 dragonyos, és 6 uhlánus ezereb; 20 könnyű lovas ezereb, mellyek közt 14 vadász, és 6 huszár ezereb. Minden lovas ezereb 6 svadronból áll. — Midőn ezen 50 ezereb hadi lábbon áll, vagyon benne: a' 12 tartalék-lo-

vas ezerebben : 780 tisztt, 12,972 közlegény; a' 18 linea-lovas ezerebben : tisztt 1170, közlegény 20,538; a' 20 könnyű lovas ezerebben : tisztt 1300, közlegény 20,980. — Mind az 50 ezerebben együtt: tisztt 3250, közlegény 57,530.

A' belső Minister megparantsolta, hogy a' megyékben 130,000 puskát osszanak - ki a' nemzeti gárdák között. — Gérard Marsal a' déli Francia országban egybegyűlő hadi sereg' vezérévé neveztetett.

A p r ó s á g.

A' mult szombatn Febr. 26dikán este 6 óra után igen nagy hóldfogyatkozást láttak Pesten, melly a' Kalendáriumokban nints feljegyezve.

Rejtett szó:

Egy tagból áll az egész,

Minden állatnál meglesz;

De nints tsúszó-mászónál;

Sem tollas madaraknál.

Fejét vesztvén, éjszaka

Minden helység, 's városka

Ótet gyakran hallhatta,

Fókép ha nem alhata.

Balogh János,

N. Szombatból.

Jegyzet: A' 21dik számbeli Mese: Módi.

H A S Z N O S
 M U L A T S Á G O K.
 1 8 3 1.

Kertészség.

A' fűvészségben, 's különösen a' kertészségben gyönyörködők kedvéért örömet közöljük e' figyelemre méltó cikkelyt, melyet Erdélyből igen érdemes kézből vettünk.

Tudva vagyon, hogy a' Cactus Ficus Indica-t úgy lehet nevelni, mint azt kinek kinek tetszése tartja, 's hogy nem sok utánna járással, annak már megállapodott korában is, igen kellemetes kinézésű fa-formát adhatni; ha tudniillik, az oldalt növő leveleket leszedjük, jó oltó viasszal a' sebeket megóvjuk a' levegő' hatásától, 's a' legfelső levélnek szabad hajtást engedvén, abból koronát formálunk. — Sokkal nevékedik ezen növevénynek díszje, ha a' már megállapodott koronájának végső leveleit Cactus alatus-sal béoltjuk, 's éppen ez az, a' mit közleni kívántam.

Ezen oltás hasításba történik. Ha bár elég is tapasztalt kertésznek ezen új mutató; még is azt a' tapasztalatlanok kedvéért örömet bővebben is leirom.

A' Cactus alatusnak egy, legfeljebb két esztendőös leveleit le kell vagdalni, és azoknak kemény fás részébe szinte olyan vágásokat kell tenni, mint a' gyümölcs-oltó galjakba szokás. — Ekkor a' Ficus Indicanak végső leveleibe 5—7 vagy több hasítást kell ejteni, mindazonáltal úgy, hogy azok a' tulsó lapját meg ne sértsék, 's csak a' levél husának felibe hassanak. Ezekbe a' hasadékokba belé kell a' Cactus alatusnak leveleit egyengetni olly formán, hogy a' megmetsett alsó részeknek foka valamivel beljebb essék a' Cactus Ficus Indica leveleinek külső boritékjánál. — A' sebet oltó viasszal bé kell jól kenni, és az oltás kész.

Mivel azonban ezen egy fajra, de különböző levelek alkotása semmi köteléket nem szenved, olly oltó viaszat kell választani, melly azt szükségtelenné teszi. Legjobb ezen czélra a' következő: $\frac{1}{3}$ fekete szurok, $\frac{1}{3}$ vastag terpentín, $\frac{1}{3}$ sárga viasz együtt felolvasztva, 's gondosan öszve keverve; mert ez hirtelen megszárad, 's mint egy kővé válik.

Ha ezen oltás, melly igen könnyen foganzik, helyesen történt, 's a' Cactus alatus levelei virágzani kezdenek, nehezen lehet ezen növevénynél szebbet képzelni.

Európai új szokások Algirban.

Algirból érkezett legújabb tudósítások azt mondják, hogy a' Francziák mindenhez à la française fognak, 's változtatnak.

A' Mórokat már arra kényszerítették, hogy útszájikat megtisztítsák; még azt is reménylik, hogy idővel kezök, 's ábrázatjok megmosására is rávehetni őket. Algiron keresztül egy széles fő útszát vontak, és a' várost kiszellőztették, így legalább a' levegő nem lesz megrekedve. A' kutyák, mellyek miatt nem lehetett az útszákön bátran járni, agyon üttettek, és a' ganéj-dombok eltakarítottak. Egy opera-házat építettek, és a' gazdag Mórok fel vannak szállítva, hogy logékat béreljenek, és a' játékok' előadását segedelem-pénzzel gyámolítsák, mint az olly emberekhez illik, kik a' szép mesterségeknek pártfogóji (Magyar! Afrikában opera-ház!). Ezen théátromban különös osztálya zártszékek is vannak, mellyekhez a' kultsok külömbféle hárembeli Dámáknál tartatnak. Ott ők most Olasz énekeket hallanak, és épülnek az Európai szerelem' édes tekervényein. Egy tsapat táncz-mester is van rendelve a' szolgálatra, és a' Párisi ügyes kalmárok, művészek boltokat nyitottak az úgy nevezett nagy Király-útszákön. Az asszonyságok, a' mint könnyen gondolhatni, magokon kívül vannak örömben ezen új változásokon, jőnek mennek egyik boltból a' másikba olly illendően, 's ékesen, hogy egy Párisi Dámán is majd kitesznek. Annál kevesebbé lehet ez inyökre a' Mór férjeknek; de mit tegyenek? a' környüláláshoz kell magokat szabniok. Mert ha egy Basa-uram ezen új változásokra tsak szá-

ját is félre vonítja, leborotváltatják szakálát, elveszik turbánját, pipáját, kardját, és egy strázsamesterhez küldik az új hadi mesterség megtanulására. Ezen eszköz igen sikeres; 12 óra múlva már nem az az ember, a' ki volt; megtanulja a' Francziamesterséget, hogyan kell minden állapotban vognak lenni, és a' képző műhelyből mint egy újra született tér vissza.

Özvegyi gyász Karibba szigetein.

Ha egy házas férjfi ezen szigeteken meghal, felesége maga egyedül temeti el, és fegyvereit, övét, fülbevalóját vele együtt a' sírba teszi. Azután egész álló esztendeig minden nap meglátogatja, 's ételt, italt hord neki. Azt ott kiki szentül hiszi, hogy a' megholt az oda hordott étkeket elkölte, 's azért a' legválogatottabbakat keresi az özvegy. Ha az első gyász esztendő eltelt, szükséges eszközökkel a' sírhoz megyen az özvegy, kiássa férjének minden tsontait, azokat haza viszi, megtisztítja, megmossa, 's a' napon megszáraztja. Ha ez is megvan, egy tsomóba köti, 's ekkor kezdődik a' második gyász esztendő, melly alatt az özvegy asszony azon nyaláb tsontot nappal hátán hordozza, és éjjel feje alá teszi. A' harmadik év' kezdetével, férje' halálától számolva, leteszi terhét, és házának ajtajára akasztja. Tsak ez időtől fogva, tehát a' harmadik esztendőben adhat jó szót új kérőjének; de még ezen esztendőt is a' gyász-idő-

hez számlálják, és ha ez alatt olly férj-fira talált, kivel egybe akar kelni, azt nyilvánosan tsak ezen harmadik esztendő eltelte után teheti, az az előbbi férje halála után a' negyedik esztendőben.

Akármelly durvák, és erköltstelenek legyenek is ezen szigetbeliek egyébként tselekedeteikben, még is a' közvélemény gondosan megőrzi köztök ezen szokást, mellytől egy özvegy sem könnyen távozik el büntetetlen.

Egy lónak urához való ragaszkodása.

Napoleon' életéből még eddig isméretlen, némelly character - vonások, 's apró mulatságos történetek' gyűjteménye jelent meg a' mult eszt.ben Párisban. Ebben talál-tatik a' következő: Egy Franczia huszár 1809ben a' Duná mellett történt ütközetben golyóbis által megöletett, és lovának lábai-hoz lebukott. A' nemes állat, gondolván, hogy ura alszik, mellette tsendesen maradt, és úgy látszott, mintha szunyadását oltalmazni akarná. Rúgott, és harapott más huszárokra, kik a' lovat elakarák fogni, és a' holt testtől elvinni. Egy huszár, ki kemény rúgást kapott a' felingerlett lótól, éppen kardjával reá akara vágni, midón Napoleon ott ellovagla. A' dolgot megértvén, látta és meggyőződött a' hív állatnak indulatjáról, mellyel ura eránt viseltetett; megparant-solá a' huszárnak, hogy a' lónak hagyna bé-két, és meghagyá a' közellévő őrállás' tisz-

tének, gondoskodják arról, hogy a' lónak bántása ne legyen, és további magaviseletről neki tudósítást tegyen. Ezen tudósítás más nap reggel megérkezik a' fő Adjutánshoz, szóról szóra e'képpen; „A' ló az éjjel uránál töltötte. Midőn a' nap éppen feljött volt, látók, hogy több ízben kerülgeti a' testet, és tetőtől fogva talpig szagolgatja. Hihetőleg az által meggyőződött ura' halála felől; mert minekutánna hirtelen egy bús nyerítést tett, melly mindazáltal inkább kiáltás volt, 's az által fájdalmát kinyilatkoztatta, a' közellévő Dunafelé nyargala, belé ugrék, és szemünk előtt a' víz' fenekére bukék. Aláírta; Gillet, az őrállás' tiszte.” „Már most — szólla Napoleon — beszéljenek akármit a' Systematikusok, hogy az állatoknak nints érzése, és gondolkodó tehetsége, de meg kell még is vallani, hogy vannak igen szembetűnő kivételek kivált a' kutyák, és lovak között, és hogy ezen két állat-faj az ingernél (instinctus) valamivel többel is bír.”

A p r ó s á g o k.

Az epekórságtól már nem félhetni Orosz országban mindenütt vagy már megszűnt, vagy szűnőfélben vagon; Galicziában is nagyobbára megszűnt. Orosz országban mind együtt valami 70,000 személy betegedett meg epekórságban, kik közül mintegy 40,000 meghalt. De a' Kaukazusi tartományokból, és az Orenburgi megyéből, hol legtöbb pusz-

titást tett, még nintsenek meghatározott tudósításink.

Az utolsó hosszú tekert haj (czopf) Londonban a' Parlament felső házában eltűnt. Lord Kenyon, ki az ősi világnak ezen emlékét még mindig viselte, a' Febr. 7diki ülésben czopf nélkül jelent meg.

Orosz országban legtöbb éltes koru emberek vannak. A' mult esztendőben ez Országban 947 személy halt meg 100 esztendőn feljúl; és nevezetesen 202 személy 100—110 eszt. között; 98 személy 110—120ig; 52 személy 120—125ig, 21 személy 125—130-kig; és egy személy 135 esztendős korában.

Primrose hadi hajó Afrika' nyugoti partjairól haza érkezett Angliába. Azon hajós sereg, melly ide volt küldve a' rabszolgákkal való kereskedés' meggátolására, munkássága által annyira vitte a' dolgot, hogy ezen gyalázatos kereskedést semmivé tette. A' Loangoi öböl' déli partján a' Spanyolok, Portugallusok és Brazíliaiak felhagytak a' rabszolga kereskedéssel, 's erősségeiket, tanyáikat magok elrontották. Augustusban, midőn Primrose hajó utóljára itt megfordult, majd 100 rabszolgának holt tetemei hevertek ott a' parton, kiket a' Loangoi Király eladás végett oda vitt, 's vevőt nem találván, mind megölette az eleség' szűke miatt.

Ez a' szó „Budget” igen gyakran fordul elő az Újságokban, a' nélkül, hogy ta-

lán némellyek igaz eredetét tudnák; pedig a' Státus-életben igen nagy jelentésű. Budget, igaz értelem szerént sem több sem kevesebb, mint leveles táska, pugilláris. A' régi Celták bulga-nak nevezték a' bőrt, melyet a' középkorbéli Francziák boulga-ra, az Olaszok bolgia-ra változtattak. E' szerént Angliában, hol akármi idegen szót bévettek, a' bőrtáskát budget-nek nevezték, és idő folytával azon leveles táskáknak adtak budget nevet, mellyben a' Státusház-tartás' számadása tartatott. Ezen szó egész Európának diplomatiái nyelvébe által ment, és az országos jövedelmek', 's költségek' számadását jelenti.

Krunitz Encyclopaediájának 55dik kötetében felszámlálva van, hogy rezet kapnak: a' Sziberiai bányákból 80,000 mázsát; Svécziában 24,000 m.; Norvegiában 20,000 m.; Angliában 20,000 m.; Német-országban 25,000 m.; Magyar-országon 35,000 m.; Amerikában 40,000 m.; együtt 244,000 mázsa rezet. A' többi apró bányákból Spanyol, Olasz, Francia, 's a' t. országokban kikerül mint egy 6000 mázsa.

Rejtett szó:

Az egész minden nap táplál,

Ékelt vége féket nem áll;

Vége benned találkozik,

Hegyekből is fakadozik.

Csajághy.

Jegyzet: A' 22dik számbeli Rejtett szó: Szór.

H A S Z N O S

M U L A T S Á G O K.

1 8 3 1.

Nagy Méltóságú Revisnyei Gróf Reviczky Ádám Úrnak, Magyar Kir. Udv. Fő Cancellarius Ő Excellentiájának, kinek Ő Ts 's Apost. K. Felsége 1831. eszt. Feb. 21kén költ kegyelmes végzése által megengedni méltóztatott, hogy Sz. Móríc, és Lázár Rendének briliántos nagy Keresztjét, mellyel Ő Felsége a' Szárdiniai Király megtisztelte, elfogadhassa, és hordozhassa.

Meljedet im fényes több nagy Rendek diszesítik,
De sokkal jobban fénylenek érdemeid.
Fénylenek érdemeid napként Magyar édes Hazádban,
Külföldön valamint fénylenek érdemeid.

Patacsich József.

Állattenyésztési Jelentés.

Versenzés 1831.

ang. mf	— angol mérföld.	k	— kancza
ar	— arany.	m	— mén
e	— esztendő.	pos	— posoni.
ft	— font.		

Május 26-n délelőtt.

† 1. Első Hazafi Díj. 100 ar. Futhat minden magyarhoni, azaz Magyarországi
Első Félesztendő 1831. 24

ban és az ahhoz tartozó Tartományokban csikózott m és k; 1000 pos öl ismételve, 3e 87 ft, 4e 102 ft, 5e 109 ft, 6e 113 ft, idősb 115 ft; k 2 fonttal kevesbet.

† 2. Második Nevetlen Díj. Mostanig 21 ar. Futhat minden magyarhoni m és k; 3000 pos öl; 3e 100 ft, 4e 112 ft, 5e 122 ft, 6e 128 ft, idősb 130 ft; k 2 fonttal kevesbet.

† 3. Nákó Díj. 25 ar. Futhat minden szárazföldi, azaz nem Britanniában csikózott m és k; 1600 pos öl ismételve; 3e 87 ft, 4e 102 ft, 5e 109 ft, 6e 113 ft, idősb 115 ft; k 2 fonttal kevesbet.

Majus 26-a délután.

† 4. Első Nevetlen Díj. Mostanig 51 ar. Futhat az austriai birodalomban csikózott minden m melly 6 esztendőnél nem idősb; 1600 pos öl; 3e 87 ft, 4e 102 ft, 5e 109 ft, 6e 113 ft.

† 5. Sándor Díj. Másod év. 100 aranyos billikom. Futhat minden ló; 2 ang mf ismételve; televér 3e 100 ft, 4e 115 ft, 5e 122 ft, 6e 126 ft, idősb 128 ft; félvér 3e 94 ft, 4e 109 ft, 5e 116 ft, 6e 120 ft, idősb 122 ft; k és paripa 2 fonttal kevesbet.

Ezen billikom négy egymást követő esztendőben évenként kitétetik, a versenyzés érette minden futtatáskor végbemegyén, és az viszi haza, ki a negyedik évben diadalmas. Most Gr. Esterházy Károly nyert első évi nyertes birtokában van.

A' futtatók a' szokott gyeppenzen kívül első évben semmit, másodikban 5 aranyat, harmadikban 10 aranyat, negyedikben 15 aranyat tartoznak egy egy lóért letenni. A' három első évi nyertesek azonban ezen fizetésektől mentek. Az így egybegyűlő somma is az azon évi nyertesé. Egy tulajdonos több lovat állíthat ki. A' billikomot, birtokosa nem tartozik nyertes lovával védni.

† 6. Batthyáni-Hunyady Díj. 100 ar. Futhat minden k; 2 ang mf ismételve; 3e 87 ft, 4e 102 ft, 5e 109 ft, 6e 113 ft, idősb 115 ft.

7. Öt évű díj. 20 ar. Adja Gr. Schönborn Filep. Első lóé 12 ar, másodiké 8 ar. Futhat magyarhoni, paraszt gazda saját kanczája; 2000 pos öl; 4e 90 ft, 5e 96 ft, 6e 99 ft, idősb 100½ ft.

Junius 1-n délelőtt.

† 8. Nemzeti Díj. Mostanig 35 ar. Futhat olyan, 4 esztendőnél nem fiatalabb, magyarhoni nem angol vagy arabs televér m és k, mellynek szülei is már magyarhoniak; 1600 pos öl; 4e 102 ft, 5e 109 ft, 6e 113 ft, idősb 115 ft; k 2 fonttal kevesbet. A' lovas született magyar legyen.

9. Tíz esztendői Díj. 106 ar. Futhat magyarhonban csikózott 's nevelt m és k mellynek akármi származásu 's országbeli legyen is apja, de anyja 's ezen az ágon nagyanyja is már honunkban született 's

neveltetett; 2000 pos öl; 3e 87 ft, 4e 102 ft, 5e 109 ft, 6e 113 ft, idősb 115 ft; k 2 fonttal kevesbet.

† 10. Károlyi-Széchenyi Díj. 100 aranyos billikom. Futhat minden m és k; 1600 pos öl ismételve; 3e 87 ft, 4e 102 ft, 5e 109 ft, 6e 113 ft, idősb 115 ft; k 2 fonttal kevesbet.

Junius 5-n délután.

11. Pesti Díj. 100 aranyos billikom. Adja Pest városa Tanácsa 's Polgársága. Futhat az austriai birodalomban csikózott 's nevelt minden m és k; 1600 pos öl ismételve; 3e 87 ft, 4e 102 ft, 5e 109 ft, 6e 113 ft, idősb 115 ft; k 2 fonttal kevesbet.

12. Paraszt Gazdák díja. Őszvesen 200 ezüst tallér. Első lóé 75 tallér, másodiké 50 tallér, harmadiké 25 tallér. A' többi 50 tallér a' próbafutásokra fordittatik. Futhat minden ló, melly adófizető vagy más telkén lakó tulajdona; 2000 pos öl; 4e 90 ft, 5e 96 ft, 6e 99 ft, idősb $100\frac{1}{2}$ ft; k 2 fonttal kevesbet.

† 13. Erdélyi Díj. 100 ar. Futhat minden nem televér k; 4 ang mf; 4e 130 ft; 5e 134 ft, 6e 136 ft; idősb $137\frac{1}{2}$ ft.

A' futtatni kívánók tartoznak a' futás előtt lovaiknak legalsó árrát bona fide bejelenteni, melly árron a' fatás után 24 óra alatt, ha magát Erdélyi vevő jelenti, annak akár győzött a' ló akár nem, azt megvenni jussa lesz; ha pedig Erdélyből vevő nem találkoznék, ezen jussal Magyarországi méneses gazda is élhet.

Ezen díj Alapítóji, annak eddigi feltételit változtatni kívánják. Minthogy azonban, mielőtt az új feltételek meghatározhatók volna, már többen lovaikat az előbbiekhöz alkalmazva idomittaták: a' versenyzés e' díjért még 1831ben a' felebbi feltételek szerint menend végbe. (Folytatása következik).

Ember-testnek magától megégése.

Nem hallatlan dolog az, hogy némelyeknek, kivált a' pálinka-ivóknak teste magától meggyúlt, 's elégett. Egy új példát közöl erre az „Archives de médecine 1830” hol E t o c - D e m a z y Úr így beszéli-el a' történt dolgot. H e r p a i n Klotilda, férjéről G u y, vargáné Ferté-Bernardon (Francia orsz. Sarthe megyében), 53 esztendő, limfás-vér temperamentomú, és vastag testű, közönségesen víg és eleven volt, azonban néha panaszolkodott hogy feje nehéz, aluszékony, 's szíve dobog. Közönségesen pálinkát ivott. 1829. Febr. 2dikán este, midőn a' R. hévmérője —4°, a' levegő-súlymérő 28 hüvelyken állott, az idő tiszta, 's a' szél éjszak-keletről fújt. Az asszony akkor durva gyapju szövet ruhában volt; 18° erős pálinkát vett az asszony azon szin alatt, hogy valamit süt vele; azonban tudták már, hogy annak nagy részét megissza. Férje elment hazul este 6 órakor, leánya pedig fél órával később, midőn annyát a' konyhában foglalatoskodva hagyta. 7 órakor, te-

hát a' leány' elmentefután félórával, haza megy Guy (a' férje), a' süteményt az asztalon találja; a' kandallóban csak néhány félig kialudt üszög van; a' szobában sem gyertya, sem eleven szén. Klotilda egy széken ül nem messze a' tűzhelytől, feje előre hajtva; egyik keze oldaloslag fejére téve. Guy azt véli, felesége alszik, és midőn kérdéseire nem felel, megrázza őtet, de egyszer'smind észreveszi, hogy ruhája ég. Hogy a' tüzet könnyebben elolthassa, elhuzza az asszonyt a' kandallótól, 's a' földre teszi. A' levegő mozgása által egészen fellobban a' tűz, 's ruhája egy pillantat alatt porrá ég. A' szomszédok oda futnak, gyertyát gyújtnak, de a' füst miatt setétben motoznak, 's a' bűz olly nagy, hogy sokan ki nem állhatják, sőt az utszán 100 lépésnyire is érzik. A' test kis kékes lánggal ég, mint a' pálinka; vizet öntnek reá, ez forr, tserzeg, 's a' lángot még neveli. Csak vizes rongyokkal tudják végre eloltani. A' füst azután valamennyire eloszolván, 's az emberek rémülésökből magokhoz térvén, megvizsgálják az iszonyu formájú testet. A' fején még hájának egy része megvolt; orra, ajkai, szemei, fülei oda voltak; dereka nagyobb 's apróbb petsétekkel tele, és több helyen tagjai egészen hamuvá váltak. Csak egy lába, 's egy emlője maradt épen. — Itt is tehát ismét megvalósult, hogy ezen iszonyu halál neme csak az erős pálinka-ivókat éri.

Lengyel büszkeség, és Újságok.

Sanyarú a 'Lengyelek' állapotja, az igaz, s annál inkább szembetűnő nemzeti büszkeségek, mellynek most is jeleit adják, hogy azzal még a Francziákat sem kimillik. A' minapi Varsói Kurirban ezt olvashatni: „A' helyett, hogy ügyünket munkásan segítenék, mulatnak, gyönyörködnek a' Francziák, azon szín alatt, hogy a' Lengyeleknek használnak. Bálokat, concerteket, színjátékokat adnak, és kegyes adományokat gyűjtenek, mint a' koldusok számára. Illy módon egybegyűlt már néhány ezer frank. Inkább adják ezt valamelly megégett városkának Francia országban! Mi Lengyelek készek vagyunk még akkora summat hozza tenni.

Lengyel nyelven most 36 Újság, és havi írás jelenik meg; ezek közt magában Lengyel országban 29, Krakóban 3, Sz. Peter-várott 2, Litvaniában 1, és Vilnaban 1. Ezek közt vagyon tudományos havi írás 11; a' többi részint politikai, részint elégyes foglalatú.

A p r ö s á g o k.

Egy Párisi ötves-művész néhány esztendő előtt arany és vas-lánczokat készített, mindeniket 360 szemből (gyűrűből), mellynek végéhez volt még egy temérdek (massiv) golyóbis kaptsolva. A' másik végére a' bolhának egyik lába megkötvetett, s ezen

kis állat az egész lánczsal elugrott. Mi álmélkodásra méltó kitsinnekk kellett egy-egy láncz- szemnek lenni, ha meggondoljuk, hogy a' láncz illy nehéz érczből volt készitve! — Boverik Úr, ki bolha lánczokat tsinált, egy illy lánczot 200 szemből készített lakattal 's kultsal, melly együtt egy grán' harmadánál nem nyomott többet.

A' Bétsi Ts. udvari fégyverház oldalán függ azon temérdek nagy láncznak fele, mellyel a' Törökök 1627ben Budánál a' Dunát elrekesztették volt, és melly akkor az Austriai és Magyar seregek zsákmánya lett. 8000 szeme van ennek a' nagy láncznak, és mindenik szem 20 fontot nyom (tehát 1600 mázsányi). A' más fele Budán vagon.

A' levegő, melly földünket környékezi nyomhat mintegy 9 mill. 757,440 billió fontot. — Az egész tenger vize, 55 milliomm franczia kubik mértföldre véve, tehet mint egy 9,780,000,000 billio fontot.

Rejtett szó:

Két értelmű egy tagotska,
Mindenkép fájdalmakat
Okoz, 's néha enyhítgeti
A' kínos bánatokat.

Fej-vesztve használ, a' város

Jól tudja, 's a' gyógyszer-áros.

F. A. Nagy-Kállóból.

J e g y z e t: A' 23dik számbeli Rejtett szó: Kenyér.

NB. Az előbbi Rejtett szónak második versét így kell igazítani: Ékelt feje.

H A S Z N O S

M U L A T S Á G O K.

1 8 3 1.

Állattenyésztési Jelentés (Folytatás).

† 14. Széchenyi Kard. Most Hg. Liechtenstein Venczel birtokában. Futhat minden ló; 4 ang mf; 3e 82½ ft, 4e 96 ft, 5e 102½ ft, 6e 105½ ft, idősb 107½ ft, k 2 fonttal kevesbet.

Azon ló, melly e' kardot elnyeri, legjobb pályázónak ismértetik az esztendőben. Ha a' kard birtokosát ki nem hívják, nála marad a' kard; ha a' kihívást el nem fogadja, tartozik a' kardot a' kihívónak átadni; melly esetben, vagy ha a' birtokos meghalna, a' futtatás pénztétel nélkül történik. Ha pedig a' kihívást elfogadja, minden kihívó 30 aranyat teszen le futtatás előtt, fele bánat. Az így egybegyülő somma is a' nyertesé. A' kardot, birtokosa nem tartozik nyertes lovával védni.

Junius 8-n délelőtt.

15. Asszonyosságok Pályadíja 150 aranyos billikom az első lóé; 45 darab ar a' másodiké. Futhat az austriai birodalomban csikózott minden m és k; 1600 pos öl ismételve; 3e 90 ft; 4e 108 ft, 5e *Első Félesztendő* 1831. 25

116 ft., 6e 122 ft, idósb 124 ft; m 2 fonttab többet.

† 16. Hús z Haz a fi Díj. 100 ar. Futhat minden magyarhoni m és k; 2000 pos öl ismételve; 3e 100 ft, 4e 112 ft, 5e 122 ft, 6e 128 ft, idósb 130 ft; k 2 fonttal kevesbet.

† 17. Eszterházy Díj. Gr. Eszterházy Mihály által 1831re hozzáadott 25 arannyal együtt 75 ar. Futhat magyarhonban nemzett 's ellett nem televér k; 1732 pos öl; 3e 87 ft, 4e 102 ft, 5e 109 ft, 6e 113 ft, idósb 115 ft.

† 18. Eszterházy kard. Adja Gr. Eszterházy Károly. Futhat minden magyarhoni m és k; 1 ang mf; 3e 80 ft, 4e 94 ft, 5e 100 ft, 6e 103 ft, idósb 105 ft; k 2 fonttal kevesbet.

A' melly ló e' kardot elnyeri, legsebbebb honi lónak ismertetik az esztendőben. Ha a' kard birtokosát ki nem hívják, nála marad a' kard; ha a' kihívást el nem fogadja, tartozik a' kardot a' kihívónak átadni; melly esetben, vagy ha a' kard birtokosa meghalna, a' futtatás pénztétel nélkül történik. Ha pedig a' kihívást elfogadja, minden kihívó egy egy lóért 20 aranyat tesz le a' futtatás előtt, fele bánat. Az így egybe gyűlő somma is a' nyertesé. Egy tulajdonos több lovat állíthat ki. A' kardot, birtokosa nem tartozik nyertes lovával védni.

Az e' kardért való idej, mint első futtatás pénztétel nélkül megyen végbe

A' díj melletti paraszt próbafutásokat és különverseneket körülállásokhoz képest intézendi el a' Választottság.

Allatmutatás, Paraszt Kanczák jutalmazása,

és Első lóárverés Junius 4n; Második lóárverés Junius 9-n fog végbemenni.

A' téli közülésnek mult Januar 23-n kellett volna tartatnia; minthogy azonban annak határnapja a' Gyepkönyv késő megjelentése miatt csak kevés Részesnek eshetett tudtára, mostan elmaradott. Annál biztosabban reméli a' Választottság, hogy a' Május 29-n tartandó közülésre számos honiak, kivált alapítók és képviselők, fognak egybegyülni. A' közülésen egyéb oda tartozó tárgyakon kívül, Gr. Széchenyi István időközi Elölülő helyébe valóságos Elölülő, — valamint továbbá két Jegyző is, kiknek egyike egyszer'smind az Egyesület Ügyvéde leszen, fog választatni.

B é j e l e n t é s e k.

A' pályadíjakért futtatni akaró tartozik lovát, annak származása (apja, anyja stb.) eredete (hol 's ki által neveltetett) neve, kora, 's szőre feljegyzésével a' pályanap előtt egy hónappal bejelenteni. Az Esterházy Díjra és Esterházy Kardra mindazáltal 3 nappal, — a' Sándor Díjra és Széchenyi Kardra a' pályanap előtt 8 nappal kell a' bejelentésnek

vagy kihívásnak megtörténnie. Ezen határnapokra szoros ügyelet lesz, és a' bejelentés a' futtatni kívánó levelének vételétől számítatik. A' melly ló későn jelentetik vagy mellynek a' díj feltételeiben kikötött mineműségei, ha úgy kívántatik, bebizonyítva nincsenek, pályára nem kelhet.

Paraszt gazdák, azaz kik vagy adót fizetnek, vagy más telkén laknak, minden díjért futtathatnak bejelentés nélkül, csak a' szokott 's különösen a' 7 és 12dik szám alatti díjak feltételei által megkívánt bizonyágleveleket mutassák elő és a' próbafutásokban lovaik elsőbbsége tessenek ki.

Az egyedül különversenre szánt lovát nem tartozik ugyan senki bejelenteni: de mivel szint olly remélhető, mint kívánatos, hogy tán nem sok idő múlva senki próbálatlan 's isméretlen tulajdonságu lovat fázásra használni nem fog, 's így minden apa vagy anyaló pályán megjelenend; minden lóbirtokos azon lovainak bejelentésére is kéretik, mellyeket egyedül különversenre szánt.

Bejelentésért semmit sem kell fizetni, valamint visszahuzásért sem jár bánat, kivévén ezen utolsóra nézve a' Széchenyi és Esterházy kardokat. Gyeppez fejében telvér lóért midőn száz és több aranyos díjért lép pályára, 2 ar; félvérért 1 ar jár; száz aranyon alól lévő díjért egész ötvenig telvér 1, — félvér fél aranyat fizet; ötven aranyon alól lévő díjért pedig semmit sem kell fizetni. Magyarhoni ménesbeli

faju, és ménestelen gazdák által nevelt lovak pedig a' gyeppénztől is menttek.

Akárki az Állatmutatásra, paraszt kanczák jutalmazására, vagy árverésre javakat szándékozik kiállítani, ne terheltezzék arról, a' lovak szőrét, nemét, korát, az útczát 's házat, mellyben ő és lovai tartózkodni fognak, vagy a' mutatandó állatok számát is feljegyezvén, jó előre tudósítást tenni; hogy így mind ez nyomtatás által köz hirül adatván 14, legfelébb 7 nap az árverés előtt, a' lovakat megtekintni 's próbálni, az állatmutásra megkivántató hely és rend iránt pedig szükséges előintézeteket tenni lehesen. Azon rendet mellyben az árverésen egyik vagy másik tulajdonos lovai előkerülnek, sorshuzás határozza el.

Már több izben figyelmesekké tétettek a' lótenyésztők és tulajdonosok egy folytatva viendő és közlendő országos méneskönyv iránt; 's most ujolag kéretnek ezen szándék elősegelésére. A' méneskönyv szerkeztetését B. Wesselényi Miklós Urtól Gr. Nádasdy Tamás Ur vette által, a' kihez (Dákára, Pápa mellett Veszprém Vgyében) a' lótenyésztők 's tulajdonosok akár külföldi akár hazai nemesb és kijeleltebb kanczájiknak egyenkint nevét, szőrét, nagyságát, korát, apáról anyáról származását, mennyire csak bizonyossággal felvihetni, azoknak eddig esett csikajit, ezeknek is apját, nemét stb. szóval, hogy ezen kanczákkal 's csikajikkal esztendőnkint a' tenyésztésre nézve mi tör-

tént, feljegyezve beküldeni ne terheltessenek.

A' lovak kora Máj. 1ső napjától számítatik. Így p. o. az 1828ban világra jött ló az idei versenzésen mint 3e jelen meg.

1 pos öl = 1 bécsi öl. 1 ang mf = 848 pos öl.
(Bérekesztése következik).

A' Londoni Parlament.

Mint hogy a' mostani Parlament az Igazgatószerék' részéről, és több tagoknak kívánságára, azonban némelly Aristokratáknak ellenzésére beadott javallatnál fogva hihetőleg nagy változást fog szenvedni, nem árt a' mostanita' javallott újjal egybe hasonlítani.

Küldnek most a' Parlamentbe, mezővárosok 2000 lakoson alól 119 Követet. Jövendőben 10; mezővárosok 400 lakosok alól 94, jövendőben 47; városok 4000 lakoson feljül 202, jövendőben; 243, a' Grófságok mostan 94, jövendőben 149; a' két Univerzitas mostan 4, jövendőben 4. Angliára és Valesre most 513, jövendőben 443, Irlandra 100, jöv. 103, Skóceziára 45, jöv. 50, együtt most 658, jövendőben 596.

Számszerént ugyan a' Parlamentben 62 taggal kevesebb fogna lenni, de a' morális erőre, a' nemzet' bizodalma' nézve a' régivel öszve sem lehet hasonlítani. Tsak egyedül a' főváros 18 tagot küld a' Parlamentbe, nevezetesen a' belső város (city) 4, Westminster 2, Southwark 2, Middlesex Grófság 2, és 8 újat ennek azon leggazda-

gabb kerületei, mellyek eddig Képviselőség nélkül voltak. Olly liberális, ezen új javallat, hogy az oppositionál lévő legfogasabb Követek is, mint p. o. Hume Úr, megvalólták, hogy a' Ministerektől nem vártak volna ennyi hazafiságot. Még is sok ellenzőre találnak.

A p r ó s á g o k.

A' Rajnai útjában Lord Byron így beszélgetett Polidorival: „Ugyan, minden szó szaporítás nélkül — így szólla az Orvos — mondja meg nekem a' Lord, mit tud ollyast tenni, a' mit én is nem tudnék?” „Mivel az Ur engem szóllani kénszerít — felelé Lord Byron — úgy vélem, hogy háromféle dolgot is tudok, a' mit az Ur nem tud. Én nevezetesen ezen vizet (a' Rajnát) által tudom úszni, — én ezt a' gyertyát 20 lépésnyi tavolságra egy pistollyal kitudom lőni; — és én egy olly költeményt irtam, mellyből egy nap 14,000 darabot megvettek (ez volt: „az arcza”).

Braziliában talán legtöbb gyémántot találtak. 1772diktől fogva 1818ig az országos Tisztviselők Tejuco kerületben szedtek mind-együtt 1 milliom 298,037 karatnyit, és mióta a' bányák bérbe vannak adva, és az országlószék többé nem munkáltatja a' maga költségén, találtak 1 mill. 700,000 karatnyit, úgy hogy az egész nyereség együtt felmegy mintegy 67 milliom font sterling értékre.

A' legnagyobb gyémánt, melyet eddig elé Braziliában találtak, nyom $138\frac{1}{2}$ karatot. Ezt 1771ben Abaite folyó mellett egy szegény szeretsen rabszolga találta, ki azonnal megnyerte szabadságát, és esztendőnként 50 font sterl. hópénzt (470 for. ezüst.)

Legnagyobb gyémánt a' világon most a' Braziliai Tsászár' birtokában vagon, de még pallérozatlan; ez nyom 1680 (1920) karatot, és 5 mill. 699,800 font st. (52 m. 440,000 ezüst for.) betsülik. — Ennyi pénz $728\frac{1}{2}$ mázsa aranyat nyomna.

Pekingben emlékezetet haladó időtől fogva hetenként megjelenik egy Újság igen nagy formában selyem-szövetre nyomtatva. Külföldi dolgokról egy szó sints benne, de a' Chinai történeteket annál bővebben adja elő. Ezen Újságon kívül egyet sem szabad Pekingben kiadni. A' Párisi Kir. Könyvtárban vannak ebből némelly darab példányok, mellyeknek hossza $10\frac{1}{4}$ réfnyi.

Az Orosz Tsászár azt rendelte, hogy ezentúl az olly embereket is bé kell venni katonának, kiknek a' két első foga hibázik, és egyik szemre vakok, akár jobb, akár bal legyen az.

M e s e.

Nintsen szárnya, nintsen lába,
Országot, világot jár
Még is; tüstént vissza kerül;
Mi lakása? — egy tsontvár.

J e g y z e t: A' 24dik számbeli Rejtett szó: Sír.

N° 26.

H A S Z N O S

M U L A T S Á G O K.

1 8 3 1.

*Tisztelendő Ihász Gábor Urnak, a'
Nagytiszteletű Zirczi Sz. Rend' egyik
tagjának, a' Székes-Fejérvári Gymná-
siumban Iső évi Grammatikus Profes-
sornak neve ünnepére.*

Jersze kis lantom le magas szegedről
Jer-jer! edzük-fel valahára immár
Néma felbomlott huraid', jer édes
Drága sajátom! —

Jer csak édes társ! öröm-énekünkkel
Majd Fejérvár' szép kebelébe szálljunk
Gáboromhoz most neve ünnepének
Tiszteletére.

Ó, ki buzdított művedet követnem,
Ó vezérlett el Helicon' tövéig,
Bé csepegtetvén huraid' malasztját
Néha szívembe.

Nem te voltál-é, szeretett Ihászom,
A' ki a' kedves Haza-nyelv' becsére
Néha szent hévvel 's nemesen tanítál
Drága Barátom!

Élj soká! oh élj! Haza' szép reménye
 Boldogúl 's édes megelégedéssel,
 'S rád az Istenség mosolyogva hintsen
 Mennyei áldást!—

A' Hazának szép csemetéit ápod,
 És csepegetes'd kis sziveikbe jókor
 Szinte a' kedves Haza-nyelvet a' mig
 Hajlik a' vessző.

Érdemet tud már Magyar is becsólni,
 Már borostyán nő Magyar ég alatt is:
 Díjul egy zöld ág kanyarúl fejedre
 Néked is egykor.

Mattics Imre.

Állattenyésztési Jelentés (Bérekesztés).

P é n z e k á l l a p o t j a.

A' †-tel jegyzett díjak örökre alapított tő-
 kék kamatai, 's így azok minden ta-
 vaszkor mulhatlanul előkerülnek.

Az Állattenyésztő Intézet felállítása vé-
 gett 6 évre megnyitott esztendei 10 p. fo-
 rintos aláíráshoz már 304en járultak. Azon
 díjalapítók 's képviselők, kiknek neveik az
 aláírási ívekre még feljegyezve nincsenek,
 's kik hazafiui részvételöknek már bizony-
 ságát adák, ezennel illendően kéretnek, hogy
 mind ön mind egyéb aláírók neveit a' nálók
 lévő ívekre feljegyezvén küldjék be. A' som-
 ma egyesekre nézve valóban csekély, de
 haszna, ha számos egyesül, nagy lehet.

A' mult évről megmaradt pénz, mint
 a' Gyepkönyvből bővebben láthatni, 12 ar.

3813 p. fr. 44 xr. és ezenkívül 200 p. fr. mellyeket Puchói Marczibányi Lajos a' 10 p. fr. tőkájéül egyszerre lefizetett. Ezen sommának minél czélirányosb használhatása végett, a' folyó hónap 11 és 13n tartott Választottsági ülésekben javalatkép' az határozatott: hogy az idei versenzés után, a' közülés által meghatározandó bizonyos somma a' pénztárban hagyatván, a' többi pénz tartalék alapul kamatra adassék; jövendőre nézve pedig a' tiz frtos ajánlások 3000 fr-ig a' Lóiskolára, Lóversenre, és Állatmutatásra egyenlőkép' felosztatván, az azonfelül begyülemdő pénz, valamint a' mindegyik osztálybeli költségek után fenmaradó somma is, közülési határozás alá bocsáttassék. Az egyik vagy másik osztályra teendő külön ajánlás azonban, mindenkor oda fordítottik, hova azt az ajánló szánja.

Az Aláírók és Alapítók kéretnek részöknek Pesten Heinrich János Urnál, mint Pénztárnoknál (sütő utca 620) személyesen, vagy mások által leendő lefizelésére. A' tiz frtos Aláírók ugyan ott egyszer mind a' szokott megkülönböztető kerekjelt is kikapják.

A' tavalyi nézőhely ismét fel lesz állítva. Biléteket válthatni jó előre Steckel József Játékszini pénzszedőnél a' Játékszín pénztáránál, vagy lakásán granatéros utca 606 szám alatt.

Az 1830ki Gyepkönyvet, valamint ezen jelentést is e' következő helyeken kaphatja

minden tiz frtos Aláíró fizetés nélkül: Pesten, a' Nemzeti Casino Udvari Mesterénél. Bécsben, Waisz Jó'sef Udvari Agens Urnál (Kruger - Strasse 1007). Aradon, Schmidt Jósef. Besztercze-Bányán, Leicht Ferencz. Debreczenben, Csáthy Györgyné. Győrött, Schwaiger András. Kassán, Vajda Pál. Kolosváratt, Tilsch János. Pécssett, Gundl Max. Posonban, Schwaiger András. Szombathe-lyen, Zsoldos István. Zágrábban, Suppán Ferencz — könyvárosoknál.

Nem-aláírók Gyepkönyvet Pesten Wiganđ Otto könyvárosnál szerezhethnek.

Minden tudósítás, kérdés, bejelentés, vagy az Intézet elősegelésére czélzó javalat az alólírt neve alatt és ezen kívülírással: **Állattenyésztést illető Pestre a' Nemzeti Casino udvari mesteréhez utasítassék.** Különösen a' lovak béjeletési bizonyos vétel végett franco, receptisse mellett küldessenek.

Pest, Martz. 14. 1831.

Gróf Andrássy György,
mint az Állattenyésztő Társaság' Titoknoka.

Egy hajótörés' iszonyu története.

Egy Angol Újság ezt imigy írja le: Híre futamodván, hogy Quixotte nevű Jerseibeli hajóról, melly Bailachete Kapitány alatt törést szenvedett, két sérjfiu Noel Kelemen kormányos, és Atheu Fülöp matróz a' veszélytől megmenekedett, 's Plymouth-

ban kiszállván, a' kórházba felvétellett, oda menénk, 's Noel kormányos, ki értelmes embernek látszik, következő módon beszél-
lé-el azon iszonyú történetet. — Quixotte
briggén a' Kapitánnyal együtt 9 ember volt.
Több hónap előtt ezen hajó Neufoundland-
ba, onnét Kádixba ment, 's olajat rakott
fel Liverpool' számára. Oct. 23dikán Sz. Lu-
cziából (Spanyol orsz.) megindult, és a'
tengeren rossz idő érte. Dec. 5dikén az éj-
szaki szélességnek 48°, nyugoti hosszasa-
gának pedig 9° 13' alatt a' szélvész egész or-
kánná vált, úgy hogy minden vitorlát bé-
kellett húzni. Mintegy 6 $\frac{1}{2}$ órakor este, nagy
setéségben iszonyu hullám tsapa a' hajó'
derekára, mellyre ez oldalra dőlt, 's a' te-
her belőle kihullott. A' hajófedélen lévő két
ór hamarjába elvágá az árbocz' köteleit, és
mivel az árboczfák vissza lökődtek, a' ha-
jó ismét egyenest állott, de vízzel egészen
megtelt. Midőn a' hullám a' hajóba ömlött,
négy hajós legény az elő kamarában volt,
és tsak egy szaladhatott fel a' fedélre, a'
más három a' vízbe fult. Sanyaru hideg volt,
és a' megmaradtak egész testig által ázva,
a' mellett az erőlködés miatt elbádogyadva;
a' Kapitány ezután 2 órával meg is hala, és
egy matróz más nap reggel. Kimondhatat-
lan vala a' megmaradt négy szerentsétlen-
nek nyomorusága és siralmas állapota egy
olly hajótöredéken, mellyet a' hullámok
minden pillanatban elnyeléssel fenyegettek.
Dec. 9dikén ismét meg hala egy matróz,

és a' többi életben lévők egész erejüket egybeszedték, hogy a' holt testet megköt-hessék, ne hogy a' víz elsodorja, mert mi-vel a' hajótörés után semmit sem ettek volt, abból akartak lakozni! Ellent nem állhat-ván tovább a' kinzó éhségnek, más nap tsak ugyan felfalatozták megholt társoknak egyik karját. 11dikben ugyan ezen szükség kényszerítette őket, ha éhen meg nem akartak halni. 12dikben a' zivatar letsendese-dett, de még semmi segítség sem állott elő; erejük mind inkább fogyott, 's a' holt test, mellyel magokat eddig táplálták, rothadásba indult. — Midőn Dec. 13dikára felviradtak, a' kormányos, és egyik matróz már annyira oda voltak, hogy a' fedélre hanyat fe-küdtek meghalni. Hanem *Atheu*, ki jobban bírta magát valamivel, segítség után nézett, és valóban látott egy hajót, melly az ő jeladásira oda ment. Ez *Ceres* Francia brigg vala. Felvevé tehát a' három szenvedőt (az éjsz. szél. 46° , 's a' nyug. hosz. $10^{\circ} 30'$ alatt) a' hajótöredékről; és emberségesen bánt velök; még is egyik meghalt 15dikben, úgy hogy az egész hajóról tsak ketten maradtak életben, Plymouthba hozattak, honnét helyre állások után *Gerseibe* haza fognak küldetni.

Ezen történet elbeszélése után a' *Spek-tator* hasznos tanátsot ad a' hajósoknak, melly az illy nyomoruságnak némű némű enyhítésére szolgálhat; t. i. azt javasolja, hogy a' nagy hajók mellett lévő tsajkákba

is kellene rakni eleséget, nevezetesen kétszer sültet, és vizet; mert sokszor szükség esetében a' legénység hirtelen ebbe szorulván, nints annyi ideje, hogy a' hajóról vehessen magának. Egy fél kétszersült (Zwibak), és egy fertály pint víz elég volna az ember életének 24 óráig fentartására, sőt kevesebb is. Azonkívül lenne minden tsajkának kompasza, sőt minden matrónak kellene lenni, mellyet órán, gyűrűn, 's a' t. lehetne hordozni. Még azt jegyzi meg, hogy illy esetben, ha az ember magát egészen szárazon nem tarthatja, a' mi ritkán eshetik, jobb a' hideg ellen, ha egészen a' vízben marad; ott nem érez olly hideget, mint ha a' tsapó essőre, víztorlásra ki van téve; a' hideg a' sós vízben ritkán nagyobb 45 grádnál (100 mértékű), holott a' nedves felső sínen fúvó kemény szél hidegebb, még a' legmelegebb éghajlat alatt is.

Clarence név' eredete.

Honnét származik Clarence név, mellyet a' mostani Angol Király előbb viselt? Messzünnet, hol az ember nem is keresné, nem is gondolná, egy nyomorult falutól — Görög országban. Ennek öszvefűgése, Trant Abercrombie szerint, ki legújabbán Görög országot bójárta, a' következő: „Tornese várkastély, egy régi Velenzei erősség, melly most omladékban fekszik, Chiarenza, vagy Clarenza városának oltalmára volt építve, melly — elég furtsa

dolog — az Angol Királyi nemzetségnek Clarenza dísznevet adott. Midőn Konstantinápolynak Latin hóditója a' keleti birodalomnak nyugoti részét jelesebb Hadnagyaik között felosztották, akkor Clarenza környékvidékével együtt, melly majd az egész hajdani Elis tartományt magában foglalta, Herczegrésre emeltetett, és egyik győzedelmes Nemesnek adatott, kiről ezen dísz nevezet és a' Herczégység maradékira szállott, míg a' férjfi ág ki nem halt, és Clarenza' örökös asszonya egyik Hennegau Herczeghez ment férjhez. Ezen öszveköttetés által Philippa, III. Eduard Angol Király hitvese, a' Clarencei Herczegek' képviselőnéje, és Lionel Hg. kapá ezen dísznevet, melly azóta az Angol királyi nemzetségnél maradt".

A p r ó s á g o k.

Ausztriában 1727ben egy vad-disznót lőttek, melly 400 fontot nyomott. De ennél sokkal nagyobb volt az, mellyet Königsberg mellett Burkus Országban 1581ben lőttek; ez 600 fontot nyomott.

Rejtett szó:

Az egész áll földön, de vizen is állhat,
 És a' föld' Népének mindenkép használhat:
 Vedd el az elsőjét, és meghúzva mond ki,
 Lesz olyan, melly nélkül nem élhet el senki,
 Így mond vissza felé, 's Deákul mondhattya
 Meg, mi e' rejtett szó, 's Szerző gondolatiya?

F. F.

J e g y z e t: A' 25dik számbeli Mese:
 Gondolat.

H A S Z N O S M U L A T S Á G O K. 1 8 3 1.

Eszrevételek a' Johanita , vagyis Máltai Rendről.

Nem rég egy társaságban lévén, történt, hogy heves vetélkedés támadt a' Johanita Rendről; én ezen érdemekkel teljes Rendről sokat olvasván, és ezen Rend egynehány Vitézeivel ösmeretségben lévén, megszóllaltam, és tapasztaltam, hogy sokan vannak, kiknek ezen Rend felől nintsen tökéletes ideájok, és mivel ezen Rendnek Magyar országra nézve is sok az érdeme; feltettem magamban, hogy ezen Rendről egy rövid leírást, a' Hasznos Mulatságokba édes Hazám eránt való legmélyebb tisztelethől közre botsássak, hogy a' nagy lelkű Magyar Nemzetnek, melly az igaz vitézséget mindig betsülte, ezen Rendet kegyes pártfogása alá ajánljam.

Az eredeti, és régi czélja a' Rendnek többnyire tudva vagyon, ennélfogva tsak röviden kívánom a' dolgot új emlékezetbe hozni, hogy tudniillik: 1048. esztendőben volt az első Házok Jerusálemben, mellyet a' Nápolyi kereskedők építettek, akkor

ugyan még Vitézek nem voltak, hanem Barátok, kik a' betegek körül foglalatoskodtak, a' 12dik századnak elején a' Rend vitézi Renddé által változott, mellyben mind Papok, mind Vitézek voltak; a' Vitézek kötelessége volt a' hitetlenek ellen hadakozni, betegek körül gondoskodni, és az utazókat oltalmazni. 1191dik esztendőben a' Rend Palaestinából kiüzetvén onnan elszármazott Czyprus szigetébe, melly szigetet elvesztvén, későbbre Rhodus szigetét vitézül elfoglalván, több mint 200 esztendeig benne laktak; azon idő alatt mennyi érdemet szereztek magoknak, mind vitézségök, mind különös ember-szeretetök által, nem czélom leírni. 1522dik esztendőben Második Soliman Török Szultán egész napkeleti erejét ráfordítván, a' szigetet elfoglalta; a' Rend annakutánna sokfelé oszolván, végtére Vdik Károly Császár, és Spanyol Király által, ki a' Rend' véghetetlen érdemeit igazán betsülni tudta, Malta, Gozzo, és Comino Szigeteit a' Rendnek ajándékozta, azon feltétel alatt; hogy a' hitetlenek ellen hadakozzanak, a' kereskedő hajókat minden erejükből a' tengeri tolvajok ellen oltalmazák 's a' t. A' Török látván, hogy régi ellenségei ismét jó lábra álltak, 1565dik esztendőben a' Szigetet óriási erővel megtámadta, de a' Rend' vitézei a' Törököket keményen megverték, így háborúskodtak a' legujabb időkig, és tsupán valóban nem is más által, hanem csak az ő vitézségök

által történhetett az meg; hogy a' Rend ép-
ségben megmaradt. (Folytatása következik).

A' Kótyavetye.

A' nagy égés után Czarskoje-Seloban (Pétervár mellett), melly 1822dikben a' Tsászári kastélynak több mint harmad részét, és a' Lyceum' épületét hamuvá tette, azonnal gyorsan munkálkodtak az elégett részeknek felépítésén. A' többi tárgyak közt kótyavetye által ki akarták adni a' legkevesebbet kívánónak a' kováts munkát is. Ezen licitációra igen sokan jelentek meg, kik azt örömetst kívették volna. Az árát már igen leverték volt, és tsak néhány kopeken versengettek még. Ekkor egy Dobrezov nevű Pétervári Kováts-mester olly tsekély árért tevé ajánlását, hogy kiki azt gondolta, még maga is, hogy többé tsak ugyan nem mer senki belészóllani; de még találkoztak vetekező társak, kik talán tsak azért, hogy vele tréfát üzzenek, még valamivel alább verték. Végre előállá Dobrezov, 's így szólá: „Látom, hogy már egyszer végét kell szakasztani a' dolognak: én a' munkát magamra vállalom ingyen! No Úraim, hozzá tevé mosolyogva, mellyiknek van kedve alább verni?” Mindnyájan elnémultak; és az építési Biztosság' Elölülője szükségesnek tartá értésére adni, hogy az előbbi levert árhoz képeest is 30,000 rubelnél többet vesztene. „Azt én jól tudom, kegyelmes Uram, de arról itt nints kérdés;

én Isten' kegyelméből, 's a' Tsászár' oltalmából tehetős ember vagyok, 's az által el nem szegényedem. Három kőházam Pétervárott épségben áll, és a' mi jó Paylovits Sándorunknak — az Isten áldja meg őtet hosszú élettel! — kedves háza leégett, 's még most is füstölög; itt én gazdagabb vagyok, mint ő. — Tessék tsak béirni az én ígéretemet; én annál megmaradok." — Ekkor azt mondák neki: hogy ajánlását helybenhagyás végett még a' Tsászár' eleibe kell terjeszteni. „Isten neki, vala a' felelet; a' Czár Atyánk bizonyára engem' éltes embert megtagadó válaszával nem fog búsítani, azt az ő jó szíve nem engedi. Én holnap reggel embereimet ide küldöm." — A' dolgot a' Tsászár' eleibe terjeszték; és mivel megbizonyodott, hogy Dobrezov valósággal jó tehetős ember, elfogadá a' Czár az ajánlást, és a' derék embert egy arany emlék-pénzzel ajándékozta meg, hogy azt pántlikán hordozhassa.

A' fris víz' haszna.

Bezold Bajor Kir. Fináncz - Számvevő Biztos Ansbachból a' következő levelet írta Öertel Professorhoz (a' közönséges Anzeigerben): „Felette le vagyok kötelezve Uraságod eránt; vegye a' legszívesebb háladatos köszönetemet azon felebaráti tanátsáért, mellynek követése engem' kimondhatatlan szerentséssé tett. — 3 esztendő óta olly unatkozó, komoly kedvű voltam, hogy az élet

terhemre vált. Testi erőm oda lett; szüntelen hideget érzettem testemben; álmaim fellette szakadozottak voltak, 's a' miatt reggel koránt sem érzettem magam' megerősödve. Szüntelen aggodalom, szorongattatás kínozott; az előtt még távolról sem ismért elhatározatlanság, tunya késedelem mind polgári, mind hivatalbeli életemet unalom-má változtatta. — Ezen szomorú állapotomban arra a' szerentsés gondolatra jöttem, hogy Kegyelmed által a' szenvedő emberiségnek ajánlott víz-gyógyítással éljek. Azért a' mult nyáron hideg vízben ferdettem, 2 hónapig naponként 6 icze kútvizet ittam (felét délelőtt, más felét délután); és későbbben, midőn a' ferdéssel felhagytam, naponként egész testemet hidegvízzel megmostam, mellyet le nem töröltem, hanem magától beszáradni engedtem, 's ez által teljes egészségemet vissza nyertem. — Alázatos szívvel dicsőítem az Istent; ki illy erőt adott a' víznek; és áldom a' Professor Urat, ki az Isten' adományának ezen üdvességes használatát a' feledékenységből előhozta azoknak kimondhatatlan hasznára, kik a' vele való élés által a' világ' legnagyobb kintsét, az egészséget, ismét megszerezhetik. Uraságodat mindig úgy fogom tisztelni, mint életem' megmentőjét, hogy a' víz' ama tsuda-erejének hirdetője volt, 's a' t. Ansbach, Nov. 14. 1830.

Történeti Nevezetesség.

Sabaudiának Ura, VIII. Amadé, olly szerentsés Fejedelem, hogy azon időkor² Salamonjának neveztetnék, kétségkívül a' legemlékezetesebb rangbeli változásokat érte minden koronás Fejedelmek között. Ugyanis 1391től 1416ig úgy uralkodott mint Gróf; 1416ban Zsigmond Tsászártól Herceggé neveztetett; 1434ben letette a' kormányt, Ripalliába ment a' klostromba, hosszú szakállt eresztett, és még azon esztendőben a' Sz. Móricz Rendét fundálta. Midőn 1439ben a' Bazileai Concilium IV. Eugén Pápát letette, VIII. Amadét választá Pápanak amaz' helyébe, ki V. Felix nevet vett-fel. 1449ben V. Felix ismét lemondott ezen főméltóságról, midőn V. Miklós választaték Pápává, és Amadé megelégedék a' Kardinálissággal. Végre meghalt 1451ben, minekutánna halála előtt kevéssel ismét a' Klostromba vissza tért volt. — Ennél fogva volt 25 esztendeig Gróf, 18 esztendeig Herceg, 5 eszt. klostromi Barát, 10 esztendeig Pápa, és 2 esztendeig Kardinális.

Napoleon, és Volta' oszlopa.

Tudva van, hogy Napoleon egész uralkodása alatt személyesen társalkodott a' Párisi Tudósokkal, és néha az Akademia' ülésein megjelent. Midőn egykor elbeszéllék, miként oldozta fel Davy az Alkali-savakat, azt kérdé hevesen: honnét van az, hogy

ezen felfedezést nem Franczia országban tették? „Soha sem volt nekünk elég erős Voltai batteriánk” — vala a' felelet. „Ha úgy van, mindjárt kell egyet tsináltatni, akár mibe kerüljön!” — kiálta a' Tsászár. Parantsolata teljesített, és midőn a' batteria egészen fel volt állitva, maga elment a' Laboratoriumba, hogy hathatóságát saját szemeivel láthassa. Midőn említenék, hogy a' két ércz érdeklése által mitsoda íz támad, szokott hirtelenséggel kapá a' batteriának drótját, és minekelőtte a' körülállók meggátolhatták volna, annak végét nyelve alá vivé; erre olly kemény ütést kapa, hogy minden érzés nélkül lerogyott. Minekutánna felüdült, minden szó nélkül kiment a' Laboratoriumból; a' történetet azután is soha senkinek nem említette.

A p r ó s á g o k.

Mathisson Fridrik híres költő f. e. Mart. 12kén Wörlitzben Dessau mellett, 71 eszt. korában meghalt.

Duero nagy folyóvízzel mult eszt. Dec. 26dikán igen különös történt. Roa és Aranda városok közt tudniillik reggeli 2 óraker több molnárok észrevevék, hogy malmaik hirtelen megállottak. Egész virradatig az okát fel nem fedezheték. De mi nagy volt álmélkodások, midőn a' mély, és széles folyónak egész árkat szárazon látták. A' víz kimaradt, és tsak reggeli 10 óraker érkezett ismét szokott mennyiségben. Azt tart-

ják, hogy a' folyó ágyában valahol hirtelen nagy nyílás támadt, 's ezen örvénybe béomlott a' víz. Alba de Torres folyóval is Estremadurában a' minap ugyan ez történt.

Azt jegyezték meg, hogy Konstantinápoly legyen az a' város, mellyet legtöbb-ször vettek meg fegyveres kézzel; de alig-ha Jeruzsálem ezen szomorú esetben meg nem előzi, mert a' világ teremtésének 2499 esztendejétől fogva 1542ig Kr. szül. után, 32-szer volt elfoglalva.

Arbus városában (Franciaországba) nem rég egy férjfi feleségével egybeveszvéen, szerelem-féltés, és felfortyanás miatt egy késsel hasát megszurta az asszonynak, de a' szúrás nem volt halálos. A' dolog bíró eleibe került, a' férj megvallotta, de az asszony tagadta, és rossz néven vette, hogy a' törvényszék az ő házi dolgaikba avatja magát.

Rejtett szó:

Első tagját meghajtani semmi

Erő nem tudja; — a' második

Tart 's erősít; — a' híres egésszel

Vas Vármegye ditsekedik.

Vechelius Imre.

Jegyzet: A' 26dik számbeli Rejtett szó: Malom.

H A S Z N O S

M U L A T S Á G O K.

1 8 3 1.

Észrevételek a' Johanita, vagyis Máltai Rendről. (Folytatás).

A' békeség' idejében Málta lakosainak igazi Attyok voltak; mert a' Rend természetek költséggel hordatta a' jó földet Afrikából, a' népet igasságos, és kegyes törvények alá hozta, és így könnyű már most az Anglusoknak a' Rend keresményét használni. Ezen Rendnek Nagy Mestere Málta szigetében uralkodott, és a' külföldi hatalmasságok ezen névvel: „Altezza Eminentissima” nevezték. Követei voltak, pénzt veretett, és életnek, 's halálnak ura volt. Régi időkben ezen szigetet Battus nevű Afrikai Fejedelem birta; azon időtől óta mind addig, míg a' Rend el nem nyerte, a' cultura semmi előmenelt nem tehetett, ámbar a' természet szintén azon sziget eránt némelly részben nagyon adakozó volt; ott a' gyümölcsök, kivált: a' narants, a' Máltai rósák, már a' régi időkben is híresek voltak. Midőn a' Rend a' szigetet elnyerte, olly terméketlen volt, hogy a' Rend Előljáróji kintelenítették a' kősziklákat öszve ve-

Első Félesztendő 1831. 28

retni, és arra hordatni a' földet, 's illy nehezen lehetett tsak a' gabona termesztést behozni.

A' Rendnek nyólcz fő Előljárója a' Nagy Mester mellé vólt rendelve tanáts-adás végett. A' Nagy Mestert szabadon választotta a' Rend; azon ifjú, ki nemességét bétudta bizonyítani hivattatott *Cavalliere di Giustizia*; a' kinél pedig a' bébizonyítás kétséges volt, de még is tettek által magát megkülömböztette, neveztetett *Cavalliere di Grazia*. Minden Máltai Vitéznek kötelessége vólt legalább háromszor, vagy négyszer a' hitetlenek, vagy a' tengeri tolvajok ellen menni; azon idő alatt többnyire mindég tűzben vólt, és soha sem vólt szabad a' vitézeknek magokat megadni, hanem ha látták a' hajónak veszedelmes állapotját, mindjárt a' puskaporos kamarát felgyújtották, és így vagy győzni, vagy meghalni kellett: innen történt, hogy a' Rend semmi vitézt a' fogságból ki nem váltott. Békeség idején pedig otthon Máltában a' hadi tudományban gyakorolták magokat, szolgálván buzgón a' Teremtőnek, a' Novitiusok pedig minden héten két, három nap az Ispotályban a' betegek körül foglalatoskodtak; a' betegeknek a' Vitézek mindég ezüstről szolgáltak, melly Ispotályba a' Rend minden eredetű, és neműeket bevévén őket egyformán gyógyította. A' Rend minden esztendőben többet költött 70,000 forintnál a' szenvedőknek ezen házára. Ha a' Máltai

Vitéz háromszor, vagy négyszer vett részt a' hadakozásokban (minden hadakozásnak kellett legalább hat hónapig tartani) jelentvén magát a' Nagy Mesternél, hazájába vissza mehetett, és annak szolgálhatott mind addig, míg a' Rend szükségesnek nem látta személyes jelenlétét, a' hová meghivatván, tartozott vissza menni. A' Nagy Mester a' Rend pénztárából 6000 Skudit (arany) kapott, és egyéb magános jövedelmei is voltak méltóságának fentartására, mellyek majd egy milliomra mentek. Egyéb nagy jövedelmei a' jószágoknak, mellyek egész Európában számosan voltak, mind a' Rend javára fordítottak, mellyekről a' Nagy Mester tartozott a' Rendnek számolni.

Változván az időnek lelke, változtak a' környülállások is; tudniillik már most az újabb időben a' keresztes hadak megszűnven, a' Rend a' kereskedő hajókat a' tengeri tolvajok ellen oltalmazta, és más sok számos tekintetben a' közjónak hasznára volt.

Midőn Napoleon Egyiptomba hajózott a' nagy Francia flottával, véletlenül Málta előtt megállott 1798dik esztendőben Junius Skán. Napoleon vizet kért hajóinak számára, de a' Rend megtagadta, innen történt, hogy Nápoleon a' szigetet megtámadván, elfoglalta; akkor a' Rendnek Nagy Mestere volt Báró Hompesch Ferdinand, de ezen győzelem Napoleonnak nem szerzett borostyán koszorút, hanem inkább szégyent, és gyalázatot, mert sem a' Nagy Mester, sem a'

Rend Előjárói nem tudván arról semmit, hogy a' Máltai erősségeknek Commandánsa Boszredon kéz alatt Napoleonnal egy áruló Capitulációt elvégezvén, mindeneket árulás által át adott, — így lévén a' dolog a' Vitézek onnan elköltöztek; Báró Hompesch Triesztbe utazott, és ottan egy szolennis protestatiót adott minden Udvarokhoz, mellyben az árulást felfedezte, és a' Rend ártatlanságát megmutatta. A' Nagy Mester azután nem sokára meghalt.

Az Amiensi békeség czikkelsei szerént az Anglusok tartoztak volna vissza adni Máltát a' Rend Nagy Mesterének (kik a' szigetet a' francziáktól elfoglalták), de Anglia fájdalom! a' békeség pontjait megszegvén, a' szigetet megtartotta. Azon időben a' Rend Első Pál Orosz Császárt Nagy Mesternek választotta, ki feletteképen pártfogolta a' Rendet, elannyira, hogy midőn Nagy Mesternek választatott December 16kán 1798ik esztendőben Angliától Malta szigetét magának, mint Nagy Mesternek kiadatni kérte, Anglia ezt megtagadván a' Császár, és egyszer'smind Nagy Mester minden Orosz kikötő helyekben lévő Anglus hajókra zárt vetett; meghalálózván Pál, a' Rend választotta magának Tommaszi nevű Nagy Mestert, és ennek halála után egy mást, kinek neve volt Bailli Caracciolo, ki is Catáneában lakott Szicziliában. (Béfejezése következik.)

Hazafui példák.

Követésre méltó példáját adta Fő Tiszt. Elszaszer Ferdinand Ács-Teszéri Plébánus Ur az ottani született német ifjuság' oktatása, és magyarosítása körül valóban példátlan fáradozásainak, és ügyességének. Tudniillik számosabb helységeiben a' Bakonynak többnyire németek és tótok laknak, kiknek is megmagyarosításáért Korbélyi Püspök Ur minden 3dik Vasárnapra magyar Egyházi beszédet rendelt vala; de minthogy ezen rendelkezésnek a' célra nézve mind ez ideig vagy igen kevés, vagy semmi sikere sem vólt, a' tisztelt Plébánus Ur a' dolgot az ifjuságon kezdé, 's ezen már magában is fáradságos munkálkodáson kívül még a' szülők' ellenkező akaratját is meg kellett győznie; folyó esztendei farsangi napokon pedig a' szomszéd földes Uraságokat, 's több rend és hivatalbéli papi és világi Urakat meghívott a' próbatételre, 's bámulva lehetett tapasztalni, hogy azon gyermekek, kiknek szülői egy szót sem tudnak magyarul, tökéletesen felmondták a' Katekismust, Bibliát, irtak, olvastak, 's értettek magyarul valamint németül; ott kellett az öreg Birónak mint tanunak lenni, 's mind ennek mind az uraságoknak jelenléte 's bő kezű adakozásai újabban megtanították a' szülőket a' fáradozó Plébánus Urnak azon sok ízben eleikbe terjesztett okaira, hogy ezen-túl a' magyar nyelv kenyér-nyely lévén,

mind a' haza, mind kinek kinek önnön java kíváunná ezen magyarosodást.

Hasonló tudósítást vettünk Báts Vgyéből, mely szerént Krusevlának nevezett, most tsupa német gyarmat, hajdani Körtvélyes helysége, az oda való derék Plébánusnak Nagy Tiszt. Domsits Antal Urnak buzgó igyekezete által szépen magyarosodik, ki hasonlóképpen az oskolai gyermekeken kezdette hasznos törekedését, kik f. e. Mart. 19dikén tartott köz vizsgálat' alkalmával nem tsak az írásban, hanem a' tanulásnak minden ágaiban magyar nyelven bámulásra méltó előmenetelt tettek. Sőt a' derék Krusevliaiak annyira felbuzdultak, hogy a' próbatételre megjelent járásbeli Fő Szolgabíró Urat megkérték: szerezne öszve járásának magyar helységeiből 20 gyermeket, 's küldené ő hozzájuk, kiknek a' magyar nyelv' terjesztése végett ők ruházatot, 's tartást adnának, sőt 20 helybeli német gyermeket magyar helyekre adni, 's ott érettök a' tanításért is fizetni készek lennének.

A' jó kutya.

Párisból jelentik: A' minap egy *D i m a n c h e* nevű paraszt, Mesnil sur Loup helységből való, Nogent vidékén, szekeren hazafelé megyen vala; midőn éjjél tájban tsak egy Francia mértföldnyire volna házától, két férjfi szekere eleibe áll, feltartóztatja, 's így szól az egyik hozzá: „Te a' vásárról jósz, pénzednek kell lenni; add

ide". Mivel Dimanche nem nagy kedvet mutatott kívánságok' bétöltésére, azonnal a' gonoszak egy metsző eszközzel kemény tsapást tevének fejének jobb oldalára, a' mi rajta széles, és mély sebet ejtett, 's erre Dimanche ájulva rogyott szekere alá. De még nem hagyatott el egészen a' szegény paraszt, mert volt neki egy biztos barátja, egy bátor védelmezője. Ez a' kutyája vala. Alig látá ez urát vérében a' földön fekünni, midőn egyik haramiának dühösen a' torkához ugrott, 's megragadván, a' földre rántotta. Míg a' másik segítségére ment pajtásának, 's mind a' ketten hatalmas ellenségekkel küszködtek, az alatt a' paraszt magához jött, felmászott szekerére, lovai közé vága, 's így sebesen elhajtván, a' bizonyos haláltól mint egy tsuda által megmenekedék. Alig ére haza, kutyája is eszébe juta, attól tartván, hogy a' jó állapot hűségének, 's ragaszkodásának áldozatja lehetett; éppen embereket akara kiküldeni, a' hív kutyát felkeresni, midőn az megérkezék ajtajához. Noha ez is marczangolva, és vérezve, — az urához futa, és kezeit, lábait nyalogatván, az által mutatá meg örömet, hogy a' veszélyből szerentsésen kimenekedett, 's ismét nála vagyon.

Chateaubriand' új munkája.

Chateaubriand Úr, ama híres Francia publicista, hajdani Minister, egy munkát akar kiadni „a' Restauratióról (a' Bourbon uralkodás' visszaállításáról), és a' választó

Monarchiáról"; de egy levelében panaszol-
 kodik, hogy Lefevre Úr nem akarja kinyom-
 tatni, hasonlóan Rignoux nyomtató is vo-
 nakodik (félvén a' későbbi Censurától). Erre
 a' Temps így szól: „Azt kellene hinni,
 hogy a' nyomtatás' szabadságát veszedelem
 fenyegeti. Mi bizonyossá tehetjük Ch. Urat,
 hogy intézeteinknél fogva taláztatnak bátor
 férfiak, kik a' munka nyomtatását felvál-
 lalják. Szükség' esetében a' mi sajtónkkal
 parantsolhat; de még előttünk van a' kirá-
 lyi nyomtató műhely; és a' Tisztviselők, a'
 mint mi állítani merjük, egy illy jeles írónak
 nem fogják megtagadni segedelmeiket,
 hogy a' felelet' terhének feltartása alatt ne-
 ki egy sajtót szerezzenek.

A p r ó s á g.

Legnagyobb levél, mellyet a' világon
 valaha írtak, volt az, mellyet ama híres
 Timur (Tamerlán) az Egyiptomi Szultánnak
 küldött. Ennek hossza volt 70 lábnyi, szé-
 lessége 3 lábnyi, és arany betűkkel czifrán
 írta Mulona Cherek Muhamed, híres ékes-író.

Rejtett szó :

Durva egész; elsőm nyujtsd, hajdann isteni
 név volt.

Végsőmet fordítsd, emelő szerszám neve
 lészen.

Ketteje a' végén nem szolgál, parantsol e-
 gésznek.

B. A. Nagy Sallón.

Jegyzet: A' 27dik számbeli Rejtett
 szó: Kőszeg.

H A S Z N O S

M U L A T S Á G O K.

1 8 3 1.

Észrevételek a' Johanita , vagyis Máltai Rendről. (Bérekesztése).

A' Rendnek mostani állapotja következő : fő széke a' Rendnek vagyon mostan Ferrarában Olasz országban, egyébaránt a' Rendnek a' külföldön igen sok , és nagy jószágai vannak, Cseh országban Prágában vagyon egy Nagy Priorság. Mostani időkben kétféle Vitézek vannak : igazi vitézek, kik fogadást tesznek, és ezek helyheztetéseikhez képest a' Rend jószágaiból birnak is, olly gazdag kommanderiák is vannak, hogy egy vitéznek 150,000 forint jövedelme is vagyon; a' másféle vitézek becsületből valók, ezek nem birnak a' Rend jószágaiból, azonban a' Rend' köntösét, és keresztjét hordják; az illy keresztet érdemért szokták adni. A' külföldön a' szegényebb Nemes ifjak, kivált a' hol majoratus van, a' Rendbe lépnek, és így boldog állapotra jutnak. A' Rend ugyan sokat vesztett jószágaiból viszontagságok által, de semmit az ő méltóságából, és a' mi legkegyelmesebb Uralkodónk Ó Császári Királyi Felsege Isó Ferencz a' Rend-

nek minden régi jószágait, és privilegiumait Cseh országban, Ausztriában 's t. újra megerősíteni méltóztatott. Édes Hazánknak Nagygjai között Pálffy, és Schönborn Grófok Sz. János vitézei, a' Johannita Rend vitézei minden Európai Udvaroknál megjelenhetnek, szép köntösöket felette ékesíti a' leírhatatlan szépségű hattyú fejjérségű nyolczágú kereszt, mellyet mint a' Commandör keresztet a' nyakán hord a' Vitéz, szabad azomban a' keresztet briliánt kövekből is hordani. Ezen Rend nagy tekintetben van, nem csak olly nagyok, mint p. o. Metternich Kelemen Ó Hercegsége tagja a' Rendnek, de Uralkodó házakból is vannak.

A' jeles Johanita Rend Magyar országban is nagy fényben volt. Magyar országba jöttek 2dik Geiza alatt, Székes Fejérváron Geizának Felesége Eufrozina Királyné fényes Házat épített. Magyar országban 17. Klastromok volt, Horvát országban pedig Nagy Priorságok; egész a' Mohátsi veszedelemig ékesítette ezen szép fehér kereszt Atila ivadékait, de a' Mohátsi ütközetben többnyire mind elestek, ehez járúlván az Ország nagyobb részeinek a' Török által lett elfoglalása, és a' Reformationnak kezdete, 's több e'félék; 's így ezen leírhatatlan szépségű legöregebb, és legérdemesebb Rend Magyar országon elenyészett. Melly nagy tekintetben volt a' Rend Magyar országon, kitetszik Verbóczi második Könyvének 54ik titulusából, az 1ő 2dik és 3dik paragra-

phusból, és a' betúk alatt lévő magyarázatból.

A' régi Magyar Johanniták közül különös említést érdemel Gróf Kollonics Leopold Esztergomi Érsek, ki fiatal esztendeiben katonáskodván, 3dik Ferdinándtól Málta szigetébe küldetett, hogy ott magának tapasztalást szerezzen, kiis mint Vitéz az ellenségtől megszállott Kandiánál úgy mutatta ki magát, mint a' legderékabb Vitéz. 27 nagy Török hadi hajó 20 kis Máltai hajót megtámadván, sokáig kétséges volt a' győzelem; de Kollonics az ellenségnek egy hajójára át szökvén, a' Török zászlót lerántotta, és a' Máltait kiszegezte. Ezen nagy vitézségiért a' Rend Kollonicsot Málta Castellánusává nevezte; Kollonics azután vissza térvén Hazájába, Eger várának Kommandánsa lett, melly hivatalát ismét letévén, a' Papságra szentelte magát. Mostanában igazi Johannita Magyar nem lehet, mert a' Rend Magyar országban jószágait elvesztette, hanem betsületből való Vitéz lehet, de a' mihez nagy érdem, és protectio kelletik; a' betsületből való tagja a' Rendnek (Ehren Ritter) csak azokkal a' privilegiumokkal bir, mellyekkel az igazi Johanita Vitéz, azon keresztet, és köntöst hordozza, tsupán abban különbözik, hogy a' Rend' jószágaiból nem bir.

Vajha édes Hazánknak nemes szíve, és nagy lelke a' jövő Ország-gyűlésen azt végezné; hogy az 1715diki 87dik Artikulus

szerént ezen tiszteletre méltó Rend' akkori kérése végrehajthatnék; bizonyára a' Nemzet' fényére, és javára volna mindenképen, és vajha az Egek adnák! hogy a' szép Johanita fejér kereszt, melly eleinknek melyeit díszesítette, ismét hazánkban virágoznék. Némelly elszegényedett familiából eredett Nemes ifjakkak felette hasznos volna ezen Rendbe lépni, a' betsületből való keresztet pedig érdemért adhatnák. Akár ezen Rendnek érdemeit, akár régi az egész világnak hasznos történeteit, akár a' külföldön mostani nagy tekintetét vesszük, valóban felette méltó a' tiszteletre; a' Rend ruhája pedig (melly veres frakk, arannyal fehér nadrág, és fekete tsizma arany sarkantyúval), és a' kereszt minden Európai Rendeknek díszjelei között a' legszebb, ítélje meg az, a' ki látta. — Gr. F. I.

Nemzeti öröm - ünnep.

Illy nevezet alatt jelent meg igen rövid idő alatt már harmadik kiadásban azon egyházi beszéd, mellyel Fő Tisztelendő Tóth Ferencz Úr, a' túl a' Dunai Reform. Egyházi Megye' Superintendense, és a' Pápai Ref. Ekklesia' Prédikátora, 1830. Nov. 7diken V. Ferdinánd Ő Felségének Magyar Királya lett koronáztatását ditsőitette; hozzá vannak adva azon énekek is, mellyeket azon alkalmatossággal hámóniás hangozattal elénekeltek. Ezen magyar beszédnek illy rövid idő alatt történt többszöri megjelenése mutatja,

hogy igazi nemzeti ünnepe volt hazánknak az az örvendetes koronázás' napja, 's nyilvánosságos tanúja a' Magyar hűségnek koronás Fejedelmei eránt.

Iszonyú gonoszság.

Mart. 15dikén este a' Lorschi lakosok, Hessen-Darmstadt Herczegségben, iszonyú gonosz-tételnek valának tanúji. Egy politia-katona, vagy is város hajdúja sietve magához hivatá házi urát, ki egy Zsidó kereskedő volt, 's a' másik házában lakott a' szomszédban. Alig lépett-bé az, tüstént a' katonára reá rohant, 's meggyilkolta. Mivel az asszony otthon megunta várni férjének visszaszása térését, ő is elmene a' szerentsétlenség' házába férjét haza híni. De ő sem tért vissza életben. Most egy nagy leány ment szülőji után a' halál' küszöbére, és egy 7 esztendő testvér ötsét, ki ugyan azon okból oda ment, a' vérszomjuhozó tigris megragadta, 's a' kútba vetette; a' kút lánczának köszönheti az életének megtartását. Szülőjinek, 's testvéreinek elmaradásán békételenkedvén a' nagyobb fiu, minden gyanuság nélkül biztosan a' hajdúnak lakására mene. Ez tüstént meztelen karddal fogadá a' legényt, és nyakát többször megvagdala; úgy hogy szegény félhalva lerogynék, 's minden érzés nélkül fekünne; mivel megholtnak tartatott, tsak annak köszönheti megmaradását. Minekutánna a' hajdú mind ezen iszonyuságokat elkövette, a' hídhöz

szaladt, 's gonosz életének egy puskaövéssel véget vetett. Volt neki egy vétkes társa is, kit szerentsére elfogtak. Mi lehetett oka ezen gonosz tételnek, arról még semmi bizonyost nem tudnak; az bizonyos, hogy az egész familiát ki akarta végezni. Tsak azt tudják, hogy a' hajdu azon szín alatt hívat-ta a' gazdát, mintha megakarná a' házbért fizetni. Valóban félesztendei házbérrel adós volt, de a' Zsidó még nem is említette soha neki.

Nagy mumia.

Thomson Obester Irlandban midőn kútat ásatna, 70 lábnyira bent a' földben egy nagy kő boltozatot talált, mellybe hosszú, kőfallal kirakott folyosó vezetett, 's benne egy kőkoporsó állott egy fejérszemélynek 12 lábnyi 's 11 hüvelyknyi nagy bébalzsamozott testével. A' test szurokkal, vagy kulimással (degettel) békent bőrbe volt takarva, és most a' Dublini Muzeumban bor-lángban (Spiritus) tartják. Egyik újján volt egy gyűrű némelly jelvonásokkal, 's ugyan ezen jelek voltak a' koporsó fedelére is belől vésve. Helmstädtben a' nagy Antal' tsontváza ezen testnél 3 lábbal kissebb.

A p r ó s á g o k.

Chateaubriand' Ur' munkátskája végre Mart. 24dikén tsak ugyan megjelent Lenormant Párisi Könyvárosnál: „a' restauratió-

ról és választó Monarchiáról, vagy: felelet némelly Ujságokhoz, miért nem akarok szolgálni az új országlószéknek”. Tudva van, hogy Chateaubriand Ur a' kiszabott esküvést le nem tette az új uralkodó széknek; a' mi annál különösebb, hogy Chateaubriand Ur, mint liberalis gondolkozásu, nem volt kedvence a' régi országlószéknek, kivált minnekutánna Villele által a' Ministeriumból kitolatott.

Párisban tavaly iszonyu gyilkosság történt. Egy fiatal Dámának, ki nem rég ment vala férjhez egy gazdag fő Urhoz, testvérbátyja vissza tére Német országból egy követségből. Huga nem győzé ditsérni férjét, millyen jól bánik vele; tsak hogy egy furtsa kivánsága van, t. i. hogy engedje magát egy zsákba bévarratni. A' bátyja álmélkodott ezen különös gondolon; de mivel a' férj az asszonynak minden kivánságát megtette, végre az asszony is reállott férje furtsa kivánságára. Azonban a' bátyjának közel kellett maradnia, 's egy mellék kamarába elrejtett. A' bévarrás elkezdődik. Az elrejtett testvér hallja hugát így szóllani: Hát a' kezemet is? Nem soká ezután kezd lassan az asszony nevetni. Az elrejtett testvér is nevet titkon, de nem háborgatja őtet, mivel tudja, hogy huga igen jó kedvű. Azonban a' kaczagás mind erősebb erősebb lesz, 's egyszerre minden tsendességben vagyon; több minutum eltelik;

ekkor a' bátya kirohan a' szobába, mellyből a' férj megrettenve 's magát elkiáltva kifut, 's hugát halva találja. — Férje a' talpánál addig tsiklándozta, az asszonyt, míg kaczagva görtsökben lelkét kiadta. Azt mondják, hogy illy módon ezen gonosz ember már két feleséget ölt meg.

Szmirnában 1702ben meghalt a' Velenzei Consul 118 esztendő korában, ki két feleségével 60 gyermeket nemzett. — A' Newcastle városának történetírása egy különös ritkaságot említ. Egy Takáts t. i. Skóczziában egyetlen feleségével, ki hasonlóan Skóczziai asszony volt, 62 gyermeket nemzett; leányai közül tsak négyen értek nagy kort, de fiai közül 46an életben maradtak, 's megvénültek. — A' mostáni Persa Királynak, Feth-Ali-Khánnak vagyon 74 fija, és 125 leánya.

M e s e.

Fut, azt mondják, de nem látod,

Részetskéit megszámlálod;

Van-e vége és eleje?

Tört már benne sok bölts' feje.

Nézd az esetek sorát.

J e g y z e t: A' 28dik számbeli Rejtett szó: Pandúr.

N^{ro} 30.

H A S Z N O S

M U L A T S Á G O K.

1 8 3 1.

Az Ék' (Cuneus) Siralma.

A' vasnak hasznát senki se tudta még,
'S négy szegletétől élre lapassodó
Fa testem, olly nagy hasznokat tett
Már az előtt az egész világnak.

Miolta vashól alkot az emberi
Kéz éngem' — Hajlék, Vár, Paloták, hajók
Én általam hészülnek. A' nagy
Fák' derékat darabokra lejtős

Lapom hasítván. — A' Neologus is
Köszönje nékem, hogy meleg háza — hol
Koholja télen nyelv dühében
Új szavait, — tsavaritva, törve

Nyakát azoknak, mellyeket a' szokás
Jóvá hagyott, vagy megrövidítve, vagy
Megfosztva sok dolgot nevétől,
Melly vala régi sajátja annak.

Így jártam én is! századok olta meg
Lévó nevem már a' Neologusok
Rólam lehúzván, vagy beszédek
Vagy szemek, ortza, ajak, katsótskák'

Első Félesztendő 1831. 30

Szépségi, avagy kellemi helyt teszek! —
 Tán elfelejték a' kifeszült fejű
 Nyelvészek, hogy nagy hasznokat tett
 Kis tetemem, 's tesz az embereknek.

Vagy tán irigylék nékem ezen rövid
 Nevet, 's tevék más gondolatok helyett,
 Mellyeknek eddig jó, de hosszabb
 Szók fejezék - ki minéműségit.

Szegény Magyar nép! kortsok azok, kik így
 Nyelvetlenítik nyelvedet! — és Te tsak
 Fájlalva nézed, 's vesztegelve,
 Hogy közelít szomorú veszélyed.

Romának eltűnt hajdani nemzete!
 Mert nyelve megholt, és Cicerónak, ha
 Felkelne, újonnan tanulni
 Kellene régi Hazája nyelvét.

Hódoltató Nép, és idegen sereg,
 Változtatá-el nyelved' Itália.
 Itt a' Magyar föld keble táplál
 Nyelvet ölö dühödött tsoportot.

Z.

G r ó f D i e b i t s .

Drezdában Diebits Feldmarsalnak élet-
 írása megjelent illy czím alatt: Z a b a l k á n i
 Gróf Diebits János Károly Fri-
 drik Antal, Orosz Tsászári Feldmarsal,
 közlött familiai tudósításokból szerkeztette
 Belmont, 1830. Diebits született 1785 Máj.

13. Nagy-Leipében Sziléziában; 1797-ben Berlinben a' kadét-seregbe állott, és mint alhadnagy a' Burkus szolgálatból az Oroszhoz szegődött attyának kívánságára, ki akkor General-Major volt. Először szolgált a' Semenov gárda-ezeredben, az 1805-iki táborozásban munkás volt, Austerlitz mellett jobb kezén sebet kapott, és jutalomul betsületbeli kardot nyert, illy reáírással: „A' vitézségért.” Az 1807-iki táborozásban jelen volt az Eylaui és Friedlandi ütközetekben, 's kapitányságra lépett. 1812-ikben mint alezeredes a' Generalstabhoz ment, Wittgenstein Grlis alatt a' Poloczki ütközetben 3000 népkatonával ostrommal megvett egy hídát, ismét sebet kapott, 's tsak hamar azután General-Major lett. 1812. Dec. 30-ikán York Grlissal az isméretes capitulációt kötötte, és jelen volt a' Reichenbachi alkudozásnál, mellynek következtésében Austria a' Szövetségesekekhez tsatolta magát. 1813-ban megkülömböztette magát a' Drezdai, Kulmai, és Liptsei ütközetekben, és 1814-ben arra voksolt, hogy törökszakad Párisba bé kell menni — Mint Sándor Tsászárnak General Adjutánsa, jelen volt a' halálán Taganrogban, 's később Sz. Pétervárott a' lázadás ellen (midőn Miklós a' thrónusra lépett) hathatós szolgálatot tett. Grófságra emeltetett, és a' Török háboruban mint fővezér diadalmaskodott. Ezen háboru' történetei, valamint mostani táborozása a' Lengyelek ellen új emlékezetben vannak.

Franciaország' hadi ereje.

A' Francia hadi Minister minap azt mondá az ország-gyűlésen, hogy az ármáda még tsak béke lábön áll. Erre mivel némelyek megütköztek, utóbb egyik Párisi Ujság úgy magyarázza a' dolgot, hogy a' béke-láb kétféle: kitsin, és nagy; a' kitsin tesz 250,000 katonát, a' nagy 450,000; és ezen utolsót értette a' Minister. Midőn hadi lábura tétetik 600,000-nél többnek kell lenni. — A' hadi Ministernek f. e. Mart. 18-ikán a' Követek' Házában előterjesztett környűállásos számadása szerént a' hadi sereg következő részekből áll, úgymint:

	ember.
1. General-stab - -	3,819
2. Linea-gyalogság - -	201,431
3. Könnyű gyalogság - -	54,873
4. Két karabélyos ezered	1,864
5. Tíz vasas ezered - -	9,320
6. Tizenkét draganyos ezered	12,336
7. Tizennyolcz vadász ezered	18,504
8. Egy lántsás ezered - -	1,026
9. Hat huszár ezered - -	6,165
10. Pattantyusság - - -	36,382
11. Genie - - -	8,101
12. Lovas oskola - - -	621
13. Lovas hajduk - - -	13,612
14. Ouvriers (a' megyékben)	16,728
15. Egy helyen fekvők (Sens-dentaires) - - -	5,936

16. Pótlék, a' Jan. 17-iki rendelkezés szerint, melly a' gyalog ezredeket 3620 főre neveltetni parantsolta - 39,680

öszveséggel az egész tábor ereje 434,146 emberből áll, 91,797 lóval; ezek közt van a' politiai katonaság, pattantyusság, és szekerezés 50,000 lóval. — A' rendes budget szerint 224,530 emberből, és 44,491 lóból állott előbb a' hadi sereg; így tehát a' hadi Minister 209,316 emberrel, és 47,306 lóval szaporította. — Most lássuk a' költségeket, mellyekbe a' tábornak ezen szaporítása került.

K ö l t s é g e k.

Frank.

Posztó és hozzá való	-	-	12,240,000
Tsákó, kaskéta, patrontás	-	-	3,798,000
45,301 ló, darabja 478 frankjával			21,666,000
Nyereg és szerszám	-	-	4,901,000
Élés-tárákra	-	-	7,497,000
Zab	-	-	1,311,000
Pokrócz, fazekák, 's a' t.	-	-	2,236,185
Katona - kórházak	-	-	800,000
Ágyu-talpak, ostromi szerek, 's a' t.			2,400,000
Ón, és töltés - papíros	-	-	1,277,000
1,357,600 puska, mellyek közül Angliából 285,000, és 9000 szá- kard, pistoly, lántsa, bajonet, 's a' t.	-	-	50,393,000
Ágyu, és hozzávaló	-	-	3,932,000
Puskapor	-	-	876,000

Hadi kovátsok	- - -	145,000
Párisnak, 's Lyonnak megerősítése		15,000,000
Zsold és tartás	- - -	81,535,000
Mulólágos, véletlen, és titkos kiadások	- - -	5,760,000
Kormány, General-stab, 's a' t.		958,000
A' Moreai és Algiri őrizet	- - -	9,488,000

Mindegyütt 226,033,185

Ehez járul még egy idegen ezrednek, egy új vadász ezrednek, és a' nyugoti 's déli megyék őrzésére 75 gyalog brigádának felállítása; az 1830-iki 80,000 újoncz-katonának bészede, 39 járó, és 12 patikai osztálynak alkotása. Egyébaránt a' Francia fegyveres erőnek mennyiségét csak akkor tudhatni meg, ha az ingó nemzeti gárdát is — mellynek kiállítását nagy tűzzel űzik az egész országban — ide számláljuk, mellynek egy részét hasonlóképpen táborba lehet akár-mikor szállítani az országon kívül is.

Különös növény.

Kokin-Ckinában, 's Chinának egy részében nő egy olly plánta, melly tsupán csak a' levegőben, 's levegő által tenyészik; deák neve *Aerides odorata*. Kelyhe kitsin, egyszerű, 's egyetlen egy virágja vagyon, melly sárga, 's valamivel nagyobb, mint a' jázminé; színe gyönyörű, 's jó illatu. Gyökere hagymaforma gombolyagokból áll. Ezen növény az erdőkbén a' fák' ágain függ, és folyvást nő, noha lassan, mindennyáron

virágzik; minden esztendőben új rost-szálak által szaporodik, mellyek gyökeréből tsiráznak-ki, leveleket kapnak, és az anyaszártól elválva tovább tenyésznek.

Nagyító üvegek (mikroskopiumok).

Angliában mikroskopiumba való lentsét most gyémántból köszörülnek. Sem a' mesterség, sem a' természet nem készíthet olly testet, melly e' végre alkalmasabb volna a' gyémántnál, 's melly olly nagy sugár-törő erővel bírna olly tsekély szétszórással, és hosszasági eltéréssel. Egy gyémántból készült lentse öszvehasznlítva az üveg-lentsével, úgy áll mint 8: 3-hoz. Midőn tehát egy üveg-lentse 24-szer nagyít, hasonló nagyságu gyémánt-lentse 64-szer. És ha bizonyos formájú üveg-lentse tüzpontjának távolsága $1\frac{1}{2}$ hüvelknyi, akkor a' hasonló gyémánté $1\frac{1}{200}$.

Hartfordban, éjszak-Amerikában egy igen nagy napi mikroskopiomot készítettek. Ezen által nézve a' száraz fűgén lévő lisztporotskák élő állatoknak látszanak, mellyeknek hossza $2\frac{1}{2}$ lábnyi, a' méh' fulánkja 14 lábnyinak látszik, és az eczetben lévő állatotskák 6—8 lábra nyulnak.

Tengeri borju.

A' Manati (Camantin), tengeri borjunak is nevezik, a' legnagyobb állatokhoz tartozik, és ez köti öszve a' négy lábu állatokat a' czethallal, mellyhez közelébb van a' tengeri kutyánál. Édes vizet iszik, 's azért többnyire a' folyók' torkolatjánál találtaik. A' vidrához sokat hasonlít teste alkotására, ki-

vált lapos farkára nézve. A' hordóforma hasa olyan, mint egy ököré, 3 ölnyi hosszu, és 5—8 mázsát nyom. Hangja az ököré bőségéhez hasonló, de annál keményebb. Az Amazonok' folyójában egész a' viz-szakadásokig felmegy. Ezen nagy állat úgy szoptatja kölykeit, mint a' czethal, és szelíd természetű.

Hadi fregáta.

Tsudálásra méltó azon hadi fregáta, melly 1815-ben a' New-Yorki öbölben állott; hossza 500, szélessége 200 lábnyi, és oldalai 13 lábnyi vastagok. 44 agyu vagyon rajta, mellyek közül 4 száz fontos, a' többiek 42—60 fontosok. Azonkívül ha az ellenség közelget, 's reá akar mászni, a' gőzmasina által minden minutumban 100 gallon forró vizet fetskendezhet a' megtámadókra. Ugyan ezen műszer által a' legnagyobb renddel 300 kard megmozdul, mellyek a' lövöldöző lyukakon kiugranak, és minden minutumban négyszer lőnek - ki ugyan annyi hosszu lántsákat hihetetlen nagy erővel, és mindenkor ismét visszahúzatnak, hogy újra kilövetessenek.

Rejtett szó:

A' két tagu egészem'
 Szokja viselni szépnem.
 Ékkel elsóm dolgozva
 Minden munkás megkapja.
 Másikom kettőztetvén,
 Város, Duna kerültén.

Szibenlieszt Zs.

J e g y z e t: A' 29. számbeli Messe: Idő.

N° 31.

H A S Z N O S

M U L A T S Á G O K.

1 8 3 1.

U m i n s k i.

Uminski Lengyel Generalis politikai okból Burkus fogságban ült Glogau várában a' Lengyel revolutio előtt, de ennek kiütésekor elszökött, 's most a' Lengyel ügynek nagy szolgálatot teszen. Ezen tselekedetéért egy Berlieni Ujság a' minap feddőleg írt róla, 's levelét is közli, mellyet a' Burkus Királynak írt volt, 's hálálkozott benne, hogy őtet betsületére bízhatják, 's nem tarthatnak rossz szándékától. Uminski azután egy Lengyel Ujságban azzal mentette magát, hogy mivel betsületében nem bíztak, hanem szorosán vigyáztak reá, sőt egy idő óta valami főbb tiszt jelenléte nélkül nem is engedték senkivel beszélni, 's mivel az emberi vigyázatot nagyobbnak tartották betsületére fogadott ígéreténél, — azért vett bútsut a' kapufától. — Berlinből azt írják, hogy Uminski a' minap 8000 lovassággal Varsóból kiindulván (senki sem tudta akkor hová), az Orosz seregek közt lopva Volhyniába nyomult, 's ő indította ott a' lázadást.

Első Félesztendő 1831.

31

Kölsönös Tanítás.

Az Angoloknak ama' híres humoristicus írója, Sterne Lőrincz, midőn Suttoni Plébánus volna, egy jó barátjától gyakran vad húst kapott ajándékban; de a' szolgának, a' ki neki azt vitte, mindenkor elfelejte borra valót adni. Ezen megboszonkodván a' szolga, eltökélé az első alkalmatossággal boszuját kitölteni. Midőn tehát hasonló ajándékot kelle oda vinnie, zordon lépésekkel, minden koczogás nélkül bémene Sterne' szobájába, alig emelíté meg kalapját, leveté a' vad húst az asztalra, valami értetlen szókat morogván reá. Sterne meresztett szemekkel reá néze. „Hallja kend, barátom” szólla hozzá, „az bizonyosan nem volt megparantsolva az Urától, hogy illy gorombán viselje magát. Hát nem tudja kend, hogy illik egy tisztességes inashoz? Üljön tsak-le ide az én székemre, mintha kend nekem volna, mindjárt megmutatom, hogy kell tselekedni.” Ekkor Sterne az ajtóhoz mene, halkon koczogata. „Szabad!” kiálta az inas. Mély hajlással béjöve Sterne, által adá az inasnak a' vad húst udvarisággal, 's mondá: „Alázatos tiszteletét izeni az Uram, imé fő Tiszteletü Uraságodnak ezen tsekélységgel kedveskedik, 's jó ízlést kíván hozzá.” — Várj tsak, gondolá magában az inas, most megkaptalak. Alig végzé tehát Sterne a' beszédét, felállá az inas barátságosan, 's így szólla: „Alázatos köszönetemet a' kend Urának, és fogja” — azzal zsebébe nyúla, mintha pénzt akarna kivenni,

— egy kis borra való, barátom.” Elkaczagván magát Sterne az inasnak maga feltalálásán, ő is zsebjébe nyult, illendő jutalmat adott neki, 's az inasnak többé nem volt oka panaszkodni Sterne' fösvényisége, vagy fedékenysége ellen.

Az arany-fácány' hazája.

Buffon ideje óta mindég azt tartották, hogy az arany fácány Chinából származik, miért? azt senki sem tudta megmondani. Plinius pedig egy helyen említi ezt a' madarat eléggé ismértető jelekkel, de a' mellyekre a' természet-vizsgálók nem igen ügyeltek. Az arany fácánynak fején két felől szép narants színü tollak vannak, mellyek tsigavagy fül formára kanyarodnak, 's tetszés szerént mozgathatja azokat a' fácány. A' közönséges fácány nem bír ezen ékességgel. Plinius elég világosan mondja: „Phasianae in Colchis geminas ex pluma aures submitunt subriguntque.” (A' fácányok Colchisban két fület eresztnek le tollból, 's azt felkondorítják.) Ezen tanúbizonyságok' nyomán Bureau de la Malle az „Annales des Sciences Naturelles”ben ezen madár' hazáját Colchisba, vagy Mingreliába teszi, hol a' közönséges fácány is él, mellynek neve Colchis' fő folyó vizétől Phasistól van származva. Gamba, Francia Consul Tiflisben, a' Kaukaszus hegyén, a' mint mondják, látott arany fácányokat, sőt a' közönséges fácányok közt ottan seregenként járnak.

A' G ó l y a.

A' gólya esztendőnként meglátogatja Európának nagyobb részét. Kivált a' gyermek örömmel várja ezt a' vendéget. A' földnépe között meggyökerezett azon babonás hiedelem, hogy különös áldást hoz azon házra, mellyet a' gólya maga palotájává választ. Még gyermek koromtól fogva, így szóll egy német Iró, különös figyelemmel voltam ezen madár eránt, kivált azért, hogy atyám' házára rakta fészket, mellyet évenként nagyobbított, tökéletesített. Végre olly magos torony lett belőle, hogy a' forgó szél levetné. Ekkor volt alkalmatosságom közelebbről megszemlélnem, 's álmélnodnom. Ennek tojásdad kereksege volt, feljül lapos; bent középben a' gólya mély lyukat hágy a' tojásnak, és a' kiköltésnek; ezt midőn a' fajak szárnyalni tudnak, 's elmennek, a' gólya minden esztendőben megtömi agyaggal, és földdel, hogy a' víz bé ne szivároghasson. Mi nagy volt a' leesett fészek, abból megítélhetni, hogy két egész álló nap egy kemenczét a' legnagyobb hidegben ezen ágokkal fűtöttek, és 9 talyitska jó földet vittek a' kertbe. Midőn a' gólyák azután tavasszal vissza jöttek, tsudálkoztak a' pusztuláson, nyughatatlanúl repdestek egyik házról a' másikra, és több nap kellett, míg elhatározhatták magokat. Az alatt a' falunak egyik lakosa használni akarván az alkalmatosságot, hogy a' maga házára tsalhassa a' gólyákat, arra két nyaláb galyat tett fel keresztbe. A'

gólyák megnézék ezen készületet, de tsak hamar elrepültek onnét. Azután ágokat hordván szájokban megpróbálták a' mi kéményünkre fészket rakni; de mivel itt nem boldogulhattak, házunkon a' régi helyen építének egy derék fészket. Különös a' mit észre vettem, hogy a' fészkek' belsejébe szükséges szalmát soha sem a' mi házunk fedeléről, hanem a' szomszédokéiról hordták. — Ezután több esztendővel történt, hogy egy tavasszal tsak egyik gólya, és pedig a' nőtény jelennék meg; gyakran repdesett egyedül a' fészkekhez, 's meg vissza. Kevés idő vártatva több gólyák látogatták meg a' ház' asszonyát, de mindég hidegen elútasítottak. Sokáig várakozott himjére; de mivel eztsak nem jött, végre egy újat választá magának. A' nőtény tojott, és békével élt új himjével. Egyszerre tsak itt termik a' régi himje, és a' nőtény megütközése nem tsekély vala. De tudott magán segíteni. A' szomszéd' házára ült, 's onnét nézte a' bajvivást, melly tüstént a' két hím gólya között kezdődött. A' törvényes Úr vissza akará magát saját birtokába helyezettetni, vetélkedő társa nem akará újonnan szerzett lakását engedni. Eleinte a' viaskodás a' fészken kezdődött, és tsak hamar olly heves lett, hogy mind a' ketten lebuktak, 's udvarunkon a' viadalt megújították. Orraikról tsepegett a' vér le a' nyakokon. Több nézők körül vevék, a' verekedőket, és ezek semmit sem ügyeltek az emberekre. Végre az ifjabb férj kéntelen volt

a' tsatából kiállani, 's elrepülni; ekkor az öregebb diadalmasan felemelkedék várába, öszve keleplé száját, és kiterjesztett lebegő szárnyakkal beszálla a' nagy bajjal kivívott lakásába. A' nöstény természetesen követte a' győzedelmest. De a' hím meg nem szenvedhette a' hozzá nem tartozó tojásokat, hanem a' fészekből lehányta; és mivel új költésre késő volt az idő, inkább ezen eszten-dőre lemondott az atyai örömekről, mintsem idegen fjakat neveljen.— Többször láttam azt is, hogy igen ifju gólya fiak ki voltak hányva a' fészekből, de ezek mind tsonkák, bennák voltak.

Nagy retkeket nevelni.

Ha a' retkek már egy tojásnyi nagyságra nőttek, ki kell a' felesleg valókat tépni, hogy egymás mellett igen sűrűn ne álljanak; a' megmaradtaknak szív-leveletskéin keresztül bé kell szűrni egy hegyes fátskát; azon nyilásba egy frís gabona szemet tenni, 's azután a' nyilást földdel betakarni.

A p r ó s á g o k.

Messzinából Martius 1ső napján írják: hogy több ízben megújult kemény földren-gések után az Aetna hegyén új nyilás támadt, 's a' vulkán-szer nagy erővel kirohanni kezdett. Mivel ezen nyilás nem mint máskor Katanea 's a' tenger felé támadt, ennél fogva most a' láva a' sziget' belső része felé veszi folyását. Most éppen néhány német ter-

mészet - vizsgáló Kataneában vagyon, kik több hónap óta vizsgálják ezen hegy' tüne-
ményeinek mivoltát; az új gyúladás most
éppen kedvökre esett.

Hivatalos kútfőből Angliában és Vales-
ben az Ügyvédek' számát 13,348ra teszik;
de 1830. Januarius 1ső napjától fogva még
453mal megszaporodtak. Az utolsó tíz esz-
tendő alatt 1830ig Cancellariai díjak, esz-
tendei certifikatumok, 's a' t. fejében hiva-
talok' megbizonyítására nézve, fizettek valami
egy milliom száz ezer font Sterlingot. Tsak
Londonban illy törvénytudó vagyon 9342.

Vildeman Ur Plymouthból a' minap
a' szép mesterségek' társaságában London-
ban különös próbákat mutatott a' méhekkal;
három raj méh lepte-el részint képét, részint
vállait, és zsebjeit. — A' méh-kasokat egy
szomszéd szálába tétette, egyet füttyer-
tett, 's ezen jelre a' méhek elhagyák őtet,
's mindenik raj külön a' maga köpüjébe
ment. Más füttyentésre ismét vissza kerül-
tek, 's előbbi módon urokra szállottak. Ezen
próbatétel többször ismételtetett, a' nélkül,
hogy a' nézők közül valakit megszurnának.

A' hegyek ingadoznak. Pausfeld falu
mellett, Bajor országban, Lichtenfels me-
gyében, hirtelen megmozdult egy hegy. 800
lépésnyire terjedő föld egy egész erdővel,
szántóföldekkel, rétekkel, gyümöltsfákkal
együtt elvált a' hegynek többi részétől, és
a' falu felé leereszkedett. A' lakosok elsza-
ladtak, de tsak egy ház temettetett el. Az

emberek 6 esztendő alatt alig fogják tudni a' fa -, kő -, és föld-részeket eltakarítani.

Párisban a' kereskedési törvényszékhez beadott vádból megtetszik, hogy Bourienne Ur (hajdan Napoleon' Titoknoka) hitelezőit ki nem tudja elégíteni; a' pénzváltási, 's kereskedési dolgokba avatta volt magát. Adóssága 449,588 frankra telik. Activus vagyona egyedül azon jutalomból áll, mellyet Advocat könyváros ígért az isméretes Memoire-ért, mellyet Napoleonról írt. De ezen könyváros sem akarja a' pénzt kiadni azon szín alatt, hogy törvényesen letartóztatták (inhibeáltattak) nála némelly hitelezők. Most per útján kell a' letartóztatást feloldani.

Hála Istennek! már a' lúdoknak, tyúkoknak nem kell a' költéssel bajlódni; az illyest jobban értik az emberek. Egy Angol olly gőzmasinát talált fel, mellyel naponként ezer libát 's tsirkét ki lehet költetni. Ezen mester 1000 forintot kapott költői jutalomúl. (Ez hasznosabb költés a' Poeták' költésénél.)

Rejtett szó:

Két végsőmon jársz; három végsőmet utálod;
Kedvet szúl első hármam; de egészen unalmas
'S rosz nyavalyát teszek én, a' melly sok-
szor veszedelmes.

Vechelius Imre.

Jegyzet: A' 30. számbeli Rejtett szó:
Berta.

N^{ro} 32.

H A S Z N O S
M U L A T S Á G O K.
1 8 3 1.

Tisztelkedés.

Annál kedvesebb az áldozat, minél tisztább szívből, 's szabadabb akarattól származik. Szokása az a' Magyaroknak, hogy hűségét, és hóduló készségét koronás Fejedelmei eránt ha fegyver által megbizonyítani alkalma nints, a' béke' műveivel, a' szépmesterség' jeles darabjaival szembetüntesse. Egyebek között ama kimerithetetlen leleményű Patacsich József Ur, Sz. Kir. Pest városa Canc. Expeditora, kit több ízben ditsérettel említettünk, ismét egy szép művet készített V. Ferdinánd ifju Királyunknak születése napjára (melly April. 19kére esik).— Egy regal íven áll az ifju Király' képe díszes magyar köntösben, úgy hogy mentéjének prémje, 's egyéb köntösének szélei helyesen metszett (kőre írt) versekkel beszegve és sujtásozva lenni látszanak. Alatta arany-betűkkel ugyan azon versek (deák hexameterek) állnak, mellyeknek kezdő betűji FERDINANDUS szóból telnek ki.— Ez alatt ismét két sorban idővers.

Francia Journalismus.

A' National, a' Globe, a' Courrier Français, a' Journal du Commerce, és a' Journal de Paris April. 7dikén a' következő magános levelet közlik, melly Pesaróból Mart. 28dikán költ. (Tudva van, hogy Báró Geppert, seregének derekával Mart. 27dikén ment-bé Pesaróba): „Az Olasz ármáda, minekutánna Bolognából Rimini-ig vissza vonult, ezen várost is az Austriai seregeknek oda hagyta, 's Cattolicába vonta magát. Az utó-sereg ezen hegy előtt megállapodott, 's az ellenséget várta; mert ez a' hely volt a' védelmezés' plánumában kijegyezve első helynek az ellentállásra. Véres tsata támadt tegnap az Austriai had, és az Olasz utó-sereg között, mellyet Olini Obester vezérlett. Az Austriaiak teljesen megverettek; a' tsata-mező, három ágyuval, és temérdek sok fegyverrel 's töltéssel a' Patrioták' hatalmában maradt. Herczeg Lichtenstein Generális megöletett; fájdalommal kell jelentenünk száz derék Olasznak halálát. De ezen győzedelem a' hazafiak' bátorságát feltüzeltte, kik az Austriaiaknak a' hegyes tartományt, hol sok ideig, és felette nagy haszonnal oltalmazhatják magokat, drágán fogják oda adni. A' tegnapi ütközet után az ellenség zavarodva visszavonult Rimini felé; az Olasz seregek megtartják állásokat; hihetőleg nem fog addig új tsata történni,

míg az Austriaiakhoz meg nem érkezik a' segítő-sereg, mellyet várnak!!"

Erdélyben meghalt jeles Férjfiak.

Kolosvárról Jan. 20dikán 1831. ezt írják: Az elenyészett esztendő annyival nevezetesebb mi reánk nézve, hogy jeles tisztos öregeinktől fosztott meg ezen esztendőben a' senkinek kedvezni nem tudó halál; — illyen áldozati valának:

1ső Nagy Méltóságú titkos Tanátsos, Leopold Rendje' Commendátora, és nyugalomra lépett Fő Kormány-széki Al-Előülő Borberéki Fabján Dániel Ur, a' ki munkás és betses életének 84dik esztendejében Szászsebesen Aprilis 26kán örökre elszenderedék.

2dik Méltóságos Uzoni Gróf Béldi Wenczel Ur, a' ki nyolczvan esztendőre terjedett munkás gazdai élete folyása alatt megmutatta, miként kellessék az Eleinkről reánk szállott jószágokat hasznosan birni, és a' Hazának jó fiaikat nevelni; mert két derék Hazafiat nevele: úgymint Méltóságos Gróf és Kamarás Uzoni Béldi Ferencz, és Béldi György Urakat, kik közül ez Királyi Kintstári, a' másik pedig kir. Fő Kormány-széki betsületbéli Titoknok.

3dik Nagy Méltóságú belső titkos Tanátsos Leopold Császár Jeles Rendjének Commendátora, Fogarasi Napkeleti szertartású catholicus Püspök, Kápolnak - Monostori Babb János Ur Ó Excellentiája; ki betses

életének 92dik esztendejében mult esztendő October 2dik napján mult ki az élők közül; ő Felséges Fejedelmének, kedves Hazájának a' mivel egy alattvaló, és polgár tartozik, hívségesen megtette, Pásztori hatalma alá bizott nyájának szorgalmatos, bölts. oktatója és Klerusának valóságos kegyes Attya vala. Megérdemlik a' boldogultnak nagy és nemes tettei, és azoknak a' kik róla életében valamit hallottak, reménylem, nem lesz unalmokra ezen nagy férjfiú' életének rövid rajzolatja. — Azon a' Rituson lévő két nevezetes Nemes familiából vette eredetét, mert atyai ágon nemes Kővár- Vidéki Kápolnak-Monostori valóságos Donataria Nemes familiából; anyaiágon pedig Nemes Timándi familiából származott; született pedig Nemes belső Szolnok Vármegyében Ormány nevezetű faluban 1738ban. Attya vala Kápolnak Monostori Babb András, a' ki Ormányból utóbb Doboka Vármegyében Gyulába változtatván lakását, a' most írt Megyében Szolgabirói hivatalt viselt; anyja pedig Timándi Kandidia, ki leánya vala a' Maroson innen való kerület' akkori Generalis Vicáriusának Timándi Jánosnak. Oskoláit a' Kolosvári Fő oskolában végezvén, a' Szent Bazilius Szerzetes fiai közé állott bé Balásfalván, de testi gyenge alkotása az örökös böjtöt ki nem állhatván, kivetkezett, és egynéhány esztendőig Dézmása volt ugyan azon Szerzetes Atyáknak Balásfalván; de látván az akkori Püspök, és titkos Taná-

tsos Tasnád Szarvadi Májor Gergely Ur az ő elmebeli nagy tehetségeit, a' Theologiai Tudományoknak megtanulására a'. Nagy-Szombati Seminariumba küldötte, itten ditséretesen végezvén a' czélzott tanulását száraz nyavalyába esék, de abból kigyógyúlt (Folytatása következik).

Tsuda gyermek.

II. Rudolfnak a' Tseh ország' tudományos pallérozódására nézve ollý szerentsés idejében élt Prágában Wackenfels Ilona, ki mint egy természet' tsudája által jóval feljül multa mind a' vele egykoru leányzókat. Még bé nem töltötte volt korának első évét, midőn már értelmesen beszélt; 2dik, és 3dik évében deákul, 's németül tanult olvasni; a' 4dikben igen szépen írt mind a' két nyelven; a' 7dikben és 8dikban folyvást és ügyesen beszélt deákul; a' 9dikben a' deák nyelv mellett a' Görög literaturának alap-rendszabásait tudta, 's a' Tseh ékesbeszédben magát gyakorolta. Ezen isméretek mellett számot vetni, énekelni, és több muzsika-eszközön játszani tanult, a' nélkül, hogy valami asszonyi munkában, 's foglatosságban hátramaradott volna; fenni, himezni, varrni, szőni, főzni (!) tudott. — Test alkotásának szépségét a' legfinomabb ízlés, társalkodás, a' tsudálásra méltó emlékező tehetség, természetes ékesszóllása, sokféle isméretei, a' nagy korhoz illő okosság emelte; a' ruházatot rajta testének gyö-

nyörű termete díszesítette. Mit nem lehetett tőle várni? De fájdalom, csak 9 esztendő, 11 hónapot, és 19 napot élt; minden nyavalyák között a' leggonoszabb nyavalya, a' gyermek-himlő, megöle őtet 1607. Máj. 30dikán.

Hya-hya, vagy a' téjfa.

Midőn James Shmith (Jameson Professorhoz írt levele szerént) a' Damara folyó-jához kirándulna, talált egy élőfát, mellyben éppen olly kellemetes jó téj volt, mint a' millyent Humboldt a' tehénfának tulajdonit. Ha a' fa kérgét megvágják, ezen téj bőven foly-ki belőle, úgy hogy egy kis patak' vize, mellyen a' levágott fa keresztül vala dőlve, egészen fejrre volt tőle festve. Ezen fejr nedvet ha kávéba töltik, az állati téjtől meg nem lehet különböztetni, 's megegyez a' tehén-fának nedvével. A' fának dereka 16—18 hüvelyknyi szokott lenni általmérőjében, magassága 30—40 lábnyira elágazik; kérge szürke színű, mintegy $\frac{1}{4}$ hüvelyknyi vastag, és ez, 's a' fa közt látszik a' téj kiszivárogni. Ha késsel keresztül, vagy 'rézs-úton vágják a' héjjat, szabadon kifoly, de ha csak hosszában meg-hasítják, vagy semmi, vagy igen kevés téj serkedez. Hegyesded levelei símák, és páronként állnak. Virágja egy levelű, öt reczével; a' kehely egyszerűen áll a' virág-koronánál és négy szegésű; a' virág-száron 4—5 virág áll.

Angol Szultánné.

Webster Angol utazó a' következőt beszéli Krimiába 's a' t. folytatott utazásáról: „Megérkezvén Symferopolba, tüstént bilétet küldénk az ott lakó Krimiai Szultánhoz Katti Gherrihez, 's engedelmet kére-
tünk tőle, hogy szabad legyen neki udvarol-
nunk, 's ajánló leveleinket általadnunk. Azt
az izenetet hozzák vissza, hogy a' Szultán
nints otthon, hanem a' Szultánné örömmel
fogna minket látni. A' Szultánné, ki egy
Angol Obester' leánya, 's Edinburgban szü-
letett, felette barátságosan, és megkülöm-
böztetve fogadott egészen angol módra.
Méltó a' Szultánnal való egybekelésének tör-
ténétét tudni. Midőn ez még 15 esztendő
ifju volt, megismérkedett néhány Missiona-
riussal, kik a' Kaukazushoz közel tartot-
tak szállást; a' keresztény hitre álla, el-
hagyá hazáját, és a' Missionariusok' oltalma
alatt Sz. Pétervárra jutott, honnét tsak ha-
mar azután Skócziába utazott; itt nem so-
kára Anglia' nyelvét, és szokásait magáévá
tette. Edinburgban megismérkedett mostani
feleségével, kivel, familiájának megegyezé-
sével, egybe is kelt. Minthogy ő a' Krimiai
régii Khánok' sarjadéka egyenes ágon, en-
nél fogva a' mostani Török Szultánnak
Mahmudnak thrónusa őtet illeti, ha ez az
uralkodó familiából semmi törvényes köve-
tőt nem hagyva maga után. Gherri Szul-
tánnak több fija van, és közülök ha valamel-

lyik, vagy azoknak egyik onokája az Ottománi thronust örökségül elnyerné, az a különös környülállás fordulna elő, hogy egy Angol származásu és keresztény hitű Fejedelem uralkodnék a' nagy Török birodalmon."

A p r ó s á g.

Egy Missionárius, ki az Eszkimók' megtérítésére Grönlandban tartózkodott, álmélkodék, midőn egy nap hallá, miként szidja egy hazaföldi ember az ő gonosz, és veszekedő feleségét f r e g á t á n a k. Kérdezvén a' Pap ennek okát, megérté, hogy néhány esztendővel ez előtt egy fregáta érkezett volt a' partokhoz, azt két hajó megtámadta, de mindenek rémülésére a' fregáta mind a' két oldalán tüzet adott.

Rejtett szó:

Egy pár tagú egézzem
 Nem a' férfit illeti,
 És kettőztetett végem
 Az öreget nevezi.
 Ráadásul azt mondom,
 Ha nagyított az egész,
 Czigányoknak fájdalom',
 Siralom' emléke lesz.

Szibenliszt Zsigmond.

J e g y z e t: A' 30. számbeli Rejtett szó:
 Hurút.

N° 33.

H A S Z N O S

M U L A T S Á G O K.

1 8 3 1.

*Nagyságos és Fő Tiszt. Fejér György
Urnak, Prépostnak, Kir. Tanácsosnak,
's Könyvtárnoknak, Sz. Theol. Doctorá-
nak 's a' t. hálaérzetül Neve' napjára.*

Hová ragadsz láng érzetem? Elnyele
Elmélkedésem' tár Oczeánja, 's a'
Hálaadásnak lángja könnyen
Hordoz az ég szövevényi' téréen.
Lantot ragadnom kénytelenit szava
A' hódolásnak. Mit tegyek? — Engedek
E' lelkesítő szent parantsnak,
'S kéjhabozó kebelem' ki tárom.
Rendülhetetlen bajnoka a' ketses
Mú'sáknak, édes Honnyom' igaz javán
Fáradhatatlanúl törődő,
Nemzeted, és szeretett Hazádért
Élő Fejér, halld, parlagi lantomon
Milly hang zeneg, 's mint fejtí ki érzetím'.
Bár nem virág pendíti hangos
Hurjait érdemeid betsének
Díszére, kit véled szakadatlanúl
Egyé tevének tiszta szerelmei
A' hív barátságna: nem omlik
Itt hidegebb kebel áldozandó
Első Félesztendő 1831. 33

Érzelme, mint onnan, ha az indulat
 Rúgója illy szent, illy tehetős, 's örök
 Mellyet tsak a' vég semmisítés
 Értz keze súlyja tör öszve végkép'.
 Serkenti ez hű tisztelet érzetem',
 Míg a' kimúlás' fátyola húzamos
 Éjt von reám, 's elbomladoznak
 Sár tetemim, ver ez értted, — értted.
 Boldog Hazámnak mellyre nagy őseink
 Tátor havassán győzedelem között
 Jövének, e' boldog Hazámnak
 Bárdusa György, tüzesül ez értted!
 Oh e' dütső Honny ön maga díszíért
 Szült Téged', — és meg — meg felel e' bajos
 Aráynak áldott virtusod; mert
 Tékozolod javiért törődve
 Hasznót teremtvő éltedet; egy bajon
 Túl másra lépsz, a' fáradozás szüli
 Nyugalmad, és kéjed' szerentsés
 Tékozoló, déli hősi bér vár
 Reád. Ha mindent féke után ragad
 A' kor, hatalmas virtusod él, 's Hazád
 Imádja híven, sírodon sok
 Köny jele lesz haszon életednek.
 Élnek, ha elhalsz, ész szüleményeid,
 'S a' hálaézésű Haza' díszait
 Beszélük a' külföld negédes
 Népinek, a' magyar így ditsóúl.
 A' kék irígység lábod alatt hörög
 Már is, kitördelt mord agyarára nem
 Jutnak tekertsid, mellyeket hű
 Kéz fona ószbe borúlt fejedre. —

Bajúszos Árpád, Kund, Tuhutum, 's Szabólts
Könyekre méltó hunytok elaltatá

Jaj! még utó fáját is e' nagy

Népnek! Ez a' sora a' halandó

Nemnek! Ledóll a' nagy hatalom, 's arany
Igájokat sok büszke tirannusok

Szét verve látják. Oh vitézek

Nemzete hős magyarim veszélyes.

Egy szép Hazának százados álma! — De
Szűnj jajjaiddal köny-fatsaró panasz!

Nem engedé meghúlni végkép'

Szunnyadozó ereinket, a' ki

Buzditja keblünk'. Im deli Nemzetünk

'S Hazánkra már egy isteni kegy' szava

Dörgé hatalmas biztatását,

'S fölzavará puha álmaikból.

Fölserkenél hát Nemzetem! oh reménylj!

Él halhatatlan Nádorod! Éljen is!

Széchenyid él! gyúlt kebled' Erdély'

Napja hevítgeti Wesselényi.

Látom feszül már hív kebeled Fejér! —

A' honfiúság' angyala Nemzeted'

Díszéből áradott örömmel

Nyujtsa korod'! Haszon e' Hazánknak.

Wargha István.

Erdélyben meghalt jeles Férjfiak.

(Folytatás).

Papnak felszentelteték 1778ban, és a'
Püspök Úrtól Secretáriusának kinevezteték,
ezen értelmesen és szorgalmasan folyta-
tott hivatalából M. Vásárhelyi Plébánus és
Fő Esperestnek rendelteték, honnét a' Püs-

pök Major Gergely Ur' nyugodalomra lett kéredzésének elfogadása által megüresült Püspöki székbe emeltetett II. Jósef Tsászárnak 1782dik esztendőb. Octob. 21kén költ kegyelmes Rescriptuma által, a' melly következett 1783 e. Febr. 8kán adatván tudtára, a' Római Szentszéknek megerősítése után 1784dik e. a' nyugodalomban volt Püspök Májor Gergely Ur által Püspökké felszenteltetett. 46 esztendeig ápolgatá nyáját. Terhes környülállásokban az Isteni bölts rendelés által jutott ezen Megye kormányára; mert Püspökségének első esztendejében üte ki a' paraszt (Hóra) had, — ennek letsendesítésében gondos fáradozása kitündöklött; azután mindjárt a' Török háboru következék, ezt nyomba követte a' Francia háború, mellyek nevezetes hadi segedelmeket kívántak; — ezeket ő minden időben, és alkalmatossággal a' legnagyobb készséggel tévén meg, felséges Fejedelméhez alattvalói tántorithatatlan hivségét és Hazájához buzgó szeretetét jelesen mindenkör bébizonyította. — Mint jó gazda a' maga gazdaságát nagy szorgalommal folytatta; a' munkás emberein szükség idejében segíleni igyekezett, mert ha szúk termés volt, feliratván kikinek mennyi gabonára légyen szüksége, igen mérséklett áron hetenként annyit adatott nékik, hogy abból a' vett gabona árán és a' házi tartáson kívül még egyéb házi szükségeket is kipótoltak; feles adósságokat elengedett, és hogy magokon

még többet is segíthessenek, rendre hol egy falunak, hol másnak a' törökbúza dézmáját elengedte. — Templom helyeket, és azoknak felépítésére nevezetes; segítségeket adott nevezetesen az 1827ben a' Catholica religióra tért Tűri Reformatus jobbágyainak templom helynek, papi és iskola-háznak szép helyet, a' templom' építésére pedig 3000 Rhft. conventios pénzben ajándékozott. Azomban nem felejtkezett el arról, hogy nem csak magáért, hanem felebarátjáért, és nevezetesen a' kormánya alá bizott nyájáért kell élnie. — A' szemes és szorgalmatos Canonica visitatiókból kitanulván azt egy felől, hogy szegény Papjai a' miveltségben milly hátra maradának, más felől pedig hogy némelly nevezetesebb városokon sok hívek találtatnának, kiknek templomok nintsen, és szegénységek miatt nem is építhetnek, — azért atyai gondoskodását legelőbb Clérusának kimivelése módjára veté. 1792ben a' Nagy-Szombati és Lembergi Generale Seminariumoknak elosztásával a' Balásfalvi Seminariumot felállitá és 42 nevéndék papokra szaporitá, — e' mellett hogy a' szegényebb Ecclesiákba rendelendő tudatlan Papok is a' Theologiai Tudományokban gyarapodhassanak, azon tudományokat Oláh nyelvre forditá, és azokra az idiotákat szintűgy, mint a' több Clericussait reá tanittatá. — Felvévén továbbá azt, hogy az illetén tudományoknak megtanulására más segéd-tudományok is szükségesek, a' Szép-

mesterségekről, és böltselkedésről szép munkákat dolgoztatott-ki derék Papjai által; maga pedig egy Oláh, Deák, és Magyar Szótárt adott ki, még pedig deák betűkkel. (Folytatása következik).

A' hideg víz' haszna.

A' Gothai Anzeigerben illy aláírással : „B—n, Febr. 28. 1831. R—g” a' következő czikkely [találtatik: „Midön 1718, és 79-ben a' Liptsei Universitásban tanultam, az éjjeli sok olvasással, 's írással úgy elrontottam szemeimet, hogy 4—5 hüvelyknyi távolságra alig ismértem-meg a' betűt, 8—10 lépésnyire pedig a' legjobb barátomat. Bajamon nem kevéssé aggódtam jövődőre nézve. Ennél fogva Casamata híres szemorvoshoz (Drezdában) folyamodtam, ki több ízben megtekintvén szemeimet, minthogy azokban semmi sérelmet sem látott, a' hideg víz nek folyvást de mindég vígyázva való használását ajánlotta. Már 50 esztendeje, hogy Casamata' tanátsát követem, 's igaznak találom. De a' szem' mosását, vagy feresztését soha sem kell akkor végbe vinni, midön a' test felmelegült állapotban vagyon, tehát étel után sem, indulat' felgerjedése után sem, és nem meztelen kézzel. Korán reggel legjobb ideje van. Ez vala fél század óta első dolgom, szemeimet tiszta forrás vízben megfereszteni, vagy megmosni. Ezt teszem most is egy tiszta fejer len ruhával; egyszer'smind meg-

mosom vakszemeimet, szemem alatt, 's felett, füleim tövét, hideg vizet szívok orromba, 's füleimet belől kevesebbé hideg vízzel mosom, tisztítom; sőt hetenként néhányszor fejemet, melyemet, vállamat, czombomot hideg vízzel mosogatom. Ennek sikere az lett, a' mit 50 esztendő előtt nem vártam volna, hegy midőn az első Burkus banknóta megjelent, este gyertyánál az alatta írva lévő intést könnyen olvastam, a' mit több fiatal urak, 's asszonyok nem tudtak olvasni; hogy a' leggyengébb hangot is meghallom, és még alig van egy-két ősz hajszál fejemen.“ (Ezt más is hasznára fordíthatja.)

Különös orvos-szer.

Robinson azt beszéli egy Angolról, ki halálos ágyban feküdt, 's már vonaglott, hogy ezen állapotjában őtet felharagították, mérgeztették, 's ez által ismét visszahozott az életre, úgy hogy életereje felingerlődvén, még néhány óráig élt; de azután ismét letsendesedvén haragos indulatja, kimult a' világból. Alberti³ állítása szerint egy embernek halála a' felingerlett harag által hét álló napig hátráltatott. Így a' haragot, a' felmérgeződést a' köszvényben, hideglelésben, tsúszban, 's a' t. mellyek ellen egyéb orvosság nem használt, jó gyógyító szernek találták.

Angol birtokok kelet - Indiában.

Tartományok	területe angol □m.földekben	lakosok' száma.
Bengala —	328,000 —	57,500,000
Madrasz —	154,000 —	15,000,000
Bombay —	71,000 —	10,500,000
Vazall-Státusok	550,000 —	40,000,000
Arrakan —	11,000 —	100,000
Tavoy, Tenassarem, Mergui, és Yé	21,000 —	51,000
Assam és Garrov	45,000 —	150,000
Malakka —	800 —	22,000
Singapore —	210 —	14,719
Princz-Vales szigetek	160 —	51,207
	<hr/>	<hr/>
	1,181,170	— 123,388,926

A' kelet-Indiai Társaság tehát 53,000 geographiai □ mértföldnél többet bir, melyen 123 milliom embernél több lakik! Ezek közt tsak 40,000 Angol vagyön, és pedig 2000 a' kormányhoz, 300 az igazság' kiszolgáltatásához tartozik, 7010 pedig kereskedő; a' többi katona, és ezek teszik a' nagyobbára hazaföldiekből álló, 's 300,000 emberre menő armádának derekát.

Rejtett szó:

Négy betű, 's bőrével szolgál az egész; — de ha tőle Lábát elveted, úgy szét üzi gondjaidat.

V. I.

Jegyzet: A' 32. számbeli Rejtett szó: Nagy-Ida.

N^{ro} 34.

H A S Z N O S
M U L A T S Á G O K.
1 8 3 1.

Erdélyben meghalt jeles Férjfiak.
(Folytatás).

Hogy pedig a' városokon templom nélkül lévő hivein is segíthessen, legelőbb is Kolosváron 1800ban szép templomat, papi házat építtetett, majort és külső örökségeket vett, mellyek mind öszve 53 ezer for. nál többre kerültek, hasonlóképen tselekedett Szász Medgyesen, M. Vásárhelyen, Szász-Sebesen és Gyulában maga költségén díszes templomokat építtetett. — 1802dik esztendőben 24 ifjura fundációt tett, úgy hogy azokból 6 a' Kolosvári K. Convictusban, 6 a' Kolosvári Seminariumban, az Udvarhelyi, Maros-Vásárhelyi, és Károly - Fejérvári Seminariumokban 4—4 ifju neveltelnék. — Megfontolván továbbá, mi nagy Megyéje légyen, azomban a' Püspök segítségére felállított Szent Basilius Szerzetbeli Atyák nagyon elfogytak, Ó Felsége' kegyelmes engedelmével, és jóváhagyásával egy Prépost, és hat Kánonokból, egy Nótárius, és Archivariusból álló Káptalant fundált 1806ikban, és azt a' következő esztendőben Ju-
Első Félesztendő 1831. 34

lius 11kén fel is állítá. — Megemlékezett tanuló helyéről is, mert a' Kolosvári kir. Lyceum felépítésére 4000 for. ajándékozott; — hogy továbbá a' szegényebb Ecclesiabéli Papok is valamelly fizetésbéli segítséget vehessenek, minden vagyonát a' Clerusa dotatiójára fordította, úgy annyira, hogy méltán fájlalhatja az 1224 anya, és 459 filiális Ecclesiákból álló Clerusa, hogy egy illy egészen a' maga alattavalóinak boldogítására élt lelki Fő Pásztort miért nem lehetett századokig életben megtartani, kinek emlékezete csak ugyan az erköltsöt, és nagyra törekedő fáradszhatatlan igyekezetet megbe-tsúltni, és tisztelni tudók szívében örök évekig tiszteletben fog tartatni. — Koros, és munkás élete végefélé két esztendeig az erőtelenség miatt többnyire ágyban fekvő lévén, olly ép ésszel birt, hogy majd utolsó napjáig a' hivatalos dolgoknak eligazítását folytatta, és ha gyengén is, de minden rendeléseket maga írt alá. — Ezen huzamos betegsége alatt nem hogy békételenkedett volna, de még egy jaj szót sem ejtett. Halála előtt hat nappal a' haldoklók' Szentségeit a' legnagyobb buzgósággal egész Káptalanja könyörgése között felvévén, egész tsendes türedelemmel várta kiköltözését, melly, valamint tőle négy nappal előre megmondattott volt, October 2kán délutáni kettődfél órakor meg is történt. A' megboldogultnak hideg tetemei kastélyának palotájában kitéttettek, honnan October 5kén

az udvari templomba levitettek, és innen October 7kén a' székes templomba utolsó tisztelet-tétel végett kísértettek. Jelen voltak temetésén az egyházi ruhába öltözött 150 Papon, 's a' megboldogultnak gyászos atyafiain kívül a' Károly Fejérvári Ns. Káptalan' Követei, Ns. alsó Fejérvármegyei Mgos Fő Ispány Sepsi Zoltáni Czirjék Diénes Ur az alatta való egész Tek. Tisztséggel, és számos Nemességgel, másféle vallásokon lévő számos Pap Urak és más sok úri Meltóságok. Oláh nyelven Fő Tisztelendő Kánonok és a' napkeleti nyelveknek rendszeréni tanítója, helybéli Plébánus Papp Tódor Ur velős beszédet tartott, azután az Exequiák tartattak, és utóljára Fő Tisztelendő Lemhényi Lemhény János Ur helybéli Kánonok, Ő Excellentiájának huzomos időtől fogva volt Secretáriusa, és az Anyaszentegyház történeteinek rendszeréni tanítója, szívreható fontos magyar beszédben előadta a' nagy Férfiúnak példás életét. — Mellyek után az elébb leírt pompával az udvari Templomba vissza vitetvén a' test, az ott lévő kriptába örök nyugalomra tétetett. — Ezeknek vége lévén a' megboldogultnak rendelése szerint nagy tor adatott, az Uri renden lévők több helyeken 700 személyre készített asztaloknál pompásan vendégeltettek, a' köznépnek kenyér, hús, bor, és egyegy ezüst garas osztogattatván, a' Nemes alsó Fejér Vármegyei egyik kir. Tárnok Imetsfalvi Tek. Imets András Ur

gazdai fő ügyelete alatt, úgy hogy 19 nagy vágó marha, annyi kos, és hizott sertés, 4 borjú, és 15 negyven vedres hordó bor költ el egyebeken kívül ezen alkalmatossággal. (Bétejezése következik).

Muszka-Lengyel háború.

A' Lengyel Kurir illy történetet közöl; Sacken Grlis Mart. 30ikán a' Drozniki Vámosnak, Darevski Antalnak, segítsége 's útmutatása által Uminski Grlis' fő hadiszállásához vezetett. A' Lengyel Generális néhány ágyuval, két svadron lovassággal, és egy kis osztály gyalogsággal a' Narev vize bal partján Rozan mellett állott. A' tulsó partra kiszegezett ellenséges ágyuk közelről lövöldöztek a' mieinkre, és tsak az ó pattantyúsaik' ügyetlenségének köszönhetjük, hogy semmi veszteségünk nem esett. Azalatt Jaszovszki Major batteriájából két ágyú a' jobb partra vitetett; ezek ügyesen intézve lövéseiket, igen rövid idő alatt egy Muszka Kapitányt megölének, 's két tisztet megsebesítének. A' fentemlített Vámos elfogatott, a' hadi Törvényszéknek általatott, és mint kém felakasztatott. Azon pillantatban, midőn a' Krakóiak őtet megakarnák ragadni, a' Sacken Grlistól kapott aranyokat elhullatá, 's reménylé, hogy ezen ravaszág által elszökhetik. De a' mi derék vitézeink nem ügyelének az aranyra, üzőbe vevék őtet, 's elfogák. Ezen kém hajdan katona volt; hideg vérrel ment a'

halálra, és midőn éppen kivégezni akarnák, így kiálta: „Jobb dolga volna Lengyel országnak, ha a' hozzám hasonló katonákat mind felakasztanák.“

A' Pétervári Ujságból. A' Tsernomor Kozák regiment' ezere­dese, Perechristov, Mlava mezővárosban, Ploczk vajdaságban, vala szálláson egész ezere­dével, és az oda­való Bízto­ssal Bientkovszkival barátságban élt. A' Varsói revolutio kiütése után tsak hamar parantsolatot kapa onnét a' Bízto­ss, hogy a' politia-katonaságot iziben gyűjtse­egybe, 's a' lakosok' ségedelmével a' Kozákokat lepje-meg, fegyvereitől fossza-meg, és ha ellentállának, vagdalja-le. Bientkovski tüstént fut Perechristovhoz, mutatja neki a' parantsolatot, 's kéri, hogy ezere­dét mentenémeg, minekelőtte a' parantso­lat' tartalma a' városban tudva lesz. Az Orosz ezere­des felragadja regimentjének zászlóját, lóra kap, öszveszedi Kozákjait, és kevés embereinek elvesztével szerentsésen eljut a' Burkus földre. — Más nap reggel Varsóból megérkezik három fiatal tanuló, kik beszállnak a' Bízto­shoz, tudakozzák a' vett parantsolat' bétöltését. Megértvén a' dolog' mivoltát, szitkokkal megtámadják Bientkovskit, pistolyt szegeznek melyére, és gyávasággal vádolják őtet. Ez tsendesen felel nekik: „Én nem lehettem gyilkos! Perechristov ezere­desben jó barátomat men­tettem-meg.“ Minekutánna a' tanulók ki­fogytak a' fenyegetésekből, erővel egy le-

velet iratának vele az Orosz Obesterhez, esedezvén benne, hogy térne vissza Mlavába, mert Bientkovski, 's familiája nagy veszedelemben forog. Perechristovnak már semmi baja sem volt Neidenburg Burkus városban, és még is kész vala életét kockáztatni életének, 's betsületének megmentőjéért. A' Burkus városi kormányozó látván, hogy ellenzése nem használ, megizené neki, hogy hivatalánál fogva kéntelen őtet visszatartóztatni, mert most Burkus oltalom alatt lévén, különös engedelem nélkül el nem mehet. Perechristov erre sem hajtván, titkon akart elútazni, midón éppen akkor éjjel Bientkovskitól egy levelkét kap olly jelentéssel, hogy amaz első levél' írására kényszerítve volt, 's kéri, nehogy Mlavába visszatérjen.

Mértékletességi társaságok Amerikában.

Mintegy 100,000 ember öszveszövetkezett, hogy a' részegítő italokról teljesen lemond; leginkább a' fiatal emberek fogták fel ezen ügyet. Földes urak, fabrikások, társaságok, és ezer egyéb jeles emberek nem adnak többé munkásaiknak ilyen italokat. Tanulók, Papok, Tanátsbeli személyek ezen jókhoz tsatolták magokat. Még négy esztendő előtt olly annyira el volt terjedve az ivás' nyavalyája, hogy kételkedtek annak kiirtatása felől; most azt minden bizonnal reménylik. Sok pálinka főző-házak nintsenek már keletben, részint azért, mivel a'

tulajdonosok önként felhagytak velök, részint azért, mivel a' pálinkának el nem adhatása miatt kéntelenek voltak velök felhagyni; ugyan is az egész egyesült Státusokban a' szeszes italok' elkelése hihetetlen módon megtsökkent. Egy nagy városi kereskedő nem rég azt írta barátjának, hogy mindenféle részegítő italok' elkelése három negyeddal megkevesedett. Egy híres Franczia kereskedő ház' Ágensei most egy vevőre sem találtak, holott ez előtt esztendőnként 5000 pip égettborot adtak el éjszak - Amerikában. Sőt már a' közvélemény az ezzel kereskedőket is motsokkal bélyegezi. Egy társaság' Biztossága azt állítja nem rég, hogy 400 embert ismér, kik önként felhagytak a' pálinka-kereskedéssel. Rövid idő alatt 40 hajó indult el a' nélkül, hogy a' hajós legények' számára pálinkát tett volna fel (pedig a' matrózok eddig el sem lehettek pálinka nélkül). A' szegénység és véték négySZerte szaporodott a' részegeskedés által. Minden nyavalygóknak egy negyede a' mértékletlenségtől kapta betegségét. Ugyan ezen okból esztendőnként 30,000 ember (a' népesség 12 milliom) kora halálát érte. A' New-Yorki Törvényszék előtt esztendőnként megfordult 5000 vétségeknek három negyedét a' mértékletlenség okozta; és a' 30,000 tanúnak fele részeg volt, midőn a' vétket a' bévádlottak elkövették. Mind ez, és több ilyen eléggé mutatja, mi nagy haszna legyen a' mértékletesség' terjesztésére egybe-

állott társaságoknak , mellyek mindenütt pártfogásra találhatnak ; többnyire minden városban vannak ilyenek. Sőt , a' mint mondják , az egyesült Státusoknak egyik városában több leányzóknak öszve szövetkeztek , hogy nem mennek hitvesül olly férjfihoz , ki a' részegítő italtól egészen le nem mond.

A p r ó s á g o k.

Az éjszak Amerikai Státusok' Kormány-széke tudományos expeditiót küldött a' déli tengerre új felfedezések végett ; de ennek szerentsétlen vége lett ; mert a' hajós legények felzendültek , a' tiszteket kirakták Peru' partjaira , magok pedig a' hajóval elillantottak Chilibe.

Londonban egy Társaság állott öszve a' literatura felserkentésére. Célja a' Társaságnak az , hogy az írókat segittse munkájik kinyomtatásában , 's eladásában , a' nélkül , hogy a' könyvárosoktól függének. Campbell Tamás Költő egyik előmozdítója az Eggyesületnek , melly már 2000 font sterling tőkepenzzel bír.

M e s e.

Nem test , és mégis test nélkül nem lehet ;
a' fény
Szúli , 's enyészti , ha bár ő maga barna
homály.

J e g y z e t : A' 33. számbeli Rejtett szó :
Borz.

N° 35.

H A S Z N O S

M U L A T S Á G O K.

1 8 3 1.

*Ifju Magyar Király Vdik Ferdinand Ó
Felségének születése napjára.*

Környelve Cloris' kerti virágival,
Kegyét lövellő mennyei szárnyain
A' víg tavasznak, báj-örömmel
Megkoszorúzva lebeg felénk im'
Azon remény nap, mellybe' Te FERDINAND!
Honnunknak ékes fénye! az égi fény'
Első sugárit nézted, áldott
Két könyörülni tanult szemeddel;
'S mellyben legelsőbb a' nap' arany tüze
Üdvezle Téged, mint született Urát,
Attyát, 's leendő nagy Királyát
Hunnia Népeinek, 's sok Ország'
Magas Reményét. E' nagy öröm napot
Ünnepli bájjal minden az ég alatt,
A' rózsá ékü hajnal úgy, mint
A' magasan delelő dicső nap.
Virúl kecsével most az arany tavasz
Hímes mezőkön díszre mosolygva kél
'S üdvezli e' nagy fénynapot, száz
Büszke virág-koszorúzta fővel.

Első Félesztendő 1831.

35

Édes Hazánknak honni virányai
 Biborral ékes kebleiket miként
 Tárják ki? ontván kelyheikből
 Fűszeres illatot, e' kies nap.
 Erdőnknek ékeshangu lakóji is
 Zengvén örömdalt hirdetik e' napot,
 Mellyt fellegekkel harczra gerjedt
 Bércze, hiven viszonzoz Hegyinknek.
 Hát a' Magyarnak drága Királyiért
 Büszkén pirosuló vérivel áldozó
 Hős keble, 's szent hűség-tüzelte
 Szívé, minő örömekre lobban?
 Midőn azon nagy 's hős Fejedelminek
 Taps, 's víg öröm közt szenteli ünnepit,
 Ki, boldogító nagy Ferenczünk'
 Ritka tulajdonival ragyogván,
 Nyelvünknek, újult fényre derületit,
 Áldást patakozó annyi kegyelmeit
 Rá ömledezvén, létre hozta,
 Sokra menő Fejedelmi kinccsel.
 És a' borúltabb sorsra jutott szegény'
 Ügyét, Atyánkként gyámkeze ápolá,
 Nyujtván arannyal töltve jobját;
 Eljöve így az aranyba vont kor!
 Terjeszd tovább is ránk kegyeiddel azt,
 Szép Hunniánk' Ór-Angyala! és karod
 Két nagy Királyink szent személyét
 Védje, 's takarja veszély dühétől.
 Hogy Felkenettink kétfejü nagy Sasa
 Ádáz viharnak fellegein felül
 Emelve, a' tartós dicsőség'
 'S fény' diadalmas egén lebegjen!

'S kettős Keresztünk fénybe' ragyogjon, a'
Vész-dúlta külföld' féktelen ember'i

Tisztelve rettegjék hatalmát,

'S veszte legyen gonoszak hadának;

De nagy Királyink, és velök a' Haza,

Ebben találjon védkezet; — édesen

Hogy éljük a' menny - szülte Béke

Sok javait, 's gyönyörű gyümölcsit.

Botka Mihál,
Temerini Káplán.

Erdélyben meghalt jeles Férjfiak.
(Béfejezés).

5ször Megjegyzést érdemel ezen környül-
állítás is, hogy az öreg Fő-Pásztort a' kö-
vetkező tisztos öreg Papjai a' kiköltözésben
megelőzték: úgymint Fő Tisztelendő Fogarasi Benedek, a' szent Basilius szerzetes
fijainak Balásfalvi Prépostja, a' ki egyik
volt azok közül, kik Rómában tanulták a'
Szent Theologiai tudományokat, 's minek-
utánna sok esztendeig a' Balásfalvi kir.
Gymnasiumban, nem csak a' Grammatica-
lis, hanem a' főbb Szép-mesterségek Classi-
sait is, a' nevendék Papságnak Balásfalvára
lett vissza jövetelével pedig a' Theológiát
hasznoson tanította, végre azon Szerzet
Prépostja, a' kir. Gymnasiumnak Praefec-
tusa, és Nemzeti Iskolák Directora lett,
ezen Hivatalait is több esztendeig sikeresen
folytatván, munkás életének 91. esztende-
jében mult esztendő Mártius hónapjában, a'
nélkül hogy betegségről panaszkodott volna,

örökre elaludt. — Ezt követték a' Rojtoltzi 96 esztendő, a' Kendermezei 105 esztendő öreg, napkeleti szertartásu Catholicus Plébánusok.

6) Kolosvárt a' mult esztendei Augustusban egy öreg tisztos polgárné az úgy nevezett Topler előkelő polgár familiának részszerént édes, résszerént nagy anyja; életének 100dik esztendejében hala meg, a' ki majd élete fogytáig maga lábán járt bé gyalog a' külső városból a' várbéli templomokba. Procurator Simó Pál Ur 85dik esztendejében a' mult December végén hala meg; ez is a' mellett hogy munkás ember volt, ép egészéggel birt szinte utolsó élete napjáig.

Zalathnán pedig nyugodalomra botsáttott Fiscalis Vice-Director Vinkler Károly Ur felettébb munkás, és igen jámbor életű 71. esztendejében a' mult December végső napján mula ki e' vándor világból. Méltán mondhatjuk tehát, hogy a' mult esztendő sok tisztos öregeinktől fosztott meg.

Jeles utazók.

Welford Afrikai útzóról illy tudósítások érkeztek Maltába: Jul. 31dikén, 37 nappal azután, hogy az Egyiptomi földre kiszállott, a' Nubiai határokon túl ment. A' Basa azt mondta volt Welford Urnak, hogy az Abisziniában most uralkodó háboru miatt Sengaurba el nem juthat, valamint szándékozott, hanem Kordován tartomány fölé venné útját; ennél fogva Welford U

eltökélé, hogy egyenesen Dongolán, és a Buhkudni pusztaságon keresztül menjen; 6—7 hét alatt eljuthat oda, mint vélte. Welford Ur más úton szándékozik felkeresni Tombuktu városát, mint az előbbi útzók. — Tampikóból (déli Amer.) azt irták Jan. 21dikén, hogy Pál Vilhelm Würtembergi Herczeg oda megérkezett, 's onnét Mexikóba folytatta útját.

A' Kereszténység' terjedése messzeföldeken.

Egy Londoni Újság így ír: „Tibetben a' Missionariusok' tudósítása szerint a' lakosok olly kedvező indulattal vannak a' keresztény hit eránt, hogy igen nagy reménység lehet a' megtéréshez. A' Pegui és Koreai lakosok már sokszor kívántak Missionariusokat. Madagaskar, és Ceylon szigetein, Bengalában és Persiában számosak a' keresztények, és naponként szaporodnak. Sziámban most is olly tekintettel birnak, mint száz esztendő előtt. A' Király szereti a' Franczia Missionariusokat, és örömet látja iparkodásaikat; több megtértetek már fontos hivatalokra alkalmaztatott. A' Ligori Király, ki a' Sziami Királynak adózója, hasonló oltalommal van hozzájuk; ezen Fejedelem sok jeles tulajdonságokkal bir. Ellenben a' Chinai Tsászár, és a' Cochinchinai 's Tunkini Király a' kereszténység' terjedését minden lehetséges módon akadályozzák; mindazáltal tsak egyedül Szut-Suen tartományban ezen század' kezdetétől fogva

22,000 élemedett embernél, és 200,000 gyermeknél többet kereszteltek meg. Ezen országban a' Missionáriusok eleibe legnagyobb gátat vet a' tudósok' (Mnndanirok') kevélysége, 's a' keresztény alázatosság olly erkölts, mellyet ők meg nem foghatnak.

A p r ó s á g o k.

A' Bombayban megjelenő Ujságok szerint, mellyek Dec. 14ikéig terjednek Peking környékén 200 angol mértföldnyi területen iszonyú nagy földindulás volt, melly 3 nap tartott, és azt forgó szelek, fergeg, rémitő jég-'s zápor eső és rettentő vízáradások követték; e' miatt közel egy milliom ember vesztette életét, és 12 város semmivé lett.

A' Londoni Courier Dec. 14iki tudósítás szerint azt állítja, hogy Chinában lázadást támasztottak a' Mahomedánusok Ele vidékén, hogy bosszut álljanak Yng-Lau haláláért; sőt Shen-si tartomány is fellázadt.

A' Lengyelek' újabb győzedelmének híre Párisba Apr. 10dikén érkezett. Az oda való Újságok azt majd mindnyájan kimondhatatlan nagy örvendezéssel felfogták. A' külső Minister az Apr. 10diki ülésben több Követekkel közlé Durand Urnak a' Varsóban lévő Fr. Consulnak levelét ez eránt.

Ensisheim mellett felső Alsátiában 1492-ben esett le ama híres 270 mázsányi levegői kő. Messze köröskörül (egész Lucernáig) nagy menydördüléshez hasonló tsattanást hallottak. A' kő egy ugarföldre esett, 's egy

ember mélységnyire ment bé a' földbe. Maximilian ezen követ az Ensisheim' templomban a' choruson felfüggesztette. A' kő mellett állott egy nagy tábla, mellyre a' történet levolt írva. Még most is ott függ ebből egy darab, valami 100 fontnyi, mert már igen sokat ledaraboltak belőle. — Több illyen levegői kövek hullottak már-le földünkre; a' természet - vizsgálók még fel nem fedezhették, honnét származnak ezek.

Károly Braunsveigi Herczeg mostanság Párisban tartózkodik, és onnét több levelet írt testvéréhez Vilhelm Herczeghez, ki ő helyette most Braunsveigban a' kormányt viszi, és vele alkudozik.

A' Londoni bankban készületeket tesznek ismét sok arany-rudnak, mintegy 200,000 font sterling betsúnek Hollandiába szállítására, mellyekből ottan pénzt fognak verni.

A' Londoni Courier azt véli, hogy mivel az Orániai Hg. minden reménységét elvesztette Belgiumhoz, legjobb volna, ha Miklós Tsászár ezt az ő sógorát független Lengyel Királlyá tenné.

Az Európai nyilvános Könyvtárakba halmozott könyvek számát Malthus 17 mill. 630,500ra teszi; mellyek így vannak felosztva: Az Austriai Státusokban lehet 2 mill. 220,000 kötet; Burkus országban 907,000; a' többi Német Státusokban 3 mill. 524,500, együtt tehát 6 mill. 651,500 kötet. Franczia országban egyedül 6 mill. 427,000; Nagy Britanniában 1 mill. 533,000; Orosz biro-

dalomban 880,000 ; és Olasz országban 2 mill. 139,000 kötet.

Midőn a' Kozákok hirtelen Kazimirba béütének, ott egy Krakói katona hátra maradt volt a' többtől. Minthogy egyedül tsak meg nem verekedhetett olly sok Kozákkal, a' Visztulán által akara futni, megyen tehát az istállóba, hogy lovát előldja, 's felkapjon reá; ezt hirtelen végbe nem viheté; gyalog ered tehát futásnak; több Kozákok kergetik, de mivel féltek, hogy a' gyenge jég alattok beszakad, tovább nem úzték. Midőn a' Krakói már közel volna a' tulsó parthoz, hallja még is, hogy valaki sarkában vagon; siet, siet; de mivel az utánna szaladó már nyakán van, megfordul, talán hogy védelmezze magát, 's mit lát? — híy lova vagon ott, melly valahogy megsza- badult, 's ura után futott.

Braziliában amaz óriás nagy kigyónak (boa constrictor) bőrét megsáválják, 's láda-bévonására, köpenyeg-zsákra, 's lótake- róra használják.

Rejtett szó:

Parányi, de városokon,
 Úgy falun, és pusztában
 Kárt tehetek; fejem nélkül
 Keress a' hal gyomrában.

B. K.

Jegyzet: A', 34dik számbeli Mese:
 Árnyék.

N° 36.

H A S Z N O S

M U L A T S Á G O K.

1 8 3 1.

A' Litvániai lázadás' története.

Az Orosz határszélekről egy magányos levelező (a' Burkus Újs.) így festi-le ezen támadás történeteit: Mart. 26dikán Rosienna, Schauben, és Telschen városaiban, a' mennyire tudjuk, egyszerre ütött ki a' lázadás. A' dolgot azon kezdék, hogy a' tisztviselőket mind elfogák, a' Tsászári pénztárakat, fegyvereket, 's töltéseket letartóztaták, 's három színű kokárdát tevének fel. Rosiennában tsak hamar ideig-óráig való Kormányzék neve alatt két Biztosság állott össze, a' hadi és polgári dolgok' elintézésére. Ezen úgy nevezett Kormány Mart. 29-dikén felszóllításokat botsáta mindenfelé a' Papokhoz, hogy a' templomban hirdessék ki az újonnan támadt hazának azon parantsolatját, mellynél fogva halálos büntetés alatt kiki fegyveresen Rosiennába gyüljön. Azonnal a' felzendult parasztoknak egy részét Georgenburgba küldék, hogy ott a' tisztviselőket elfogják, 's kezöket a' Tsászári pénztárra tegyék. De ezen szándék elárultatott; a' tisztviselők a' pénzzel, és vég-

Első Félesztendő 1831.

36

helyi lovasokkal a' burkus földre vonultak. Ezután a' Telscheni, és Rosiennai lázadó parasztok magokat egybekaptasolták. Bartolomejov Obester parantsolatot vett, hogy Kauenból (Kovno) 1200 külömbféle fegyverű katonával, és 4 ágyuval Serednikbe menjen, az ott kiütött lázadás letsendesítésére. Itt ő megérkezése után nem láta igen nagy veszedelmet; de megértvén a' Rosiennai történeteket, oda indúla, Dubissa vizén Klembergnél által kele, Vidukelnél megtámadá a' pártosokat, hol ezek 500 holtat, és 200 foglyot vesztek, 's arra bémene Rosiennába Látván pedig 8 nap mulva, hogy itt 9—10,000 támadó paraszt őtet körül fogta, jónak tartá Rosiennát elhagyni. Minden oldalról megtámadtatván, útat nyita magának, és verekedve Georgenburgon által Paschventenbe mene, hol hátát a' burkus határszélnek vetvén, két napig ott marada; harmad napra kétfelől megtámadtatván, a' Burkus földre vonult által. — Az egész támadó sereg, melly mintegy 15,000 emberből áll, Kauen felé fordult, ezen város' elfoglalására, de megértvén, hogy benne őrizetűl 2500 Orosz katona fekszik, letett szándékáról, 's azzal megelégedett, hogy annak külső városát elfoglalta, 's 9000 emberrel megszállotta. — A' mennyire tudhatni a' támadás Troiki-ig terjed, Vilnától 3 mértföldnyire; mi történik Vilnában, és azon túl, nem tudjuk. Lengyel országban, Memmelen túl mind fel van lázadva egész

Mariampolig fel, hol a' támadók az onnét Kauenbe menő országútat elrontották. Gerogenburgból 2000 parasztot szállítottak Kudullenbe által. — Samogitiában nagy a' zavar. Kiki tetszése szerint veszi-fel a' rangokat, 's dísznevezeteket; több személyek, bírói ítélet nélkül agyon lövettek, vagy lefejeztettek 's a' t. — Augustovo vajdaság újra felzendült; egy parantsolat szerint ott minden 4 háztól egy lovast kivántak. Serebniknél elrontották a' tsatornai munkát, mellyen most dolgoztak. — Apr. 7dikén Besabrasoff Grlis 1200 emberrel Vilkomirzból Vlnába ment; e' városhoz közel egy támadó csoportot megvert, melly Svienka vizén által menetelét gátolni akarta; vezéröket Labanovskit többekkel együtt elfogta, úgy pénztárokat is, mellyben 500 arany, és 50,0000 rubel betsú papiros pénz volt. Labanovski más nap agyon lövetett.

A' házasságok' mivolta Angliában,

Tudva van, hogy Angliában a' házastársak' elválását csak a' Parlament rendelheti meg. Azon elválasztási kérelmek nagy számából, mellyek az idej Parlament eleibe vannak terjesztve, nem igen örvendetes következtetést huzhatni a' házasságok' állapota felől Angliában; de ha hihetünk azon névsornak, melly egy 30 esztendő előtt megjelent munkából vagyon kivonva, úgy találjuk, hogy azon idő óta a' házassági kötélt semmi változást sem szenvedett. —

Most tehát Angliában a' házasságok' állapotja így van: 1) 1262 asszony elhagyta férjét szeretője kedvéért. 2) 2367 férj elhagyta feleségét. 3) 4120 pár köz egyetértéssel elvált. 4) 191,023 pár visszalkodásban él egy fedél alatt. 5) 162,320 pár egymást szívből gyűlöli, de költsönös gyűlölségét eltakarja. 6) 510,132 pár teljes hidegvérűséggel él egymás közt (egyik sem gondol a' mással) 7) 1102 párt a' világ szerentsésnek tart, noha valójában annak nem mondhatni. 8) 136 párt a' többihez képest szerentsésnek mondhatni. 9) valósággal szerentsés pár csak 9 vagyon. (A' Grätzi Aufm.)

*Napoleon' képszo*bra.

Megirtuk vala az Újságban, hogy a' mostani Király megengedte Napoleon szobrának ismét előbbi helyére feltételését; ez eránt Gróf d'Argout, a' közönséges' építés' Ministere, a' következő hiradást botsátotta ki: „Minthogy azon érczből való szobor, melly a' Vendome-piacz' oszlopán állott, és a' hires Chaudet' műve volt, nints meg többé; ennél fogva a' Király a' kereskedés és közönséges építés' Ministerének javallatára, concursust rendelt Napoleon' képszo

brának elkészítésére. A' képfaragók tehát Május' első napjáig írassák bé magokat. A' concursus Jun. 1ső napjáig bezáratik, és az álló-képnek 1832. Jan. 1ső napjáig készen kell lenni.” — A' Courrier de Français ezt beszéli a' Napoleon' képszo

ról: A' száz nap alatt (Napoleonnak Elba szigetéről való elszökése, 's 100 napig tartott uralkodása alatt) ezen szobrot az ország' magazinjába tették. A' második restauratiókor (a' Bourbon nemzetségnek másodszori vissza térésekor) a' szövetségeseknek némelly Generálisai vetekedtek érte; mindnyájan a' magok országokba akarták vinni győzedelmi jelül. Ezen kivánságnak az által vetettek véget, hogy azt öszve törték, és IV. Henrik statuájának számára az olvasztó kemenczébe rakták.

B o u r l o n.

Az Austriai Beobachter Apr. 28dikán következő megismértetését közli ezen szerentse-kergetőnek: „Valami Bourlon nevű politikai tündér, ki Normandiai Herczeg' nevezete alatt XVII. Lajosnak adja ki magát, és ezen költött miségénél fogva már ez előtt néhány esztendővel figyelmet gerjesztett, de azóta feledékenységbe ment, most újra előállott. A' Franczia Gazette Bourlonnak egy proclamatióját közli, melyet ő Brüsselből f. e. Mart. 31dikén intézett a' Franczia nemzethez, mellyben igen motskos, és szitkos kifejezésekkel élván az előbbi és mostani Franczia Igazgatószerk ellen, és felette goromba sértegetésekkel Austria ellen, azt erőlködik megmutatni, hogy neki jusa légyen a' Franczia királyi szerkhez. — Ezen környúlállások között megvagyunk hatalmazva a' következő eredeti

hiteles kútfőből merített dátumoknak kiadására. — Augustusban 1818ban megjelent bizonyos Bournon nevű ember Modenában, a' ki Livornón által Korzikából jött, és magát kereskedőnek adta ki. Francia szabad úti levele volt, 's a' nevében előforduló l betű úgy volt írva benne, mint a' b (Bourbon). Bournon néhány hónapig mulatván Modenában, az ottani Politia előtt gyanúba esett. Elfogtatván, az írásai között egy olly értelmű proclamatióra is találtak, mint a' millyent most Brüsszelben nyomtatott, 's a' mellyben magát hasonlóképen XVII. Lajosnak adja ki. A' Modénai Herceg ezen embert politikai intselkedőnek tartván, kinek törekedései a' Francia uralkodó Háznak veszedelmesek lehetnének, minthogy magának Párisban Követe nem volt, általadta az embert mint foglyot az Austriai Kormányzéknek 1820diki Aprilisben. Az Austriai udvar meghagyta a' Párisban lévő Követének, hogy eránta a' Francia külső Ministerrel értekezék. A' Minister Bournont veszedelmes intselkedőnek állítá lenni, a' ki hihetőleg valamelly pártos felekezet' eszköze volna, hozzá tévén, hogy a' Francia Igazgatóság kedvesen venné, ha ezen tsalárd ember még most Austriában tartatnék, és szoros vallatás alá vétetnék. — Az Austriai Kormány teljesíté ezen kívánságot; Bournon makatsúl megmaradt a' mellett, hogy ő XVII. Lajos személyét játszodja; a' bizonyságok' nem léte miatt nem

lehetett vele többre menni. 1820. Decemb. 3dikán a' vallatás' másolatja általadatott a' Bétsben lévő Francia Követnek, azon kérés mellett, hogy a' Francia Igazgatószerk venné által Boulont, vagy szabadon bortsátásában egyeznék meg. A' Követ elküldötte ezen írást udvarához; de reá semmi választ nem kapott. — Így maradt a' dolog 1825kig, midön a' Francia Követnek, ki az Austriai udvarnak Majlandban mulatásakor hasonlóan ott volt, Máj. 25dikén új emlékeztetést adott által; ebben világosan ki volt mondva, hogy ha Boulont a' Majlandi fogságból által nem veszi a' Francia kormány, azonnal szabadon bortsáttatik. Ennél fogva a' Francia követség olly útasítást vett udvarától, hogy kérje meg előbb az Austriai udvart, ez ügyre tartozó minden felvilágosítások' közlésére. E' dologhoz tartozó minden írományok által adattak a' Fr. Követnek 1825. Jun. 24dikén; ezek mind ez óráiglan Francia országban vannak, és soha vissza nem adattak. Hogy pedig a' Francia udvar végválaszát valahára kiadná, az Austriai Követnek Párisba parantsoilat ment, hogy ez eránt sürgető, és hathatós előterjesztést tegyen; 1825. Sept. 14ikén megjött erre az Austriai Követ' felelete, mellynek ez az értelme; a' Francia külső Minister azzal menti a' dolognak ennyire lett elhaladását, mivel felőle külömbféle megyékben tudakozódnia kellett; minthogy pedig a' Francia Kormány már most bizo-

nyosan tudja, hogy Bournon nem Francia, annál fogva koránt sem ellenzi szabadon botsátását. Erre Bournon a' határszélíig ké-sértetett, 's ott szabadon eresztetett".

A p r ó s á g o k.

Az Atlas nevű Londoni Újság a' Parla-ment' reformálásáról tartott vitatásokat mind egyetlen egy Újságlevélben fogja kiadni, mellynek területe 40 koczka-lábnyi lesz.

A' „Times" Londoni Újság Redactiójá-nak most van 3 tulajdonosa, egy fő szer-keztetője, 16 köz szerkeztetője, és 20 ti-toknoka. Ezen Újságnak most 36,000 elő-fizetője vagyon.

Új tudósítások szerint, mellyek kelet-Indiából érkeztek, a' pestis és cholera egy-szer'smind uralkodik Bombayban és Mad-raszban, hol már 10,000 embernél több megholt benne. Jessoréban, 's Kalkuttában is kiütött a' cholera, 's az Európaiak közt keményen dühösködik.

Rejtett szó:

Csuda egész' tulajdona
A' két szótag' elseje,
Mellyet tesz még másodika
Ha éri hév' ereje.

Máhr Antal.

J e g y z e t: A' 35dik számbeli Rejtett szó: Szikra.

H A S Z N O S

M U L A T S Á G O K.

1 8 3 1.

*Fő Tisztelendő Lintzy Jó'sef Úrnak,
volt Unghvári Fő Éesperestnek, mostan
kegyelmesen kineveztetett Szathmári Ka-
nonoknak a' háladatosság', 's tisztelet-
nek jeléül.*

Ime a' virtusnak örököse, és
A' tiszta életnek nemes Hérosa!
A' kies Ungh, 's Szathmár vidékein
Költi fel az Echót!

A' tisztelet székében lép, és
Ottan fogja Szathmár szemlélni Azt,
Kivel 14. évekig az Ungh kevélykedett.
Nagy érdemű Fő Pap! érdemeidnek
A' háladatosság szenteli ime e' sorokat,
Mellyek itt, és ott tetteidet mutogassák, de
A' századoknak mindent megemésztő
Ereje sem dönthetik azt, a' felejdékenység
Kietlen setéségében.

Gyöngy betűkkel van Neved ékesítve
Még a' hír templomában is!
Mellyet virtusaid mint gyémántok ékesítnek
Igy vannak jutalmazva érdemeid!

Én azon Babér koszorút, a'
Tisztelet, és háladatosság esókjaival
Fogom tisztelni, melly tisztességesen
Őszülni kezdő fejedet ékesíti!

Üdvözlégy hát Borostyányokkal
Díszeskedő Fő lelki Pásztor!
Ó Myrtusokkal ékesített jutalom!
Zöld színetek tartós légyen örökké!

Ama szent fénynek is sugára
Mosolygó arczáját a' kék Egekből,
Az ón színű éjnek trutzára
Ragyogtassa reád!

Unghvár! a' kivel kevélykedtél, már most
Azt Szathmár hívja ölébe! minket
Árván hágy! elhagyni készül?
Minket el nem hagyhat, szíveink
Késérni fogják mindenütt.
Gyöngy virtusai, példás élete
Közöttünk Obeliscusok maradnak
Szathmár tiéd a' Pyramis!

Szalay Mihály.

A' nemesszivű megszabadítás.

A' Fleurus mellett történt tsata után,
midőn a' Francziák ismét Belgiumba bé-
mentek, egy ifjú ember, ki hazája ellen
hadakozott volt, elakara Brüsselen keresz-
tül szökni. Egy ajtó előtt ülő ifjú leány
tsupán szánakozásból megszóllitá: „Hová?
ha tovább megyen, el van veszve”, „Ha

vissza térek is, elvagyok", felele a' szökevény. — „Jól van, jöjjön tehát bé”. — Ez követé. — A' leány elbeszélé, hogy ő egy Pap atyafia, a' ki neki meg nem engedné, hogy házába egy szökevényt befogadjon, annakokáért őtet egy színbe vezeté. Alig estvéledett bé, midőn egynehány katonák a' színbe menének aludni. A' leány észrevétetlenül követte őket, 's mihelyt elaludtak, a' szökevényt egy bátorságos helyre akará vezetni, de midőn a' szunnyadozó katonák mellett elakarnának osontani, egyik felebredvén, a' szökevény' kezét megragadá; a' leány hirtelen közikbe veti magát, 's így szól: hotsáss szabadon, mert én vagyok!. Az asszonyi hang által megsalattván a' katoná, a' szökevény kezét elbotsátá. A' leány szobájába vezeté a' késedelmező szökevényt, egy tsomó kultsot, és egy métsét vészen kezibe, 's felnyitja neki a' régi setétes templomot. Egy puszta Kápolnában, mellyet a' háború alkalmatosságával kiraboltak, az oltár megett egy tsapó ajtót nyit ki, és így szól: „Ebben a' sír bolthan feküsznek egy régi Nemes familiának maradványai. Vegyen bátorságot, 's várakozzon itten egy kedvező szempillantatra”. — Az ifjú ember minden vonogatás nélkül leszáll. De mint elhánul, midőn a' métsnek gyenge világánál legelőbb is a' Familiája' ezíme tűnik szemibe, és megösméri a' maga Eldódeinek sirjait. A' leány ezen borzasztó benyomások között elhagyá őtet. Abbeli reménye, hogy

szeretett nőjét ismét felfogja találni, segítette őtet ezen borzasztó lakásnak egy darabig való elviselésére, de két örökös nap múlik el, 's az ő megszabaditonéja még sem tér vissza. Talán el is felejtette őtet? vagy ő maga lett emberszeretetének áldozatjává? Ezen gyötrő gondolatokhoz még az éhség is hozzá járult; ereje oda van, félig elájulva egyik ősenek koporsójára rogyik. Zörgés hallatszik, és ez a' leánynak szelid szava. A' leány kiáltja; öröm, 's bádjatság megnémitják nyelvét, nem tud felelni; a' leány azt gondolja, hogy megvayon halva, és sohajtva lebotsátja a' tsapó ajtót. A' félelem egy kiáltást fatsara ki belőle. — A' leány meghallja 's hozzá siet. Azon közben, hogy néki ételt nyujtott, megmagyarázá kimaradásának okát, és azon rendeléseket, mellyeket tett, hogy őtet többé olyan félelemnek ne tenné ki; alig ment el, midőn fegyver - zörgés történik, a' leány hirtelen ismét bémegy a' sírboltba és int az elrejtettnek, hogy magát tsendesen viselje. Ezek valósággal katonák voltak, kiket maga a' Pap vezetett körül, mivel őtet azzal vádolták, hogy több kivándorlottakat a' templomba elrejtett, és mivel atyafiának mérész tettéről semmit sem tudott. A' katonák minden szeget lyukat kikutattak, sőt a' tsapó-ajtó felett is elmentek. — Milly szempillantat volt ez a' bennlévőkre nézve! minden lépés szívekre hatott, és bizonyos halál jelének látszott lenni. Végre a' zaj eltávo-

zik, 's lassan-lassan egészen elenyészik. A' leány előjő, a' templomot bejárja, és mindent tsendességben talál, megnyugtatta az ifjú embert, és eltávozik. Még sokáig oltalmazta, és táplálta az ő emberszeretete ezen idegent azon borzasztó sírok között, míg végre a' veszedelem elenyészett, az ifjú a' maga őseinek komor lakhelyét elhagyta, a' jó leánytól háladatosan elbútsúzott, és mindennel, a' mit a' leány megszerezhetett, az útra felkészülve, szorongattatva várakozó hitvesének karjai közé vissza tért.

Tsak egyedül emberi szeretetből származott könyörületesség volt ezen nemes-szívű tselekedetnek ösztönözője.

A' Lengyel-országi dolgokhoz.

Midőn Volhyniába béakarna indulni Dverniczki, azt tanátsolák neki, hogy több ágyut vigyen magával; ő pedig így felele: Ej, azokkal sok a' vesződtség, tsak bajt szerez a' sok ágyú az úton; ha szükségem lenne reájok, majd szerez nekem Rüdiger". — A' Varsói fő-asszonyságok kiváltképpen igen kegyes szívűek, és nagy gondnal ápolgatják a' sebes, és beteg katonákat. Ha tsata történik, az nap kimennek az útszákra, 's a' bészállított sebesekeket vigasztalják, minden lehetséges módon ápolgatják, pénzzel segítik; minden fő-asszonynak háza rakva illy nyomorultakkal; kiki tudja, mi jól esik egy úri asszony vigasztalása. Sőt még

az Orosz megsebesített foglyokkal is így bánnak, tudván, az Angolok' módja szerint (n. b. ezt egy Angol Lord írta Varsóból Londoni barátjának), hogy a' földhez vert ellenség többé nem ellenség. — Midőn Münchenben Apr. közepe táján egyik országos ülésben valaki azt mondaná: hogy ha a' beszéd' szabadsága így megyen, nem sokára Lengyel ország-gyűléssé változik a' mi országos Rendeink gyűlése; felállta az al-elölülő, Seuffert Úr, 's így szólla: „A' Lengyel nevezet nem arra való többé, hogy valami méltatlan dolog jelentessék általa; tsak igen nagyot, nemest, bátort, és felségest kell általa jelenteni”. — Pedig Varsóban az Apr. 18diki ülés felette zavaros, lármás volt, Midőn a' többek közt Gróf Jezierski nagyon sürgetné azon végzéseknék törvénytelenységét, mellyeket az ország' házai hoztak, a' nélkül hogy teljes számuak lettek volna, törvénytelennek nevezné a' többek közt azon végzést, melly a' revolutiót nemzetinek megisméri; ezért bús haragra gerjedt ellene Gróf Ledochovski, es éles kifejezésekkel felelte neki, hogy ha Pétervárott mulatásában annyira megszerette az Orosz udvart (Gr. Jez. egyike volt a' Pétervárra küldött követségnek), ám menjen ki az Ország-gyűlésből, sőt menjen ki az Országból, senki sem fogja az érdemes Gróf' elvesztét gyászolni”. (Kiáltás: rendet! rendet! egygyesség, egygyesség!)

Természeti ritkaság.

Zala Vármegyében nem messze Nagy Kani'sától fekszik Cs. királyi Kamarás Méltóságos Palini Inkey János Úr Palini uradalma, kies és termékeny tájék, mellyet a' jó ízléssel szövetkezett szorgalom még kiesbéteve. Itt az urasági díszes kastély, az ezt környező ángol kert, az uradalmi pusztákon lévő csinos majorok, a' szép rendelt rakott fasorok, — szóval az egész, olly kellemes tekintetet nyújt, mellyen a' vágyó szem kéjeltve késik. Palin számos vendégeket lát, kiket a' fentisztelt igaz magyar szívű birtokos ur pompásan szokott vendégszolgálni. Így legutóbb is, nevezetesen a' f. c. Bőjt más hava elején számos minden rendű's rangu vendégek jelentek meg Palinban erdei Szalonka-vadászatra, melly alkalommal ifjú Inkey Sándor Úr egy egészen fejer erdei Szalonkát (*scolopax rusticola*) lött. Az egész társaság bá mult ezen természeti ritkaság látásán, 's annyival inkább, mivel a' Tudósító (Zábori Záborszky Aloiz Úr), ki a' vadászon személyesen jelen volt, elbeszélte, hogy még Pesten a' természeti ritkaságok' nemzeti tárában sem láthatni illyen csuda madara. Ennél fogva azt is örömmel jelenti a' Tudósító Úr, hogy szándéka a' tisztelt Inkey Úrnak, ezen fejer Szalonkával a' Magyar természeti ritkaságok táráat gazdagítani.

A p r ó s á g o k.

A' minap Toulonban a' Madagascári Királynénak egy Követe érkezett Terpsychore fregatán. Egy Párisi Újság ezen követ nevét így teszi ki: Kin-ja-Mohallon-Zwoll-Zig-Zou-Mu-Kampuluf-Kir-Kerid-Zig-Zog-Mi-Nanuf-Mor-Fi-Tink-Ziu-Ram-Olhara-Uf, „Uf! (hozzá teszi) végződik szerentsére a' mejjet és tüdöt tsikoró gyilkos név”.

Új-Anglia (éjsz. Amer.) 6 Státusból áll, mellyek ezek: Maine, New-Hampshire, Vermont, Massachusets, Rhode-Island, és Konnektikut. Új-Angliának vagyon 1 mill. 954,661 lakosa, kik 10 esztendő óta tsak 300,000rel szaporodtak. New-York Statusnak majd egyedül van annyi lakosa, mint Új-Angliának, van tudniillik 1 mill. 940,000 lakosa.

Hálából ezt írják: Apr. 20dikán elvesztők nagyon tisztelt polgár társunkat Dr. Lafontaine Augusztot, ki született 1759. Braunschweigban, és 1793 óta kedves írója Német országnak; Románai majd minden Európai nyelvekre fordítva vannak.

Rejtett szó:

A' Törökök' rontója egész, nagy hős; és háрма
előlről

Gyötrelem; a' végét kettőztesd, a' feje hátul
Légyen, rossz jószág, és ellensége buzádnak.

Csernyánszky.

Jegyzet: A' 36dik számbeli Rejtett szó: Tündér.

H A S Z N O S
M U L A T S Á G O K.
1 8 3 1.

Magyar férfiú öltözet.

Alig van valamely nemzet, melly magát tulajdon ruházatjával más nemzettől meg ne különböztetné, és valóban a' ruházatnak, úgymint a' tisztességes illendő külső maga viseletnek minden jó ízlésű ember előtt becsben kell lennie. A' magyar nemzeti férfiú öltözet minden tekintetben méltó betset érdemel, mellyet tőle még az irigység maga sem tagadhat meg. Ez okozza, hogy most köz divatban is vagyon. Klasszi Venczel, Pesti Magyar Szabó, hogy a' közönségnek e' tekintetből mennél inkább kedveskedhessék, külömbféle szabásu ruhában ábrázott képeket nyomtatott mutatóványul, hogy kiki ízlése szerént közülök választhasson. Mi jó igyekezetének jó szerencsét kívánunk.

Ádám és a' paradicsomi Cherub.
(Parabola)

A' mint Abel vérében feküdt, 's Ádám mellette állva siránkozott; hozzá járult a' Cherub az emberi nemzet ős-attyához hal-

gatva, és komoly ábrázattal állott melléje. Ádám azonban felemelte képét e' szókra fakadván: „Tehát az képe azon nemzetségnek, melly tőlem származand? és még más-szor is ont testvéri vért a' testvér kéz, melly a' földet megfertőzteti?” A' Cherub azt felelé: „Te mondog”. „Ah! minek neveztetik ezen irtóztató cselekedet?” kérdé Ádám. Egy könny csillámlott az égi alak' szemében, 's azt felelé: „Háborunak”. Erre meghorxadott az emberi nemzet ős-attya, 's keservesen foháskodva e' szavakra fakadott: „Oh! miért kelle az igaznak, a' bűnös keze által elesnie?” A' Cherub elnémúlt; de Ádám tovább folytatta keserves panaszát mondván: „Mi marad még számomra keservemben a' vérrel fertőzött földön?” Erre a' Cherub azt felelé: „Az, hogy az égbe tekints!” 's ezzel eltűnt.

A' tenyészpör' eltartása.

Már ma a' Természet - vizsgálók ügyes, és szorgos vizsgálódásai, és tapasztalásainál fogva kétségen kívül való dolog az, hogy a' plánták' termékenyülésére, és gyümölcsözésére elkerülhetetlenül megkivántatik az, hogy a' himpor (Blüthenstaub, Pollen) a' nő tenyész-nedvvel vegyüljen, melly nélkül a' termékenység a' legvidámabb virágzás után is megcsalja reményünket. Ennél fogva méltó megjegyezni, hogy a' termékenyítő him-pör által a' plánták' termékenyítését az emberi ügyes szorgalom hatha-

tósan elősegítheti, sőt az idegen plántákat az elfajzástól megmentheti, vagy legalább újra felfrissítheti. Egy nevezetes kedvtöltő kertészkedő azon fontos felfedezésre jutott, hogy a' him virágport, ha magában szelíden megszárad, esztendőn túl is eltarthatni tenyész tehetségében, vagy is termékenyítő hathatóságában. Ismételt próbatételei, melyeket e' czélból a' török-buza' himporával eszközölt, teljesen bebizonyították e' dolgot. E' szerént foganatos eszközünk vagyon, melly által a' messzünnen hozott virág- és gyümölcs-plántákat honjokból szerzendő himporral, ha elfajzanának, eredetiségű magzásra vissza idézhetjük, a' mi csupa azon együgyű munka által eszközöltetik, ha tulajdon him virágszálaikat, vagy himvirágaikat mindjárt kivirágzásokkor lecsipjük, 's helyettek az eredeti honbeli himport mázoljuk finom ecsettel az anyaszál' bibéjére (stigma). E' tárgy igen felséges, csak hogy egy kis önlátási, és gyakorlási tudományt ügyességet kíván, annál is inkább; minthogy annak gyakran a' kora gyümölcsökre, és üvegházi plántákra nézve igen nagy hasznát vehetni. Ugyan is gyakran megesik, hogy az üvegházi gyümölcsfák him virági gyengébbek, mintsem hogy porhanók illendő erővel felpattanna, és tenyészporát a' bibére reptetné. Illyenkor bár milly buján virágzik is az üvegházi plánta, még is csak vagy igen kevés, és silány, vagy pedig semmi gyümölcsöt sem hoz; mert az

terméketlen maradván, már zsengejében lehull. Ha már rólok a' himpor ecsettel leszedetik, és az anyaszál hegyére vagy bibéjére (stigma) dörgöltetik, a' termékenyülés mesterségesen végbe vitetik, 's a' gyümölcs nem pereg le zsengejében; hanem megérik, a' mit számos tapasztalások igazolnak.

Bétsi mulatság.

Vasárnap, Apr. 24dikén, az égiháboru, és zápor szépen megtréfálta Bétsben a' sétálókat, de talán sehol sem annyira, mint a' Praterben. Már gyakran megszalasztotta a' rossz idő a' Prater-barátit, de olly zavarodást soha sem okozott, mint most. Legalább is volt jelen 40,000 ember a' legékesebb ruházatban. Hirtelen sűrű zápor kerekedik, 's a' sétálók és kotsizók elrémülnek. Úgy kellett lenni, hogy a' fergeteg öszvebeszél az ékes kereskedőkkel, kalaposokkal; szabókkal, és vargákkal. A' szép tavaszi vasárnap' rovására kiki legékesebb ruháját vette fel. Legalább is 3000 dáma-kalap a' zápornak prédája lett; sőt a' mit a' zápor el nem pusztíthatott, azt öszvetörte a' jégeső. Ennek írója látott olly főkötoket, mellyekről senki sem hitte volna, hogy egy pár minutum előtt az egész világ bámulását magokra vonták. 'S mitsoda festéseket nem tett az eső! a' rózsaszín ruhákat sárgára festette; a' zöldeket feketére! egész nevetség volt a' zavarodás; a' nép dörmögött, a' meny tiz-

szer jobban dörgött. Midőn kiki jól által volt ázva, kiderült a' nap, miatha örült volna, hogy Apr. utolsó vasárnapján olly sokat Aprilist jární küldhetett. Kiki boszorkodott az eseten, tsak a' bérkotsisok (Fia-ker) kaczagtak. Egy mulatságos történet megérdemli az említést. Egy Úr, feleségével, mind ketten megázva, szóllitá a' fiakert, hogy a' városba vigye; a' fiaker 6 for. kér. Ez sok, kiált az Úr; hiszen máskor 2 forintért is elviszel. „Igen máskor”! mond a' fiaker, „de illy időben! magát az esőt megbántanám, ha oltsóbban vinném”.

Égés ellen.

Az égés ellen legjobb 's legolcsóbb orvos szere a' bogács' pelyhe vagy bogács' pamukja. E' végre ezen pehelyt nyáron kell szedni, még pedig akkor, midőn az fényes fejér színnel tündöklik, 's finom, lágy, és selyem tapintásu. Megszedetvén józáratu tiszta kátyulyába tétetik, és szükség' idejére eltartatik. Alkalmaztatása abban áll, hogy szinte mint a' pamuk az égeitsebre rakattatik. Jó foganatja abban áll, hogy először a' fájdalmat mindjárt enyhíti; azután pedig a' sebnek gyógyulását láthatósan elősegíti.

A' hordót a' penésztől megmenteni.

A' hordót a' penésztől legbiztosabban megmenthetni az által, ha az forró vízzel feleresztett Chlormésszel jól kimosattatik. Chlor-mesztet a' szeres boltokban vehetni.

Némelly állatok' élet ideje,

Hufeland, ama' híres természet-
gáló Orvos majd az egész állat országot
szemre vévén, és öszve hasonlítván, azt
tapasztalta, hogy az állatok rendszerént
nyolczszor annyi ideig élhetnek természetes
életet, mint a' mennyi születésektől fogva
kiformálódásokig, 's kinevekedésekig eltel-
lik. E' szerént a' ló és szamar 25—36 esz-
tendeig élhet rendszerént, de vagynak reá
példák, hogy a' lovak 60 esztendeig is el-
éltek, mint p. o. K a u n i t z H e r c z e g n e k
azon lova, mellyen lovagolni tanult, 's
melly ura' halála előtt rövid idővel Bétsben
a' sétáló helyek' elegyengetésére szolgáló
hengert vontá, következőleg 60 esztendős
lehetett. A' Delfin, szarvas, barom és ta-
pir 36 esztendeig élhet el. A' csuka, a' par-
vorr, és nilusiló 40—50 esztendőt ér. A'
teve, a' tengeri-tehén, tengeri-farkas, és
tengeri-medve, mint a' strutz is 60 esz-
tendeig élhet. Az élet' korára nézve első kar-
ban vagyon: a' ponty, a' krokodil, az em-
ber, a' tekenős-béka és az elefánt, melly
100—150, sőt különös esetekben 200 esz-
tendeig is élhetnek. A' legnagyobb állati
életkornak irtóztató példányát a' czet-hal-
ban találhatjuk, mellynek élete 900—1000
esztendőre terjedhet.

A p r ó s á g o k.

Berlinből Apr. 23dikán írják: hogy ott
14 Francia Orvos botsáttatott által Varsó-

ba, 's ugyan annyi rövid időn el fog indulni. Szabad úti leveleikben ugyan a' tisztviselők hibát találtak, de ők egyenesen a' Királyhoz folyamodtak, 's Ő Felsege egy Biztosságot rendelt annak megvizsgálására: valjon valósággal Orvosok-e. Ezen előre vigyázást szükségessé teszi egy szerentse-vadász, ki most vizsgálat alatt van; hamis úti-levelel jött ide, 's az úton azzal ditsekedett, hogy ő legyen ama híres Pontecoulant; — akárki legyen, de gyanús ember.

Koloniában újonnan egy nagy földalatti tsatornát fedeztek fel, mellyen világosan Római építési műv látszik.

Az napságtól fogva, mellyen Moszkvában legelőször az epekórság megjelent, f. e. Mart. 25dikéig ezen nyavalyában megbetegedett 8576 személy, meggyógyult 3876, és meghalt 4690. Martius 26dikán a' városban sem magános házaknál, sem a' kórházakban nem volt többé semmi epekórságos.

Tudva van, hogy a' mult Decemberi békételenség miatt befogott 19 személy' pere lefolyván, azok Apr. 15dikén mind szabadon bocsátattak. A' vallatásokból nem sok sült ki, de megjegyzésre méltó, hogy kiki a' maga véleményét minden tartózkodás nélkül kimondotta a' törvény-bírák, és kir. prókátor előtt. Így festi ezt egy levelező: Amott látunk egy fiatal tanulót előlépni, ki olly nyílt szívű volt, hogy a' legtitkosabb gondolatait leírván zsebkönyvébe, a' bírák előtt felolvasta. Egy ifju katona-tisztet, ki

a' Franczia republikát védelmezi, magát republikanusnak vallja, felekezetének győzedelmet jövendöl, és hadi tűzzel egyik szemét a' Rajna, másikat a' Pyrenaeusok felé fordítja. Egy katonát, ki tanúnak hivattatván, egyik fogolyban megmentőjére ismér, kinek a' Juliusi revolútióban életét köszöni, a' delinquenst megöleli. Egy részrehajlatlan borkereskedőt, ki kérdeztetvén, mit tud a' republika' barátirol, azt feleli: „Én a' republikát nem ismerem; a' 91-ről hallottam, de nem tudom, mi lehet az a' 91. Látja, Elölülő Ur, azon én nem töröm a' fejem. Nekem mindegy, akárki üljön a' thrónuson, nekem az mindegy. Mert, látja Elölülő Ur, csak a' kereskedés menjen jól, azzal már gondolok, az nekem nem mindegy.”

M e s e.

Messze vagy tőlem, és még is

Rajtad lebegek,

Bár az egekben járj, még is

Késérőd leszek.

Az érzetek, 's gondolatok

Tiszta tükre én vagyok;

Az örömök, 's bubánatok

Gyöngyellője én vagyok.

Én teszem egy nyílt részedet,

Képed' dupla csillagát

Szerencsédnek, 's veszélyednek

Én vetem meg hálóját.

J e g y z e t: A' 37dik számbeli Rejtett szó: Kini'sy.

N^{ro} 39.

H A S Z N O S

M U L A T S Á G O K.

1 8 3 1.

Ö r ö m - É n e k.

*Fő Tisztelendő Misczovai Vislótzky
János Urnak, Priv. Gyöngyös Városá'
buzgó lelki pásztorának Sz. Andrásról
nevezett Saár-Monostori Apáturává lett
béiktatására.*

Ismét új ragyogó Títani fény virúl
Gyöngyös rád! szeretett Pásztorod' érdemit
Villogtatja az Ég, végy örömet Nemes
Mátrának koszorús Szúze.

Kit kebledbe vivél már eleinten is
Mint ör-angyalodat: most egeden Neve
Most már templomaid' Sz. helyiben ditsőbb
Myrtuszszal feje ékesúl.

Im örvendve tekintsd fügni mellyén kegyes
Jesusának, igaz nyomdokiért, erős
Ellensége felett vett diadal jelt,
Mint hős rényjei' zálogát.

Új Fő Pap megyen el színed előtt virúlt
Vesszővel kegyesen, mint igaz Aároné,
Újján lángadozó lelki Jegyes kegye
Ott fenn mennyei frigre int!

Első Félesztendő 1831. 39

Igy jár kit jelesen kedvel erős Király!
 Igy tiszteltetik a' jó Haza gyermeke!
 Igy az állhatatos díjkoszorút arat,
 Oh rény Édeni tériden!

Ám nem vonza serény lantomat éktelen
 Csélcapság magasúlt névre homály borút
 Költött fény alakok képibe torlani,
 Músám csak Nemeset zeneg.

Boldog nép, kinek illy Pásztorra juthata
 Mint Gyöngyös Te neked! kit köz öröm között
 Zeng a' Mátra vidék, gazdagok és szegény
 Örvendnek magas érdemin. —

Menj Vislotzky Nemes pályafutásodon,
 Ösvényidre babért hintsen az Ég Ura,
 'S mint Nagy Papnak örök fénybe legyen
 Neved

Ott a' régi világ Égen!

egy tisztelőjétől.

A' Boya Indiai kis madár.

Indiában vagyon egy figyelemre méltó
 kis madár, mellyet a' lakosok Boyának hív-
 nak. Egy kevéssel nagyobb a' verébnél,
 tolla setétsárga fejétől fogva egész a' lábáig,
 's csak a' mellyén halaványabb egy kisség.
 Hegyes orra termetéhez képest igen nagy.
 Ezen madarat szint olly könnyű megszelidí-
 teni, és külömbféle foglalatosságokra meg-
 tanítani, mint a' kutyát, és szint olly tár-
 saságos hive gazdájának, kinek a' kezén
 legörömekestebb üldögél. A' papirost, és más
 apró tárgyakat, mellyeket néki az ura ki-

mutat, kézhez szolgáltatja. Ha néki valamely ház kétszer-háromszor kijeleltetik, és megmutattatik, azután arra szállittatik, hogy oda levelet vigyen, e' foglalatosságot pontosan tellyesíti. Az Indiai leányok Benaresben és a' félszigetnek némelly más városaiban apró aranylevelet szoktak szemöldökök közé szoritva viselni. Midőn így az utzákon járnak, gyakran megesik, hogy őket az ifjak a' Boya által emez ékességöktől megfosztják. A' madárka t. i. a' leányhoz közelítvén, használja a' kedvező alkalmatosságot, 's az elcsipett ékességgel gazdája kezére vissza száll. Ekkor csattogatja szárnyát, örül, hogy a' reá bizott dolgot szerencsésen tellyesítette, és az aranylevelet, melly gyakran olly leányé, kit a' fiatal Hindu maga eránt figyelmetessé akar tenni, orrával gazdájának nyujtja. Az Indus vissza adja a' leánynak az elragadott ékességet, 's így módot lel a' közelebbi megismerkedésre. Van szelid, és vad Boya. A' vad csupán férgekkel és bogarakkal él, a' szelidet pedig különbféle főzelékkel, melly számára előbb vízben megáztattatik, táplálhatni. A' nőstények olly tojásokat tojnak, mellyek a' nagy gyöngyökhez hasonlitanak. Megfőzöttetvén, átlátszanak, 's különös jó ízűek. A' Boyának egyforma, 's nem igen kellemetes szózata vagyon. Ha többen vannak együtt valamely fán; nem hallani tőle éneklést; hanem csak valamely csi-csergést. Azomban bár melly kevésre be-

csültetik is mint éneklő madár, minden esetre természeti ösztönére, és taníthatóságára nézve a' madarak között elsőséget érdemel.

Figyelemre méltó szigeteltűnés.

Clew-Bayban az Irlandi nyugoti kikötőnél volt hajdan egy sziget, melly Minislinnek neveztetett, 's a' melly számos bizonyítványok szerint még I. Károly' idejében tizenkét acre területű volt. Midőn 1814dikben megmértetett, hossza már csak 420, széle pedig csak 30 lábnyi volt, és 1816dikban egészen elenyészett.

A' virágkertészség' ritka haszna.

Ama' híres Hollandiai virág-hagyma Kalmár, Roodman, midőn ez előtt két esztendővel Harlemben meghalálozott, leányának egy rendkívül nagy kincstakarmányt hagyott, melly többől állott 150,000 darab aranyból. Ő ezen gazdagságot egyedül kertészi esmérete, és iparkodása által szerezte. Nem sokára az a' hír szárnyallott, hogy leánya bizonyos színjátékoshoz ment férjhez, és maga is játszik. — Hogy a' pénz nem sokára más kezekbe jusson.

Chinai okosság.

Kien-long Chinai Császár azt kérdé egykor Sir George Staunton Angoltól, vallyon hogy szokás Angliában az orvosokat fizetni? Staunton elmondotta a' fizetés módját: „Ha így

cselekedtek, úgy elhiszem, hogy országokban sok betegnek kell lennie. Én egészen másképpen szoktam bánni orvosaimmal. Én t. i. négy orvost tartok, mellyek hetenként fizettetnek. Azomban mindjárt azon pillanatban, mellyben megbetegszem, vagy magamat rosszul érzem, megszűnik a' fizetésök, 's pedig mind addig, míg meg nem gyógyulok. Már most itéld meg, e' dologban ki cselekszik legjobban?"

Az elmés fizettető.

Bacicit ama' híres Képíró megszólítja egykor egy nemes ember, hogy az ő melyképét rajzolná le. A' képet nagyon jól eltalálta a' művész, 's munkájáért 100 Scudit kért. A' nemes ember biztatá őtet, hogy majd akkor, midőn a' képet elviteti, a' kért somma pénzt megküldi. Minthogy azonban a' rendelő egy esztendő mulva sem vitette el melyképét; Bacici vas rostélyt rajzolt a' képre, 's ezt írta reá: „Adósságaim miatt fogságban” és így képes mutatványtárának legszembeűnőbb helyére függeszté. Sokan a' kik e' képtárt meglátogatták, azonnal reá esmertek a' nemes ember képére, 's az ő nemzetségének bizonyos jó barátja tudára adta a' dolgot a' rajzolt fogoly' gazdag bátyjának, a' ki erre Bacicihez menvén, a' dolog' mibenlétét kitanulta, a' mív árát kifizette, és így ettsét a' fogságból kiszabadította.

Bonaparte a' veres tengerben.

Egy kirándulásnál, mellyet Napoleon az egyiptusi táborozás' alkalmával egykor tett, nagy késérettel a' veres tengeren keresztül nyargalt Ásiába, és éppen ott ment által, a' hol Móses, valamint szinte olly időszakban, t. i. tengerjáráskor, mint az őstörténet író. A' vissza jövetellel azomban elkésett a' Franczia hős társaival együtt, ellepte őket az éjjeli setétség, az igaz utról éltévedtek, míg az alatt a' víz ismét emelkedni kezdett. Hirtelen azt kiálták az elől volt lovagok, hogy vízben usznának. Ezen hirtelen veszedelemből mind magát, mind pedig késéőit kimentette Bonaparte hideg vérű maga meggondolása által. Egész késéretéből egy 3 embernyi kört formáltatott, 's mind elnyargaltatá úgy a' mint voltak. Azok, mellyek mélyebb vízbe jutottak, kiáltással tettek felőle tudósítást, és azonnal vissza hivattak, hogy más eránynak vennék útjokat, a' hol még a' víz nem emelkedde magosra. E' szerént ismét megtalálták bajosan az igaz utat, és mintegy éjjél tájban Suezba vissza vergődtek.

A' mákolaj.

Ámbár a' mákban bizonyos szunnyasztó szer, vagyon: szapora olajos apró magvai mindazonáltal nincsenek ezen tompító szerrel tisztátalanítva. Ennél fogva belőlek ártatlan, sőt igen kellemetes asztali olaj készül, melly a' legfinomabb Brabantiai olajt is ki-

pótolhatja, 's így az idegen költséget elmelőzheti. Egy mázsa száraz egészséges mákból 35 font tiszta olaj kerül; törkölyét pedig vízzel feleresztve téj szaporító italként használhatni.

Jelességek.

Mesuel Úr, a' ki annak idejében IV. Henrik lovagszobrának öntését eszközölte, nem rég a' Párisi „National” szerkeztetésének irásban olly tudositást adott, hogy azon szobornak jobb karában, mellybe Napoleon képszobra is belé olvasztatott, Napoleonnak egy kis képe, a' lónak hasában pedig külömbféle papirosok találatnak, mellyeket ő az öntés' alkalmával a' szoborba helyeztetett azon tekintetből, hogy azok, úgy mint az idő szellemének emlékjelei, fön maradjanak. Egyszer'smind arra ajánlja magát, hogy ezen tárgyakat a' szoborból annak legkisebb sérelme nélkül fél nap alatt előszedi.

Egy útzó Orvos az állati szénről Brasiliából ezt írja: „Az ellenkező szelek tovább tartottak bennünket a' tengeren, mintsem gondoltuk volna. A' víz fogyni kezdett, 's végre egészen elrothadott. Történetből állati szenet (feketére égetett csontport) vittem magammal, hogy annak a' vérsenyvedés (scorbutus) és rothasztó hideglelés ellen való foganatját kitanuljam, és most e' szükségben egy részét a' romlott víz megtisztítására, és helyre hozására fordítottam.

A' romlott, csak nem egészen megfeketült, bűdössavanyú, rothadt izú víz 8—10 óra alatt tellyesen megtisztult. Egy akó víznek megtisztítására két evő kanál állati szén-por elegendő volt. A' szén-por estve a' vízbe kevertetett, és más nap reggel ez a' szén, mellyet másodszor is lehet használni, fenékre szállott. Ez után a' vízszűrő kövön, mégjobban itatós papiroson megszürettetvén, ölyly tiszta, és minden idegen íztől, és szagtól ment lett, mint a' tiszta forrás viz." Még azt is helyesen megjegyzi értekezésében az emberszerető tudós utazó Orvos, hogy ezen állati szén legjobb fog-por; mint hogy a' fogak inyének rothadását elhárítja, sőt még az odvas fogakat is meggyógyítja. Csekély kelletlen szagát és ízét egy két szem vagy csepp jó illatu keverékkel ellehet mellőzni.

Rejtett szó:

Egy tagu szó, három betüből áll, évszak
egészen;
Hogy ha fejét vesszük, fegyvernek dísze
's hatalma;
Vedd igeként, 's felsőbb önlétet folytat
azonnal;
Fordítsd meg, 's mindjárt mindennek bir-
toka leszen.

Jegyzet: A' 38dik számbeli Mese:
Szem.

N^{ro} 40.

H A S Z N O S

M U L A T S Á G O K.

1 8 3 1.

*Nemesen megjutalmazott költemények
példái.*

A' régi világban szinte mint a' későbbi századokban is villantak elő némely esetek, mellyek a' láng eszű költőknek némely jelesebb darabjait szép jutalommal megtisztelték. Ezek közé tartozik a' többek között az is, hogy Sannazárnak azon hat sorát, mellyeket ő a' 16dik században Velence' eredetéről írván, a' városnak benyújtott, a' Velencei városi Tanács 600 arannyal tisztelte meg, valamint az is, hogy Göthe a' Blücher emlékszobra alá készített verséért, melly Röstokban állíttatott fel, 100 Lajos arannyal jutalmaztatott meg. Ha munkája értékéhez képest minden Költő mívész illy jutalmat nyerne, akkor a' költői erek még jobban büzognának. A' két említett aranyos Költő' darabjai közül minden esetre nagyobb, 's felségesebb volt Sannazaré, mintsem Göthéé, 's érdem arány szerint tekintvén a' dolgot, meg kell vallani, hogy Sennazar becsjutalma nem volt olly nagy mint Göthéé. Nem lesz haszontalan a'

Első Félesztendő 1831.

40

két különbben nem egyszerű, és czélu jutalom költeményt öszve hasonlítani. Sennezaré deákul így:

„Viderat Adriacis Venetam Neptunus in undis
Stare urbem, et toti ponere jura mari.
„Nunc mihi tarpeias quamtumvis, Jupiter, arces
Objice, et illa tui moenia Martis, ait:
Si Pelago Tiberim praefers urbem aspice utramque,
Illum homines dicas, hunc posuisse Deos.”

Magyarul pedig imigy van:

„Adria hajjai közt Neptunus látta Velenczét
Állani, mellynek egész tenger uralja szavát.
Most dítsérd, Jupiter, tarpéjai váradat, így szóll,
'S Mársod erős falait hányd ditsekedve nekem:
Nézd el mind kettőt, Tiberis tengert ha előzi,
Az, mond emberi műv, isteni munka emez.”

Göthe' említett darabja ellenben ez:

Im Harren	Türésben
und Krieg,	's hadban
Im Sturz	Vészben
und Sieg	's győzésben
Bewusst und Gross	ébredt és nagy:
So risz er uns	így ragadt ki
vom Feinde los.	az ellenség kezéből.

Az elhervadt ültetvényeket féléleszteti.

Ha borszeszben; vagy jó erős égetborban Kámfor olvasztatik fel, 's az olvadék tiszta eső vagy patak vízzel vegyítettik; azon ültetvények, mellyek beléje mártatnak, bár mint elvolnának lankadva felfrisülnek, és biztosan elültettethetnek. Egy Német alföldi vizsgálódó azt tapasztalta, hogy

az olly plánták, mellyeknek a' héjja, bim-bája, és gyökere elfonnyadtak, 's csak nem keményre száradtak, az említett szerbe mártatván 2—3 nap alatt egészen felvidúltak, 's alkalmas helyre ültetvén megfogamodtak.

Az Angoly szépek' férjhez menetele Calcuttában.

Az Angoly levelek tudósítása szerint mostanság Angliában némelly szegényebb anyák, a' kiket csekélyebb tekintetök, 's vagyonok miatt szép leányaik' szerencsés férjhez adásával a' remény nem igen ketseget, azzal segítnek magokon, hogy szép leányaikat Londonból Calcuttába szállítják. Az utazás hosszatska ideig tart ugyan: de ritkán szokott szerencsétlen lenni. Az Angoly anyáknak t. i. Calcuttában, ama' gazdag városban, több vagy kevesebb közelebbi vagy távulabbi rokonai vagynak, kikhez az eladó leányok utasítatván, annál szívesebben fogadtatnak tőlök, mennél kelleme-tesebbek. A' megbizott atyafi azután vendégséget ad melly legnagyobb Ásiai bővséggel és pompával megy végbe. A' vendégségre meghívja a' házasulandó gazdag kereskedőket, és hivatalbeli nőteleneket, 's bémutatja nékik Londonból érkezett leány-rokonát. Calcuttában számos gazdag Angoly lakik, valamint olly sarjadék is, melly Angol atyáktól, és kelet Indiai anyáktól eredett. Ezek férfiu korokban életök párját Londonból óhajtják. Arra nem sok tekintet vagyon,

ha vallyon a' házasulandó szép és fiatalé ? de az megkivántatik hogy gazdag legyen , és a' leánynak a' házassági szerződésben gazdag móringot kössen. Ott nem szokás soká alkudozni. A' megbizott férj - szerző megtudakozza az ajánlást , és az egyezés azonnal megtörténik , ha a' férjfiu gazdag moringot ígér ; az azomban botránkoztatásnak látszik a' férj-szerzőnek , ha a' leány a' gazdag öreget nagy ajánlása mellett is megveti , — a' mi gyakran megesik , — 's kezét valamelly fiatal kedveltnek adja. Gyakran azonnal öszve esküdtetnek az illy vándor szépek vőlegényeikkel , és még azon estve azoknak házába vitetnek. Ha az illy leány a' kelletlen , vagy öreg legények sürgetős ajánlását el nem fogadja ; tehát a' férjhajhászó rokon , vagy esmerős leveszi róla kezét , 's magára hagyja őtet. Ez után már egyedül magának kell férjet szereznie attyafia' segítségével nélkül. Azomban az illy eset ritkán történik meg , és ha a' menyetske előbb vagy utóbb özvegységre jut ; keresményével és gyermekeivel , ha szült volna , ismét vissza szokott térni hazájába.

Haltsata.

Crow Kapitány valamelly különös haltsatáról így ír : „Egy tsendes reggel , a' mint mi a' Hebridáknál tartózkodánk , egyszerre minden hajóbeli népünk a' födéltre sietett , hogy azon tsatát , melly számos tséplóhal , 's némelly kardoshal részéről

történt egy nagy tzethal ellen, láthassák. A' dolog nyárközepén történt, az idő igen tiszta és kellemetes volt, a' haltsoport pedig olly közel hajónkhoz, hogy a' tsatát tellyes mivoltában láthattuk. Mihelyt a' tzethal háta a' vízszínén feljül látszott, azonnal néhány rőfnyi magosra a' levegőbe felpattantak a' tséplő halak 's onnan legnagyobb erővel rohantak a' tzethalra, mint dühösségek tárgyára, és igen szörnyű tsapásokat ejtettek rajta farkaikkal, mellyek, mint valamelly messze ropogó tüzelő fegyverek, úgy pattogtak. A' kardoshalak részökről az ellenséget olly foganattal támadták meg veszedelmes fegyvereikkel alúlról, hogy a' víz tsak hamar vérszínbe borúlt. A' hartz, több óráig tartott, míg végre szemünk elől eltűnt. Nem kétlem, hogy a' tzethalnak végre elkellett vesznie."

A' nemesített tseresznye fajtának, sarjadék által való szaporítása.

Ha a' mi nemesített tseresznye fajtáinkat sarjúágok által szaporíthatjuk, tehát, minthogy a' tseresznyefa, a' gyökér sarjadzás által való szaporításra igen hajlandó, azon nagy hasznot nyerjük, hogy a' nemes fajtákat nem kéntelenítettünk a' vadfiatalok nemesítése által szaporítani. Egy gondolkodva munkálódó kertész, több évek óta igyekezett ezen módszerént a' nemesebb fajta tseresznyét szaporítani, 's e' végből esztendőnként számos gyökér sarjadzatot

elültetett; de munkájának nem volt kivánt fogantja: azonban a' történet megtanította őtet reá, miként kell az ágültetést, leg tzél-arányosabban eszközölni. Ó t. i. a' múlt esztendőben néhány nemesített tseresznye-fát megnyesett, és a' nemes ágnek némelly hosszú hajtásait, mellyeket lenyesett, vízbe helyezettte, hogy annak idejében velek gyökér egybefoglalást eszközöljön. Azonban ott felejtette, 's 10—14 nap múlva azt tapasztalta, hogy az ágak erősen kihajtottak, valamint azt is, hogy azon részökön, melly a' vízben állott hajok felpattogzott, a' hol is köles szemnyi nagyságú fehér tsutsorodások mutatkoztak. Ezek nem voltak egyebek, hanem a' gyökérnek mind annyi zsengei. Az értekező e' látványra még tovább a' vízben hagyta csemetéit; úgy mindazonáltal hogy a' víz azon idő alatt soha sem frissítették meg. Ez után egy hét múlva a' bibirtsokból egy negyedrészt hüvelknyi gyökerek formálódtak. E'kor a' kertészkedő a' tsemetéket egy szemre megmetszette, és iszapolva elültette. Az e' szerént elültetett sarjadzások tökéletes egészes lombot hajtottak; később némellyek az ültetvények közül felhúzottak azon tzélből, hogy kitéssék a' gyökerek nevedése, 's úgy találtatott, hogy a' zsenge gyökerek hossza másfél hüvelknyire nevedett.

E'ből kitetszik, hogy az előadott mód szerént lehetséges a' leültetett ágakból élő-fákat nevelni. A' szaporításnak ezen módja

nem csak a' tseresznye, hanem az alma és körtvély fákkal is lehets; minthogy azonban ezen utolsóbb nemű gyümölcstfák nem szoktak gyökérhajtásról szaporodni, kevesebb lenne a' velek teendő szaporítás mellett a' haszon, mintsem a' tseresznyénél, és a' körtvélyfának szaporítására sokkal jobb a' magról nevededett tsemetének a' szokásban lévő nemesítése. Baratzk és Mandola fákat is lehet a' mondott mód szerént szaporítani; mert ezeknek leültetett ágaik is igen könnyen gyökeredzenek, és az így szaporított tsemeték, nem csak hogy szaporán nevedednek, hanem tartósabb fa is válik belőlök, mint a' szilva fiatalba óltottakból, minthogy az ilyenbe óltott fák a' mézga folyásra nagyon hajlandók.

Az ágültetés körül még azt is meg kell jegyezni, hogy a' vessző tetejét le nem kell mind a' dig metszeni, valamig a' vízből ki nem vétetődnek, mert itt minden szemnek munkásságba kell jóni, hogy a' gyökér sarjadzás megindúljon: de mihelyt kitsútsoznak a' gyökerek, azonnal le kell a' többet egész egy szemig metszeni; mert a' nevededésnek indúlt gyökerek, több táplálni elegendők nem vólnának.

A' vért elállítani.

Gyakran nagy zavarodásba eshetik az ember a' vér elállítás ügyében kivált falun, és némelly környülállásokban, mellyekben szaporán nem juthatni orvosi segítséghez.

Nem rég egy másfél esztendőös gyermek nyaka körül nádályok rakattak, mellyek közül egyik annyira rácsipeszkedett a' kisdud nyakára, hogy a'ról csak erővel lehetett levenni. Ezután a' sebekből folyt vér nem akart megállani, hanem szinte öt óránál tovább tartván, a' gyermeket úgy elgyengítette, hogy szegényke folyvást szenderegne, 's életéről kellett aggódni. Minden szer megpróbáltatott, a' mit közesméret szerint a' vér-folyás elállítására ilyenkor használni szokás; de foganat nélkül. A' gyermek tehát az orvoshoz vitetett, a' mit előbb is megtettek volna az aggódók, ha egy részről az éjtszaka, más részről pedig a' vér elállíthatás reménye nem gátolta volna őket. Az Orvos közönséges taplót tojásfejébe mártva tett a' vérző sebekre, 's a' vérfolyás azonnal lecsillapodott, és megállott.

Rejtett szó:

Végy egészen, vízből leszek,
 Egy tagu kis szó vagyok;
 Vedd el fejem, el nem veszek,
 'S boltjaim szörnyű nagyok,
 Millió szemmel tekintek
 Reád e' máknyi földre,
 Jaj! ha ígéként legyintek
 Házodra, vagy csűrödre.

J e g y z e t: A' 39dik számbeli Rejtett szó: Tél.

*Tekéntetes Tüdös Kováts Tamás Ur-
nak, a' szabad Mesterségek - Böltselke-
dés, 's Törvények Doktorának, a' Ha-
zai és külföldi Tüdösítások nagy érde-
mű Szerkeztetőjének kora halálára.*

Jer keseregni velem Honnunk védangyala! ismét
Egy nyelvünk' kiderült tsillaga futva leszált.
Fáj! ha gyümöltse miatt fánk' ága letörve kiszárad.
(Hány tavasz és nyár kell, hogy kinevelje azont!)
Egy jelesebb lelkü Polgárnak el-este ne fájjon,
A' kirül annyi remény' bája mosolyga reánk?
Ö K u l t s á r kisimúlt lelkét beszívta, 's magasbra
Szárnyala, hogy bőven hintse Hazánkra javát.
Hunnia esméréd, esméréd hü fiad' Erdély,
'S gyakran imígy szóllál: élj örömünkre K o v á t s!
Óh de nem él immár! harmincz ötöd' éve tavasszán
Elragadád, éltünk' zordon irígye, Halál.
A' Haza, a' közjö, mellyért szive lángola, töled
Illy tetemes kárát vissza zokogja velem.
Hasztalanúl! – sok renyhe mulat zsibbongva, azomban
A' vas szorgalmú hirtelen éli korát.
Hajh! ha ez a' munkás életnek díja, ki virrasszt?
Más nyugodalmaért vagy kigyötörje magát?
Első Félesztendő 1831. 41

Élte veszélyével kirohanjon harcra, kitörjön
A' késő unokák' ősi javára elé?

Rajta nemesb Lelkek! vak sors játéka az erkölcs
Nem lehet: őt az örök tisztelet árnya fedi.

Jámbor igaz Hazafit, Jó-'s Nagynak tiszta barátját,
Mint te, Kováts, voltál, sérteni fél az idő.

Így a' bültesség, 's törvény koszorúzta fejednek
Dísze virít, 's örökön védi Minerva neved'.

Enyhet ez ad bűnknek, 's hogy biztos partra jutottál,
E' zajos életnek száz zivatarja felett.

Érdemeid méltán bötsülők hő szívvel ohajtjuk:
Hamvaidat boldog béke lebegje körül!

Jallosits András,
kegyes Oskolák Rendén lévő Tanító Pesten

Kolompér és dohány.

E' két nevezetes palánta nemmel ajándékozta meg az ó-világot az új-világ. Az egyik, jeles tápláló növény, a' másikon gondjainak úzójét, sőt megöklőjét keresi a' szerentsétlen. Nem jut eszembe melyik világi bölt vont a' kétségbe a' gondviselés jóságát azért, hogy az emberek dohányal tompitják érzékenységeiket a' reájok ható rosszak ellen; midőn a' kolompír közvetlenül munkálódik minden egyes polgárnak, és így egész kiterjedtségében, a' legnagyobb Birodalmak boldogítására. A' földnek kebelébe rejtődzködve, nem tsak egészen ment ő minden zivatarok 's jégesóktól, ment a' per'selő nap hévségétől: a' másik tsak tagadóképpen tészén jót; de szembetűnő kártékonyssággal munkál az er-

szényre. Nála nélkül ellehetnénk, valamint hogy sok ezredek lefolyta alatt elvölt nála nélkül az emberiség. És mind ezek mellett még is, számos esztendőök teltek el, míg a' kolompír köz bötsülésre kaphatott a' hol divatban vagyon is már ma, azon közben, hogy a' dohány feltaláltatása után hatvanhetven esztendő múlva, közönségessé lett. A' kolompír termesztésre jutalmakkal kellett a' Fejedelmeknek alattvalóikat ébresztetni, 's még is gyakran háládatlansággal jutalmazták, mint II. Fridriket Pomerániában: a' dohányjal élést pedig pénzbeli büntetésekkel 's tömlöztözésekkel sem akadályoztathatták. A' kolompírral élés, szélesen terjedt a' földszínén; de koránt sem ment a' nyira ki, mint a' dohányjal élés. Nagy földek el nem tudnának dohány nélkül lenni, mellyek a' kolompírról semmit sem tudnak: a' pusztá Arabiának szülötjei, L'lano 's Pampu vidékjei, Szibéria hegyei, az éjszaki, valamint a' jóreménység Fokoknak lakói, semmit sem tudnak a' kolompírról, azon közben, hogy a' dohányt szenyvedelmesen füstölögtetik. A' kolompír és a' dohány, mondhatnók, hogy megtestesült személy viselői a' növemény országi jónak és rossznak. A' rossz, mindenkor könnyebben talált 's talál még ma is elfogadtatást, mint sem a' jó; melly gyengesége az emberiségnek, talám tsak tulajdon enyésztevel ér véget.

A' nemes vetélkedő.

Protogenesz, Apellesznek egyik legjelesebb vetélkedő társa, szegénységgel küszködött. Apellesz nemes lelke feljebb emelkedve a' féltékenységnek minden alacsony fondorlásainál, a' mindenektől elhagyatottnak egy művéért 50 talentomot adott, melly a' mi számlálásunk szerint legalább is a'nyi, az az, 50 ezer forint. A' tett elhíresedett, hogy t. i. Protogenesznek művét még Apellesz is olly drágán fizeti; a' művész előbb megvettetett állapotjából a' ditsőség fokára jutott, és gazdagság borította el.

A' két szántó-vas.

M e s e.

Valamelly művész ugyan azon egy időben, és ugyan azon egy materiából készített két szántó-vasat. Az egyiket a'kor mindjárt megvette valamelly szorgalmatos földműves, és munkálkodásai közben folyvást használta: a' másik pedig esztendeig hevert a' művésznak készítő helyében, hol a' rozsdá egészen elborította. Illyen állapotjában vásárolta meg ezt is valamelly földműves, a' ki történetből éppen szomszédja volt a'nak, a' ki az elsőt megvette: a' művhelyből kiszabadúlt szántó vas reá ösmér testvérjére, 's ezt kérdi tőle: „Honnan van az, hogy te olly fényes tündöklő vagy, a' millyent benned soha sem gyanítottam; én egész esztendeig voltam alkotónk szemci

előtt, és imé mennyire megmotskolt a' rozsdá." — „Éppen azért fogott be a' rozsdá felelé a' munkás, mivel henyélve feküdtél". — A' munkátlanság mindenha árt; a' munka és gyakorlás fejtik ki e' tehetségeket, és ők adnak olly késszséget, melly egyebek felett megkülönbözteti a' szorgalmatosságot: a' lélek, rozsdá alatt vész el, ha foglalatossága nintsen.

Nadály gondviselés.

A' nadályoknak vesztegetve használása azt a' félelmet támasztotta némelly szemlélődőkben, hogy végre egészen kifogynak ezen állatotskák, midőn azon sok miliomok, mellyeket Frantzia ország évenként bevitet, minden egyszeri használások után elvettettek, 's meg tett szolgálatjokért tulajdon halálok a' fizetések. Dr. Pariset előállott tehát az ő védelmekre, és a' gondviselésekre ezen módot ajánlja: minekutánna a' kis állat tele szívta magát vérrel, gyólts ruhába kell fejénél fogni, a'nakutánna feljülről lefelé gyengédeden végig nyomni, e'ként a' szívott vért nagy részént kibotsátja magából: e'kor vízbe kell tenni, mellyben előbb keveses tzúkor olvadt fel, e'ben egészen kitisztítja magát a' vértől, melly végre a' vizet kétszer is megújítja rajta az ember, valamíg az szép tiszta nem marad. Az illy gondviseléssel tartott nadályok a'nakutánna szaporábban és kívántsziabban szívnak mint az e'dig még nem használtak. Három esz-

tendeig el él így a' nadály, és minden harmadik nap lehet használni.

Valóságos Chimära.

E'dig, ha valamely lehetetlenséget képzelt valaki, azt Chimärának nevezte a' világ, olly dolgot értve ezen szó alatt, melly sehol sintsen: de már ezen végre használatlanná tette ezen szót valamely Párisi állatmutogató, mert ő nem régiben valóságos Chimärát állított szemlélői elejbe.

A' pathány és más hasonló állatok' kiirtásának könnyű módja.

Egy font égett mészpórt öszve kell vegyíteni egy jó tányér rozsliszttel, egy kevés cukorral, és néhány csepp anis-olajjal, 's több cserepekbe osztva a' kelletlen vendégek tanyájára helyheztetni, úgy mindazonáltal, hogy más cserepekben közel a' csalédelhez tiszta víz tétessék. Az illatos liszt öszve csőditi a' kártékony állatokat a' vendégeskedésre; de belőle evén, és reája kelve iván elvesznek. Ha ezen liszt keverék elveszti csalogató szagát; néhány csepp anis-olajjal ismét könnyen felfrissíthetik, és czélerányossá tétethetik.

Egészség fenntartás.

Az erőt 's egészséget szülő föld, az észak, mostanában ismét egy veszedelmes nyavalyát küld a' Cholera betegség után, neve: „Orosz hurút”. Stockholmból vett leg-

közelebbi tudósítások szerint Finnlandban a'nyira kegyetlenkedik, ott, és különösen Abo városában és a'nak környékén, hogy e'nek kiirtására a' Kormányszak több értekezést tartott az egészségre ügyelő Karral.

Ezen alkalmatossággal jelenteni nem lesz talám ellene az emberi boldogságnak, hogy a' hol az izzadást fürdéssel eszközölni nem lehetne, akár a' helybeli környülállások, akár pedig a' betegség mivolta miatt, azt igen könnyű szerrel lehet végre hajtani, még pedig az erősítő borba füröszttést is egy pohár borral. Ez talám hihetetlen sokak előtt; azonban igen nagyon természetes dolog: ugyan is, minthogy egy pint víz 1728 pint gőzt ad, egy pohár bor is 1728szor nagyobb gőz kört fog el, és így használva, több jót tesz a' sínlódőre, mintsem ha tíz palatzk bort öntene az ember, a'nak fürdőjébe. Hasonlóképpen lehet bűdös köves fürdőt, fűszeres fürdőt 's a' t. készíteni a' fürdő kádban, a' használatra fordítandó szert elgőzölögtetve, 's a'ban felfogva. Az Orosz Orvosok különösen ajánlják a' Cholera ellen a' gőz fürdőt, a' hol tehát e'től tartani kellene, míg orvosi segítség érkeznek, ezt minden jó készületű ház, maga használatra fordíthatja. Az e'hez való készület áll egy kádból, mellynek szélessége 3—4 lábnyi; a'hoz egy gőzedény, borszesz-méts, ülésre egy széketke, és betakaró ernyő. Mindössze nyom mintegy 36 fontot; Nürnberg-

ben, a' hol már illyeseket készítenek, egynek az ára $7\frac{1}{2}$ forint.

Változók az idők.

Hajdanában ditsekedése volt az Angoly Nagyoknak, ha gazdag árendásaik vóltak; de ma már annyi árendát ütnek a' földre ott is, a' mennyit tsak sajtolhatnak a'ból.

A p r ó s á g.

A' Londoni pénzverő-házban minden mechanikai munkát a' gőzzel vitetnek végbe, mellynek ereje 54 lóéval felér. A' nyomó-műszerek egy minutum alatt 60-szor ütnek, úgy hogy 8 sajtó, 8 gyermek' segedel-mével, 28,000 darab pénzt nyom egy óra alatt, és 24 óra alatt, ha a' munka folyvást tart, 791,000 darabot. Ha már guinéket (arany-pénzt) veszünk-fel, egy nap majd 8 milliom forintot vernek; 's ezek a' mértéket mind pontosan kiütik.

Rejtett szó:

Hárman szárnyra kelünk, kettőt négy láb
viszen a' tér
Debretzenyünk táján, az egész fordítva,
kipusztít.

Jegyzet: A' 40dik számbeli Rejtett szó: Jég.

N^{ro} 42.

H A S Z N O S

M U L A T S Á G O K.

1 8 3 1.

Nemzeti ifjúság tavaszi innepe.

Öröm teli el a' hazafi szívét, remény a' szülékét, midőn az ifjúságot, még mulatságai közben is nemes szívű előljárói előtt szemléli. Folyó hónap 18dikát kérték ki magoknak az első évi törvényt halgatók, mellyet T. T. Falitzky Mihály Úr a' Magyar kir. Tudományok Egyetemének ez időben Nagyságos Rectora, meg is engedett. Múlató helyéül a' Budai Bértzeken Szögliget — Auwinkel — választotta; a' hol, a'nak megbizonyíttására; hogy mennyire ohajtja az ifjúság szeretve tisztelt Előljáróinak kedveket megnyerni: nem tsak gazdag ebéddelel vendégelte azokat, sok éljen kiáltások között; hanem, minden renden lévő számos úri vendégeket bőv uzsonnára hívtak meg, 's azok is kivánt megjelenésekkel diszesítették a' mulatságot. Szembetűnő volt, mennyire haladott elő a' Magyar Nemes ifjúságban a' jó ízlés, a' nem lármás, hanem szelid mulatsággal megelégedés, a' költsönös szeretet, és egyet értés; és az a' másutt talám már számkivetésbe küldött vendég

Első Féléstendő 1831.

42

szeretet, melly már őseinket, olly igen külömböztette meg minden más egyéb Nemzetek felett. A' tántzok közül nem felejtették ki a' módos Magyar tántzot is, mellyben magokat különös kedvellésre méltóknak mutatták ki P. B. és Sz. J. vendég Kisasszonykák, kiket az egész díszes és nagy számú sokaság, öröm tapsolással szemlélt kellemetes mozgásaikban. — A' millyen tsendes, robaj nélkül való volt a' mulatság, ollyan volt a' vissza térés is. Éljenek a' jó hazafiakat nevelő Előljárók! Éljenek a' Haza örömére, nagy remények között nevededő ifjak!

Gőz által hajtott erőművek.

Millyen előmenetelt tesznek Angliában a' gőz által hajtott erőművek, azt már mi is több ízben említettük; millyen erővel dolgozzék közülök tsak egy is, gyakran szemléljük a' szemünk láttára fel 's alá járó I. Ferentz gőz hajóban. Más országokban az e'féle művek még nem jöttek nagy divatban, ha szinte láttatnak is, itt és ott némelly példányok. Bourdeauxban is vannak, nevezetesen deszka metszők; de ezek közül egyre, mostanában fejszékkel felkészülve rohant mintegy kétszázig való ember, és ezt öszve törte, azon való boszújában, hogy az e'féle művek sok száz munkás szegénynek veszik el a' kenyerét. Elszélesztette ugyan az épületből a' nemzeti őr sereg az erőszakoskodókat; de ismét más két hason-

ló készületű deszka metszőbe mentek olly feltétellel, millyennel az elsőre rohantak; ez úttal mindazonáltal megelégedtek a' pusztá fenyegetődzéssel. Más helyeken is zúgólódik a' nép az e'féle erőművek ellen, nevezetesen Fort-Louisban a' gőzhajókat akarta öszve törni; csak a' felsőség rendelései, az örök és katonák akadályoztatták meg a' rossz szándékot. Ha a' gazdagok a' magok javára illyes műveket alkottatnak, ne felejtkezzenek el a' szegénységről, és adjanak a'nak elegendő foglalatosságot. Az Angliai Parlamentum elejbe terjesztett jelentésekből kitetszik, hogy az 1824diki eszt. folytában 129,652. — 1825dik eszt. 212,416. — 1826dik eszt. 233,953 és így a' három esztendő alatt öszvesen 576,021 font sterling, a'nyi mint 5,414,597 for. 24 xr. pengő pénz árú műveket — machina — vittek ki Angliából a' száraz földre. Európában talám legnagyobb, de ha ez nem is, bizonyosan legnevezetesebb őrlő malom vólt az Albion malom; ezt is gőz hajtotta. Készítettése 100 ezer font Sterlingbe, vagy; 940 ezer for. C.p. került, 1791dik esztendőben borúlt hamvai alá; de őt nem valamelly istentelen kéz gyújtotta fel, hanem valamellyik nagy kerékét elműlasztották megkenni az omlitett esztendei Martius 2dikán, az vetett lángot, 's támasztotta a' rémitő tüzet; ez tíz napig tartott, de az égésnek szaga még hat hét múlva is érzett.

Virág mutogatás.

Bétsben Május 18dikán kezdődött az ottani Nagy - Fő - és Méltóságos Tagokból öszve állott Egyesületnek virág mutogatása Schwartzenberg Hg kerti Palotájában, 19diken reggeli 6 órától déli 12 óráig, délutáni 3tól 7ig; ugyan ezen órákon. Még 20dikán is nyitva állott a' délelőtti határozott órákon, a' szemlélni kívánók előtt. A' bemenetel ára 10 xr. volt pengő ezüst pénzben; a' mellyből bejövő pénz azon tzelra vagyon rendelve, hogy valamelly alkalmas művészi kertész a' külföldre küldettethessék olly útasítással, hogy ottan a' ritkább 's jelesebb virágokat és palántákat beszerezze, és azoknak lehető ótsóbb beszállítását eszközölje.

Nem tsak Fő uraságok számára feltett ritka virágok valának jutalmúl téve; voltak pénzbeliek is. Mint p. o. 6 arany jutalom volt a' legszebb, és legvirulóbb ró'sára, melly üveg-házban, vagy akármelly más helyen, virág-tserépbén neveltetett. A' jutalmat B. P r o n a y Ő Nga kertjében nevekedett: „rósa hybrida borbonia”, nyerte meg, melly a' következő virág mutatáskor nyilvánóságos szemléletre is kifog tétettetni.

Hazánkfia, Ns. B e n e Gergely Úr, — ki ritka, és szép virágjairól eléggé ösmért már ide haza is — jelen volt a' szemléleten; és hogy ritka szépségű virágokkal fog vissza térni, azt előre is reményljük. A'

kiállított virágok szépségéről ítélő Birák a' következő Urak voltak: Báró Jacqvin; Dr. Poll; az udvari kert igazgatója Bredemayer; udvari kertész Schott; és Zahlbrucker, Ő Cs. kir. Magosságának János Fő Hertzegnek Titoknoka.

Kegyelmes leereszkedéssel 's kinyilatkoztatott királyi tetszésével éllesztette a' közjóra törekedő szándékot most is, mind Felséges Urunk, mind pedig Felséges Asszonyunk. Illy felséges tetszéseket nyilatkoztatták Ő Cs. kir. Magosságok is Ferentz Fő Hg., és 'Sofia Fő Hg. Asszony, valamint Fő Hg. Károly, Antal és Lajos Ő Magosságok is.

Hogy a' vagyontalanabb nézni vágyók is részesülhessenek ezen szemléletben Május 20dika délután 3 órától 7ig, ezeknek számára állott nyitva a' Palota.

Halálos ugrás.

Amerikában, a' Niagara víz rohanásánál, 10 ezer szemlélők jelenlétében ugrott le Patch Sámuel 1829diki Novemb. 6ikán, és szerentsésen kijött a' partra. Ezen rettentő szerentséje vakmerővé tette, és tsak hamar, u. m. Nov. 13dikára új leugrást hirdettetett; de ez nyakát szegte, és végett vetett Istent kísértő tettjeinek. Mintegy két harmad részére esett már le a' 100 lábnyi magosságnak, midőn kezei kiterjedtek, lábai egymástól elnyiltak, 's ő illy állásában a' habok közé zuhanván, örökre ott is vészett.

Újiródi lábbelik.

H a a s Marguard, lakása vagyon Bétsben, Panigel útsza Nro 46. az aranyasztánál, a' mai napokban olly igen módivá vált tyúkszem támadás akadályoztatására, melly valóban alkalmatlan egy jószág, és az embernek még menését is rútitja; tehát H a a s Marguard Úr, a' lábbeliket rúgós, — elastisch — bőrből készitti; a' bőrnek e'szerént való elkészítettését ő maga találta ki, 's még másokkal e'dig nem közölte. Az ő általa készített lábbelik, különösen a' nyári hónapok alatt mutatják ki nyugodalmas váltokat: készítményei feszesen a' lábhoz állanak; fel és lehúzáskor legkissebb alkalmatlanságot sem okoznak, kitágúlnak, és azután ha állásba jőnek, ismét előbbeni formájokba mennek vissza. Készítményeiben minden egyéb jó tulajdonságok is feltalálhatnak; így p. o. azok tartóssak, minthogy a' szer, mellyet a' bőrrrel beitat, valamelly 'siros tseppek: felveszik továbbá a' legtündöklőbb fényességet is. Mennyi legyen egy egy ilyen pár lábbelinek az ára, az a' nagyságtól függ; de a' közönségesekhez hasonlítva, éppen nem drága.

Szoros befűzés.

Hogy a' szoros befűzés, melly a' mi szépeink között sem példátlan dolog, szédüléseket, ájulásokat, belső nyavalyákat, sótt halált is okozzon, már régen kiáltják

az azt ellenzők; de hijjába, tsak nem fogadnak szót, a' szépittésen nagyon kapók: a' példa említés talám nagyobb foganattal fog munkállani. Londonban Május 1ső napján hirtelen meghalt egy tsuda szépségű leánya. A' szomszédokat és az Orvost kihalgatván a' Jurik, így adák ki leveleket: „Szoros befűzésből következett guta-ütésben” — még azon kivánságokat tették bizonyító levelekhez: „vajha ez elijesztő példa legyen másokra nézve.”

A' meghülés.

Nints egy egy közönségesebb szokássok mezei, vagy szállóbeli munkássainknak mint az, hogy munka közben megizzadván, köntössöket levetik, és minekutánna munkájokból, meghidegedett estve kiállanak, meleg ruhájokat még sem öltik fel, hanem azon izzadtan, dolmányokat félválra vetve indulnak haza felé. Az által az izzadtság, mintegy egyszerre elfojtódik, a' már kifelé indúlt nedvek vissza ütődnek a' belső részekre: e'ből támadnak a' sok forró nyavalyák, torok fájások, melj, tüdő 's egyéb gyúlladások; köhögések, örökös hurutulások 's t. e'f. Jók ezeknek eltávoztatásokra azt magok előtt tartaniok a' munkásoknak, hogy mihelyt a' munkától megszűnnek, azonnal öltsek fel ruháikat, és szép tsendesen menjenek haza, hogy így apródonként szűnjenek meg izzadni, verejtékjek felszáradjon, és a' testek kihüljön. Megtörténik az is, hogy a' munkásokat legjobb munkálódá-

sok közben érve az eső, öltözeteket egészen által áztatja. Ha ilyenkor csak hamar ismét kiderül az ég, és a' nap tisztán süt, csak szorgalmasan folytassák munkájokat, hogy testek felmelegedjék, ruhájok megszáradjon, úgy ne sokat féljenek az e'féle meghűléstől: de ha munkájokat nem folytathatnák, vagy eső után hideg következnek, úgy siessenek ázott ruháikat minél hamarabb szárazzal váltani fel. Ha testek is megnedvesült, mossák le előbb magokat tiszta vízzel, úgy öltsenek száraz ruhát: ha lábak 's lábszáraik megáztak, azokat langyos vízbe ásztassák és mossák.

Közönséges szokások embereinknek, hogy ha által áztak, hevítő ital által akarnak magokon segíteni; de e'nek sokszor igen veszedelmes következései voltak már. Ha meghűlés után bádjadozást érez valaki; ne halogassa az emberiség barátját, az orvost megkérdezni mitévő légyen? Csudálatos dolog az emberekben; ha barmának látja valaki bádjadozását, fütől, fától kérdezősködik: mi tévő légyen véle? és magának nem keres segedelmet ott, a' hol azt bizonyosan meglelné.

Rejtett szó:

Szárnyaimon járok, mikoron még tagjaim
épek;

Majd fejemet, 's két vég lábom ha veszik,
röfögőt zár.

Jegyzet: A' 41dik számbeli Rejtett szó: Lúd.

N° 43.

H A S Z N O S

M U L A T S Á G O K.

1 8 3 1.

Frantzia országban, az iparkodási Intézetek.

Frantzia országban, az Iparkodásnak különös Ministere vagyon, a' ki legközelebb ú. m. folyó eszt. Aprilis 29dikén, három királyi Rendelést nyert, mellyeknek egyike szerént, a' kereskedés, kézművek, és földművelési Tanácsok új elrendeltetést kapnak. A' kereskedési Tanács, az Ország-
nak különbb-különbbféle részeiben fennálló kereskedési osztályok által kinevezendő férfiakból fog állani. A' Párisi Kamara nyolctzat, a' Lioni, Marseilli, Bordeauxi, Nantesi, Roueni, és Havrei, kettőt kettőt, más egyébütt lévő Kamarák pedig egyet egyet neveznek ki. A' kézművekre ügyelő Tanács ötven Tagból áll, a' föld-művelésre ügyelő pedig harmintzból. Mind a' három Tanács, esztendőnként egy egy ülést tart, Elölülőt mind egyik a' maga Tagjai közül választ, és mind egyik tsak az ő tárgyára tartozandókkal foglalatoskodik: ha mindazonáltal jónak látja az Iparkodás Ministere, mind a' három Tanácsot, eggyesült ülé-

Első Féléstendő 1831.

43

re hívhatja. Minden ősze gyűlésnek idejét, és meddig tartását a' Minister határozza meg. E' folyó esztendei Januar. 27dikén felállított kereskedési Biztosság lesz a' reájok felvigyázó, mellynek tisztelet tizime: „Legfőbb Tanáts”; ez egy Előlülőből, és tizen két rendes Tanátsosból áll; de Tagjai lesznek ama' három Tanátsnak Előlülői, valamint e'nek egy Gral Secretáriussa is.

A' legfőbb Tanáts véleményét fogja adni mind azon törvények és rendelkezések iránt, a' mellyek a' harmintzadot, kereskedést és hajókázást érdeklő egyezéseket, akár az anya országban, akár kívül a' szállítványokon illessék: nem különbben azon előterjesztésekről is, mellyeket a' három Tanáts fog benyújtani. Ezen Tanátsnak Tagjai, minden három esztendőben, újra választatnak; és ezeknek, valamint a' legfőbb Tanáts Tagjainak sints semmi fizetések. A' legfőbb Tanátsnak mostani Előlülője Gróf St. Criq; a' 12 Tanátsosok között van 3 Pair; Broglie Hg; Gróf Mollien és B. Portal; az Ország Követei közül öten, ú. m. Gautier, Duvergier de Hauranne, Jacq. Lefebvre, Odier és Cunin-Gridain.

A' másik kir. Rendelés, a' kereskedés tárgyait és a' helyeket határozza meg.

A' harmadikban, közhasználatúnak ösmértetik el, a' Januar. 10dike óta Párisban fennálló Egyesület, melly a' kis oskolabeli oktatások javíttására ügyel; de kötelességül

tétetik neki egyszer'smind , hogy alkalmas Tanítottok készítettéséről , jó könyvekről 's t. e'ff. gondoskodják.

A' bűnbánás.

Az időben , midőn Don Juan Német Alföldön a' Spanyol tábort kórmányozta a' szövetségesek ellen , egy az ő Tisztjei közül , valamelly Ügyvédőnek leányát Lillében , kinél szálláson volt , buja gerjedelmének tárgyává lenni , erőszakkal is akarta kényszeríteni. A' leányka vitézül oltalmazta magát , végre a' Tisztnek tulajdon tőre akadt a' kezébe , mellyel azt keresztül ütötte , és onnan tovább állott. A' Tiszt , érzette , hogy sebe halálos ; meggyónt , és a' legtisztább bánástól általjárva , kérte a' lelkiatyát , hogy hozzák elejébe még egyszer azt a' jeles erköltsű hölgyet. Az , minden tartózkodás nélkül megjelent , 's a' megsebesült illy szókkal fogadja : „Tiszta szívemből óhajtom , hogy botsássa meg nekem azt a' gyalázatot , mellyet elkövetni akarni , vakmerő voltam ; én részemről , a' mi a'nak jóvá tevésére hatalmamban vagyok , mindent elkövetek : itt a' szent atya 's más jelenlévők előtt a' kisasszonyt törvényes feleségemnek vallom. Az én vétkem , és a' kisasszony erköltse , lehetetlenné teszi azt én nékem , hogy személyemet ajánljam ; hanem azt legalább fogadja el , hogy légyen javaimnak örököse , és ha ezek tehetnek valamit jövendő boldogságára , emlékeztessen

más szépeket is, hogy egyedül az erkölts tehet boldoggá. E're a' tisztelendő férfiú behívta a' leány szüléit, rokonait és szomszédjait; az esküvésnek szokott tzeremoniáit megtartva őket öszve adta; de a' vőlegény, kevés órák múlva, az eliziumi mezőkön találta gyönyörűségeit, sebének nagyságától vett fájdalmai miatt. A' jelenlévők, bámúltak mind kettőnek erköltsein, 's magok el nem határozhatván, a' világnak hagyták megfejtésre eme' kérdést: mellyik vólt a' kettő közül nagyobb, a' leánykéé ártatlanságát védelmezve; vagy a' Tiszt, gyilkosát gazdagon jutalmazva, és bűnbánatját e'ként bizonyitva.

Ribiszkéből, Champagni bort készíteni.

Esső után köpönyeghez kapkodni, soha sem volt jó; mi tehát, még minekelőtte a' Ribiszke érése nem tsak el nem múlt, hanem még be sem következett, emlékeztetjük Hazánkfiat, hogy a'ból Champagni bor formát szoktak készíteni; azoknak a' kedvékért pedig, kik e'zel próbát tenni szeretnének, a' módját is ide írjuk:

Legelősször is megszedi az ember a' jó érett Ribiszke szemeket, azokat vagy kisu-túlja, vagy pedig vászon között kinyomja, — ne felejtsük el, hogy piszkét, vagy más néven egrest is lehet, akár ezen bogyó közé, akár így, magán is venni. Ezen mustot, ugyan a'nyi kútvízzel felereszti, mint a' mennyi volt maga a' must; ezt szeretsendió-

val — Muszkatnusz — füstölt hordóba tölti az ember, és a'nyi tzúkorral édesíti, hogy minden ittze nedvességre, egy font tzúkor jusson. Ha ezen keveret forradásba megy, a'nakutánna pedig a'tól is megszűnik, a' hordót e'féle nedvességgel teli kell tölteni, így a' pintzébe vinni, és olyan helyre tenni, a' hol semminéműképpen mozgásba nem jöhet; a' leszádallódzást gyengédeden kell tenni, hogy valamelly keveses külső levegő hozzá térhessen. Ha már semmi posgás sem hallatszik a' hordóban, melly jele az elvégződött forradásnak, a' hordót keményen lekell szádallódzani, és következő Februáriusig illetetlenül hagyni, 's e'kor butéliákra levonni: de levonásra, sem tsapot, sem közönségesen szokásban lévő lopót nem kell használni, hanem tollból készített tsapot. Kivételre, a' hordó fenekét fúrja meg az ember, 's a'ba üti a' tollat; mellyet, ha még egészen tiszta tsepegést ad, a'nyiszor ismétel, míg tsak zavaros keveret nem tsepeg. A' butéliákat is különösen kell e' végre előre elkészíteni; ki kell ugyan is a' különbben is tiszta butéliákat előtte való nap borszesszel — erős pálinka — öblíteni, a'nakutánna a' pálinkát kiöntve, a' butéliákat fenékkal felforgatni, hogy benne semmi borszesz se maradjon: megtöltéskor, tsak a' gallérig tölti az ember, nem pedig színig. Eltartásra, a' már a' butéliákban is letsillapodott bort a' pintzében, száraz fa padolatra rakja az ember, hol tsendesség-

ben hagyja állani. Midőn jövő esztendőben virágzani fog kezdeni a' Ribiszke, ezen bor is újra forradásba jő; ugyan azért, azon idő tájban, a' buteliák dugaszait valamennyire meg kell tágitgatni.

A' Majlandi játékszínek.

Európában, a' mennyire beláthatni az eltűnt kor homályaiba, Majland volt az első, melly rendbe szedett játékszínével ditsekedhetik; e'nek eredetét 1490dik esztendőre teszik. A' la Scala theátrum ma is egy a' legnevezetesebbek közül; ez olly tágas mint a' Londoni énekes ház, három emelet löszik vannak benne, minden emeletben 46, melyek kék és sárga, egymást váltogató sorral, beaggatott selyem karpitokkal ékeskednek. Ha ezen játékszínbe idegen megy be, a'nak legelőszsör is a' ház sötétsége tűnik szemébe. Csak az Orchestér, a' játszó hely, és középen a' királyi lózsí, van kivilágosítva; a' több része pedig a' háznak komoly, sötét: itt semmi asszonyi ékességeket, kalapokat 's t. e'ff. látni nem lehet. Mi pótolja ki tehát nékiek e' fogyatkozást? Az, hogy ók, minden fessség nélkül bemennek lózsijaikba, ott a' kedvelt dallokat kihallgattják; más egyéb jelenetek alatt pedig kiki azt teszi a' mit akar. Így itt egy háznép kártyázik, másik dolgozik, harmadik fetseg tetszése szerint a' maga szobátskájában. A' játéknéző hely méljében, egy óra vagyon, mely tsak az ötöd minútumokat mutatja; azután pedig

mindenkor eltűnik. Éppittője volt ezen bámulandó szép theátrumnak Piermarini; 1788ban avatták be.

Arabs nemes lelkűség.

Osman Bey, és Elfyt, Murad Bey halála után vetélkedők lettek. Osman seregeivel, kik között vólt Násr Chedidis, felkereste Elfyt, a' ki éppen a'kor tért vissza Angliából. A' megszorított, nagy bajjal ugorhatott üldözője előtt a' pusztába, hol valamelly kalyibát látván, a'ba vonta magát. A' kalyiba Chedid feleségéje vala, azé a' Chedidé a' ki őtet többekkel együtt, űzőbe vette. Az asszonynak kijelenti magát és sorsát az üldöztetett, és védelmét kéri: az asszony elrejti vendégét, és az Osman nyomozóinak hamis útat mutat, mellyen keressék; az üldözöttet pedig felülteteti férjének egyik jeles paripájára, és azon bátorságos helyre juttatja. Később megtudta Osman a' történetet, és Chedidet feleletre vonja: e' pedig bátor lélekkel így felel: „Uram! te tudod, hogy Elfyt nekem barátom soha sem volt; de ha feleségem azt nem tette volna vele szorúlt állapotjában, a' mit tett, magam tulajdon kardjával szelném le a'nak fejét.”

A' meghalt Komornyik.

Bizonyos nagy Úrnak szokása vólt, kivált délután, nagy tetteivel kérkedni, még pedig senkinek sem lett vólna tanátsos neki

ellent mondani, bár melly képtelenségeket állított is. Egykor, egész bizonyossággal állította, hogy Gibraltárnál ő kormányozta az úszó batteriákat; 's hogy állittásának és végzetttsuda tetteinek a'nál nagyobb fontosságot adjon, a' Komornykjának bizonyítására hivatkozott. Ez, sem urának ellent mondani, se magát a' jelenlévőkkel kinevettetni nem akarván, így felele: „Megen-gedjen Excellentiád, már én azokat nem tudhatom, mert a' mint tudja Excell. engem ütött agyon legelősször is az Angolyoknak legelső golyóbissok.” Igaz biz' az — vissza-nozá az Ura, — hiszen azért tettelek ko-mornyikommá.

Rejtett szó:

Éltető műv (vonva ékl:el)
 Az állatban kezdetem,
 Verselőt is szóllitja-fel
 Több értelmű végzetem;
 Magam szép tökéletesség,
 Foganatos 's tartós mindég
 Csak ott, hol van nagy lelkűség:
 Jöttem földre emberek!
 Boldogítani szivetek',
 'S ti héj! gyakran megvettek. —

M—r A.

Jegyzet: A' 42dik számbeli Rejtett szó: Gólya.

H A S Z N O S

M U L A T S Á G O K.

1 8 3 1.

*Fő Tisztelendő Villax Ferdinand
Urnak, Zirtz, Pilis, és Pásztói Apát-
nak Neve ünnepére. Május 30dikán 1831.*

Ártatlan érzés, 's csendes öröm lépé
Bágyadt szívemnek rejtekit e' dicsó
Napnak derültén; és vidító
Isteni szellem özön hevité

Lassú neszével képzeletim', midőn
A' büszke Tytán mennyei székiből
Bibor sugárit jádzadozva
Földi lakunkra lövelni készült.

Mert íme! a' mint hajnali ég-körén
Ragyogna a' fény fellegek árja közt
Csudálva, egy szép Genius tűnt
Nékem előmbe, 's ezekkel intett:

„Sietve serkenj! név napi ünnepe
Jó 's bölcs Atyádnak fejledezik reád,
Ő néki hódolj, és fiúi
Tiszteletül koszorút kötözzél

Babérból, izzadt fürtjeinek” — Tovább
Beszélni megszűnt: 's tagjaim ált' futá
Egy boldog érzés, melly szívemben
E' dagadó örömet nevelte.

Első Félesztendő 1831. 44

Jer hát segédül szép Helikon' szüze!
 'S vigadva vélem Nesztori éveket
 Kivánj az Égtől gyám - atyámnak —
 Én fogom őtet imádni sírig. —

Csukovits Vintze,
 Nevendék Pap Pesten.

A' hajdani Szamogitia.

Szamogitia egy az éjszaki Tartományok közül, Lithvániával határos, elegendő tágos, hossza mintegy 50 mérföldnyi, de hideg; erdők, és vizek környékezik. Határozzák: éjszokról Livónia, nyugotról a' balt tenger, vagyis e'nek azonszorúlatja, melly balti öböl nevezet alatt ösméretes, ezt érdeklő szomszédságával Borussia is. Jól lehet több helységek 's mező városok voltak benne, de erőssége egy sem vólt, sőt tsak valamire való házak sem találtattak benne; hanem kalyibákban tartózkodtak az emberek. Ezen kalyibák hosszúkás formában építették mint valamelly tsónak; ablak tsak feljülről volt rajtok, és az ott beszolgálló nap-sugárok világositották, a' mint birták, a' kalyiba belsejét. Segédül volt ezen sugárok-nak a' közepén szüntelenül égő tűz. A' gazda e' mellett ül, és onnan szemléli mind belső vagyonát, mind barmát; mert ugyan azon földél alatt vagynak az emberekkel ezek is; a' nélkül, hogy tsak legkissebb rekeszis vólna a' lakosok számára.

Az erdőknek nem tsak fa dolgából veszik hasznát az emberek, hanem hasznát

veszik a'nak a' mézre való nézve is; mert minden odvas fából mézet szednek, az itteni méz pedig mind édességére, mind fehér színére nézve meghalad akármelly más tartománybeli mézet, és viasz elevek kissébb mértékben vagynak benne, mint egyébütt.

Az eredeti lakosok szász fajzat; termetek magos, deli, de erköltsök elvadúlt, vagy is inkább még ki nem simúlt. Életek módjában mértékletesek, rendszerént való italok víz; igen ritkán ser, vagy méhser: poharak helyet jáhor szarvakkal élnek még a' nemesek is. Kenyerek fekete, rossz készületű. Öltözetjeikben keveset különböznek a' Litvániaktól, valamint nyelvek is eggyez azokéval: nagyon hajlandók mind a' madaraktól — augurium — mind egyebekből való jósolásra. A' több feleségűség szokásban vagyon nálok, még pedig a' vérségre való minden tekintet nélkül; ha az apa meghal, mostoha annyát minden tartózkodás nélkül elveszi a' fija, valamint a' testvér is testvére halálával özvegyen maradt ángyát. Lelki tehetségeikre nézve bátrak, merészek és hadra készek: fegyverek leginkább kopja, pántzél. Lovaik olly aprók, hogy reájok nézve alig hinné az ember, hogy a'nyi munkát győznek, a' mennyit végeznek mind hadban, mind a' földművelésben. A' földet nem vassal, hanem tsak fával szántják; melly a'nyival tsudálatosabb, hogy rögjök vegyülete öszve tapadó, és nem homokos; ugyan azért, midőn szántani men-

nek, mindenkor több darab fát visznek magokkal, hogy ha egyik eltörik, a' helyett mindjárt másikat alkalmaztathassanak.

Hajdan mind bálvány imádók voltak, Uladislaus Lengyel Király 1386 eszt. táján térítette a' keresztény vallásra; de a' későbbi időkben is találkoztak még közöttök bálványozók; ezek, mint házi Isteneiket, úgy tartottak magoknál bizonyos nemű gyikot, mellynek színe fekete. October első napján szoktak bálványoknak áldozni; Istenjeket *Ziemienik* nevezettel illették; egyéb ünnepet nem tartottak; vasárnapokon is folyvást tették foglalatosságait.

Ezen Tartománynak Helytartóságát a' Lengyel Király és a' Litvániai Nagy Hertzeg tetszéseik szerént adták a' kinek akarták; de ha egyszer valakinek oda adták, azt a'tól többé el nem vették, hanem birta holta napjáig.

Libák gondviselése.

A' baromfi, de különösen a' lúd az a' szegénységnek, a' mi a' juh a' vagyonosabbnak. Midőn a' tehetősebbek tavasszal bárányaikat viszik a' nagy városba, hogy házi szükségük kielégítésére pénzt vegyenek be; a' szegénység, gonddal ápolt libáit viszi ugyan oda, s szintúgy pénzt vesz be azokért. Midőn a' gazdag gyapjút ad el, a'kor a' szegény meggyújtott tollát, és pelyhét teszi pénzé. Nem tzelünk az illy hasznos házi állat tenyésztésének egész módját elő

adnunk, mert hiszen mi is csak azt mondhatnók, a' mit falun anyáinktól tanúltunk de azon panasz tesz bennünket figyelmetesekké, hogy midőn már a' hasznot várná belőlök a' gazdasszony, a'kor hullanak rakásra. Vallyon milyenyen e'nek az oka? Többnyire a' gondviseletlenség; ugyan is, a' valamennyire kinőtt libákat, csak a' jó szerentsére bízza a' fősvénykedés, pedig midőn szárnya tollai kezdenek a' libáknak nevedekni, a'kor legtöbb erőre lévén szükségek, megkívánják a' bőv tartást. Illyenkor tehát árpa darát, vagy zabot adjon minden a' libáinak, ha biztos reménységet akar azokban vetni; hasonlóképpen gondja legyen reá, hogy tiszta fürödő és ivó vizek legyen; mert ha büszhődt motsárokból kell azoknak inniok, sok vízi bogarat 's férget isznak be, mellyek egészségeket megrongálják. Midőn már a' tollaikat kihányták, a'kor gyakran megési őket a' betegség; szárnyok szegik 's a'dig sinlődnek, míg utoljára is eldöglenek. Ez ellen a' ki védni akarja libáit, szedje meg tavasszal kikeléskor azon tojás hajjat, mellyből a' libák kibújtak, és midőn libáinak nyavalygását veszi észre, füstölje meg illyen tojás hajjal, tegyen az ivó vizébe mezei kökörtsint — anomene pratensis — étesse árpa darával vagy zabbal, mind a'dig míg ismét fel nem elevenülnek. A' legveszedelmesebb idő a' libákra nézve Junius és Julius, midőn az apró muszlitzak magokat azoknak füleikbe veszik, 's a'dig

gyötrik, míg meg nem döglenek. Ezeknek elűzésére kenje meg a' jó gazdasszony a' libáinak fejeket olajjal; az ártalmas férgek nem fognak azokhoz közelíteni. Jó az ivó vályújuk fenekére, tsak hogy a' vályú mélyetske legyen, árpát hinteni; mellyért a' libák vízbe dugván fejeket, a'zal is sok férget elölnek. Jó a' ludaknak ollykor ollykor keveses sót is adni. Ha a' ludaknak pipjek vagyon, pimpinellát főz az ember, azt öszve vágva ételekbe vegyíti, levével pedig itatja. Hogy meg ne tetvesedjenek ölyü repőt, — pteris aqvilina — kell az óljokba, több ízben újitva, hinteni.

A' kutyák értik az urok beszédjét, a' mennyire az reájoknézve szokott tárgyat illet.

Aristoteles és Xenophon azt tanítják, hogy a' kutyákat szóval semmire sem lehet venni; ezen Böltseket megtzáfolja Fontenay Urnak a' kutyája. Ugyan is Fontenay Ur egykor Feugeret Urnak, birtokos szomszédjának, kivánt volna valamit tudtára adni; de két mérföld volt közöttök, és senkit sem tudott elküldeni; hanem okos vi'sláját veszi próbára. Megírja t. i. a' levelet, és nyak szorítójához köti kutyájának, 's ezen parantsolattal: „Vidd Feugeret-hez” elbotsátja. A' kutya elment, és a' levelet senkinek sem adta egyébnek, mint Feugeretnek. Öt esztendeje már, így szól a' tudósító, hogy ezen úton folytatja a' két szomszéd levelezését, igen nagy gyors-

sasággal és bizodalommal. — Ha a' levelet által adta, rendszerént a' konyhára látott, hogy ott valamit enni kapjon; a'nakutánna pedig Feugeret Ur író szobájának ablaka alá ült, 's többszöri tsahintásaival szokta emlékeztetni az írásra: mellyet ha egyszer a' nyakszorítójához foglaltak, gyorsan ment a'zal az urához.

Indus vendégség.

Nem kell gondolni, mintha a' mértékletesség honjában, Indiában, ez olly sértetetlen volna mint az Elizeumi mezőkön; éppen nem; a' hol ember van, szenvedni kell ezen természeti rendelésnek, több vagy kevesebb erőszakot. — Valamelly Szingapori gazdag kereskedő, az ott megtelepedett Európai kereskedők közül mintegy 50 személyt, és az ott statzionált angoly Fregata Commendánsát is vendégségre meghíván; az étkek különbbféle levesekből állottak. Vólt a' többek között egy indiai madár fészkekből készülve, volt ürühús leves, béka és lúd májos leves. Ezeket követte a' vagdalt melly elefánt farkakból vólt, gyík tojásból készült mártással. Utánna fojtott -- dinstelt — töviskes disznót adtak tekenős - békának zöld 'sirjába készítve. Különös bámúlást gerjesztett az az éték, mellyet még e' tájon soha sem láttak, hanem egyedül Kantonban, a' nagy Kingra ünnepén szokták készíteni, és legalább is bele került maga 200 Dollárba. Miből állott? snepf szemekből, páva fejekkel tarkázva. A' vendégek ezt különö-

sön jó ízűnek találták. A' confectek, mind igen illendők valának az eledelekhez. Volt p. o. elefánt bőrből főzött igen jó fagylalt. A' süteményeket és borokat Európából vitette a' vendéglő. Egyébaránt angoly módra sok toast kihajtottak, lármáztak, mértékletlenül ittak, és végre öszve zúztak minden üvegeket.

II. József és Mozart.

Az emberszeretésre nézve felejtethetlen II. József, a' maga szép hangjához alkalmaztatott Áriákat szokott volt készíttetni, mellyek az előadásban a'nakutánna rendszerént igen jól jöttek ki. Illy készítményei közül egyet beszótt egykor valamelly nagy Olasz Operába, mellyet az ő Schönbrunni magános theátrumán szándékoztak előadni. A' készítőről senkinek sem kellett volna legkissebbet is tudni; de, a' mint már szokása az e'féle titkoknak, még is minden tudta; tudta nevezetesen Mozart is. Midőn a' darabot eljátszották, kérdi József Mozartot: no, mit mondasz ezen Áriára? — Jah! Felséges! Uram biz' én tsak azt mondom hogy az Ária jó; de még is jobb a' ki készíttette.

Rejtett szó:

Hármam hordom, négyem húzom
 Én vad, 's álnok, magamnak;
 Három végsőm sokszor üres,
 Fordítsd, rajtam játszanak.

Jászberényből S. J.

Jegyzet: A' 43dik számbeli Rejtett szó: Erköls.

H A S Z N O S

M U L A T S Á G O K.

1 8 3 1.

Örvendezés mellyel Nagy Méltóságú és Fő Tiszt. Felső-Óri Pyrker János Ur Egri Patriarcha, Érsek, a' Vas Korona Rendnek első rangu Vitéze, Cs. K. Belső Titkos Tanácsos Ő Excellentiája, a' Gyöngyösi tanuló Ifjuságnak Bérnálása ünnepén megtiszteltetett 1831-iki Május 29-dikén.

Íme, derült ragyogó magyar égen kedves üdökor;
Melly érzésünkkel víg örömökre ragad.

Vissza ver a' Mátránk hármattal lepte virányin
A' hang; 's vólt zordon bértzire nézni öröm.

A' kies, és zengő ligetit ha tekintjük, azokból
Nyúgoti langy szellő bájja szivünkre lehell.

Mindenek örvendnek, 's vidám színökbe ragyognak;
Fény özön ül Gyöngyös, halmaidon neked is.

Hát mi, nevendékek, ne vegyünk részt e' köz örömben
Most, 's különösen most, a' mikor itt az Atyánk?

Ajkai szent áldást mondnak ránk; félre tehát bú:
Lám óhajtásunk tárgya, leszálta közénk.

Hössünk gyöngy koszorút; 's báj sípot fújni siessünk:
Mert a' Mennybeliek, várt örömünk' megadák.

Első Félesztendő 1831. 45

Fejledező boglár! koszorús Pásztornak örülni,
 Jer velem, e' Fő Pap' tiszteletére borúlj.
 Földünknek szebb része urát, hálákra fakadva,
 Illy üdvözléssel víg örömidbe' köszöntsd:
 Üdvözlégy lelkünk' Fő Paszora, gyámola, Pyrker!
 Üdvözlégy, kit az ur küldé közünkbe, Kegyes!
 Tárnya valál forró vágyásinknak, 's az egeknek
 Légyen ezer hálá, hogy kebelünkbe hozott.
 Vajha, kegyes szemeid lássák dobogó kebelünknek,
 Nem tetteve verő gerjedezésit ezen.
 Lássák édes Atyánk, melly szent tűz ég ereinkben,
 Hogy Téged, Te Ditsó! üdvözöl a' mi szavunk.
 Isteni szent Felség! P y r k e r t éltesd örömünkre,
 Éltesd a' jóknak boldogulásaikért.
 Tartsd meg Uram P y r k e r t! mert Hunnia oszlopa,
 dísze;
 Néki, kitsiny seregünk: „Éljen!“ ohajtva kiált.

Farkas Bertalan,

Sz. Ferencz Rendén lévő Tanító,
 Gyöngyösön.

Az orosz hadi erő.

A' Párisi Levelek közül egy, az 1827-iki
 Irományok szerint e' képpen adja ezt, azon
 megjegyzéssel, hogy az azóta szenvedett
 török háborúi veszteségek nem fogyasztot-
 ták azt.

Az egész hadi erő 5 fő osztályból áll, u. m.
 I. A' tsászári őrző sereg, mellyben va-
 gyon 8 gyalog ezered, mindegyik-
 ben három batalion, öszvesen 2400 fő;
 öszveséggel tehát - - - 19,200

1 Batalion Szapör, minden készületekkel és gyalog artilleriával	-	2,000
8 lovag ezered, mindegyikben legalább 800 fő, és így	- - -	6,400
3 Escadron Kozákság	- -	800
A' Pionirek, és a' lovag artilleria		800

Ezen egész osztály 29,200

II. A' linea sereg

127 ezered granatéros, muskatéros, vadász gyalogság; mindegyikben 3 batalion, 2400 fő, összesen		304,800
36 batalion garnison sereg a' birodalom belsejében	- - -	77,000

Ezen osztály 381,800

III. Lovasság.

16 ezered mellyvasas nép mindegyikben 5 svadron; ezer főre véve egyet egyet, téssen	- - -	16,000
52 ezered dragonyos, huszár, uhlánus és vadász, 5—10 svadronból állók, egyben egyben ezeret számlálva téssen	- - - -	52,000
38 ezered reguláris kozákság, egyet egyet 500 főre téve	- -	19,000
18 ezered Dón mellyéki kozákság, egyben egyben ezer fő	-	18,000
10 ezered fekete tenger mellyéki kozákság, ezek közül is mindegyikben 1000 fő	- - - -	10,000
10 ezered Ural mellyéki kozákság 1000 fő	- - - -	10,000

3 ezered Volga mellyéki kozákság	
1000 fő - - - -	3,000
A' sziberiai, kalmuk, patardi, baskir, és kaukazi kozákság száma reá megy - - - -	40,000

A' lovasság tészen 168,000

IV. A' tábori ágyúzó sereg.

60 kompánia ostromló ágyúzó, egy- ben egyben 200 fő - -	12,000
60 kompánia tábori ágyúzó, ugyan annyi főből - - - -	12,000
22 kompánia lovas ágyúzó sereg, ugyan annyi főből - -	4,400
12 kompánia pionirok, ugyan annyi főből - - - -	2,000
12 kompánia, és 62 tsapat garnison ágyúzó a' birodalom belsejében lévő szolgálatra - - - -	11,500

Ezek öszveségesen 44,300

V. A' tábori erőhöz nem tartozó se-
regek - - - -

regek - - - -	27,000
Öszveségesen az Orosz hadi erő	650,300
Számláljunk ezekhez tsak könnyűde- den 20,000 Tisztet, léssen az ösz- ves szám - - - -	670,300

Ha még azt a' 200 ezeret ide vesszük,
a' mit a' későbbi katona állítás sze-
rént kivetettek a' tábornak tellyes
számba tartása végett, úgy minden
nagyítás nélkül tehetjük az orosz
hadi erőt - - - - 870,000 főre

Most, 8 hadi testre oszlik ezen erő. A' test őrző sereg Mihály Nagy Hertzeg vezérlése alatt vagyon, a' déli Osztály Gr. Diebits, a' nyugoti Osztály Gr. Osten-Sackken, a' litvániai hadi test Cesarevits Konstantin parancsolatjától függ; a' kaukazi hadi test Paskevits-Erivanszki, a' finnlandi Lakrefski Gyalogság Grálisa alatt állnak. A' katonai Gyarmatok, mellyek tulajdonképpen a' legfőbb Stabhoz tartoznak, ideig óráig Tolstói Gyalogság Generális kormányja alatt vagynak. Végezetre, Moskva és sz. Pétervára környékében még egy tartalék hadi test vagyon, a' rendkívül történhető esetekre.

Állat mutogatások.

A' római luxusnak egy neme vólt az állat mutogatás. Róma építtetése után 479 eszt. K. sz. e. 273-al, Curius Dentatus 4 elefántot vett el, a' meggyőzöttetett Pyrhustól; és ezek vóltak az első a' Rómaiak birtokában. Metellus, K. sz. e. 252 eszt. 142 elefántot szállított tutajokon (talpakon) Rómába, mellyeket a' Karthagobeliectől szedett el, ezeket a' Circusban nyilakkal lövöldözték agyon, mint-hogy semmi hasznokat sem tudták venni. 169-dik esztendőben azon játékban mellyet Scipio Nasica és Publius Lentulus adtak, 63 párdutzot és 40 medvét mutattak. 93-dik esztendőben Sylla, Praetországában 100 hím oroszlánt viaskodtatott. 58-dik esztendőben midőn Aemilius Scaurus Aedilisi tisztségébe beállott, mutatott legelőször vízi lovat —

hippopotumos — 5 krokodilussal, és 150 párduttzal. 46-dik esztendőben Caesar, zsirafot mutatott, és 400 hím, 's mind serényes oroszlant. Az e'féle kitsapongások a' Császárok idejében még nagyobbra nevedtek.

Nem elégedett még utóbb az emberi kény az állatoknak pusztá mutogatásával; ki tanított állatokat vittek a' néző helyre. Igy Caligula K. sz. u. 36-dik eszt-ben teve verseny futtatást tartott; Galba, már mint Császár, elefántokat tántzoltatott kötélen. Nero idejében egy elefánt, mellynek hátán ember ült, a' néző színnek tetejéről az alj-ig nyúló kötélen lépdegelt le. Még a' bölts és szelíd Titus is, midőn fürdőinek beavatási ünnepét tartotta, 9000 vad, és szelíd állatott öldököltetett le; még asszonyokat is állítot ki ketős viadalra. Az érzékenykedő Marc. Aurel. gátot vetett az e'féle dühösködéseknek; de a' nép kedvellette, ugyan azért utánna még nagyobb mértékben támadott fel. Domitián ugyan is, midőn az atyja meghalálozott, 14 napig tartatott e'féle játékokat, mellyek között egy tigris, elefántot, és vízi lovat, tulajdon kezeivel ölt meg, a' strutz madaraknak fejeiket pedig egymás után tsapdostale. Herodián azt is feljegyzi, hogy az illy feje vágott strutz madarak még egynehány lépést tettek; pedig ez bizony nem nagy tsuda, ezt magunk rutzái is meg teszik hasonló esetben.

Constantin eltörlötte az e'féle vérengzéseket a' Circusban; de azért későbbi irók

is emlegetnek még e'féle szemléleteket: vagy mit mondok? hiszen én magam láttam ifjabb esztendeimben itt Pesten, az ezerektől meg elégedéssel szemlélt Hetzben, az előbb éhséggel gyötrött medvét, tulajdon kölykét megfojtani, 's éhsége ki elégítésére, barlangjába vontzolni.

Ditsóssége Ferentz századjának, hogy az e'féle mutogatások gyökerestől kiirtattak; de talám természet historiai ösméreték hátra maradásával? Koránt sem; a' látni vágyók előtt most is jelennek meg állat mutogatók, a' kik azokat szemléletre kiteszik. Most nevezetesen, midőn ezt írom, itt Pesten szemléltetik egy egyiptomi, vagy nilusi faj krokodilus: ez ugyan nem hogy embert, de talám szúnyogot se tudna meg enni olly szelíd; mindazonáltal, testének nagyságához képest, rémítő nagy szája, 's abban sűrű fogai, eleendőképpen mutatják, hogy ha az emberiség kezei közé pitzi korában nem került volna nevelésre, idővel ama' pusztító gonosszá válhatott vala eredeti honnyában.

Van továbbá egy *boa constrictor*, Jávából szamarangi eredetű; ez is olly jámbor, hogy a' gazdája, az egész fejét a' szájába veszi: mellyet midőn lát a' szemlélő, méltán ezen kérdést teszi: vallyon hogy hogy tudna ez a' tigrissel vagy leopárddal viadalra kelni? Azt, hogy egy gyáva tsirkét meg tud enni, szemeimmel láttam.

Vagyon végre *Veltée Urnak*, mert ez a' mutogató tulajdonosnak neve, egy bizám

N° 46.

H A S Z N O S

M U L A T S Á G O K.

1 8 3 1.

Tisztelő versezet:

Vinneburgi Herczeg Metternich Kelemen
Cs. kir. belső titkos Tan. Kam. Udvari
Status Cancellarius' és külső dolgokra
ügyelő Minister's a' t. fő Méltóságának
— *Zichi és Vá'sonykői Gróf Zichy Fer-*
ráris Melánia Ó Nagy Méltóságával,
— *Zichi és Vá'sonykői Gróf Zichy Fer-*
ráris Ferencz', T. N. Győr Vármegye
Fő Ispánja's a' t. Ó Excellentziájának
Gróf Kisasszonyával Jan. 31diken 1831.
ünnepesített Menyegzőjére írta Perlaky
Dávid, Év. Préd.'s T. N. Győr's Mo-
sony Vgyék Táblabirája.

Herczegi bölcs Férjfi! nemzetséged' neve
Mint Metelluszoké Titáni fényt mutat;—
Láng elme's nemes szív' Zopyroszi heve
Néked régen nyitott oda dicső utat,
Hol Ferencz jó Atyánk, Honunk' oltárára
Gondosan tömjént rak népének javára.

Hymnoszt nem pengetek Mezoméd lantjával,
Repkény koszorúid' Europa látja
Első Félesztendő 1831 46

Meljed' balján függő kegyjelek' sorával; —
 'S a' fenséget, melly szép érzelmed' sajátja,
 Phtonosz a' dölyföngő, önmaga hirdeti
 Midőn a' Metternich nevet emlegeti.

A' Tisztelet' 's Érdem' ormozatján álló
 Templom' Kárpitjának magas bólozatja'
 Tetejéről reád olajággal szálló
 Geniusz eléggé nyilván mutogatja,
 Hullám torlatokkal küzdve, hogy már győztél
 Sokszor, — és erénnyel többeket előztél.

De, megengedj! — nagynak 's dicsőnek szem-
 léltünk,
 Gondizzadta gyöngyök fügvén homlokodon:
 Bóldognak tartani — kémlendezők — féltünk;
 Mivel néha boru lebelgett napodon.
 Most azonban hisszük, hogy — nagy- 's dicső-
 séged
 Mellett, boldogság is bőven körít T é g e d'. —

Kecstelen akármelly gyönyör 's csak tengeteg,
 Ha Kypris nem hinti reá bája' árját.
 Félszeges a' vigság, 's az öröm lengeteg,
 Ha az esengő him nem találja párját. —
 Néked, — Melániád szép ró'safüzért nyújt,
 'S ezzel jövendődnek lobogó fáklyát gyújt.

Igéző piperét deli testre öltött
 Grátziák késérik karodba Hölgyedet: —
 Ganymédtől zománcz billikomba töltött
 Ambrózia 's Nektár vidítja szívedet, —
 Skythavérü Atya' — Spártai érzettel
 Ékes Anya' lyányát birván hitezzel. —

Bóldog Pár! örömjaj terjeng víg palotád'
 Pitvariban; — vágyván én is ott' tapsolni,
 Bár Kamoenam' húrja egyszerű hangot ad
 'S nem tud Árioni erővel bájolni,
 Fogadjad kegyelve még is szándékomat
 Idvezlésedre így zengvén kis dallomat:

„Koszorúzott szívek! — már a'
 Hymen lánczával kerítve
 Lévén, — az örömnök vára
 Néktek virággal terítve: —
 Szerencsével kezefogva
 Éljetek ott' mosolyogva!!!” —

Kalkutta ösmértetésére valami.

A' Kalkuttai Kormányozónak palotája és Barrackporéban lévő kertjei, nagyságok és fényességekre nézve, a' világon talám egynek sem engedik az elsőséget. Kalkutta útszáin vegyesen lát az ember Chinait, Franziát, Persát, Németet, Arabsot, Spanyolt, Amerikait, Portugallust, Muhamedánust, Indust és Angolyt tolongani. Kotsik, faëtonok, tsézák, indus targontzák, tevék, elefántok, lovak mind rakáson vannak a' szemlélet tarkítására. Éjtszakánként a' D'sakálok tartanak az útszákon muzsikát, mellyek a' nappal oda kiszórt eledeleket felfaldossák; és így útsza tisztító kötelességet gyakorolnak. A' Hughlyn — ez a' vizek neve — több formájú tsajkákon evitzkélnek, mellyek közül legtsinosabbak és legalkalmatosabbak azok, mellyeknek budgerows (olv. bod'si-rósz) a' nevek. Ezek, különbbféle nagysá-

gúk szoktak lenni; vannak 60 lábnyi hosszúságúak; 12—24 evedzőkkel, a' közepekben fenálló árbotzfával. Rendszerént egy nagy szoba van mindegyikben, háló kamara pedig kettő. Ha a' Gangesre szállanak bod'sirószszaikkal, a'kor még más, sokszor két tsónakot is akasztanak mindegyik mellé, konyha edényekkel's egyéb szükségességekkel terhelve. A' szeretsenyek hosszú's keskeny bod'sirószokat szoktak építeni; némelyiknek hossza van száz lábnyi is, a' midőn szélessége alig tesz nyóltz lábnyit. Szobák helyett vászon fődéllel vonják be, mellyeknek feszítő karóit különbbféle színűkre festik, sőt meg is aranyozzák; hajós legényeik mind tarka öltözetben vannak, melly öszveséggel szép szemléletet szolgáltat. A' szelid éghajlat nagyon kedvez e'féle gyönyörködéseiknek; éjtszakánként is elegendő nekik egy vászon takaró.

Donna Luiza Roldon.

Képfaragó Asszonyság.

Sok munkákat vett ki az erősebb férfi nem, a' gyengébb asszonyi kezek közül; de a' képfaragás bizonyosan nem ezeknek száma közül való: és még is nagy ditséretet nyert e'ben is a' fent nevezett Spanyol asszonyság. Még alig volt 50 esztendő, midőn 1704dik esztendőben meghalt Madridban. Velasquez, a' ki V. Philip Királynak udvari képírója volt, azt mondja róla, hogy az Üdvözítőnek képét, egész nagysá-

gában, tökéletes műben adta; artz vonásain a' szenvedő indulatok, olly jól voltak kifejezve, hogy az az egész udvarnál tsudálást gerjesztett. Magáról így szól a' tudósító: én bennem olly nagy tiszteletet gerjesztett e'képnek szemlélése, hogy én nem közelithettem hozzá úgy, hogy térdeimet meg ne hajtottam volna. Minekutánna darab ideig szemlélttem és tsudáltam volna, leültem egy kevés időre az én barátommal, és midőn még egyszer a' képnek szemlélésére mentünk, ezt mondám nékie, hogy: „Ha ő felsége nem kívánná hogy leüljek, ezt nem tselekedném” — olly nagy tiszteletre ragadt.

Kézi malmok.

Sokan, és különbféle foganattal javallottak már e' féléket; most Heyner, művkészítő Peningben, olly kemény atzélból tsinálja a' mor'soló és éles bunkót, hogy az, a' követ és vas darabokat is apróra zúzza, a' nélkül, hogy éléből legkissebbet vesztené.

Védszer a' juhok himlődzése ellen.

Végy egy lat búz-aszatot (assa foetida) 1 lat kámfort, és 1 lat disznó'sirt, keverd össze 's ezen kenőttel dörgöld bé juhaid nyakát, alsó álkaptzájok körül. Ez talám védni fogja a' juhokat ama' veszedelmes nyavalya ellen; sőt, a' már himlő megszökte bárányok közül is ment meg némellyeket.

Ugyan is Schulzendorfban, 1829diki eszt. folytában, midőn öt darab bárány már meghimlődzött volt, ezen kenőttssel kenték meg azokat, három ugyan megdöglött, de [a] kettő szerentsésen kigyógyult, a' többiek pedig menten maradtak. — Bátorságosabbé a' nyáját beóltani, vagy pedig szerentsére kitéve, midőn veszedelem fenyeget, bizonytalan kimenetelű szerekhez kapkodni? azt tapasztalt gazdáinkra bizzuk meghatározása végett.

Egymást szerető két leányka.

Szirakuzában, a' neki dühült nép, az uralkodó házat minden tsemetéstől leöldöklötte. Gelan Király leánya Hermonia a' dajkája házához futott a' vérengzők előtt, a' ki az üldözöttet el is rejtette; de a' gyilkosok a' házra rohanván, a'nak kiadattatását kérték. A' hív asszony, tulajdon leányát adta azoknak a' halálra kerestetett helyett, és az is a'nyira szerette a' vele együtt nevededett királyi hólgyet, hogy a' gyilkosokat még tsak legkissebb jeladással sem kívánta hamis véleményekből kivenni, hanem a' halált örömet vette azoknak kezeikből. Hermonia későn tudta meg, milyen áldozatot szánt az ő megmentésére hív dajkája, de megtudni és a' gyilkosok közé rohanni, egy vólt neki, fentszóval kiáltva, hogy a' magát Hermoniának vallót kéméljék, mert ő az, a' kinek halálát kívánják. Késő vólt a' kinyilatkoztatás, mert a' ma-

gát feláldozott már vérében fetrengett; de ezen nagy lelkúsége a' királyi szűznek, meg nem szelidítette a' gyilkosokat, hanem ezt is halva fektették vérében úszó barátnéja mellé.

Kigyó esmértetés.

(Közlés végett beküldött)

Ha azon szerencsétlenségeket, mellyek a' tudatlanságból származhatnak, — sőt valóban származnak is, meggondolja az ember; — nem mulathatja el, hogy azokon ne csak szomorkodják, hanem ha lehet segítsen is. — Így én is; midőn mind itt, mind másutt megtörténhetik a' szomorú eset, — melly a' kigyók' esmératlenségéből származik; kívántam észrevételeimet, és a' mások tapasztalásait is igen rövideden közhírré tenni. — A' legfőbb esmertető jegyek, (charakteres) mellyek a' mérges kigyókat, a' nem mérgesektől megkülönböztetik, következők: 1) a' mérgesek' feje szív formájú, szélein puffadt, paizsos, nagy, vagy középrendű; a' nem mérgeseknek kicsiny, vagy középszerű ugyan, de tojás formájú, és pikkelyes: — 2) a' mérgesek' hátán lévő pikkely a' közepén felemelkedett, éles; a' nem mérgeseknél egyenlő, síma: — 3) a' mérgesek' farka rövid úgy annyira; hogy alig teszi ötöd részét a' testének, a' nem mérgeseké ellenben igen hosszú: — 4) a' mérgesek' fogai hegyesek, üregek, és csak egy sor vagyon jelen, a' nem mérgeseknél

két sor ; azok is nem hegyesek , hanem tompábbak , és nem üregesek. — Ha valakit valamely kigyó megharapott volna , az orvoslással sietni kell , mert előbb ugyan könnyű segíteni , de nem sokára a' seb fékébe megy által , mellyet halál szokott követni. — Azonban hálá a' jótévő természetnek ! melly hazánkat kevés mérges kigyó fajokra kárhóztatta ; de még ezeknek a' harapások is nem mindenkor halált hozó.

Borbandról K. M.

Voltaire és a' koldús.

Voltaire és a' barátja Charpentier sétálgatás közben egy koldúsra bukkannak ; a' koldús alamisnát kér. Voltaire zsebébe nyúl és a' kezébe akadt pénz darabot a' kérőnek oda dobja. Kis idő múlva fut utánnok a' koldús , Nagyságos Uram ! Nagyságos Uram ! bizonyosan elhibázta a' dolgot , mert nekem egy aranyat csak nem akart adni. E're Voltaire , nem édes barátom , nesze ez a' tiéd , és még másikat adott neki , illy felfoházkodás közben : óh erkölts , hova fogod még magadat rejteni.

Rejtett szó :

Birtok név az egész ; feje vesztve , nemét szaporítja.

Jász-Berényből S. J.

Jegyzet : A' 45dik számbeli Rejtett szó : Mirha.

H A S Z N O S

M U L A T S Á G O K.

1 8 3 1.

IV. Fülöp Spanyol Király pénze.

Pesten, arany-ezüst és gyémánt kereskedő Löwy Herrmann Ur, a' nemzeti Magyar-Muzeumot IV. Fülöp Spanyol Királynak egy ezüst forint darabjával ajándékozta meg; melly Spanyol Amerikai, nevezetesen Mexikói pénz. Körülírása ez: „Philippus III. Hispaniarum Rex”. A' pénzen minden Spanyol Tartományok tzimerei szemléltetnek. Ezen forinthez egészen hasonló pénzek: „Hispaniarum Rex” helyett olvasni: „Indiarum Rex” — IV. Fülöp Királynak uralkodási története, rövid kivonásban ez: uralkodni kezdett 1621ben, tehát azon szerentsétlen időben, midőn a' III. Fülöp Király uralkodása alatt történt hibás lépések, — mellyek közül való a' Moriskos, vagy Arabsok maradványai kiüzése, melly 900,000 legmunkásabb lakójától fosztotta meg Spanyol országot — a' Spanyol Culminátiót már lefelé szállították. IV. Fülöp Austriai segítséggel Mantuának egy részét maga alá akarta hajtani; de Frantzia ország, ezen szándékát semmivé tette. Az

ó uralkodása alatt támadt fel Katalonia, és Frantzia védelem alá ment. Az Angolyok Jamaikát elfoglalták. A' pirenäumi békeségben le kellett Fülöpnek mondani Roussillon 's Cerdaigne-ról, és ezeket Frantzia országnak engedni. Ezen időben vált el a' Spanyol Monarchiától Portugallia és az egyesült Német-Alföld; és ezen utolsót nem csak függetlennek kellett kinyilatkoztatni a' Vesztfáliai békeségben, hanem e'nek foglalásait kezei között hagyni, és e'nek javára a' Selde vizének elzárásában — Sperung — megegyezni. Sok nyughatatlanságainak 1665dikben következett halála vetett véget.

A' Pesten lévő nemzeti Játékszín.

Nem csak a' mi 38dik szám alatt költ levelünk, hanem a' Bétsi Magyar-Kurir is hazafi érzéssel közlötte 40dik számú levelében, hogy itt a' Hatvani útsza kapun kívül, a' Mélt. B. Podmaniczky Nemzetségnek tulajdonában, az úgy nevezett Beleznay kertben, szép zöldfákkal környékezett helyen a' szabad ég alatt, minden kitelhető szorgalommal, dísszel és költséggel állítatott egy körszín, melly legalább is 3000 nézőnek adhatna helyet. Fájdalom! hogy a' várakozásnak, ez úttal legalább, a' kimenetel meg nem felelt. Igaz hogy akadály volt vásár alatt a' szörnyű essőzés; de ne titkoljuk el magunk előtt, hogy midőn legkedvezőbb volt is az idő, a' reménylett számhoz

képest jó, ha fele jelent meg a' nézőknek. Míg a' nemzeti lélek egész tűzzel nem gerjed ezen nagy költséggel járó Intézet apolására; a'dig minden magános törekedés, minden magános áldozat kevés lesz e'nek örökítésére. Nem kér most ezen nagy tzelra törekedők kiseded Társasága többet, tsak a'nyit, hogy a' tehetősök szerentsésítsék látogatásaikkal. — Talán, a' néző hely tartóztatja őket a' bemenetelre; de gondolják meg, hogy minden e'féle előadások zöldágakból készült színen történtek elejénte; sőt még most sem újság, nagy keletben lévő Társaságokat is illy természet által alkotott néző helyen szemlélni: azonban, mutasson a' Társaságnak a' nemzetiség fényes helyet, ő bizonyosan a'ra is örömet fog fellépni. De talám a' Társaságnak kitsinysége is tartóztat némellyeket. Hazafiak! ha ezen kis kezdetől tökéleteset várnánk, igazságtalanok vólnák mind irántok, mind a' nemzetnek lelki tehetségei iránt. Ad ezen kis kezdet a'nyit, a' mennyit egy senkitől sem ápolit törekedéstől várni sem lehet; de járuljon ide a' segedelem, járuljon ide a' köz részvétel: ollyanná fog ez válni, a' millyent kíván a' nemzet ditsősége.

Hasznos találmányok.

Felséges Urunk, alattvalóinak boldogítására ügyelő atyai gondoskodásából, egynehány esztendőre egyebeket kizáró engedelmet szokott azoknak adni, a' kik vala-

melly jót és hasznosat találnak fel; de eltelvén a' másokat eltiltó engedelem, tartoznak az e'féléket használtak, találmányaikat köztudományra botsáttani. Ezeknek száma közül egyet kettőt miis szükségesnek tartjuk olvasóinkkal közleni.

a) *Könyv-nyomtató formákat megtisztítani.*

Nagy Beniamin Ur Bétsben 1829diki Jul. 30dikán nyert a' maga módjára másokat eltiltó engedelmet, mellynek határideje eltelvén, ezt tette közönségessé. A' nyomtató festékekkel bemotskolt formákat kefével mossa olly lúgban, mellybe hamuzsirt és óltatlan meszet kevert sóvirággal — Sal gemmae — 1 font tiszta magyar hamuzsírhoz 4 lat meszet és 3 lat sóvirágot kell venni; ezeket porrá törve 's jól öszve egyelítve kell használni.

b) *Sárga szömörtzéből festő és tserző kivonatot készíteni.*

Hogy a' sárga szömörtze — rhus cotinus — festő és tserző szert adjon, az régen tudva vagyon, hanem hogy boltbeli árúvá kivonatban készíttessék, a'nak módját Conti Péter találta fel Verónában, és 1826diki Mart. 1sőjén nyert reá egyebeket kizáró kir. engedelmet. Ideje eltelvén azt nyilatkoztatta ki; hogy ő a' sárga szömörtzét előbb béáztatja — macerálja — a'dig, míg erejedzésbe nem megy, a'nakutánna főzi, majd sutúba teszi és a'ban nyomja ki szivadék szerét,

vége elpárologtatja 's az így sűrűdött szivadék szer lesz boltbeli áruvá; mellynek a' kézművekben ugyan az a' munkássága, a' melly az egész terméké.

c) *Posztót, vásznat 's egyéb szöveteket úgy elkészíteni, hogy azok akár meddig áljanak, a' moly rágástól mentek legyenek.*

A belesz Henrich, és Kohn Sámuel nyertek reá kir. engedelmet Nikolsburgban 1824diki Aug. 16dikán; kinyilatkoztatott bánás módjok ez: Vesz az ember 2 lat moschuszt, 20 lat tömjént; ezen vegyületet eleven szénre hinti, 's e'zel jól által füstöli a' posztót. A' vászon szöveteket pedig olyan híg nedvbe mártja, mellyben etzet, szalamia-szesz — Salmiakgeist — tzitromlé, 's valamelly keveses fehér vitriol és moschus elegyített.

d) *A' Juhbőr kikészítésének megjobbitott módja, Marokkói formán.*

Feltalálói Pilseni Polgárok Lédere r testvérek, 1822diki Jan. 7dikén nyertek volt kir. engedelmet. Marokkói formán — Maroqvin — készült juhbőr semmi sem egyéb, mint a' régóta ösmért szattyán; a' vele való bánás ez: a' kikészítendő bőrt hideg vízbe teszik, 's a'ban hat óráig áztatják 's ismét megszáritják. Így gyapjús felével a' földre leteregetve, a' húsos felét behintik rágó mésszel, mellynek készítésekor

minden mérő mézhez két untzia égett bort vesznek. Az így behintett bőröket ötvenenként egy halomba rakja, 's így pállasztja tizenkét óráig, melly eltelvén, folyóvízben kimossa és megszáraztja, a' gyapjút vakaró kaszával leveszi. A' már kopasz bőröket meszes gödörbe lerakja, a' melly gödörnek befedve kell lenni tizenkét vagy tizenhat napig; azután a'ként tserzik, mint a' timárok szokták; olyan vízzel, mellybe szirupot vegyeltettek, meglotsolják, 's tojás gömbölyűségű üveggel addig dör'sölik, míg a' bőr meg nem lágyúl, és finom tapintásúvá nem lesz. A' munkát, a' sutúba tevés és színezés fejezi be. A' bőrnek szép barkát adó művet készít Gertmann Bernát Prágában, a' kinek e're szinte egyebeket kizáró kir. engedelme volt 1824diki October 14. dike óta.

Persa istállók.

Persiában, a' nagyoknak loistállóik védhelyül szolgálnak az odafutamodó üldözötteknek. A' ki, akármelly gonoszságáért üldöztetve egy olyanba futhat, azt illetni nem szabad. A' mostani Schach-nak egyik attyafia, Szoliman Khan Kadschir, a' ki a' királyi szék elnyerésére törekedett, szándékában megbukva futott, ilyen helyen tartotta meg az életét, végre tsak ugyan királyi kegyelmet is nyerve. Míg az üldözött a' jászoltól el nem távozik, a' dig sértetlen, és minden szükséges tápláltatást

ki kell néki szolgáltatni. Bemenetelkor a' küszöbön még megölhetik, valamint azon által lépve is kimenetelkor: tsak belől, 's kivált a' jászolnál van az ő legbátorságosabb helye. Mi szűli ezen kéméllést? az, hogy a' Persa azt hiszi, hogy az a' ló, a' melly mellett megsértenék a' védelmet keresőt, soha győzödelemre nem vinné a' rajta ülőt.

A' selypítés ellen.

A' beszédben való akadozás, egy a' társaságban élő emberek fogyatkozásai közül; még M ó ses is nyelve hibájával mentette magát az Egyiptomba küldetés ellen. Ezen fogyatkozásnak helyre pótolására mostanában ajánlják, hogy az illy nehezen pergő nyelvű vegyen egy kis gömbölyű fát megolajozva a' nyelve alá. En pedig a' ki ezt írom, magam tapasztalásából írom, hogy gyermek kori selypitésemet, senkitől sem ösztönöztetve a'ra, a'zal orvoslottam, hogy tseresznye 's meggy evéskor, a' nyelvem alá egy egy magot vettem, 's azt két három nap is ott tartottam, még ismét más nem került a' számba. Minden egyéb betűket kimondani megtanúltam, tsak a' nagyon patogó r kimondásában maradtam hátra.

A' gázzal világittás.

A' gázzal világittásról mostanában azt hírlelik, hogy nem tsak a' szorosabb szobákban, hanem a' játékszineken is ártalmas, mert a' szénsavany szer gázza, nem ég-el tökéletesen, hanem valamelly el nem

égett részetskéket röpönt el. A' néző helyeken, nagy tántz-palotákban, a' mellyeket gázzal világittanak ki, redszerént főfájást, és egészségtelenkedést, lankadozást kapnak az azokban voltak; különösen a' lélegzés szorulása' iránt panaszolzkodnak igen sokan.

Nagy darab természetes platina.

Nem rég, Orosz Státus Tanátsos Demidow Urnak, a' maga Nisnetagilski bányájából 20 font $2\frac{1}{2}$ szolotnik nehézségű tiszta — gediegen — platina darabot küldöttek. Az e'dig legnagyobbnak tartatott e'féle platina, melly a' bányászság Muzeumában tartatik, tsak 10 font és 54 szolotnik nehézségű. Ezen alkalmatossággal azt is megjegyzi a' tudósító, hogy a' platinából vert pénz, nagyobb - nagyobb közfolyamatot nyer az Orosz birodalomban.

Maga bötsülés.

Két kereskedő egymást ótsárolva versenget; az egyik a' többek között azt mondja a' másiknak: „Hallgas, mert én téged hússzor is eladnálak a'dig, míg te engem egyszer sem”. — Azt elhiszem vizánozá a' másik, mert te érted az ördög se adna egy fillért is.

Rejtett szó:

Mig hármann együtt vagynak, szállonganak a' tér Körben; fő nélkül ülnek az artzulaton.

Jegyzet: A' 46dik számbeli Rejtett szó: Tanya.

N^{ro} 48.

H A S Z N O S

M U L A T S Á G O K.

1 8 3 1.

Somogynak elő menetele.

Ha a' nemzeti tsinosodásnak szép lelke Hazánknak valamely részében megjelent, Somogyról minden részrehajlás nélkül el lehet mondani, hogy az a' legderültebb fényben tündöklik. Már a' mult esztendei Hasznos Mulatságokban volt említve azon Olvasó Társaság, melly Somogy szép lelkű fiai által Kaposvárott felállítatva, a'ba minden hazai, 's külföldi Újság levelek, és folyóírások megszereztetve, tágos út nyitott a' nemzeti pallérozódás 's elme tökéletesítés haladására. Még itt meg nem állapodának a' nagyra, 's ditsőre törő derék lelkek; hanem e' mellé egy jeles könyves tárnak felállítását is eltökéllék, melly nagy szándéknak végrehajtására ezen Ns. Megye TT. Karai és Rendei, mindjárt kezdetében olly buzgó áldozatot tettek le a' nemzeti tsinosodás oltárára, hogy azonnal 5500 forintból álló tőke pénz tétetett öszve, melly napról napra újabb és újabb vetélkedve ajánlott nemes áldozatokkal nevelkedik. Ezen Nemes Megyének lelkes Első Al - Ispánja

Első Félesztendő 1831

48

Tek. N. Atádi Czindery László Úr ezen szép intézetnek buzgó Előlmozdítója, arra is felszóllítá a' Megye minden jóra édes örömmel törekedő Nemesit, hogy a' mennyire lehet könyvbeli ajánlásaikkal is szaporítsák ezen könyves-tárt. Csak egy intés vala erre szükség 's a' nemes vetélkedés rakásra gyűjté a' legjobb, legritkább könyveket, elannyira, hogy az már több száz jeles Irók' míveivel díszeskedik. A' tőke-pénz kamatra adattatik 's az így bejövő pénz évenként könyvek megszerzésére használtatik. Leginkább a' politicalai, statistikai, geographiai, törvényes, historiai, utazásbeli 's a' t. munkák' megszerzésére függeszti a' Társaság figyelmét. — Ezen könyves tár még most alkalmatos helye nem lévén, 's azért rendbe nem szedethetvén, ki nem nyitattik, de mihelyest a' Vármegye tágas palotája, melly óriási törekedéssel emeli fejét, elkészül, minden olvasni kívánók' használására megnyitattik, 's közönségessé tétetik. — Vajha Somognak ezen szép példáját minden tehetősebb Megyék követnék! — Melly sebes lépésekkel haladna a' Nemzet, 's ez különben is minden nagynak kivitelére tsuda ügyességgel birván, a' legpallérozottabb Európai Nemzetek sorában helyét minden bizonnyal kivívná. De magányos Tudósainkra, 's Literátorainkra nézve is, kik többnyire szűk jövedelmek mellett munkálkodásaik' szükséges eszközéül a' leginkább megkívántató könyveket meg nem szerezh-

tik, 's e' miatt gyakorta felváltalt leghasznosabb munkáikat félbeszakasztani kényszerülnek, melly igen nagy jótétemény háramlana! —

A' Korallsziklák.

Az ember, büszkén föld királynak nevezi magát; adjuk meg neki, hogy némi nemű tekintetben ezt meg is érdemli, mert lelki tulajdonságaival helyre pótolja azt, a' mi testi erejéből hibázik neki más állatokéhoz hasonlítva. De nem merítti ez még ki az ő királyságát, megzabolazza sok helyen a' természetnek pusztító erejét, utat szab még a' legrettentőbb erőnek, a' villámnak is; másutt pedig tulajdon használatosságára fordítja még ezen romlására törekedett erőt is. Jőnek mindazonáltal esetek elő, mellyek őtet képzelődéséből felébresztik, tsekélységét olly eleven színben állítják eléjébe, hogy királyságáról lemondva, tsak nem pirúlva kellessék neki vissza lépni. Illy emlékeztetők lehetnek neki a' többek azon korallsziklák, mellyek a' naptéritő karikák között állanak, és a' hajósokat rettegtetik. Ezek, valamely apró plánta-állatoknak műveik, mellyeket egyenként tsak látni is alig tud meglátni az ember, hanem az ő kimondhatatlan sokaságok által lesznek láthatókká. Peron a' maga déli tartományokban tett útazásának leírásában emlitti őket, különös megjegyzését téve még hozzá — lásd *Journal de Physique* F. 59. — melly szerint

az ottani tájékoknak, közel a' parthoz, és a' nyílt tengerhez, hova tovább mind nagyobb nagyobb veszélyt jövendöl. Ezen meredek sziklák, a' habok által fődve vannak, és tsak nem függelékes meredekségben emelkednek fel a' víznek legmélységesebb fenekéről: innen gyakran megtörténik, hogy a' vízmérő 'sineg egy pillantatban még mélységet mutat, úgy hogy a' tenger fenekét nem is éri; más pillantatban már ezen sziklákat megközelítette. Ha szél tsillapodáskor a' folyó ereje egy ilyenre nyomja a' hajót, az többnyire elvagyon veszve. Hihetőképén Perouse is ilyen sziklára vettette veszett el. Még most sík térek, mellyeken bátorsággal lehet hajókázni, kevés idő múlva veszedelmes sziklás helyekké lesznek, olly szaporán megy ezen fáradhatatlan apró állatotskáknak munkálódások, mellyeknek ellent állani senki sem tud. De még más oldalról is készítenek ezen ellentállhatatlan apró állatotskák veszélyt az embereknek. Az ő általok alkotott sziklák által szűkítik a' kikötőkbe való bejárást, elzárják a' partokat. Kiváltképpen Timor szigetén vala Peronnak alkalmatossága, munkásságokat bámúlni. Osapon tájékán, a' tenger vízének vissza vonulásakor — Ebbe — már több mint $\frac{3}{4}$ mértföld — lieuë — útat tehet az ember a' partfelé szárazon; és itt iszonyodva szemlélheti azon miliom meg meg miliomnyi korall-polypokat, mellyek szünetlenül tsinálják azon sziklákat, mellyek

közül való az is, mellyen a' szemlélő áll. Ha éles nagyító üvegen nézi őket az ember, meg nem tudja fogni, mi módon tudta a' természet ezen tsekélységnek látszó eszközöket azon végre választani, hogy a' tenger mélységéből ezek emeljék fel azon iszonyú hegy ormózatokat, mellyek úgy látszik hogy egyedül teszik a' szigeteknek eleveit. Peron okokat hoz fel, mellyekből kitetszik hogy több sziget csoportok, mint p. o. a' Társaságos-szigetek, az új Hebridák közül többek, Új-Guineának nagy tájékaik, egy szóval nagy része azon számtalan szigeteknek, mellyek a' naptérítő karikák között fekszenek, vagy egészen, vagy nagy részént bámúlandó emlékeik az ő nagy hatalmoknak. „A' midőn tehát, — így fejezi be Peron a' maga észrevételét, — az ember a' ki magát a' föld királyának nevezi, e'nek felső színén nagy fáradsággal emel a' maga kevélységének múlandó emléket, mellyet a' kornak lehellelte tsak hamar elfúj; szaporítják olly állatotskák, mellyeket ő századokig még tsak megpillantására sem vett, és még most is megvetve néz rájuk, az Ocean mélységében ama' bámúlandó emlékeket hatóságoknak, mellyek ezered esztendők múlva is állani fognak, és a' mellyeket képzelődésünkkel sem tudunk utól érni.

A' Rózsák.

Ki ne ösmérné ezen kertek ékességit; ki ne tudná, hogy ezeknek különbözők a' fajaik; de általjában véve mind használhatók elhúllott virág leveleik. A' rózsá levelekből vagy nedvet, vagy mézet, vagy olajat készítenek. Kifatsart leve a' rózsá leveleknek borral öszve főzve hasznos szint úgy a' fő, mint a' szemfájás ellen, elveszi az íny fájást is, ha a'zal mosogatják. Ha kifatsart levét kútvizzel elegyítve veszik, a' hasat gyengén tartja, a' vért tisztítja, kiváltképpen az epétől — cholera. — A' rózsá-méz, hasonlóképpen tisztítja a' vért, és az epesárt elhajtja. Rózsá-olajjal keneged gyúladásba ment májjadat, halántékosdat; amazt hűvösitti, emigy pedig főfájásodat enyhíti. Ha a' rózsának szárasztott leveleit egy éjtszakára etzetbe teszed, más nap kend vele gyúlladozó tagjaidat, azokat hűvösitti. Az érett rózsá magvát ha megszáraztod, a'nakutánna pedig porrá töröd és ínyedet a'zal dör'sölöd, elveszi a'nak fájaldalmát. A' rózsá bimbókat ha megfőzöd vízben, 's azt iszod, rendetlen has-folyásodat elállítja; javallják a' vér pökés ellen is. De mind ezen bajok biztosabb segedelmet találnak az orvosi kezek között, és mi nem is azért említjük, mintha valakit a' kuruzsolásra nógatnánk; ez nekünk nem tzélunk, sem másokban az e'féléket dítserni nem akarjuk; hanem tsak a' rózsának különbbféle haszná-

latosságait kívántuk megemlíteni. A' mit gazdáinknak használat végett akarunk ajánlani, az a' rózsás - bor készítés, mellynek módja ez:

Szedd meg a' fehér illatos rózsának leveleit, szárazd tiszta fehér ruhán a' szabad ég alatt, de árnyékban; ha megszáradtak, szedd vászon tarisznyára és függezd fel szelős helyen. Szüretkor töltsd meg hordódat fehér musttal, engedd valamennyire forradsba menni, a'kor akaszd fel belé a' rózsa levelekkel tölt zsatskót, melly hogy a'nál bizonyosabban függőleg álljon a' hordóban, egy tiszta követskét tégy a' fenekére, melly azt levonja. Ha már a' zsatskó benne van a' borbán, a'kor leszádallódza az ember, hogy az ereje és illatja el ne röppenjen. Így egynehány napig tartva, megkóstolja borát, és ha az már elegendő rózsa illatú, kiveszi belőle a' zsatskót. — Ha vörös bort akar az ember készíteni, a'hoz vörös rózsa leveket kiváltképpen az úgy nevezett Damaskusi rózsáét veszi, ez kellemetes illatúvá teszi.

II. Fridrich és a' Szakáttsa.

Második Fridrich szün óráiban igen leereszkedő, 's kellemetes társalkodó vólt, mindennel nyájasan beszélt; egykor a' Szakáttsa Noel igen szája íze szerént való pástétomot készített neki, 's így szólítja meg: „Ha te nekem sokszor fogsz illyent adni, félek tőle hogy a'nyit eszem belőle hogy mind ketten pokolban szedjük fel ma-

gunkat". — E're Noel: „Mit ártana, hiszen az egész Világ tudja, hogy egyikünk sem fél a' tűztől".

A' legkedveltebb Literatura.

Valamelly fősvény Író gyakran látogatott egy tántzosnét, de soha se adott a'nak egyebet mint a' maga munkáit, természetesen hogy nem minden ditsérés nélkül. Egykor ilyen szavakra fakadt a' régen várakozó Donnai: Uram, az Ur könyvei igen szépek lehetnek; de én megvallom hogy nem azok közé tartoznak, a' mellyeket én legörömeztőbb olvasok. És mellyek azok? kérdi az udvarló. Még az is kérdés ám vissza-nozza a' szép: Hát olvasott-é az Ur valaha kedveltetőbb darabot a' tellyes értékű Váltó levélnél?

Zsizsiket az életházból kiveszteni.

Szedj komló virágot, terítsd el életházad padolatján, a' zsizsik kivesz tőle.

Rejtett szó:

Szent menedék, tsendhely; tsendet fejvesztve zavarja.

Vátról, Szabó István.

Jegyzet: A' 47dik számbeli Rejtett szó: Por.

N^{ro} 49.

H A S Z N O S

M U L A T S Á G O K.

1 8 3 1.

Az Amsterdami Börze.

Az Amsterdami Börze nem tsak a' városra 's egész Német Alföldre nézve tekintetett érdemlő épület, hanem nevezetes ez, az egész világ kereskedőségére. Formája hosszúkás négy szögelet, mellyet minden oldalról folyosók és bálthajtások vesznek körül, ezek pedig egy, márvánnyal kirakott udvart kerítenek. Ezen épületben minden nap öszve gyűlnek tizenegy órától délutánni egy óráig sok száz kereskedők és hajósok, hogy adásban - vevésben, adós levelekben, bátorságosításban 's több e'félékben forgó dolgaikat végezzék. A' bálthajtások falain vannak felaggatva az eladó fekvő jószágokról, házakról 's a' t. szálló tudósítások; az oszlopokon pedig kivagynak mutogatva a' helyek, hova rakhatja ki e' föld kerekségén akár melly nemzetből érkezett kereskedő a' maga árúit; úgy hogy egyszerre reá találhat itt az ember a'ra, a' ki a' Japánba, másutt a' ki a' Lipsziába, meg meg másutt a' ki a' Bétsbe 's így tovább.— szálló megbizást felvállalja.

Első Félesztendő 1831

49

Gyönyörűség itt azon zúgást hallani, melyet a'nyi száz ember beszélése okoz; szemlélni azon fordulásokat, melyeket az alkut-szerzők tesznek a' hemzsegő árosok vagy vevők között; szemlélni azon artzvonásokat, melyeket ezek, és a' tzeljokat elért vagy a'tól elesett árosok, környülállásaikhoz képest változtatva vesznek fel.

Látni itt parasztokat és hajósokat Szaardámból és éjszaki Hollandiából, a' kik vasderes színű köntösökben apró ezüst gombokkal, rövidre nyírt hajjal, tsendes lépéssel, de megfontolást mutató szemmel állanak elő, és tonna aranyokról beszélnek; olyan embereket, kiknél 2000 forintról beszélni csak a'nyi mint a' mi gazdagainknak 20 forintról.

Mi teszi illy elevenné ezen munkásságot? kétségkívül hogy a' kereskedés. Hazafiak! ne irigyeljük idegenektől a' szerentsét, hanem serkentsen bennünket a' vetélkedésre. Imé Pesten megnyílt a' kereskedő Bank, mellybe sorsossá lehet minden 500 forint pengő pénzért. Sorsokat lehet váltani Ullmann, Kappel, Szartóry, Vrányi és Bauer Uraknál; kiknél az Intézet szerköztetéséről is lehet útasítást venni.

A' hő's Pandúr.

August Stanizlo Lengyel Király ellen öszve esküdvén némelly gonosz akaratúak, midőn minden nagy számú kíséret nélkül menne kotsijában vakmerően reá ro-

hantak a' gonoszok, hogy kivonván kotsijából meggyilkolják. A' pandúrja, Biczow György Henrich, látván urának veszedelmét, a' kotsi ajtajába állott a'nak: „Istenem! úgymond, hát szemem láttára kell az én legjobb Királyomnak elveszni? Nem, azt az én lelkem meg nem engedi. Mi lenne a' szegény martzongoltatott hazából, ha az ő halála által árvaságra jutna? Ez nem fog megesni, míg én ezen karokat bírom; az én testemen keresztül tsináljatok magatoknak útat, az úrnak felkentjéhez. Úgy is küzdött a' gonosz akaratúak ellen, mint az oroszán; felfogott minden kard vágást, minden golyóbist, melly a' Királyra vala irányozva: de végre tsak ugyan halva rogyott a' földre, két golyóbistól által lyukasztatva. — Özvegyet, sem árvákat nem hagyott a' hős maga után, hanem az édes anyjának volt táplálója: ezt tehát gondviselése alá vette a' megmentetett Felsőg; magát pedig a' jelest, fényes pompával temetette el. A' Nemzet, forró háladatosságát kijelentve ezen Királyt védő iránt, gyász kísérettel követte sírjáig, az udvari néppel egyetemben. Márvány emléket állittata a' Király Leschnón temetése helyére, hogy a' jövődők is lássák és áldják emlékezetét.

A' Párisi élet mód.

A' munkás nép foglalatossága Párisban reggeli 8 órakor kezdődik; e'kor mozgás és élet támad minden háznál, minden útszá-

ban. Tíz órakor isszák a' nagyok az ő tso-
koládéjokat; két óra előtt ritkán ül le a'
közönséges polgár a' maga asztalához, a'
kereskedő három előtt; a' nagy pedig tsak
négy órakor. Kilentz-tíz órakor vatsorál-
nak. Többnyire vidám társaságban esznek
itt kivált a' tehetősebb emberek, hol nyájas
beszélgetés és poharozás közben töltik kel-
lemetes óráikat. Gyakran egész éjjel az
asztalnál maradnak, ugyan azért egész reg-
geli szürkületig hall az ember kotsik zör-
gését. —

A' közönséges ember egész héten szor-
galmatosan dolgozik háza népe fentarthatá-
sáért; hanem vasárnap népes mulató helyet
keres, és ott vigadozik ösmerősseivel. Rit-
kán tér ő onnan ittasan, de részegen még
ritkábban vissza.

A' szegény emberek számára terített
asztalok (tables d'hôte) rendszerént sová-
nyok. Az első éték szokás szerént leves, de
ez olly szűz lé, hogy a' bele hányt fehér
kenyér alig 'sirozódik meg benne jobban,
mint a' tiszta vízben. A' második és har-
madik tál étel, hús és főzelék szint' úgy
mint nálunk; zárja egy darabka sült az ebé-
det. Kenyerek rendszerént fehér és jó ké-
születű. A' ki nálunk gazdag asztalhoz és
kövér étkekhez szokott, az nehezen szokja
meg az ő takarékos élet módjokat. Az étel
adatok olly kitsinyre szoritottak, hogy a'
mieinkhez szokott gyomor ott ha még a'
sajthaját megette is, a'kor is érez fogyatko-

zást. A' mi az étkekből hibázik, azt az evés idejével kívánják a' vendégek helyre pótolni. Minden tál étel között hosszú szünet vagon, úgy hogy sokszor egy egész órába telik egy olly ebédlés, mellyet egy negyed rész óra alatt lehetett volna végezni; de ugyan ez neveli talám benne az étel kívánást, mellyhez hasonlót mi magunk között nem szemlélhetünk.

A' latzi-konyhák, mellyeket Párisban tsúfosan Noé bárkájának neveznek, 22 sous-ért kap a' szegénység tartást.

A' jó bor Párisban ritkaság, legközségesebb a' burgundiainak mondott; de ez gyakran nem érdemli meg a' reá hamisan fogott nevet. Sört, szinte olly jót főznek mint Angliában, ételután szokások likört is inni. Kávét a' tsemege után isszák; legtöbb gondot fordítanak a' fagylalt készítésére. Midőn mind ezeken végig nézünk, kérdjük meg igaz lélekkel magunktól: vallyon vagon-é minékünk okunk a' magunkéval meg nem elégednünk?

A' Ragánts.

Egy fiatal ember, a' külföldről kevesebb szerénységgel mint módi balgatagsággal térve vissza, bemegy külső szabású köntösében valamelly vendég házba, 's ott büszkén jár feljebb 's alább; magát imádvá ténkinget a' tükörbe, frantzia nótát dúdolgat; de mind ezek kevés benyomást tettek a' jelenlévőkre, hogy képzelete szerint őtet ba-

múlták volna. Kiváltképpen boszontotta hogy egy szögeletben ülő férfiú olvasgatván még csak szemét se vetette reá, hozzá botsátkozik tehát a' tsinos fiú ezen szókkal: „Olvasgat uraságod” igen is, a' mint látja: „szabad tudnom mit”. Egy vígjátékot. „És mi a' neve”. A' Ragán ts. — E're minden jelenlévők szinte hahotával nevettek; az ifjú pedig: „szabad tudnom ki tartozik nekem ezen tsúfolódásért elégtétellel”. — Óh az én nevem nem fog ösméretlen lenni, én N. ezredes Kapitány vagyok, sokszor voltam az atya házánál midőn ezredemnek mundúrt varrattam. Már e'kor senki sem tartóztathatta magát a' jelenlévők közül a' katzagástól, az írult pirúlt fiú pedig ajtót keresett, hogy magát láthatlanná tehesse.

Száraz földi hajók.

I. Jakab Angoly Király nem szerette ha a' falusi birtokosok sokáig mulattak a' fő városban, ezt szokta vólt nekik mondani: „Ti olyanok vagytok mint a' hajók, ezek a' tengeren semmi nagyot sem mutatnak, hanem a' folyóvízen minden bámúlja nagyságokat”.

Az egereket elűzni.

Végy két pint liszthez egy font fehér hűnyort — helleborus albus — és négy unztzia porrá tört féreg öló fűvet — staphis agria — keverd jól öszve, de olly apróra tört legyen mindnyája, hogy által lehessen

szítálni, e'kor téjjel 's mézzel tsinállj belőle tésztát, 's apró darabokba szaggatva szárazd meg; tedd tserépbe olyan helyre a' hol az egerek járnak, elvesznek tőle.

A' legyeket elűzni.

Végy tök levelet, szárazd meg, és ha a' legyek alkalmatlankodnak szobádban füstöld vele, mind elvesznek; de madár ne legyen a' szobádban, mert az is megdöglik, magad se maradj benn füstölés ideje alatt és a'dig míg a' füst el nem enészett, mivel főfájást okoz.

Poloskák ellen.

Ezen alkalmatlan házi férgek ellen igen sokfélést javallanak, de nehéz tőlök megszabadúlni, bár mennyit kenneye fenye is az ember nyoszolyáit 's más házi eszközeit. Könnyű 's tiszta szer ellenek im ez: végy apró üvegetskéket, p. o. orvosságos palatzkotskákat, mintegy tíz tseppnyi kēnesőt tégy mindegyikbe, dugd be és azon feljúl kösd be lágy irhával: tégy ilyen palatzkotskát az ágyadba, ágyad alá, könyveid 's képjeid közé, egy szóval oda a'hol poloskák laknak, úgy mondják hogy négy ilyen palatzkotska elegendő a' legpoloskásabb szoba kitisztítására.

Vagy pedig őszi kökörtsin — colchicum autumnale — levével dör'sölt azon helyeket hol poloskák fészkelnek, magát az öszve dör'sölt virágot dugdost bé a' hasadékokba.

Talám legkönnyebben szerezhető a' patikákban az ánis olaj, végy ezt 's e'zel kend nyo-szolyádat, hirtelen elvesznek tőle.

A' hangyák ellen.

Hogy a' hangyák gyümöltsfáidra fel ne másszanak, végy marha epét, kend meg alól a' fád derekát, reá nem másznak. — Ha méh-kassaidat akarod tőlök óvni, hal béle-vel kenj be valamelly darab ruhát, szárazd meg, a'nakutánna kösd a' köpűk alatt lévő deszkád lábaira, a' hangyák bizonyosan fel nem másznak rajta. Ha élés kamarádból akarod őket elűzni, szórj zöld turbolyát — scandix cerefolium — a' járások helyére, oda nem fognak közelíteni. Ha fészkekből akarod kiveszteni végy egy ökölnyi óltatlan meszet, tedd 'sombikjokba, öntsd le vízzel; ez a' hangyákat vagy megöli, vagy a'nyira tsípi hogy azt ki nem állhatván, kéntelenek tovább állani.

Rejtett szó:

Bőjti napon szereted ha nevem fele részire szert téssz,

Másfele nélkül egész nem lehet a' te fejed.
Hogy ha egész létem magadot vagy kedve-
sid' éri

Borzaszt; lám pedig én vég nyugodalmat adok.

Borbúndról K. M.

Jegyzet: A' 48dik számbeli Rejtett szó : Monostor.

N° 50.

H A S Z N O S

M U L A T S Á G O K.

1 8 3 1.

*Különös tiszteletre méltó kedves
TT. Urain!*

Tetszett egy valamelly Filozofus Úrnak, e' folyó 1831dik esztendőbéli Hasznos Mulatságaikban az Uraknak Nro 21. e' következendőket kihirdettetni : „Napoleon Egyiptomi táborozásában egyéb kirándulásai között számos kísézőkkel a' veres Tengeren is által lovaglott Ásiába, épen ott, hol egykor Moyses a' Tenger leapadásakor.” És ismét ezt Nro 39. e'képen megújítani : „Napoleon — a' veres Tengeren keresztül nyargalt Ásiába, és épen ott ment által a'hol Moyses.”

Ó! valóban szerentsés, és boldog ezen Filozofus Úr, hogy már Moyses idejében is élt, a' helyet, mellyen Moyses a' tengeren által ment megjegyezte, most pedig nem régiben Napoleon Táborában katonáskodván, az akkor tett jelekre a' tengernek mind a' két szélein, talám még a' közepén is, szerentsésen reájok talált, hogy olly bátran mondhassa azt, hogy Napoleon épen ott ment által a' tengeren, a' hol Moyses.

Első Félesztendő 1831

50

Itélje meg minden okos ember, ha talpra esett állítás-é ez? De azonban hogy az igazságnak, 's felebaráti szeretetnek határin által ne lépjünk:

Kérem ezen Filozofus Urat, olvassa tsak Moises második könyvének 14dik részét, ebben világosan látni fogja: hogy Moises Isten parantsolatjából felemelvén a' Tenger ellen tsuda tévő vesszejét, azt kétfelé oszlatta, hogy az Izrael fiai szárazon által mehessenek a' Tenger közepén; hogy bémentek az Izrael fiai a' száraz tengernek közepén; hogy a' Tenger vizei mind jobbról, mind balról úgy állottak mint a' kőfalak. Bizonyítja ezeket Judit könyvének 5dik része, 12dik Versében még a' pogány Amoniták fő vezére Achior is, minden egyéb fő tisztjainak jelenlétekben Holofernes előtt: bizonyítja ezt Szent Dávid is 77dik Zsoltárjának 13dik versében, és ismét 105dik Zsoltára 21dik és 22dik verseiben: bizonyítja Szent Pál Apostol is a' Zsidókhoz irtt levelének 11ik része, 28dik versében.

Most már tsak azt kérdelem itt először is ezen úrtól: vallyon a' Tenger apadásakor, a' közepén kétfelé oszlik-é, 's vallyon ugyan akkor a' vizei kőfal gyanánt álnak-é, mind jobbról, mind balról, úgy, hogy a' közepe száraz úttá váljon?

Ha erre nem felelhet: úgy vagy ezen Úrnak, vagy Moisesnek e' történet iránt megkellett tsalattatnia. Moises meg nem

tsalattathatott, mert a' történeten maga jelen volt, tulajdon szemeivel látta, és azokat írja, a' mellyeket számtalan sokaságnak láttára tselekedett, és nem valamely idegenek 's vándorlók előtt hirdette, hanem azok előtt, kik véle együtt a' tengernek közepén szárazon által mentek. Ennek az Isteni nagy tsudának örökös emlékezetére minden esztendőnként tartandó ünnepléseket rendelt, és mingyárt a' tengeren által menetelében különös énekkel magasztalta Isten ő szent fölségét az egész néppel, melly éneket, nem csak a' Zsidók, hanem a' Keresztények is zengedezik mind e' mái napiglan. És még is némelleyek — O tempora! o mores! — Kérem a' TT. Urakat, tessék ezeket is köz hirrre botsájtani; én állandó tisztelettel maradok a' TT. Uraknak Esztergomban Junius 18dikán 1831.

Szabó Pál,
egy nyoltzvanadévi keresztény Filozofus.

Készséggel teljesítjük e' kívánatot, azon nyilatkoztatásunkat téve ide, hogy valamint e'dig nem volt, úgy e'nek utánna sem lesz soha is szándékunk botránkozásra okot adnunk; mert, biszen Hasznos Mulatságok írása, kitűzött pályánk. Az érdeklött tizikelyek beiktatásával ha talám ellenkező történt, tulajdonittsák tisztelt Olvasóink azon nagy változásnak, melly a'kor történt a' Szerkőztetés dolgában.

Mit tesznek másutt a' mezei gazdálkodás elővitelére.

Legközelebb, 13 számú levelünkben előadtak, mit tesz Frantzia ország a' nemzeti iparkodásra nézve, mellyben a' mezei gazdálkodást illető tárgy egy különös, és nem keves részét teszi. Nem elégedett meg a'zal a' jóra törekedő szándék, a' mit ott láttunk; hanem még egy különös Társaság is állott öszve Párisban a' földművelés állapotjának elősegállítására. Ezen társaságnak Tagjai mind azok, a' kik ezen tárgyban magokat nevezetesekké tették, akár a' Frantzia korona alá tartozandó tartományokban, akár azokon kívül; védő — Protector — a' Király, fő törekedése lezen Társaságnak az, hogy a' mezei gazdaságban legnagyobb költség kiméléssel segítse elő és terjessze mind azt, valami tsak a' földművelést gyarapítja, és akárhol találtaik valami jó, azt Frantzia országban divatba hozza. Munkálódásairól, koronként kiadandó jelentéseivel fogja a' világot tudósítani.

Azt mondja talám valaki az e'féle emlegetődzésekre, hogy ezek tsak papiroson álló szemlélődések, és a' köz életre soha sem hat ki munkásságok. Nagyon tsalatkozik az ilyen gúnyolódó, vegyük p. o. a' Cs. K. Karinthiai mezei-gazdálkodási Társaságot, ez most jutalmakot tett fel a' legközönségesebb mezei munkára, a' gabona levételének módjára. Régi és sok tapasztalá-

sokból tudjuk ugyan is azt, hogy a' sarlóval tett aratás mind költségesebb, mind kése-
delmesebb a' kaszával vágásnál; mellyre
való nézve négy jutalmat tett fel, u. m.

a) Ezüst pénzben 20 ftot a'nak, a' ki
a' gabona lekaszállásban legalkalmasabbnak
mutatja ki magát.

b) A' ki ezt leginkább megközelitti,
a'nak 15 ftot.

c) A'nak a' ki a' legalkalmasabb ka-
szát mutatja e' végre elő, a'nak 15 ftot.

d) A'nak pedig a' ki ezt leginkább meg-
közelitti 10 ftot.

A' kik a' jutalmakban részesülni kíván-
nak, mindegyiknek magával kell vinni ka-
száját. Azok ketten, a' kik egyik vagy
másik első ítéletet fogják nyerni, kötelez-
tetődni fognak ott a' tanulni kívánóknak
gyakorlásban megmutatni fogásaikat; de
ezen esetben, ott mulatások ideje alatt
mind egyik egy forint napibért fog kapni
rendes tartásán kívül. Ezen próba kaszállás
f. e. Julius 4dikén fog tartatni Lindenheim-
ban; vagy pedig utánna következő na-
pokon, ha az időjárás a' határnapon kedve-
ző nem lenne.

Tellyesen hisszük, hogy az e'féle em-
legetődzések nem lesznek kiáltószó a' pusztá-
ban.

A' hős leányka.

Nagyon szeret a' hatalmasabb nem, a'
gyengébben patzkázni; nagy kérdés pedig

hogy szorultság idején mellyik bír nagyobb munkássággal? Én a' gyengébb rész tetteiből ez egyet emlithetem: közel Dantzighoz és Stutgardhoz. Zablauban e'nekelőtte egynehány esztendővel tűz támadt W e n d t nevezetű bíró házában; az egész épület lángban állott 's minden szempillantásban öszve rogyással fenyegette a' jelen vóltakat: pedig a' bírónak legkissebbik magzatja még odabent feküdt a' böltsőben. A' legnyomosabb ígéretek senkit sem lelkesítettek megtenni a' rettegés útját azon szobába, mellynek már falai is lángban vóltak. A' bírónak tulajdon leánya, még maga sem több 13 esztendősnél, bír egyedül a'nyi testvéri szeretettel, hogy a' füst és lángok közé rohanyán, a' már égő böltsőt felnyalábólja, és bátorságos helyre vigye, a' még most is alvó és semmi sérelmet nem kapott tsetsemőt. Alig végzette rettentő útját, midőn a' ház utánna öszve omlott.

Nevezetességek.

A' Cholerában sínlődőkkel való bánás. Rígában ím ez találatott legjobbnak: Mihelyest a' gyomorbeli nehézség, szívdobogás, hasfolyás jelentik magokat, azonnal ágyba fekszik a' gyengélkedő; megiszik egynehány tsésze borsos ménta — mentha piperata — főtt vizet, e're minden második órában egy évő kanálnyi borsos ménta, vagy méhfű vizet. Ha a' betegség nem tágul, sőt inkább a' lankadtság és

elgyengülés erősödnek, e'kor minden második órában 10 tsep opiumot vesz a' beteg, gyomrát és egész hasát fodorménta olajjal dör'söli; ha még ez sem használna, nadályt — piotzát — raknak, — óh melly nagy kár, hogy nem tudjuk közönségesen hogy hova? — talám a' nyakára 's a' környékére. Mihelyest a' szenvedő izzadásba jó, a'kor már vége a' veszedelemnek; tsak hogy folyvást izzadásban maradjon. A' mi az ételben való rendtartást illeti, sósat és savanyót a' beteg ne egyék, ne egyék hüvelykes veteményt is. Kivált estvére keveset egyék a' beteg, igyék Porti bort — Porter Wein. — Ha a' beteg ezt nem kaphat, minthogy bizonyosan nem is kaphat mindegyik; azért kétségbe ne essék, tsak olyan könnyű tiszta bor legyen a' mit iszik mint a' nevezett hegyen termett, p. o. jó somlai, bizonyosan egyre megy ama'zal. — Nem árt a' tiszta fekete kávé is. A' meghűléstől őrizze magát a' beteg, kivált a' gyomrát tartsa melegben.

A' Természet históriából. A' Mexikói tartományok közül egyben, a' Dugangói hegyek között vad- kutyák találtnak, mellyek barlangokban tartózkodnak, és alig vagynak a'korák mint a' potzokok, vagy patkányok. Ezen kutyák, természetes ellenségeik a' potzokoknak és egereknek. Bizonyos Angoly hozott magával e'féléket, hogy ezen házi 's mezei pusztítóktól tisztogassa környékeit.

Baváriában, Waldmünchenben egy lakosnak házához két esztendőben tért vissza a' házi fetskéje; egykor elfogta 's könnyű arany-gyűrű karikát húzotta a' nyakára I. G. N. betűkkel jegyezve; a' fetske következett tavaszon is vissza tért, de az előbbeni betűkkel jegyes arany-karika helyett arabs betűkkel jegyzettet hozott.

Madagaskárban, Ambohitsmene hegy-ségben olly forrást találtak, mellynek vize tzinóber veres, és az illyen színt, mind szövetekkel mind fákkal tartósan közli, ha azok, e' félével bemázoltatnak.

Éjszak Amerikában Ottoganer környékén, Missouri Tartományban egy nagy barlang vagyon a' granit sziklák között, mellyben a' forráság mindenkor olly nagy, mint a' fűtött kementzében; a' honnan az Indusok ezt mint sűtő kementzét használják.

Afrikában bizonyos Kofferek, nem temetik el a' holtjaikat, hanem mozsárban törik, és az így nyert masszát a' földjeikre viszik, mint kövérítő trágyát.

Rejtett szó:

Két tag míg ép, főhatalomnak dísze; az elsőt Hagydél, kedvre derített, bár ha szegény veszed is.

Vátról, Korizmits István Imre.

Jegyzet: A' 49dik számbeli Rejtett szó: Halál.

H A S Z N O S

M U L A T S Á G O K.

1 8 3 1.

Epigrammák.

Tompaynak.

Hogy tsak epigrammát sem tudsz jót írni, tsudáloed
 En nem; mert ólom tűzokot én soha sem
 Láttam még versent szállongani a' madarakkal:
 Szárnyat 's báj hangot, tsak maga adhat az ég.

Gyárfásnak.

a) Jövendölés.

Még keveset mondtál, hogy könyved rosta alá megy;
 Kóstává teszik azt a' bele kapta molyok.

b) Biztatás.

Paprika, bors, és más szagos áruk, a' molyok ellen
 Jó védők; pedig a' könyved azok viszik el.

Büszkeynek.

Hogy nagy urak bíznak bajokat rád Büszkey, épen
 Nints mibe' gőgösködj 's másokat érte alázz.
 A' nagy művészek remekelvén, — régi szokás már
 Nálók — az eggyűgyű műszereket keresik.

Kopárnéra.

Férjemhez semmit se vihettem jegybe, — Kopárné
 Mondja ugyan, — de szerény rejtegetése tsak ez:
 Mert az egész város, kis időn megtudta, hogy a'hoz
 Sokkal többet vitt, mint sem akart az ura.

Katitzának

Mindég ártatlant gúnyoltak verseim, a'zal

Vádoltál 's rosszul vetted is ó Katitza!

A' megtörténtért ne szidalmazz kérlek; ihol most
Rólatok énekelék, hogy panaszod ne legyen.

Millyen veszélyek fenyegetik némelly tartományait Német Alföldnek.

A' világ rendes folyásából vonva következtetést, az előbbi egyesült Németalföldi tartományok közül némellyek egynéhány század múlva, vagy talám még hamarabb is, a' tenger ragadományává lesznek: mert ha még tovább is úgy fognak süllyedni mint e'dig, és az Országlás tsak egynéhány esztendeig ne legyen olly állapotban hogya' felettébb szükséges töltéseket jó karban tartsa; határainak nagy része elveszett. De mind ezeket nem említve is, a' természetnek tsak különös és szokatlan járása által lehet maradandónak képzelni, ama' természeti járosokat értve, mellyek szerént itt a' tenger mélységéről kőszalak 's szigetek keletkeznek, amott mélységek nyilnak és szigetek enyésznek el: azonban, ezeket se lehet itt rendesen, még a' leg vakmerőbb képzelet szerént is várni. A' rénus, mász és selde torkolatjaik napról napra inkább elöntődnek, a' folyóknak ágyaik ellenben feljebb feljebb emelődnek; a' harlemi tenger napról napra szélesebben terül: mind ezek olly szemléletek, mellyek Német Alföldnek legszebb leggazdagabb részeit, úgymint Hollandiát, Zélandot és Frizlan-

dot rettegtetik vég enyészettel. Az Ország-
nak elő-történetei szolgáltatnak nagy számú
jeleneteket, mellyek e' rémittő esetre ké-
szen lenni jókor megintették a' lakosokat.
Az úgy nevezett Biesbosch, ösméretes hajó-
kázható víz Gertruydenburg és Dort között,
1421dik esztendeig termékeny lapály volt,
72 helység és egy mező várossal, mellyeket
a' tenger egyetlen egy éjtszka nyelt el. Még
negyven esztendővel az előtt — 1822dikben
írta ezt a' szemlélődő — látott az ember
itt 's ott felemelkedő torony tetőket; de a'
tsapkodó habok az óta, még ezen maradvá-
nyokat is elenyészttették. A' legközelebb
múlt század lefolyta alatt, háromnál nem
kevesebb áradás fenyegette hasonló veszél-
lyel a' legszebb tartományokat. 1717dik esz-
tendőben, az a'kori köztársaságnak több tá-
jékain, nevezetesen Gröningenben, sok
helységet elmosta lakosaikkal együtt. 1775-
diki Novemberben második vizözön rémi-
tette az egészet; minden kikötők, úgy a'
rénus és mász környékein lévő minden tar-
tományok, e' legnagyobb vízveszélyben fo-
rogtak. A' dühödő orkán élőfákat, 's háza-
kot forgatott fel, a' tenger vizét sok helyen
által nyomta a' töltéseken, a' tér földet víz
alá borította, és semmi egyéb nyomot nem
hagyott az előbbi emberek lak helyeiből
mint az itt 's ott magokat felütő torony, és
élőfa tetőket. A' kétségbe esett földműves,
a' töltéseken, és az itt 's ott találtató gyű-
rökön keresett magának menedéket, míg

hajléka háta megett öszve rogyott: de kikeresett helyei sem vóltak mindenkor mentőjei; mert azok vele együtt sülyjedtek a' mélységbe. Több száz emberek, számlálhatatlan barom, 's épületek lettek a' veszélynek ragadományivá; úgy hogy az okozott kárt, megbetsúlni sem lehetett. Alig vették fel magokat az Országlószék segedelme által a' lakosok, valamennyire; alig igazgattak ki a' töltések; midőn következett télen még rémittőbb áradás borította el: melly a' nyival veszedelmesebb volt ama'nál, hogy a' töltések még meg nem üllepedve, a' habok tsapkodásainak ellent nem állhattak, és hogy a' veszély éjtszaka ütött ki. Azonban, most is alig telik el tsak egy esztendő is, hogy itt vagy amott áradás ne fenyegetné a' környéket. Mi óta a' mostan élő emberek emlékeznek, azóta egy egy veszedelmesebb szélvész soha sem rémítette még ezen országot mint az, melly 1825-diki Febr. 3 's 4dikén Hollandiának legerősebb töltéseit megszagatta; hasonlóképpen bánt keleti Friezlandban is, mindenütt számtalan áldozatott, és sok ezereknek lerontott boldogságát ragadva magával.

Az emberi ész nyugtalansága.

Igazán nem ösmér határt az emberi ész: boldog az, a' kinek foglalatosságai mindenkor jót és hasznosat javallanak; mert a' henyét, hamar al-útra vezeti a' képzelődés. — Irlandban bizonyos vadász öszve

fogdosott 500ig való hollót, és ezekkel tulajdon képzelődése szerént kívánt tapasztalást tenni. Készített ugyan is olyan forma könnyű tsónakot, mint szoktak a' levegői golyóbisokra függeszteni; e're 6 ölnyi hosszúságu kötelet kötött, mellynek végéből 500 'sinór nyúlt ki, mind egyik 12—20 öl hosszú. Mind egyik ilyen 'sinorra egy a'hoz alkalmaztatott hámba, egy egy hollót fogott be, a' tsónokba befektetett 's kötözött egy vi'slát. Egy pisztolynak kisütése által felrezzentettek a' hollók, és a' levegőbe szállottak; a' mellyek szállani nem akartak volna is, vonták a' szállók, valamint vitték a' tsónakot is kutyástól. A' kutya nyívott, és ugatott; melly a' madarakat még inkább ijesztette 's feljebb repülésre kényszerítette, mind a'dig, mig a' szemlélők elől el nem tűntek. Egy óra múlva, felszállások helyétől 12 óra járásnyira szállottak le valamely erdőbe; onnan tovább repülniek nem lehetett, mivel a' kötél és 'sinegjeik a' fáknak elakadoztak. Újra befogdosta tehát őket előbbeni gazdájok, 's más úttal készígeti: de nagyobb előmenetellel az elsónél? mi legalább nem hiszszük.

Degen Bétsben, mesterséggel készített szárnyakon emelkedett a' levegőbe, mint valamely madár, és úgy szállongott.

Bostonban, éjszak Amerikában, bizonyos Frantzia, a' maga által készített alkotmányában, hallá változtatta magát, és a'

vízben nagy sebességgel úszkált számtalan nézőknek jelenlétekben.

Török házi élet mód.

A' Törököknek kevés ösméretek van a' társaságos életről; mind azon látogatások, mellyeket egymásnak tesznek, tsak tzerimoniás látogatások, mellyekben a' hideg udvariasság, de nem a' szíves barátság uralkodik. Az egészen ellene volna az udvariasságnak, ha látogatás közben valaki e'képpen tudakozódnék: hogy van az asszony, vagy a' kisasszonyok? Némán halgatva ül az ember; a' látogatónak előbb valamelly édes tsemegével, a'nakutánna tzúkor nélkül kávéval szolgálnak; e'ből a' különben is kis findsát, tsak félig kell tölteni. Ezt serbet váltja fel; melly hűvösítő ital, készül vízből, öszve tört apró szőlőből, citrom léből, vagy pedig földi eper — vagy baratzk kinyomott levéből tzúkorral elegyítve. Ha hivatalbeli környülállás okozta a' látogatást, e'kor azt felveszik. Végéhez közeledve a' látogatás, szagos vizet hoznak, mellyel a' vendégeket meghintik; megfüstölik illatos füsttel is, melly közben tsinos kendőket szokás azoknak fejeikre teríteni, hogy az illat olly hamar el ne röpphenjen, hanem mintegy vissza tartóztatódjék. Ezt mint jeladást vegye a' látogató az elmenelekre; bizonyosan innen jött hozzánk is által eme' szállás mód: kifüstölték a' kelletlen vendéget. Mind a' fentebb írt szertartá-

sokat igen nagy komolysággal tartják a' Törökök, valaminthogy minden egyéb dolgaikban is nagy komolyságot tartanak: bennünket más nemzetbelieket, beszédbeli készségünkért 's nevetkezéseinkért majd csak hogy nem is szenvedhetnek 's utálettel tekintenek. — Az alacsonyabb rendű emberek a' nagyobb rangúak előtt alázatos helyzetetésben állanak földre szegezett artztal, kezeket lefüggőleg öszve kútsolva.

Ha a' Török asszony régen nem látott férjének elejébe menne az ajtóig, Isten mentsen azon kívül! — már az illetlen volna; megölelni nagy nyakába borúlni, szemtelenség: szép tsendesen be kell azt a' szobába várni, ha még a'nyira szereti is.

Köszöntések e'nyiből áll: Salam alaikon = békesség veletek; így köszöntek hajdan a' patriarchák — Ezen szavaknak kimondása közben a' balkezét kiki a' szívére teszi, a' fő meghajlik. Ezen köszöntést nem szabad kereszténynek vagy 'sidónak török iránt tenni; mintha már ezek csak a'ra sem vólnának méltók, hogy békességet ajánlhasanak. Ezek úgy köszöntik a' törököt, mint magoknál szokás; a' török pedig rendszerént e'zel fogadja: Ahkletin oerolo = legyen bódog véged! Azt gyalázatnak tartaná a' török, ha a' keresztény megmezítelenittené előtte a' fejét süvegének levételével: az teljesen ellenkezik szokásaikkal. Ha alacsonyabb sorsú főbb rangúnak tiszteletet mutat, meghajtja magát valamennyire, jobb

kezét azon közben előbb szájára, azután homlokára téve magának. Minél nagyobb rangú személy a' kinek a' tisztelet tétetik a'nál mélyebb a' meghajlás; minek előtt a' kéz az ajakakat 's majd a' homlokot illetné, előbb a' föld felé hajlik: ha még nagyobb rangban lévő a' megtiszteltetett, a'nak köntöse tsútsát megsókolja, vagy homlokához nyomja.

A' sétálásnak nem barátjai a' törökök; inkább árnyékos helyet választanak magoknak vizek környékében, 's ha oda bevehetik magokat, egész nap is elmúlatnak ottan. Vagy a' zöld gyöpre ülnek, vagy pedig szőnyeget terítenek a' földre gyakran sátort is vonnak a' szabad ég alatt, mellyben még éjtszakára is megmaradnak.

Semmi sem vissza tartóztatóbb ezen aziata életmódban az asszonyi állapotnál; és még is talált mostanában ez is lelkes pártfogóra Elwood asszonyságban, a' ki 1825től 1828ig Egyiptomon keresztül Indiai útazásában, ezen szorongatott módot szinte kívánandónak tudja rajzolni.

Rejtett szó:

Négy rész a' mikor ép; tsak látni se vágysz szemekkel:

Hogy ha fejétől vált, ez-zel, imádja kiki.

Jegyzet: A' 50dik számbeli Rejtett szó: Bíbor.

Igazítottás. Legközelebbi Levelünkben, a' 400-dik lapon Afrika helyett Asrika, a' Kafferek helyett pedig Hofferek maradtak a' nyomtatásban, mellyeknek ezek szerént leendő igazítottását kérjük nagyon tisztelt Olvasóinktól.

*Őszinteség, Méltóságos és Fő Tisztelendő
Lajtsák Ferencz Úrnak, a' Nagy-
Váradi Deák szertartású Püspök', 's
ugyan a' Nagy-Váradi tudományos ke-
rület Fő Kormányozójának, Kir. Taná-
tsosnak, Ő Nagyságának tiszteletére,
midőn e' folyó eszt. Januar. Adikén a'
már épülésben lévő Szilágy - Somlyói
Gymnasiumra 10,333 Valto forintot,
és 20 krajtzárt kegyesen ajándékozna.*

Gyöngé bár lantom, kebelemnek őszint'
Árjait, mellyek fedezik tetőzve
Voltomat: tilkolni sehogy se tudván,
Édes erőszak

Kisztet, és nógat, hogy ez alkalommal
Dallal ébredvén, buzogó örömmel
Húrjaim pengetni siessek, áldva,
Illy szakasz' értét.

Nagy Neved Lajtsák! hol eszembe tünik
Égi bájjiddal ragadol magasra
Ájuló félben, 's kezeimben a' lant
Zengeni szűnik.

Téged a' Hitnek lobogó parázzsa
Éltet, és buzdít nagyokat művelni,
Rény az útabban kalahúz; azért is
Száz galibák sem

Képesek rendíteni szikla lapra
Tett ditső várad; sok ezer jelesb ő
Védve környékez csuda módra, frigyes
Régi barátid.

Fő azok' számán szeretettel eltölt
Mellyed, a' mellyből pelikán gyanánt ki
Ömlik a' duzzadt kegyelem folyója
Honni körünkre.

Várad! a' Mú'sák' szeretett Vezére
Mit tesz, és millyen kegyek ömledeznek
Rád kivált, tudhatd: Huszonöt; de számos
Kisdedi nyelvek

Hirdetik nyilván. Nem elég? De hány fut
Oskolás pallyán, segedelme által,
A' mit a' balkéz se tud! Ollyanokkal,
Kiknek az ajtó

Tátva áll: özvegy, szomorú esetben
Sorvadók, árvák, kitsinyek, kesergő
Aggok, éneklem könyeket letörlő
Főpapi áldást.

Szűny, elég Mú'sám, koszorút! Elég? Nem:
Elhat e' kedvelt' özönös szerelme
Sok vidék város, falu, és lapályra,
Bérczre, ligetre.

Érzed o! Somlyó sanyarú ügyedben
Bánatos léted kiségei, és ki
Hozza fel vídám napodat, 's ki légyen
Gyámatya egyik.

A' gyakorló helyly fiaid' javára
 lme melly gyorsan emelődik, örvedj!
 'S fogj kezét vélünk, szaporán emelljünk
 Oszlopot e' Nagy

Püspökünk disszére, bemetzve szívünk'
 Édes érzését, az Egek' malasztja
 Ójja ösvényin, 's köszorúzza tettét
 Egyre zenegvén!

Éneklé Pongrátz Mihály,
 a' Praemonstrátumi Sz. Renden lévő Szer-
 zetes Kanonok a' Nagy-Váradí királyi Fő
 Gymnasiumban Oktató.

Hosszú élet példái.

Folyó eszt. Pünköst hava 14kén Abrud-
 bánya Bányász városban két öregünk mult
 ki e' Világból:

1ső Kováts Simon nőtelen 99. esztendős.—

2dik Csányi János özvegye 103. esztendős
 korában.

Az első, a' ki halála napjáig fen járt,
 halála előtt tsak kevés idővel Báttya fiának
 Fő Tisztelendő Plebánus Kováts Jó'sef Ur-
 nak (kinél több esztendők óta tartózkodék)
 jelenté, hogy az Oltári és utólsó kenet szent-
 ségét óhajtja fel venni, mivel gyónását To-
 pánfalván elvégezte. A' Szentségek és a'
 generális Absolutió felvétele alkalmatoságá-
 val a' gyónot maga mondotta el, vala-
 mint a' haldokló emberek mellett mondat-
 ni szokott imádságokra is maga felelt. El-
 hivattatván koporsó készítés végett az asz-
 talos legény, az öregnek jel ntette jöveletlé-

nek okát, a' ki mint egy megütközve azt mondotta: „Nékem ne tsináljatok koporsót, „míg meg nem halok” — ennek eltelésével kevés minutákkal elaludt az Úrban. Ezen jámbor öreg mindég vidám kedvű volt.

Nevezetes újságok.

a) Az emberi élelemre tartozandók közül.

Portsmouth és Deptford-ban ez előtt egynehány esztendővel malmokat építettek, mellyekben a' Nagy Britanniai tengeri erő tápláltatására szükséges liszt a' gőz ereje által készítettet. Ez előtt nem régiben ezen malmokhoz még sütő intézeteket is kaptak, mellyekben azon erőművhöz, melly az őrlő kerekeket hajtja, olly műv is foglaltatott, melly a' tésztát dagasztja, úgy hogy, a' sütőknek egyéb foglalatosságok nintsen, mint a' kész és kiszakasztott tésztát a' kementzébe vetni. — Óh melly kár, hogy ezen kenyér készítőknak a' természet egy Ottoganeri barlangot is — lásd Mulatságaink 400dik lapján — nem adott. A' Portsmouthi sütő intézet által, 24 óra elfolyta alatt 160,000 font kétszersültet lehet elkészíteni, és így naponként 20 linea hajón lévő sereg számára; nyoltz - vagy tíz illy eszköz által, 150,000 emberből álló sereg, naponkint élelmet nyerhetné.

b) Természeti jelenségek közül.
Sz. Stefanóból Május 29dikén, Sz. Rémoból pedig Május 30ikán költ tudósítások szerint: az azon helyeken történt földindulási puszt-

títások következtetésében, Sz. Stefanóban minden épületek, még a' templomok is, megrepedeztek, egyik kisebb, másik nagyobb mértékben. Kastellaróban 50 ház omlott össze, a' megmaradtaknak nagy része is lakhatatlanná leve. Az össze omladozó épületek öt személyt öltek meg, tizenegyet veszedelmesen sértettek meg. A' szerentsétlen lakosok a' mező földeken oszlottak széljel, és nem merészelnek az össze rogyással fenyegető épületeikbe menni. Taggiában sokat szenvedtek az épületek; egy asszony személyt megölt az omladozás; többeket megsebesített; az ottani híd, össze omlott. A' föld rázkodások, 24 óra lefolyta alatt, noha nem mind nagy mértékben, ötször újultak meg; de mindenkor olly erőben, hogy újabb veszélyek fenyegették az épületeket. Bussanában harmad része össze omlott az épületeknek; a' többiek pedig mizd össze rogyással fenyegetik a' lakosokat.

A' jutalmazott erkölts.

Folyó eszt. Jun. 6dikán Bétsben, az erkölts jutalmaztatása ünnepe volt. Häckel és Rosenstein azok az emberi bölcdogság elővitele mellett buzgólkodók, kik nemes lelkesedéssel, e're áldozatot tettek: Frey Aloizia, és Lichtenwallner Ersébet pedig azon kiválalkozottak, kik az Intézet allítójinak értelmek szerént a'ra érdeme-
seknek találtattak, hogy nem keresett 's nem mutogatásból eredett erköltseik 116 for.

30 xr. ezüst pénz jutalommal tiszteltessenek. Az utánna tudakozódó vágyás, e'nyit fog rólok találni:

Frey Aloizia, nyóltz esztendőknék elfolyta alatt táplálta nyavalyái által ágyba szögezett édes annyát, és hogy ezen gyermeki kötelességét a'nál hivebben tellyesíttesse, megvetette az időközben kínálkozott Hertzezi szolgálatot ajánló kínálkozást.

Lichtenwallner Ersébet, táplálta 's nevelte mint hívséges gyermek és testvér tulajdon kézi munkáinak béréből hat esztendő alatt, már a' boldogabb életre által költözött vízi betegségben sinlő édes anyát, és a' még most is élő 74 esztendős édes atyát, kinek esztendei pensióján kívül egyebe nintsen 175 ftnál pengő pénzben; ezen kívül 27 esztendős testvér bátyát, a' ki a' vizás sors által beteg ágyához vala szögezve hívséggel ápolta. — Ti, a' hajdan-kornak példás tettei, álljatok elő, tudtok-e ezeknél szebbeket mutatni? De én, mutatok még szebbet. Egy nemes ifjú, felszenteltje a' papi Státusnak, hogy oda haza sinlődött édes atya sorsán könnyítsen megtagadja magától hónaponként a' bor italt; a' pénzt pengve veszi azért fel az Intézettől, és szegény apjának segedelmül küldözi. Ó Ferentz századja! nem vagy te rosszabb a' legjobbknál. Nints e' nemes gyermeknek egyéb jutalma, e' néma soroknál; de megvan az az érzése, hogy kötelességének eleget tett.

*Kemény gyümölcs magvakból, előfákat
nevelni.*

Hogy különbbféle gyümöltseinknek légyenek kemény magvaik, azt gyermekeink is tudják; ezeket, mihelyest lágy gyümöltsököt leettük rólok, azonnal elültethetjük; a' bánás mód vélek ez: megtöltünk valamely edényt, p. o. fazokat, földdel, 's 6—8 magot ledugunk belé. Télre, olyan helyre tesszük, a' hol meg nem fagy; tavaszodván az idő, kifognak kelni. Legjobb, ha az ember a' dig hagyja a' fazokban az így kelt tsemetéket, valameddig állandó helyre nem lehet azokat kiültetni; ha tsak szemezni nem szándékozunk őket. Azon fiatalok, melyekbe szemezni akarunk, szükség hogy Augustusban már ezen nemesítésre kinőtték légyen magokat. — Ha a' kemény gyümölts magvakat azonnal el nem szándékozunk ültetni, mihelyest húsokot leettük rólok; a' képpen bánhatunk velek, mint szoktunk a' mandolával: száraz, szellős helyen tartjuk t. i. kiültetésig, hogy penészt ne kapjanak, vagy másképp meg ne romoljanak.

Mostani Lengyel Ország.

Lengyel ország, Orosz, Austria és Burkus birtokoktól határoztatva, téssen mintegy 2290 □ mérföldet; lakosainak száma 3,700,000re megy, azok között 220,000 'sidó.

Az ország Vajdaságokra van felosztva; mellyek : Naszovia, fő városa Varsó, 135,000 lakosa között 28,000 'sidó. Kalis

hasonló nevű várossal, a' Prosna mellett, 7300 lakost tart. Krakó, fő városa Kielce, lakosainak száma 5000. Szandomierz fővárosa Radom, a' Radomska mellett, 1500 lakosival. Lublin, hasonló nevű fő városával, melly az egész Országban a' második helyet érdemlő város a' Bistryca mellett, 10300ra megy lakosainak száma Podlachia, fő városa Siedlce, 2100 lakost tart. Plock, hasonló nevű fő városával a' Visztula mellett, lakosainak száma 6000. Augustowo, fő városa Suwalki, 3000 lakosival. — Erősségei az Orzágnak: Zamosc; vagy Zamosk a' Vieprz mellett, lakosainak száma 3500; 1822ben tserélték be más jószágért Gróf Zamoycki nemzetségtől. Modlin a' második erősség a' Bug és Visztula öszve szakadássoknál. Czenstochau, a' Sziléziai határ szélek felé, Jasnagora hegy alljában; és Constantinow, melly nem régen építtetett a' Bughoz közel.

Rejtett szó:

A' természet anyánk t-vel táplálja belőle
Magzatait; v-vel fenntre nem ül soha is.
Vedd h-val, szebbet nem lelsz a' föld területjén
Járók közt, ha kivált szíve se vesztegetett.

Jegyzet: Az 51dik számbeli Rejtett szó: magyarázatját így találá's közli Pest-ről N. H.

Füst, melly fnélkül ez-zel, ezüst szovat ad.

(Vége az Első Félesztendőnek.)

Mutató Tábla

a' Hasznos Mulatságok

1831.

Első Félesztendejére.

I. Magyar Nyelv.

1. Versezetek.

	<i>Lap</i>
A' jó bor dicsérete	161
Az Ek' siralma	233
Felséges V. Ferdinándnak Anna Mariával Felséges Szárdiniai Kir. Hg. Kis - Asszonnyal tartott menyegzői öröm napjára	145
Fels. V. Ferdinánd születése napjára	273
Fő Tiszt. Villax Ferdinánd Ur neve ünnepére	345
Fő Tiszt. Lintzy Jó'sef Urhoz	289
Hódoló szív ömledezés : Tek. Kis Apponyi Bartakovich János Urhoz és Hitveséhez	41
Kis-Kún-Félegyházán az időhöz, és környülállásokhoz alkalmaztatva	113
Nagyságos és Fő Tiszt. Fejér György Ur nevenapjára	257
Nagy Tiszt. Kováts Mátyás Prof. Ur nevenapjára	121
Ó Csász. Kir. Felsege születése napjára	97
Öröm-Enek Fő Tiszt. Misczovai Vislótzky János Urhoz	305
Tek. Almási Rudits János Ur halálára	81
Tiszt. Ihász Gábor Ur neve ünnepére	201
Tisztelő verzeset Vinneburgi Hg Metternich Kelemen Ur menyegzőjére	361
Újévi gondolatok Tek. Osztrolúcai Osztroluczky Miklós Urhoz	73

2. Epigrammák.

Büszkeynek	401
Gyárfásnak	401
Katitzának	402

	<i>Lap</i>
Kopárnéra	402
Tompaynak	401

3. Magyar Nyelv - vizsgálás, Értekezések a' Magyar Nyelvről M. Intézetek.

Állat-tenyésztő Társaság	49
Állat-tenyésztési jelentés	185—193—202
A' Lelki-Pásztorok által előadott buzdítás az újoncz- katonák' kiállítására nézve, Ns Fehér Vgyében	123—129—139—153
A' Pápai Kórházak	65
A' Pesti kereskedői Pitvar megnyitása és rendszabásai	137
A' Pesten lévő nemzeti Játékszin	370
Casino Társaság S. A. Ujhelyen	162
Eszrevételek a' siketnémáknak tükör által való tanít- tatásáról	28. 33—43
Hazai Literatura	27
Hazafiui példák	221
Koldus-Intézet Száthmár - Némethi szabad királyi vá- rosában	25
Nemzeti ifjuság tavaszi innepe	320
Nemzeti öröm innep	228
Somogynak előmenetele	377
Tisztelkedés	249
Török levelek Hazánkban	82—89
Urania	46

II. Szép Tudományok, és Mesterségek.

1. P o ë s i s.

Ádám és a' paradicsom Cherub	297
Az ujonnan született Magyar Akademiához 1831diki új évre	17
Kapos Mérei Mérey Lászlóhoz	129
Nagy Mélt. Gróf Cziráky Antal Urhoz	9
Nagy Mélt. Revisnyei Gróf Reviczky Ádám Urhoz	185
Örvendezés Nagy Mélt. és Fő Tiszt. Felső-Óri Pyrker János Urhoz	321
TT. Kováts Tamás Ur halálára	321

2. Szép Mesterségek.

Dónna Luiza Roldon Képfaragó Asszonyság	364
Faji Műsika Intézet	3
Hazai Művészség	125

III. Természet Tudomány.

A' meghülés	335
A' süldisznó haszna	20
A' Természet műhelyei	84

	<i>Lap</i>
A' vért elállítani	319
A' jövendőlo paraszt	37
A' tsiga	15
Az égett tag' gyógyítása	38
Az emberi ész nyugtalanúsága	404
Az epekórság	38—53—108—115
Az epekórság Moszkvában	303
Boszuállás, és nagylelkűség	75
Dr. Scudder szemkészítő	40
Egesség fenntartás	326
Egy író-szer-áros Párisban igen szép és folyó arany téntát készít	87
Egy utazó Orvos' az állati szénről Braziliából való tu- dósítása	311
Gózá által hajtott erőművek	330
Hadi mesterség az asztalon	83
Hya hya, vagy a' téjfa	254
Kigyó esmértetés	367
Különös orvos-szer	263
II. Jó'sef és Mozart	352
Nadály gondviselés	325
Némelly állatok' élet ideje	302
Nevezetességek	398
Pestis, és cholera Bombayban, és Madraszban	288
Részeg-gyógyítás	72
Valóságos Chimära	326
Vildeman Ur mestersége a' méheknél	247
IV. Kézi, s egyéb hasznos Mesterségek.	
A' legékesebb billétek készítése Párisban	104
A' legszebb hámot Nápolyban készítenek	16
A' Londoni pénzverő ház	328
Kézi málmok	365
Lyoni órás	144
Magyar férfiúi öltözet	297
V. Házi, és mezei Gazdálkodás.	
A' hajdina szalmáról ellenkező tapasztalás	18
A' hordót a' penésztől megmenteni	301
A' legyeket elűzni	391
A' megfagyott szőlőkkel való bánás	172
A' nemesített tseresznye fajtának sarjadék által való szaporítása	317
A' tenyészpör eltartása	298
A' patkányok' és más hasonló állatok' kiirtásának kön- nyü módja	326
Az egereket elűzni	390
Az elhervadt ültetvényeket felélesztetni	314
A' hangyák ellen	391

	<i>Lap</i>
Házi szer a' patkányok ellen	70
Kertészség	177
Kolompér és dohány	322
Liba, csirke költése	248
Libák' gondviselése	348
Nagy retkeket nevelni	246
Poloskák ellen	392
Ribizskéből Champaniai bort készíteni	340
Szép példa a' gazdálkodásra	167
Védszer a' juhok himlődzése ellen	365
Zsizsiket az életházból kivieszteni	387

VI. Új Találmányok, és Felfedezések.

A' bornak rossz szagát elvenni	85
A' fris víz' haszna	212
A' hideg víz' haszna	262
A' mákolaj	310
A' napsugárok' ereje	127
A' Rózsák	382
Az üveg táblát víz alatt elvágni	168
Égés ellen	301
Egy Párisi asztalos kő forma símitója	87
Egy Párisi illat készítő	112
Gyapott a' Sebre	133
Hasznos Intézet	126
Hasznos találmányok	371
Koloniában földalatti tsatorna	303
Nagyító üvegek	239
Olaj, szőlő magból	13
Tsalán, hasznos szer a' köszvény ellen	117
Újmodi lábbelik	334
Utazásra a' nagy kalapok a' fehér Személyeknek	167

VII. Élet irások.

Az új Pápa	158
Bolivár nints többé	156
Bonaparte' régi nemzetség	91
Bourlon	285
Chlopiczki Generális	48
Dr. Lafontaine August	296
Erdélyben meghalt jeles Férjfiak	251—259—265—275
Gróf Diebits	234
Graffan	79
Hauser Gáspár	88
Herczeg Dolgoruki Jurji Vladimirovits	23
Károly Lajos Fülöp Nemuri Hg.	135
Lord Liverpool Angol Fő Minister	55
Quatre-Taillons elfogása	54—64
Uminski	241

VIII. Külömbféle Értekezések.

	<i>Lap</i>
A' Francia Ex Ministerek' íteltetése	19
A' Francia Ex Ministerek Hám városában	58
A' Hűség	99
Szmirnában a' fényes Portának egy kerülő levele	15
Budget értelme	184
Chateaubriand' új munkája	223—230
Eszrevétel	303
Lafayette Grlis előlülése alatt Párisban egyesült Lengyel Biztoság tagjai	102
Legnagyobb könyv	96
Londoni Társaság a' literatura felsekentésére	272
Lord Byron beszélgetése Palidórral	199
Millyen veszélyek fenyegetik némelly tartományait Német Allöldnek	402
Mit tesznek másutt a' mezei gazdálkodás elővitelére	396
Mire valók a' szunyogok	78
Montesquieu, és Lord Chesterfield	69
Napkeleti Literatura	39
Vicennes Kastélyba az Ex-Ministerhez ment két Biztos	16
Voltaire és Freron	300

IX. Historiai, Geographiai, és Statistikai Nevezetességek.

A' Francia Országi lovas Katonaság	175
A' fogságban lévő vad-állatok	12
A' hajdani Szamogitia	346
A' kereszténység terjedése messze földeken	277
A' Kozákok' hirtelen Kazímirba való beütése	280
A' Lengyelek' újabb győzedelmének híre Párisba	278
A' Lengyel-Országi dolgokhoz	293
A' levegő nyomása	192
A' Litvaniai lázadás' története	281
A' Londoni Parlament	198
Angliában egy híres Chalkographusból Román költő lett	143
A' Német Szövetség hadi ereje	119
Angol birtokok Kelet-Indiában	264
A' nyelvek' sokasága	101
A' Tripolisi Követ Londonban	172
Az egész Európában koldusok felszámlálása	80
Az elefántok halálok idején	14
Az epekórság' megszünése	182
Az Europai Könyvtárakba halmozott Könyvek száma	279
Azon nagy láncz, mellyel a' Törökök Budánál a' Dunát elrekesztették volt	192
Az Orosz hadi erő	354
Az Ügyvédek' száma Angliában, és Valesben	227
Chinai lázadás	126

	<i>Lap</i>
Egy hajótörés iszonyu története	204
Egy lónak Urához való ragaszkodása	181
Ejszaki fények	151
Ember-testnek magától való megégése	189
Eszrev. a' Johanita, vagyis Máltai Rendről	209—217—225
Európaiak Amerikában Columbus előtt	6
Franciaország hadi ereje	236
Francia Journalismus	250
Hödfogyatkozás	176
Jeles utazók	276
Kertész iskola Franciaországban	14
Konstantinápoly	216
Lengyel büszkeség, és Ujság	191
London népessége	167
Mértékletességi társaságok Amerikában	270
Moszkvában az epekórságban megbetegedettek, meggyógyultak, és megholtak száma	22
Muszka - Lengyel háboru	268
Napoleon Egyiptomi táborozásában a' veres tengeren által ovaglása	166
O'Connell beszéde Dublinban	59
Oroszországban éltes koru emberek	183
Primrose hadi hajó' haza érkezése Angliába	183
Szibériai bányák	184
Szibériai nevezetességek	148
Statistikai Jegyzések Lengyel Országról	13
Történeti Nevezetesség	214
Uj Anglia	296

X. Természet, 's mesterségbeli Ritkaságok.

A' Boya Indiai kis madár	306
A' Gólya	244
A' halat elevenen el lehet küldeni messze helyekre	15
A' hegyek ingadoznak	247
A' Korallsziklák	379
A' kutyák értik az Urok beszédjét	350
Almafa, egy eszt. alatt többszöri virágzása	160
Ama' híres levegői kő felső Alsátiában	278
Amerikában a' tök nagysága	168
A' megszaporodott állati, és növényi ország	10
A' Nilusi ló	158
A' Párisi ötvös-művész	191
A' tsiga	15
Ausztriai vad-disznó	208
A' virág kertészség' ritka haszna	308
Az arany fácsány hazája	243
Brazíliai oriási nagy kigyónak bőre	280
Brazíliai gyémánt	199

	<i>Lap</i>
Egy fiu-gyermek, kinek fején haj helyett tollak vannak	88
Egy tehén háromszori borjuzása	159
Ejszaki fény	47
Ejszaki fény Bahn-ban	55
Esztergamban óriási nagy állatnak tsontjai kiásása	23
Figyelemre méltó sziget eltűnés	308
Hadi fregáta	240
Haltsata	316
Két egyszarvu	159
Kó esső	133
Különös növény	238
Nagy állat tsontja	159
Nagy darab természetes platina	376
Nagy koru emberek	163
Nagy mumia	230
Nagy sertések	62
Northumberland Hg üvegháza Angliában	158
Óriási állatok az ó világban	86
Pekingi Ujság	200
Szálló - tó	151
Strassburg' híres nagy tornyai	80
Tengeri borju	239
Természeti tünetmények	63
Természeti ritkaságok	295
Tsuda gyermek	253

XI. Nemzeti Szokások, Régiségek, 's Helyirások.

A' Belga hajók' zászlója	103.
A' házasságok' mivolta Angliában	283
A' Hold' temploma Kelet-Indiában	93
A' Lengyel kokárda	116
A' Majlandi játékszínek	342
Angol Szultánné	255
A' Párisi élet mód	387
A' szép Georgiaiak	150
Az állatoknak törvényes büntetése	51
Az Amsterdami Börze	385
Az Angol szépek' férjhez menetele Calcuttában	315
Chinai Museum	151
Chinai okosság	308
Clarence név' eredete	207
Europai uj szokások Algirban	178
Francia országban az iparkodási Intézetek	337
Hibás Nemzeti szokások Angliában	36
Indus vendégség	351
Kalkutta ösmértetésére valami	363
Késő tisztelkedés	107
Mostani Róma városa	186
Napoleon képszo	284

	<i>Lap</i>
Orosz keresztelés	147
IV. Fülöp Spanyol Király' pénze	369
Özvegyi gyász Karibba szigetein	180
Pápa választása	105
Persa istállók	374
Rákhel sírja Palesztinában	116
Skóciai társaság	154
XII. Károly koronája	22
Török házi élet mód	404
Út az Eufrátes alatt	100

XII. Ritka Történetek, és elmés Apróságok.

A' bűnbánás	339
Abrus városában a' szerelem féltés' története	216
A' harag a' köszvényben, hideglelésben hasznos	8
A' hős Pandúr	386
A' hős leánka	397
A' jó kutya	222
A' két szántó vas	324
A' kótyavetye	211
A' meghalt komornyik	343
A' megszabadult rabszolga	30
A' megzavart házasság	165
A' nemes szívű megszabadítás	290
A' nemes vetélkedő	324
A' Ragánts	389
Arabs nemes lelkűség	343
Az elmés szettető	309

XIII. Mesék, és Rejtett szavak.

1. *Mesék.*

Árnyék 280. — Gondolat 208. — Idő 240. — Módi 176, — Szem 312. —

2. *Rejtett szavak:*

Anyaszentegyház 8. — Berta 248. — Bibor 408. — Borbála 48. — Borszék 64. — Borz 272. — Erüély 112. — Erkölts 352. — Farkas 360. — FÜRGE 56. — Füst 410. — Gólya 344. — Halál 400. — Háló - Oláh 72. — Hurút 256. — Jég 328. — Juhar 128. — Karátson 24. — Kenyér 192. — Kinisy 304. — Kőszeg 224. — Künbaja 160. — Lábujj 144. — Lóra 32. — Lovas 88. — Lúd 336. — Malom 216. — Mirha 368. — Monostor 392. — Nagy-Ida 264. — Napa 40. — Név 80. — Pandúr 232. — Por 384. — Rész 104. — Sír 200. — Sok 16. — Szikra 288. — Ször 184. — Tanya 376. — Tél 320. — Tör 168. — Tündér 296. — Tsetsemő 120. — Tsóka 96. — Varsó 152. — Vér 136. —

H I R D E T É S.

Az idő szellemének egyik jóltévő munkája Nemzetünkben, az Oskolákra, 's különösebben a' köznépet formáló Nemzeti Oskolák miben léteire fordított nagyobb figyelem és gondoskodás. Mostanában sok tudós Hazafiak fel emelték szavokat ebben, az emberiségre és a' Nemzetiségre nézve leg nagyobb érdeketű tárgyban — a' Falusi Oskolák tetemes hibái, 's fogyatkozási mind inkább megrovvattatnak — azoknak lehető orvosoltatásokra javal-
latok — az Oskolai Tanítók vezérlésére szolgál-
dó Útmutatások', 's tzélerányos Olvasó Könyvek' készítettésére jutalmak tétettnek — Praeparand-
diák, Tanítókat formáló Seminariumok fundáltatni kezdenek, avagy tsak óhajtattak; és ezek a' Nemzetiség köz ügyére intézett szent szózatok, sokkal sűrűbben, mint ez előtt, hangoztatnak a' mi nemzeti Folyó írásainkban.

Igy tehát éppen a' maga idejében történik az, hogy a' Helvétziai Vallástételt tartó Dunántúli Fő Tiszteletű Superintendenzia, Niemeyernek, a' Nevelés és Tanítás mesterségéről két kötetben írott, az egész tudós Európa előtt esmeretes, nagy betsben álló, 's *Classicitás* tzímerével meg tiszteltt Könyvének 2-dik kötetét a' közelebb múltt Ősszel ki nyomtattatván, a' Nemzeti Oskolák Tanítóinak kezekbe adja.

Ezen betses munkának 1-ső kötetét már még 1822-dik Esztendőben, a' maga költségén ki nyomtattatta annak Fordítója T. T. Ángyán János Ur ezen Tzím alatt:

Nevelés és Tanítás Tudomány,

a' Szülék, házi és iskolai Tanítók

számára.

Írta német nyelven

Niemeyer Ágoston Hermann.

Rövidebbre szabva, és az *Austriai Oskolák állapotját is szem előtt tartván, ki dolgozta Chimani Leopold. Magyarázta, és a' hol szükségesnek látszott, a' Magyar Nevendékek szükségéhez alkalmaztatta Angyán János, Veszprémi Reformatus Prédikátor és Consistorialis Assessor. Első Kötet. Nevelés Tudomány. Pesten 1822. Petrózai Trattner János Tamás betűivel. 408 lap. Ennek árja volt 5 forint V.Czéd.*

Ámbár pedig ez az I-ső Kötet a' dologhoz értek előtt méltó kedvességet talált, és abból nem kevés számú példányok el is keltek legyen: de minthogy az, a' nevelés magasabb *Theoriáját* foglalja magában, és nagy *Stilussal* készült: ugyan azért a' Falusi Oskolák Tanítói között, kiknek leginkább a' *Practicumra* van szükségek, nem lehet az kelendővé tenüi; mellynél fogva néhány száz példányok mind eddig bepakolva várják a' vevőket — a' 2-dik Kötet pedig nem láthata világot. A' T. T. Fordító kéntelen volt tapasztalni a' Hazai Könyvirók nagy részének közös szerencsétlenségét, 's a' maga kárával, osztozott azoknak sorsában.

Ezeket így látván a' fentebb tisztelt F. T. Superintendenzia, mellynek legfőbb gondjai közzé tartozik az Oskolai Tanítók formálása, a' nevendék ifjúság jobb móddal, 's nagyobb sikerrel való taníttatása és ezen tzelra segítő, jobb alkotású oskolai 's kézi könyvek készíttetése, 's terjesztése: által vette a' T. T. Fordítótól kéziratban Niemeyernak 2-dik kötetét, és azt a' maga költségén, Pesten 1833 Trattner és Károlyi urak betűivel ki nyomtattatta; nem különben által vette az I-ső Kötetből meg maradtott néhány száz példányokat is, az azokon fekvő teherrel együtt.

Ebben a' most kinyomtatott 2-dik Kötetben
immiár, nem a' felsőbb nemü Nevelésnek *subtilis*
Theoriája találtatik, mint volt az I-ső Kötetben:
hanem a' Tanításnak *Practica* rendszabásai — ho-
gyan kelljen az Oskolába fel adott kis gyermekeket
a' tanulás pályáján elindítani — hogyan kelljen a'
betűzést, olvasást, írást, rajzolást, föld leírást,
világi és szent historiát, természet tudományt,
vallási és erköltsi oktatásokat jó fogásokkal, ügyes-
séggel, okosan, ésszel tanítani 's a' t. annyira, hogy
ennél jobb, hasznosabb, tzelírányosabb könyvet,
a' Nemzeti Oskolák Tanítói, a' Sz. Biblia után,
magoknak nem szerezhethetnek, 's minthogy egy ily-
lyen Tanítókat oktató kézi könyvnek még eddig
hijjával voltunk, ennek meg szerzése után örömmel
tapasztalni fogják, hogy ennél jobb, 's hasznosabb
könnyvel, kisdéd könyvtárjok nem díszeskedik.

De nem csak a' Falusi Oskola Tanítók vehe-
tik ennek hasznát, hanem a' Városi Oskolák, Leány
Oskolák, Katonai Oskolák, minden rendü Gymna-
siumok, sőt a' felsőbb, tudós Oskolák Tanítóinak
is igen hasznos vezér gyanánt szolgál ez a' nagy
betsü könyv; melly a' Tanítani valóknak csak nem
minden nemét, ágazatit felöleli — azoknak sorát,
rendét, elhelyeztetését, előadások módját, Logikai
egyenes úton menetelét, a' leg érettebb psycholo-
giai, 's paedagogiai rendszabások szerént ki fej-
tegeti, és híven előterjeszti.

Ezen 2-dik kötetnek, melly 300 lapokból áll,
az arra 3 for. V.Cz. Tíz eladott példányra a' ti-
zen egyik ingyen adattatik.

A' melly érdemes Hazánkfiak az I-ső kötetet
annak idejében meg szerzették, 's most a' 2-dik
kötetet is megvenni akarják: megvehetik azt a'
fentebb ki szabott árron, az az 3 for. V.Czéd. A'
kik pedig az I-ső kötetel nem bírván, most mind
a' kettőt megszerezni kívánják: azoknak az I-ső
kötet a' lehetőségig leszállított árron, ugymint 1
for. 30 kroken fog adattatni, és így a' két kötet
4 for. 30 kroken V.Cz.

Találtatnak e' Könyvek Pesten Trattner
és Károlyi Uraknál, Pápán Fő Tiszteletü Superin-

tendens Tóth Ferencz úrnál, a' tisztelt Superintendenciában lévő kilentz Nagy Tiszteletű Esperest Uraknál, R. Komáromban az alol írott nál.

Ajánlatik ez a' betses könyv a' két Magyar Hazában lévő minden Fő Tiszteletű Superintendenciáknak, minden alsóbb 's felsőbb nemű tudományos Intézetek Felvigyázóinak, Tanítóinak, Oskola Tanítói hivatalra készülő Ifjaknak, Házi nevelőknek és Szüléknek, minden hitvallásra tekintet különbsége nélkül. Hadd legyen szerentsés a' mi Magyar Hazánk is, ezt a' nagy betsű könyvet a' maga Nemzeti nyelvén esmerni, olvasni és használni, a' mellyet minden Európai pallérozottabb Nemzetek a' magok anyai nyelveken esmernek, olvasnak és használnak.

Szabad legyen ide tennem, hogy a' fő gondviseléstől zagyobb tehetséggel meg áldatott Hazafiak, Földes uraságok, 's nagy lelkű Jóltévők, igen nemes ajándékot tejéndenek az emberiség, 's Nemzetiség oltárára, ha ezt az itt ajánlott könyvet egy vagy két példányban meg szerevén, azokat az ö körökbe tartozó, sanyarodott sorsú, tetemes szükségekkel küszködő, de az ő módjok szerént, a' köz rend tudományi és erköltsi nevelésének, a' Nemzeti cultura terjesztésének nagy és szent munkájában fáradozó Falusi Oskola Mestereknek ajándékul adják.

A' fentebb tisztelt F. T. Superintendencia rendeléséből köz hirré botsátotta R. Komáromban Januarius 10-dik napján 1834.

Kolmár József,
Egyházi Fő Pénztárnok.

K ö n y v - J e l e n t é s .

Ezennel jelentem, hogy az eddig vallási és egyházi Tár cím alatt ismért Folyó-Irás' IV. Füzete készen van; azzal a' megjegyzéssel, hogy már ezután csak

EGYHÁZI TÁR

cím alatt fog adátni; 's hogy annak mind a' négy Füzete nálam található egyenként 1 ezüst forint áron.

Ugyan megszerezhető:

Horvát Endre (Pázmándi) kisebb Költeményei nagy zsebkönyv formában a' T. T. Szerző Úrnak jól eltalált Képével kötve 1 for. ezüst.

Mandik Aloys. And. Rhabo Olim nunc Martusii dictitati accolarum typus. 8-o kötve 20 xr. ezüst.

Podhradczky József Értekezése Buda és Pest Szabad Királyi Városoknak volt régi állapotjokról. 8-o egy kő-metszéssel kötve 1 for. ezüst.

Segédkönyv a' deakul tanuló Magyaroknak könnyebbségére 1-ső rész kötve 10 xr. ezüst.

Ugyan az 2-dik rész kötve 20 xr. ezüst.

Szalay Imre' magyar Nyelvtudományja rövid oktatásokban a' kezdő Tanulók' számára 8-o. Ötödik megjobbított kiadás 1833. Ára 20 xr. ezüst.

A' Zsidó Nemzet' történetei és ritka szokásai magyarosítva. 8-o kötve 1 for. ezüst.

Beimel József,

az esztergami és egy pesti Könyvnyomtató Intézet' Tulajdonosánál.

H í r a d á s.

Hogy Hazánknak tót ajakú kisdedei magyarul megtanulhassanak, és e' szent czél óhajtott sikert nyerhessen, — Szalay Imre Grammatikája, melly már Németre és Rátzra nem kevés haszonnal fordítottatott, tót nyelvre általtéve kezd nálam nyomtattatni. Méltóztassanak azért tisztelt Elöljáró Urak, kik Nemzetök eránt viseltető hazafiúi tűzétől lelkesítetnek, tudtomra adni, hány példányra volna szükségök; mellyeket a' Jósefnapi pesti vásár' alkalmával kézhöz akarnék szolgáltatni

Esztergami K. *Beimel József,*

pesten a' k. M. Egyetemi Templom' által ellenében.

O z n á m e ű i.

Ubi sa w naség Kragině naša Slowenská mládes uherští naučila, a ona swog Cil obsáhla, Imricha Salayho Gramatiku, ktera na Slowenski Gazit, podla prelozená Nemeckeho, a Ráckeho Gaziku z we likim užitkom prelozená gest, sa tlači. Nech ráčá teda ktera Chwálu Národu swého zwelebit' chcu, mne nawedomi dať, že folko Mustri pre swogu mládes potrebugú, ktera bi sem na budúci Garmek odeslai.

Ostrihomski H. JOS. BEIMEL.

Hazafi felszólítás.

Az ős kornak setét fátyola borítja még számos helyeinknek történeteit, 's midőn a' hon - gyermek nem esméri édes Hazája, vagy szülőtte helyének viszontagságait, avagy történeteit, olyan az, mint a' vándor, ki esméretlen tájokon bolyong, sok lelkes hazafiaknak ditső példájára törekedve, mint ki mindenkor hív Jobbágy, és valódi honfi lenni siettem, a' legerősebb iparral egygé kötött igyekezetemet oda tzelzottam, hogy Nemes Szabad Királyi SZEGED Várossának historico-topographico, geographico-statistica leírását, a' mennyire tehetségem, és hivatalos köröm engedi, hazám' oltárára feltegyem, — minthogy pedig a' kitűzött tziel, úgy nyerhet tsak nagyobb tökéletességet, ha törekedésem tzielzatom eránt talán némelly alapos adatokkal bíró hazafiak által segéltetend — illy nézetből az eránt van szerencsém a' két rokon Hazának minden honfiait felszólítani, hogy a' mennyire ne talán ezen munkámnak nagyobb tökéletességére szolgálható hiteles oklevelekkel, avagy történeti adatokkal bírnának, — azokat hozzám intézendő Levelekben vélem közleni méltóztatnának — 's valóban hizelegve mérész vagyok hinni azt, hogy ebbéli, és egyedül hazafiságomból eredett felszólításom a' kor szellemével ditső lépésekkel előre haladó Hazának lelkes, és a' hasznost elősegélleni törekedő hazafiak előtt sikert nem nyerve el nem enyészend.

Költ Szegeden Pünkösöd hava 8. 1834.

Miskoltzy István,

T. N. Csanád Vármegye' Tábla Birája, és
N. Sz. K. Szeged Várossa All Jegyzője.

M. ACADEMIA
KÖNYVTÁRA

Wohlfeilste Prachtausgabe.

In C. A. Hartlebens Buchhandlung
in Pesth, Waiznergasse den sieben Churfürsten gegenüber
ist so eben der

Prospectus nebst Probestahlstich der:

Pracht - Bibel

oder die ganze

Heilige Schrift

des alten und neuen Testaments

nach der deutschen Übersetzung

Dr. MARTIN LUTHERS.

Mit einer Vorrede v. Prälat Dr. Hüffel.

In monatlichen Lieferungen auf schönstem Velinpapier
in Imperial 8. gedruckt und 2 Stahlstichen.

Subscriptionspreis à Lieferung 30 Kr. C.M.

Mit Verbindlichkeit auf das ganze Werk.

Vollständig in 12 monatlichen Lieferungen mit 24
Stahlstichen, die man zu den ausgezeichnetsten
Leistungen dieser Kunst rechnen wird.

Bey 12 bezahlten Exemplaren eins frei.

angekommen, und liegt zu Jedermanns Ansicht,
so wie Subscriptionslisten zur Unterzeichnung auf
dieses billige Unternehmen daselbst bereit.

Die erste Lieferung mit 2 höchst vollendeten
Stahlstichen erscheint in Kurzem, und so fort jeden
Monat eine neue Lieferung.

Leipzig und Carlsruhe, im October 1834.

Expedition der Carlsruher Bibel.